

รายงานโครงการวิจัยฉบับสมบูรณ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

รหัสโครงการ 200329

โดย

พระมหาประหยัด ปญฺญาวโร,ดร.

พระมหาสมเด็จ มหาสมิทฺธิ,ผศ.ดร

ผศ.ดร.เจษฎา มูลยาพอ

นายอภิวัฒชัย พุทธจร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

เดือน มิถุนายน ปี พ.ศ. 2568

งบประมาณสนับสนุนงานมูลฐาน (Fundamental Fund)

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

จากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

MCU RS 800767099

รายงานโครงการวิจัยฉบับสมบูรณ์

เรื่อง

การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

Song creation to promote identity and culture of Khok Hin Hae Subdistrict, Renu Nakhon District, Nakhon Phanom Province

โดย

พระมหาประหยัด ปญฺญาวโร,ดร.

พระมหาสมเด็จ มหาสมิทฺธิ,ผศ.ดร

ผศ.ดร.เจษฎา มูลยาพอ

นายอภิวัฒชัย พุทธจร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

พ.ศ. 2568

งบประมาณสนับสนุนงานมูลฐาน (Fundamental Fund)

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

จากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

MCU RS 800767099

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Complete the Research Project Report

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Song creation to promote identity and culture of Khok Hin Hae Subdistrict, Renu Nakhon District, Nakhon Phanom Province

Project Code 200329

By

Phramaha Prayad Panyavaro (Sunon), Dr.

Phramaha Somdet Mahasamitthi (Attasan), Asst.Prof.Dr.

Asst.Prof.Dr.Jesada Munyapho

Mr.Apiwatchai Phuttajorn

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nongkhai Campus

June B.E.2568

Funded by:

National Science, Research and Innovation (NSRF)

Fiscal Year: B.E. 2567

Grant Number: MCURS 800767099

ชื่อรายงานการวิจัย: การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

ผู้วิจัย: พระมหาประหยัด ปญฺญาวโร (สุนนท์), ดร.
พระมหาสมเด็จ มหาสมิทฺธิ (อัตสาร), ผศ.ดร.
ผศ.ดร.เจษฎา มูลยาพอ
นายอภิวัฒชัย พุทธจร

ส่วนงาน: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

ปีงบประมาณ: ๒๕๖๗

ทุนอุดหนุนการวิจัย: จากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์และทุนวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ๒) เพื่อสร้างสรรค์บทเพลงส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ๓) เพื่อพัฒนากระบวนการสื่อสารบทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวิธีดำเนินการวิจัยโดยการวิจัยเอกสารและเก็บข้อมูลภาคสนาม แล้วนำข้อมูลนั้นมาสร้างสรรค์บทเพลงที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชนในตำบลโคกหินแฮ่ จำนวน ๓๑ บทเพลง

ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

๑) การศึกษาศึกษาอัตลักษณ์และทุนวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม พบว่า ประชาชนในตำบลโคกหินแฮ่ มีบรรพบุรุษเป็นชาวผู้ไทยที่อพยพจากเมืองวังในประเทศลาว ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๓ โดยตั้งถิ่นฐานและขยายชุมชนออกเป็นหลายหมู่บ้าน แต่ละหมู่บ้านมีความโดดเด่นด้านวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์เฉพาะถิ่น ประชาชนแต่ละหมู่บ้านยังคงรักษาเอกลักษณ์ผ่านการอนุรักษ์ภาษาถิ่น ขนบธรรมเนียม ประเพณี การแต่งกาย และวิถีชีวิต ที่สืบทอดมาแต่บรรพบุรุษ ชาวตำบลโคกหินแฮ่มีอัตลักษณ์ที่เด่นชัดในด้านศิลปะการฟ้อนผู้ไทย ภาษาพูด รวมถึงหัตถกรรมพื้นถิ่น เช่น การทอผ้าและเครื่องจักสาน วิถีชีวิตของคนในชุมชนยังสะท้อนถึงความผูกพันกับธรรมชาติผ่านพิธีกรรมและงานบุญ

๒) การศึกษาการสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม พบว่า กระบวนการสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมตำบลโคกหินแฮ่ เริ่มต้นจากการรวบรวมข้อมูลด้านอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชนแต่ละหมู่บ้านในตำบลโคกหินแฮ่ จำนวน ๑๐ ชุมชน เพื่อนำมาประพันธ์เป็นบทเพลงที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์และความงดงามของวัฒนธรรมท้องถิ่น จำนวน ๓๑ บทเพลง แล้วนำไปสร้างทำนองและจังหวะเพลงที่สอดคล้องกับดนตรีพื้นบ้าน ถ่ายทอดเนื้อหาบทเพลงโดยนักร้องอาชีพและนักร้องในชุมชน เนื้อหาบทเพลงมุ่งเน้นการถ่ายทอดอัตลักษณ์

และวัฒนธรรมของชาวผู้ไทยในตำบลโคกหินแฮ่แต่ละหมู่บ้าน โดยใช้เพลงกระตุ้นให้เกิดความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชน

๓) การศึกษากระบวนการพัฒนาการสื่อสารบทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม พบว่า ชุมชนได้นำบทเพลงที่สร้างสรรค์ขึ้นมาแล้ว ประดิษฐ์ท่าฟ้อนรำประกอบ โดยท่าฟ้อนรำแต่ละเพลงมีความอ่อนช้อยและความงดงาม สอดคล้องกับบทเพลง แล้วนำไปใช้ประโยชน์ในกิจกรรมและในโอกาสต่าง ๆ ของชุมชน เช่น งานบุญ งานประเพณี และกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว เพื่อสร้างความตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรม โดยการเลือกใช้ชุดแต่งกายที่มีลวดลายพื้นเมืองเพื่อใช้ประกอบในการฟ้อนรำ เช่น ผ้ามัดหมี่ และสีสันที่สื่อถึงเอกลักษณ์ของชุมชน คือสีน้ำเงินและสีแดง การพัฒนากระบวนการสื่อสารบทเพลง นอกจากการประดิษฐ์ท่าฟ้อนรำประกอบเพลงและชุดแต่งกายแล้ว ยังมีการผลิตมิวสิควิดีโอเผยแพร่ทางสื่อออนไลน์ เช่น Facebook และ YouTube โดยใช้ภาพและเสียงที่สื่อถึงอัตลักษณ์ท้องถิ่น เพื่อให้ผู้ชมทั้งในและนอกพื้นที่ได้รับรู้ถึงเอกลักษณ์ของชาวผู้ไทยในตำบลโคกหินแฮ่ การพัฒนาดังกล่าวช่วยสร้างความตระหนักถึงคุณค่าในท้องถิ่นและกระตุ้นความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของชุมชน

คำสำคัญ: การสร้างสรรค์, บทเพลง, ส่งเสริม, อัตลักษณ์, วัฒนธรรม

Research Title: Song creation to promote identity and culture of Khok Hin Hae Subdistrict, Renu Nakhon District, Nakhon Phanom Province.

Researchers: Phramaha Prayad Panyavaro (Sunon), Dr.
Phramaha Somdet Mahasamitthi (Attasan), Asst.Prof. Dr.
Asst.Prof.Dr.Jesada Munyapho.
Mr.Apiwatchai Phuttajorn

Department: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nongkhai Campus

Fiscal Year: 2567

Research Scholarship Sponsor: By Thailand Science Research and Innovation Fund

Abstract

This research aimed to: (1) examine the identity and cultural capital of Khok Hin Hae Subdistrict, Renu Nakhon District, Nakhon Phanom Province; (2) create songs that promote the identity and culture of Khok Hin Hae Subdistrict; and (3) develop a music-based communication process to foster local identity and cultural awareness in the community. This qualitative research employed both documentary research and field data collection, which were subsequently used to compose 31 songs that reflect the unique identity and culture of the local community.

The findings can be summarized as follows:

1) The study of identity and cultural capital revealed that the people of Khok Hin Hae Subdistrict are descendants of the Phu Tai ethnic group who migrated from Muang Wang in Laos during the reign of King Rama III. These settlers established villages throughout the subdistrict, each with its own distinct history and cultural heritage. Community members continue to preserve their local identity through the use of native dialects, traditional customs, clothing, and ways of life. The community exhibits a pronounced identity through traditional Phu Tai dance, language, and handicrafts such as weaving and basketry. Rituals and merit-making events also reflect the community's close connection with nature.

2) The creative songwriting process to promote local identity began with the collection of cultural and identity-based information from ten villages within the subdistrict.

These insights were used to compose 31 songs that highlight the cultural richness and distinctiveness of the local Phu Tai traditions. Melodies and rhythms were adapted to match traditional folk music styles, and the songs were performed by both professional and local singers. The lyrics emphasize pride in cultural heritage and aim to strengthen communal identity.

3) Regarding the development of music-based communication, the community choreographed traditional dances to accompany the songs. The dances are graceful and stylistically aligned with the lyrical content, and have been incorporated into various community events such as festivals, religious ceremonies, and tourism promotion activities. Traditional clothing, especially patterned textiles such as *mudmee* fabrics, featuring local colors like indigo blue and red, were selected to enhance the cultural representation during performances. In addition to dance and costume, music videos were produced and disseminated through online platforms such as Facebook and YouTube, integrating visual and auditory elements that express local identity. This communication approach has heightened awareness of cultural value and inspired a sense of pride among both community members and wider audiences.

Keywords: creativity, song composition, promotion, identity, culture

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยความเมตตา อุปถัมภ์ และการสนับสนุนจากผู้ทรงคุณวุฒิ ตลอดจนบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำนวนมาก ทั้งในด้านวิชาการและการดำเนินงานภาคสนาม ผู้วิจัยขอน้อมแสดงความขอบคุณและสำนึกในพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอน้อมกราบขอบพระคุณ พระครูสุธีกิตติบัณฑิต, รศ.ดร. ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ที่เมตตาให้คำปรึกษา แนะนำแนวทางการดำเนินงานวิจัยอย่างใกล้ชิด รวมถึงพระมหาชุติภัค อภินนฺโท ผู้อำนวยการส่วนงานวางแผนและส่งเสริมการวิจัย ที่กรุณาตรวจสอบความถูกต้องของรูปแบบรายงานโครงการวิจัย และให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดทำรูปเล่ม ตลอดจนเจ้าหน้าที่ของสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ทุกท่าน ที่อำนวยความสะดวกด้านเอกสาร การประสานงาน และการติดตามความก้าวหน้า จนการดำเนินงานวิจัยสามารถเสร็จสมบูรณ์ด้วยดี

ขอน้อมกราบขอบพระคุณ พระภาวนาวัชรมุนี, ดร. รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ที่กรุณาให้โอกาส ให้กำลังใจ และให้การสนับสนุนตลอดกระบวนการวิจัย และนางอิงอร บุตรศรีผา ผู้อำนวยการส่วนสนับสนุนวิชาการ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ห้องสมุดและบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกท่าน ที่ได้เอื้อเฟื้อสถานที่ อุปกรณ์ และสนับสนุนภาระงานให้แก่ผู้วิจัยและคณะ ทำให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความราบรื่น และบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่กรุณาสละเวลาในการตรวจสอบและประเมินคุณภาพเครื่องมือวิจัย ตลอดจนความเหมาะสมของบทเพลง อันเป็นองค์ประกอบสำคัญของงานวิจัยครั้งนี้ ขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ให้สัมภาษณ์ ตลอดจนผู้นำชุมชนและประชาชนในทั้ง ๑๐ หมู่บ้าน ซึ่งเป็นพื้นที่วิจัย ที่ให้ความร่วมมืออย่างดียิ่ง และได้นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในกิจกรรมของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

ท้ายที่สุด ผู้วิจัยขอน้อมอุทิศคุณงามความดีจากการวิจัยครั้งนี้ เป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา และสังฆบูชา แด่พระรัตนตรัย อันได้แก่ พระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ ตลอดจนขอน้อมถวายความกตัญญูต่อผู้มีอุปการคุณทุกท่าน ขออำนาจแห่งคุณงามความดีนี้ จงเป็นปัจจัยส่งเสริมให้ทุกท่านประสบแต่ความสุข ความเจริญ และสั่งสมบารมีธรรมเพื่อบรรลุพระนิพพานโดยเร็วเทอญ

พระมหาประหยัด ปญฺญาวโร, ดร. และคณะ

๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๖๘

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย..... ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ..... ค
กิตติกรรมประกาศ..... จ
สารบัญ..... ฉ
สารบัญตาราง..... ญ
สารบัญรูปภาพ..... ญ

บทที่ ๑ บทนำ..... ๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา..... ๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย..... ๓
๑.๓ ปัญหาของการวิจัย..... ๓
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย..... ๓
๑.๕ นิยามศัพท์ในการวิจัย..... ๕
๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ..... ๕

บทที่ ๒ แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... ๖
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างสรรค์บทเพลง..... ๖
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์..... ๑๒
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม..... ๑๔
๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรม..... ๑๗
๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... ๒๐
๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย..... ๓๗

บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย..... ๓๘
๓.๑ รูปแบบการวิจัย..... ๓๘
๓.๒ พื้นที่การวิจัย..... ๔๑
๓.๓ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ..... ๔๑
๓.๔ เครื่องมือการวิจัย..... ๔๒
๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล..... ๔๔

๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล.....๔๕
๓.๗ สรุปกระบวนการวิจัย.....๔๖

บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....๔๗
๔.๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับตำบลโคกหินแฮ่.....๔๗
๔.๑.๑ บริบทของตำบลโคกหินแฮ่.....๔๗
๔.๑.๒ ประวัติและความเป็นมาของหมู่บ้านในตำบลโคกหินแฮ่
อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม.....๕๑
๔.๒ อัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่
อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม.....๖๕
๔.๓ การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรม
ของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม.....๘๐
๔.๔ วิเคราะห์เนื้อหาบทเพลงที่ส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรม
ของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม.....๘๖
๔.๔.๑ บทเพลงที่กล่าวถึงอัตลักษณ์และวัฒนธรรม
ของตำบลโคกหินแฮ่โดยภาพรวม.....๘๖
๔.๔.๒ บทเพลงที่กล่าวถึงอัตลักษณ์และวัฒนธรรม
ของแต่ละหมู่บ้านในเขตโคกหินแฮ่.....๑๐๐
๔.๕ กระบวนการพัฒนาการสื่อสารบทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรม
ของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม.....๑๖๖
๔.๕.๑ กระบวนการพัฒนาการสื่อสารบทเพลง.....๑๖๖
๔.๕.๒ การประดิษฐ์ท่าฟ้อนประกอบเพลงและการแต่งกาย.....๑๖๗
๔.๕.๓ การนำบทเพลงไปใช้ในกิจกรรมของชุมชน.....๑๘๑
๔.๕.๔ การผลิตมิวสิควิดีโอเผยแพร่ทางสื่อออนไลน์.....๑๘๔

บทที่ ๕ สรุปและข้อเสนอแนะ.....๑๘๗
๕.๑ สรุปผลการวิจัย.....๑๘๗
๕.๒ อภิปรายผล.....๑๙๐
๕.๓ ข้อเสนอแนะ.....๒๐๔

บรรณานุกรม.....**๒๐๕**

ภาคผนวก.....**๒๑๖**

ภาคผนวก ก หนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์.....๒๑๗

ภาคผนวก ข เครื่องมือวิจัย.....๒๑๙

ภาคผนวก ค หนังสือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ - ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....๒๒๖

ภาคผนวก ง ภาพสนทนากลุ่ม (Focus group) ๒๓๗

ภาคผนวก จ หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย.....๒๔๐

ภาคผนวก ฉ เพลงที่ใช้ในการวิจัย.....๒๔๘

ภาคผนวก ช เพลงที่ชุมชนนำไปใช้ประโยชน์.....๒๖๔

ภาคผนวก ซ ประดิษฐ์ท่ารำประกอบเพลง.....๒๖๖

ภาคผนวก ฌ หนังสือแสดงการจดแจ้งข้อมูลลิขสิทธิ์.....๒๗๑

ภาคผนวก ญ บัญชีลงทะเบียนผู้เข้ารับการอบรมกระบวนการผลสัมฤทธิ์งานวิจัย.....๒๗๖

ภาคผนวก ฎ หนังสือตอบรับตีพิมพ์บทความวิจัย.....๒๘๐

ภาคผนวก ฏ ประวัติผู้วิจัย.....๒๘๑

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่ ๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย.....๓๗
แผนภูมิที่ ๒ แผนการดำเนินการวิจัย.....๔๒
แผนภูมิที่ ๓ สรุปกระบวนการวิจัย.....๔๖

สารบัญรูปภาพ

ภาพที่ ๑ นายวันชัย ทองธรรมชาติ นักร้อง.....๘๔
ภาพที่ ๒ นางสาวเนตรนภา ริยะบุตร นักร้อง.....๘๔
ภาพที่ ๓ นางสาวเจนจิรา แหขุนทด นักร้อง.....๘๕
ภาพที่ ๔ นายสหรัฐ ปรัญญา นักร้อง.....๘๕
ภาพที่ ๕ นายสงวนทัย สายพันธุ์แสง นักร้อง.....๘๕
ภาพที่ ๖ นายวรุตม์ คนซื่อ นักร้อง.....๘๕
ภาพที่ ๗ เด็กชายอภิวิชญ์ บัวชุม นักร้อง.....๘๕
ภาพที่ ๘ ชุดแต่งกายประกอบท่าฟ้อนรำ เพลง ฟ้อนผู้ไทยคอยอ้าย.....๑๖๙
ภาพที่ ๙ ชุดแต่งกายประกอบท่าฟ้อนรำ เพลง บ้านเฮา (ชลนาเนิน) ยังคอย.....๑๗๐
ภาพที่ ๑๐ ท่าฟ้อนรำประกอบเพลง ของดีนครพนม.....๑๗๐
ภาพที่ ๑๑ ชุดแต่งกายประกอบท่าฟ้อนรำ เพลง ของดีนครพนม.....๑๗๑
ภาพที่ ๑๒ ท่าฟ้อนรำประกอบเพลง ฮักเด้อโคกหินแฮ่.....๑๗๒
ภาพที่ ๑๓ ชุดแต่งกายประกอบท่าฟ้อนรำ เพลง ฮักเด้อโคกหินแฮ่.....๑๗๓
ภาพที่ ๑๔ ท่ารำประกอบเพลง เนินน้ำคำหน้าตาดี.....๑๗๓
ภาพที่ ๑๕ ชุดแต่งกายประกอบท่าฟ้อนรำ เพลง เนินน้ำคำหน้าตาดี.....๑๗๕
ภาพที่ ๑๖ ท่าฟ้อนรำประกอบเพลง นาเนินชลคนบ้านเดียวกัน.....๑๗๖
ภาพที่ ๑๗ ชุดแต่งกายประกอบท่าฟ้อนรำ เพลง นาเนินชล คนบ้านเดียวกัน.....๑๗๗
ภาพที่ ๑๘ ท่าฟ้อนรำประกอบเพลง หัวใจหล่นที่เนินน้ำคำ.....๑๗๗
ภาพที่ ๑๙ ชุดแต่งกายประกอบท่าฟ้อนรำ เพลง หัวใจหล่นที่เนินน้ำคำ.....๑๗๘
ภาพที่ ๒๐ ท่าฟ้อนรำประกอบเพลง ลมตกที่โคกหินแฮ่.....๑๗๙
ภาพที่ ๒๑ ชุดแต่งกายประกอบท่าฟ้อนรำ เพลง ลมตกที่โคกหินแฮ่.....๑๘๐
ภาพที่ ๒๒ เพลงฮักเด้อโคกหินแฮ่.....๑๘๑
ภาพที่ ๒๓ เพลงนิราศรักโคกหินแฮ่.....๑๘๑
ภาพที่ ๒๔ เพลงฟ้อนผู้ไทยคอยอ้าย.....๑๘๑
ภาพที่ ๒๕ เพลงฝากรักโคกหินแฮ่.....๑๘๑
ภาพที่ ๒๖ รำตังหวายบ้านชลประทาน.....๑๘๒
ภาพที่ ๒๗ เพลงคิดฮอดโคกหินแฮ่ หมู่ ๙.....๑๘๒
ภาพที่ ๒๘ เพลงนาเนินชลคนบ้านเดียวกัน.....๑๘๒

ภาพที่ ๒๙ เพลงสามหมู่บ้านสัมพันธ์.....๑๘๒
ภาพที่ ๓๐ เพลงของดีนครพนม.....๑๘๓
ภาพที่ ๓๑ เพลง มนต์รักนาโดนใหม่.....๑๘๔
ภาพที่ ๓๒ เพลง อย่าลืมนาโดนใหม่.....๑๘๔
ภาพที่ ๓๓ Facebook เนินน้ำคำ นาโดน ชลประทาน.....๑๘๕
ภาพที่ ๓๔ Facebook Prayad Sunon.....๑๘๕
ภาพที่ ๓๕ Facebook สังกะลีเร็คคอร์ด.....๑๘๖
ภาพที่ ๓๖ ช่อง YouTube สังกะลีเร็คคอร์ด.....๑๘๖
ภาพที่ ๓๗ ชุดแต่งกายของชาวผู้ไทยในตำบลโคกหินแฮ่.....๑๙๒
ภาพที่ ๓๘ ชุดแต่งกายพื้นเมืองของชุมชนบ้านเนินน้ำคำ.....๑๙๔
ภาพที่ ๓๙ ชุดแต่งกายพื้นเมืองของชุมชนบ้านชลประทาน.....๑๙๔
ภาพที่ ๔๐ ชุดแต่งกายพื้นเมือง เสื้อสีแดงสด ผ้าถุงสีน้ำเงิน.....๑๙๔
ภาพที่ ๔๑ การฟ้อนผู้ไทยของนักเรียนระดับประถมศึกษา.....๑๙๗
ภาพที่ ๔๒ การฟ้อนผู้ไทยของหนุ่มสาวในตำบลโคกหินแฮ่.....๑๙๘
ภาพที่ ๔๓ กระบวนการทำขนมจีน.....๒๐๒
ภาพที่ ๔๔ ขนมจีน.....๒๐๒
ภาพที่ ๔๕ น้ำนัว.....๒๐๒
ภาพที่ ๔๖ รับประทานขนมจีนน้ำนัว.....๒๐๒
ภาพที่ ๔๗ ปิ้งไก่บ้าน.....๒๐๓

บทที่ ๑
บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เพลงคือถ้อยคำที่นักประพันธ์เรียงร้อยหรือเรียบเรียงขึ้น เพื่อสื่ออารมณ์ ความรู้สึก ซึ่งประกอบด้วยเนื้อร้อง ทำนอง จังหวะ และดนตรี ทำให้เกิดความไพเราะ สร้างความเพลินเพลินให้แก่ผู้ฟัง เนื้อหาของเพลงอาจมีแนวคิดมาจากเหตุการณ์ทางสังคม ประสบการณ์การดำรงชีวิต ทรรศนะและอารมณ์ของนักประพันธ์[๑] เพลงเป็นรูปแบบการสื่อสารที่ไม่เพียงให้ความบันเทิงและจรรโลงใจเท่านั้น แต่ยังเปรียบเสมือนการใช้ภาษาของมนุษย์ในการสื่อสาร โดยมีบทบาทสำคัญต่อผู้คนในสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อม ด้วยลักษณะที่เข้าถึงง่ายกว่าวรรณกรรมประเภทอื่น ๆ เนื่องจากเพลงมีความสั้น มีทำนองเฉพาะ และมีการเลือกใช้คำ สัมผัส วลี หรือประโยคที่สอดคล้องกับจังหวะ ทำให้จดจำและเข้าใจง่าย เพลงจึงมีหลากหลายมุมมองและมิติในการนำเสนอ โดยบทบาทของเพลงนั้นคือการสื่อสารจากผู้แต่งเพลงและนักร้องสู่ผู้ฟัง ในอดีต เพลงมีอิทธิพลที่สามารถกระตุ้นให้บุคคลรู้สึกหลงใหลในความรัก หรือมีแรงบันดาลใจในการทำงาน และในอีกมิติหนึ่ง เพลงยังถูกใช้เป็นเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์ เพื่อกระตุ้นให้ผู้คนเกิดการเดินทางหรือย้ายถิ่นฐาน[๒] อาจกล่าวได้ว่า เพลงเป็นสื่อหนึ่งในสื่อที่เก่าแก่ที่สุด ที่ใช้การในการถ่ายทอดวัฒนธรรมของชุมชนจากรุ่นสู่รุ่น เนื้อหาของเพลงในแต่ละยุคสมัย นอกจากจะถ่ายทอดอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของสังคมในแต่ละช่วงเวลาแล้ว เนื้อหาและความหมายของเพลงยังมีส่วนในการสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ฟังได้รับรู้ถึงวัฒนธรรมชุมชนและอัตลักษณ์ร่วมที่ตนมีต่อศิลปินด้วย เพลงจึงถูกใช้เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดอุดมการณ์ของศิลปิน ขณะเดียวกันเนื้อหาและความหมายที่สะท้อนผ่านเพลง ก็มีบทบาทในการเชื่อมโยงวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ร่วมของสมาชิกในชุมชนเพลงเข้าด้วยกัน[๓] เพลงจึงเป็นสื่อวรรณกรรมเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ในรูปแบบต่าง ๆ ตลอดทั้งวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตของชนในชุมชน ซึ่งเป็นเสมือนการถ่ายทอดขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามสู่อนุชนรุ่นหลัง โดยใช้เพลงเป็นตัวสื่อสาร[๔]

---

[๑] ขวัญใจ บุญคุ้ม, “วัจนลีลาและบทบาทหน้าที่ของเพลงลูกทุ่ง”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๕๙), หน้า ๑.

[๒] วิภาดา เถาธรรมพิทักษ์, “เพลง: วรรณกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว”, **วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม**, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน ๒๕๕๙): หน้า ๖๓.

[๓] ฐิตินัน บุญภาพ คอมมอน, “เพลงและอัตลักษณ์วัฒนธรรมชุมชน: จรัล มโนเพ็ชร กับบทบาทของนักรบทางวัฒนธรรมดนตรีล้านนา”, **วารสารนิเทศศาสตร์ธุรกิจบัณฑิตย์**, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๕๕): หน้า ๑๔๗.

[๔] วิภาดา เถาธรรมพิทักษ์, หน้า ๖๓.

การสร้างสรรค์บทเพลงเกี่ยวกับอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชน แล้วถ่ายทอดสู่ผู้ฟัง จะเป็นฟันเฟืองหนึ่งที่ทำหน้าที่ในการส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุนชม เพราะสื่อเพลงเป็นสื่อที่สามารถถ่ายทอดเนื้อหาและความรู้สึกสู่กลุ่มผู้ฟังได้อย่างรวดเร็ว เนื่องจากใช้เวลาในการรับสื่อไม่มาก เข้าถึงได้ง่าย สื่อเพลงจึงเป็นทางเลือกที่ได้รับความนิยมเสมอมาทั้งในแง่การให้ความรู้ การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ หรือเพื่อความบันเทิง ก็ตามที[๕]

ตำบลโคกหินแฮ่ เป็นตำบลที่อยู่ในพื้นที่อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ประกอบด้วย หมู่บ้าน ๑๕ หมู่บ้าน มีประชากรทั้งหมด ๗,๑๓๓ คน[๖] ประชากรในหมู่บ้านตำบลโคกหินแฮ่ ส่วนใหญ่มีบรรพบุรุษเป็นชาวผู้ไทย พูดภาษาผู้ไทยในชีวิตประจำวัน ทุนวัฒนธรรมของชาวผู้ไทยในตำบลโคกหินแฮ่ คือ ภาษาพูด การแต่งกาย เสื้อผ้า ศิลปะการฟ้อนรำ หัตถกรรม อาหาร วิถีชีวิต การทำมาหากิน ศาสนาและความเชื่อ ทุนทางวัฒนธรรมดังกล่าว ทำให้เกิดเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชาวผู้ไทยในตำบลโคกหินแฮ่ แต่ปัจจุบันคนรุ่นใหม่ได้รับเอาวัฒนธรรมภายนอกเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ความเจริญของเทคโนโลยี ทำให้วิถีชีวิตของชาวผู้ไทยตำบลโคกหินแฮ่ มีวัฒนธรรมแบบกึ่งเมืองกึ่งชนบท จึงอยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการสูญเสียเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมแบบชาวผู้ไทยชนบทเป็นอย่างมาก

ผู้วิจัยในฐานะที่มีภูมิลำเนาอยู่ที่ตำบลโคกหินแฮ่ และเป็นผู้สร้างสรรค์ประพันธ์เนื้อร้องและทำนองเพลงเกี่ยวกับการส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชาวผู้ไทยตำบลโคกหินแฮ่ มากกว่า ๕๐ เพลง และชุมชนได้นำไปใช้ในกิจกรรมเกี่ยวกับชุมชนจำนวนหลายเพลง ได้เล็งเห็นความสำคัญของบทเพลงดังกล่าว ซึ่งสามารถใช้เป็นสื่อในการส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชาวผู้ไทยตำบลโคกหินแฮ่ได้ จึงสนใจเสนอโครงการวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และ วัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม โดยดำเนินกระบวนการทำงานเป็นขั้นตอน ตั้งแต่การรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชาวตำบลโคกหินแฮ่ เพื่อนำไปสู่แรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์บทเพลง การนำองค์ความรู้เหล่านั้นมาประพันธ์เป็นบทเพลง ติดต่อห้องบันทึกเสียง ผู้เรียบเรียงดนตรีและนักร้อง จนสิ้นสุดกระบวนการการผลิต จากนั้นได้นำบทเพลงเหล่านั้นลงสู่ชุมชน ขอความร่วมมือกับกลุ่มชุมชนในตำบลโคกหินแฮ่ในการถ่ายทอดบทเพลงผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อถ่ายทอดอัตลักษณ์และส่งเสริมวัฒนธรรมของชุมชนตำบลโคกหินแฮ่ การสร้างสรรค์บทเพลงดังกล่าว สะท้อนให้เห็นกระบวนการทำงานที่มีการบูรณาการศาสตร์แขนงต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

---

[๕] กชพรรณ สกุลพุทธพร, “กระบวนการสร้างสรรค์สื่อเพลงเพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษา เพลง ๑๑๑ ปี เล่าขานตำนานเมืองเบตง”, **วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์**, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๒ (กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔): หน้า ๒๑๔.

[๖] กองคลัง อบต.โคกหินแฮ่, **สถิติข้อมูลประชากรตำบลโคกหินแฮ่ ประจำเดือนกันยายน ๒๕๖๖,** ๒๕๖๖. (เอกสารสำเนา).

เช่น แรงบันดาลใจในการประพันธ์เพลง ประวัติศาสตร์ของชุมในตำบลโคกหินแฮ่ อัตลักษณ์และทุนวัฒนธรรมของชุมชนในตำบลโคกหินแฮ่ ซึ่งงานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชาวผู้ไทยในตำบลโคกหินแฮ่ได้เป็นอย่างดี

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาอัตลักษณ์และทุนวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

๑.๒.๒ เพื่อสร้างสรรค์บทเพลงส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

๑.๒.๓ เพื่อพัฒนากระบวนการสื่อสารบทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

๑.๓ ปัญหาของการวิจัย

๑.๓.๑ อัตลักษณ์และทุนวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม เป็นอย่างไร

๑.๓.๒ การสร้างสรรค์บทเพลงส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม มีกระบวนการอย่างไร

๑.๓.๓ การพัฒนากระบวนการสื่อสารบทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม มีกระบวนการพัฒนาอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชนในเขตพื้นที่ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม จำนวน ๑๐ หมู่บ้าน ได้แก่

๑) บ้านโคกหินแฮ่ หมู่ที่ ๑
๒) บ้านนาบัว หมู่ที่ ๕
๓) บ้านนาโดนใหม่ หมู่ที่ ๗
๔) บ้านโคกหินแฮ่ หมู่ที่ ๙
๕) บ้านเนินน้ำคำ หมู่ที่ ๑๐
๖) บ้านโคกอนามัย หมู่ที่ ๑๑
๗) บ้านโคกพัฒนา หมู่ที่ ๑๒

๘) บ้านนาบัว หมู่ที่ ๑๓

๙) บ้านนาบัว หมู่ที่ ๑๔

๑๐) บ้านชลประทาน หมู่ที่ ๑๕

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยทำการศึกษาในประเด็นต่อไปนี้

๑) ศึกษาบริบทด้านอัตลักษณ์และทุนวัฒนธรรมของชุมชนในตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม จำนวน ๑๐ หมู่บ้าน

๒) สร้างสรรค์บทเพลงส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชนในตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม จำนวน ๓๑ เพลง

๓) พัฒนากระบวนการสื่อสารบทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

๑.๔.๓ ขอบเขตประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-Depth Interview) และสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาวิจัย ได้แก่ พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน นักวิชาการ สภาวัฒนธรรมโคกหินแฮ่ จำนวน ๓๐ รูป/คน ซึ่งประกอบด้วย

๑. พระสงฆ์	จำนวน ๒ รูป
๒. ผู้นำชุมชน	จำนวน ๕ คน
๓. ปราชญ์ชาวบ้าน	จำนวย ๑๕ คน
๔. นักวิชาการ	จำนวน ๓ คน
๕. สภาวัฒนธรรมโคกหินแฮ่	จำนวน ๕ คน
รวมทั้งหมด	จำนวน ๓๐ รูป/คน

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

กำหนดตามระยะเวลาที่ทุนวิจัยกำหนดตั้งแต่เดือน ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๖ ถึง เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๗

๑.๔.๕ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และผู้ให้ข้อมูล (Informants) จำนวน ๓๐ รูป/คน ประกอบด้วย

๑. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) คือ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน นักวิชาการ สภาวัฒนธรรมโคกหินแฮ่ จำนวน ๒๕ คน

๒. ผู้ให้ข้อมูล (Informants) ประกอบด้วย กลุ่มตัวแทนชุมชนในพื้นที่ จำนวน ๕ คน

๑.๕ นิยามศัพท์ในการวิจัย

การสร้างสรรค์บทเพลง หมายถึง การสร้างและประยุกต์บทเพลงในส่วนที่เป็นเนื้อหา จังหวะ ทำนอง ให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์ร่วมในการส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชนตำบลโคกหินแฮ่

ส่งเสริม หมายถึง การสนับสนุนกิจกรรมของชุมชุนให้มีการเคลื่อนไหวด้านการแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์และวัฒนธรรมชุมชนให้มีความโดดเด่น

อัตลักษณ์ หมายถึง ลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมของชุมชนในตำบลโคกหินแฮ่ ได้แก่ ภาษาพูด การแต่งกาย เสื้อผ้า ศิลปะการฟ้อนรำ หัตถกรรม อาหาร วิถีชีวิต การทำมาหากิน ศาสนาและความเชื่อ ที่แสดงออกมาว่ามีความ “แตกต่าง” จากชุมชนอื่น หรือพื้นที่อื่น

วัฒนธรรม หมายถึง วิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนตำบลโคกหินแฮ่ ที่มีการสั่งสมสืบต่อกันมาจากคนรุ่นก่อน แล้วเกิดการเรียนรู้ ถ่ายทอดสู่คนรุ่นต่อไป มีทั้งวัฒนธรรมที่เป็นนามธรรม เช่น ความเชื่อ ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนาและความเชื่อ และวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรม เช่น งานหัตถกรรม การแต่งกาย อาหาร ศิลปะการแสดง ดนตรี เป็นต้น

ทุนวัฒนธรรม หมายถึง ทุนหรือรากเหง้าทางวัฒนธรรม หรือภูมิปัญญาของชุมชนตำบลโคกหินแฮ่ที่เป็นมรดกสืบทอดกันมา ประกอบด้วยภาษา การแต่งกาย ศิลปะการแสดง ดนตรี แนวทางปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม งานเทศกาล งานช่างฝีมือดั้งเดิม เป็นต้น ซึ่งทุกคนในชุมชนมีความภาคภูมิใจในการเป็นเจ้าของร่วมกัน สามารถนำมาใช้เป็นฐานในการพัฒนาวัฒนธรรมและชุมชนได้

๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๖.๑ ทำให้ทราบอัตลักษณ์ วัฒนธรรม และทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนในตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

๑.๖.๒ ทำให้ทราบกระบวนการสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

๑.๖.๓ ได้สร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมและถ่ายทอดอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชนตำบลโคกหินแฮ่ จำนวน ๓๑ เพลง

๑.๖.๔ ได้พัฒนากระบวนการสื่อสารบทเพลงเพื่อส่งเสริมและถ่ายทอดอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

๑.๖.๕ ชุมชนในตำบลโคกหินแฮ่ได้บทเพลงเกี่ยวกับการส่งเสริมและถ่ายทอดอัตลักษณ์ของชุมชน และสามารถนำไปใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน

บทที่ ๒
แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม” ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาโดยแบ่งสาระสำคัญตามประเด็นดังต่อไปนี้

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างสรรค์บทเพลง

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรม

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างสรรค์บทเพลง

ดนตรีเป็นศิลปะแขนงหนึ่งที่ผูกพันกับชีวิตมนุษย์มาตั้งแต่อดีต โดยมนุษย์ใช้การเลียนเสียงสัตว์เพื่อประโยชน์ในการล่าสัตว์ บทสวดอ้อนวอนพระเจ้าเพื่อให้คุ้มครองจากภัยธรรมชาติ บทเพลงกล่อมลูกเพื่อความรักภายในครอบครัว บทเพลงสำหรับเก็บเกี่ยวพืชผลเพื่อความสุขในการทำงานช่วงฤดูเก็บเกี่ยว ตลอดจนบทโห่ร้องลั่นกลองรบและบทเพลงปลุกใจที่เกิดขึ้น เพื่อสร้างความฮึกเหิมให้กับมนุษย์ ดนตรีจึงมีคุณค่าต่อวิถีชีวิตของมนุษย์มาทุกยุคทุกสมัย และเมื่อสังคมเจริญขึ้น มนุษย์จึงใช้ความสามารถในการสร้างสรรค์บทเพลง เพื่อการปลุกเร้าและโฆษณาชวนเชื่อมากกว่าสร้างความรื่นรมย์ในสังคม บทเพลงเป็นเสมือนเครื่องมือที่กวีหรือผู้แต่งสอดใส่ความคิดและความรู้สึก เพื่อบรรยายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นรอบตัว ทั้งยังเป็นภาพสะท้อนเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ บทเพลงจึงเปรียบเสมือนวรรณกรรมที่มีทำนองสะท้อนสังคม และมีความสำคัญในฐานะวรรณกรรมของยุคสมัย ซึ่งสะท้อนสัญลักษณ์ที่แท้จริงของความหลัง เป็นตัวแทนของยุค เป็นภาพแห่งรสนิยม เป็นสายสัมพันธ์ของมวลมนุษย์ในอดีต และเป็นข้อมูลที่ประมวลภาพเหตุการณ์ต่าง ๆ และความประทับใจแต่หนหลังสู่ความทรงจำของผู้ฟังได้เสมอ[๑]

บทเพลงเป็นส่วนหนึ่งของดนตรี ผลผลิตของดนตรีก็คือบทเพลง มนุษย์ใช้บทเพลงเป็นสื่อในการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด เป็นสื่อกลางในการติดต่อ หรือทำความเข้าใจระหว่างมนุษย์ ตลอดจน

---

[๑] ณิชพร แก้วสถิต, “การศึกษาการสร้างสรรค์งานเพลงเพื่อสะท้อนสังคมของวงเยนา”, **วิทยานิพนธ์ศิลปะศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๖๓), หน้า ๑.

สามารถที่จะใช้สื่อสารในการถ่ายทอดอารมณ์และความรู้สึกให้ผู้อื่นได้รับรู้เช่นกัน ลักษณะของบทเพลงโดยทั่ว ๆ ไป มีอยู่ ๒ ประเภท คือ เพลงบรรเลงและเพลงขับร้อง[๒] การบรรเลงดนตรีโดยไม่มีการขับร้อง ส่วนใหญ่ใช้ประกอบพิธีกรรม เช่น เพลงหน้าพาทย์ เพลงโหมโรง เพลงเรือ เพลงที่มีการร้องประกอบ เช่น เพลงละคร เพลงระบำ เพลงเถา เป็นต้น ปัจจุบันเพลงที่มีการร้องประกอบได้มีพัฒนาการและแตกแขนงออกเป็นหลายประเภท เช่น เพลงไทยสากล เพลงไทยลูกทุ่ง เพลงเพื่อชีวิต เพลงสตริง เป็นต้น การสร้างบทเพลงประกอบประกอบดนตรี มีส่วนสำคัญ ๒ ส่วน คือ ทำนองและเนื้อร้อง ซึ่งผู้ประพันธ์จะเลือกแต่งทำนองหรือเนื้อร้องก่อนก็ได้[๓] การสร้างสรรค์บทเพลงหรือประพันธ์เพลงแต่ละเพลง จะต้องมีสัมผัสใน สัมผัสนอก คล้ายการประพันธ์บทร้อยกรองต่าง ๆ เช่น โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน เป็นต้น ดังนั้น การสร้างสรรค์บทเพลงให้มีความไพเราะ ผู้ประพันธ์จึงต้องมีเทคนิคในการใช้คำและการแสดงออกในการสร้างสรรค์บทเพลง

มีผู้ให้แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างสรรค์บทเพลงไว้ ดังนี้

เดชา จันดาพันธ์[๔] ได้กล่าวถึงองค์ความรู้ในการแต่งเพลงของครูสลา คุณวุฒิว่า การแต่งเพลงที่ดีควรมีหลักเกณฑ์ที่เป็นระบบ ชัดเจน และมีการจัดวางองค์ประกอบอย่างเหมาะสม ซึ่งการสร้างสรรค์บทเพลงไม่ใช่เพียงแค่การเรียบเรียงคำให้ไพเราะ แต่ต้องมีโครงสร้างที่แน่นอนและสื่อสารความหมายได้อย่างลึกซึ้ง ครูสลา คุณวุฒิมีหลักสำคัญในการแต่งเพลงไว้ ๕ ประการ คือ ประการแรก การขึ้นต้นของเพลงต้องสามารถดึงดูดใจผู้ฟังได้ทันที เพื่อให้เกิดความสนใจและอยากติดตามต่อไป ประการที่สอง เนื้อหาของเพลงต้องคมชัด มีความหมายที่ชัดเจนและสื่ออารมณ์ได้ดี ประการที่สาม การใช้คำควรกระชับ ไม่เยิ่นเย้อหรือวกวน เพื่อให้เนื้อเพลงไหลลื่นและเข้าใจง่าย ประการที่สี่ เนื้อหาของเพลงควรสร้างความรู้สึกร่วมให้กับผู้ฟัง ทำให้พวกเขารู้สึกว่าเพลงนั้นเกี่ยวข้องกับชีวิตหรือความรู้สึกของตนเอง และสุดท้าย การจบเพลงควรสร้างความประทับใจให้กับผู้ฟัง ไม่ว่าจะเป็นความรู้สึกซาบซึ้ง สะเทือนใจ หรือให้ข้อคิดที่ตราตรึงอยู่ในใจ

สธน โรจนตระกูล[๕] ได้กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญของบทเพลงว่า ทุกบทเพลงล้วนมีโครงสร้างที่ประกอบไปด้วย ๔ องค์ประกอบหลัก ได้แก่ ลีลาจังหวะ ทำนองเพลง การประสานเสียง

---

[๒] วิโรจน์ เวชชะ, “เพลงเดี่ยวกราวในทางปี่ใน”, **วารสารมนุษย์ศาสตร์วิชาการ**, ปีที่ ๖ เล่มที่ ๑ (๒๕๔๑): ๕๗.

[๓] อาทร ประสิทธินอก, **การสร้างสรรค์บทเพลงไทย**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://shorturl.asia/yvJ7p [๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๖].

[๔] เดชา จันดาพันธ์, “การสร้างสรรค์บทเพลงพื้นบ้านอีสานเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม”, **ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา,** (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๔), หน้า ๑๓.

[๕] สธน โรจนตระกูล, **คีตลักษณ์,** (พิษณุโลก: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม, ๒๕๔๒), หน้า ๑๒๙.

และคีตลักษณ์ ซึ่งแต่ละองค์ประกอบมีบทบาทสำคัญในการกำหนดเอกลักษณ์และความสมบูรณ์ของบทเพลง ดังนี้ ๑) ลีลาจังหวะ คือการกำหนดความสั้นยาวของเสียงในระดับต่าง ๆ ซึ่งส่งผลต่อการจัดหมวดหมู่ของทำนองเพลง ทำให้เกิดจังหวะที่เป็นเอกลักษณ์และสร้างอารมณ์ร่วมให้กับผู้ฟัง ทำนองเพลง เป็นการดำเนินของเสียงในลักษณะที่มีระดับสูงต่ำแตกต่างกัน และมีอัตราความสั้นยาวที่หลากหลาย ซึ่งทำให้บทเพลงมีความต่อเนื่องและไพเราะในแต่ละช่วงตอน ๒) การประสานเสียง เป็นอีกองค์ประกอบที่สำคัญ เพราะเป็นการวางแนวเสียงให้สอดคล้องกับทำนอง ทำให้บทเพลงมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น การประสานเสียงที่ดีจะช่วยเพิ่มมิติของบทเพลง ทำให้เกิดความกลมกลืนและลึกซึ้งทางอารมณ์ ๓) คีตลักษณ์ ซึ่งหมายถึงโครงสร้างหรือรูปแบบของบทเพลงที่เป็นหลักในการประพันธ์ โดยเป็นตัวกำหนดลักษณะของเพลงว่าสอดคล้องกับแนวทางใด เช่น เพลงคลาสสิก เพลงลูกทุ่ง หรือเพลงสมัยนิยม เมื่อองค์ประกอบทั้งสี่ทำงานร่วมกันอย่างลงตัว บทเพลงที่สร้างขึ้นย่อมมีความสมบูรณ์และสามารถสื่อสารอารมณ์ ความรู้สึก และความหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ นักประพันธ์เพลงจึงต้องให้ความสำคัญกับองค์ประกอบเหล่านี้ เพื่อให้บทเพลงที่แต่งขึ้นมีเอกลักษณ์และเข้าถึงจิตใจของผู้ฟังได้อย่างแท้จริง

บุญยงค์ เกศเทศ[๖] ได้กล่าวถึง วรรณกรรมเพลงว่า เป็นแขนงหนึ่งของวรรณกรรมไทยที่มีความสำคัญ เนื่องจากสามารถเข้าถึงประชาชนได้ง่ายกว่าวรรณกรรมประเภทอื่น โดยไม่จำเป็นต้องอ่าน แต่เพียงแค่ฟังก็สามารถสัมผัสถึงอารมณ์และความรู้สึกของเนื้อหาได้อย่างลึกซึ้ง วรรณกรรมเพลงมีบทบาทที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากผู้แต่งเพลงมักนำเสนอเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของผู้คนในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง หรือการประกอบอาชีพ เนื้อหาเหล่านี้ถูกนำมาตีแผ่ผ่านบทเพลงอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดความเข้าใจและเข้าถึงจิตใจของผู้ฟังได้ง่าย อีกหนึ่งคุณลักษณะสำคัญของวรรณกรรมเพลงคือ ความสามารถในการจดจำ ผู้ฟังสามารถซึมซับเนื้อหาได้โดยง่าย ผ่านท่วงทำนองที่ไพเราะและเนื้อร้องที่สื่อสารได้ตรงประเด็น ส่งผลให้วรรณกรรมเพลงกลายเป็นเครื่องมือที่ทรงพลัง ในการสะท้อนปัญหาสังคมและถ่ายทอดความรู้สึกของผู้คนได้อย่างลึกซึ้งและมีพลัง

ปรานี วงษ์เทศ[๗] ได้กล่าวว่า วรรณกรรมเพลง เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของร้อยกรองที่เกิดจากการสร้างสรรค์ของมนุษย์ โดยมีบทบาทสำคัญในการสะท้อนสังคมและบันทึกเรื่องราวของยุคสมัย การศึกษาเนื้อหาของเพลง จึงไม่เพียงแต่ช่วยให้เราเข้าใจเรื่องราวที่เกิดขึ้นในสังคม แต่ยังเปิดโอกาสให้เราได้สัมผัสแนวความคิดและจินตนาการของผู้ประพันธ์อีกด้วย เนื้อหาของเพลงมักสอดแทรกถ้อยคำและเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของผู้คน ทำให้ผู้ฟังสามารถเข้าถึงอารมณ์และความหมายของบทเพลงได้อย่างลึกซึ้ง นอกจากนี้ วรรณกรรมเพลงยังทำหน้าที่เป็นเครื่องบันทึก

---

[๖] บุญยงค์ เกศเทศ. **วรรณกรรมวิเคราะห์.** (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์. ๒๕๒๕), หน้า ๔๗.

[๗] ปรานี วงษ์เทศ, **พื้นบ้านพื้นเมือง**, (กรุงเทพมหานคร: เจ้าพระยา, ๒๕๒๕), หน้า ๑๘.

ประวัติศาสตร์ ที่ช่วยสะท้อนภาพของสังคมในแต่ละยุคสมัย เช่นเดียวกับวรรณกรรมประเภทอื่น เพลงจึงไม่ได้เป็นเพียงความบันเทิง แต่ยังเป็นสื่อที่มีพลังในการบอกเล่าเรื่องราว ถ่ายทอดวัฒนธรรม และสะท้อนสภาพสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ถนอม งามสมทรัพย์[๘] ได้เสนอหลักการในการประพันธ์เพลง โดยแบ่งออกเป็น ๓ วิธีหลัก ได้แก่ ๑) การแต่งเนื้อร้องก่อน วิธีนี้เริ่มจากการสร้างเนื้อร้องที่สามารถสื่อความหมายได้อย่างชัดเจน และมีความเป็นไปได้ตามจุดมุ่งหมายของผู้ประพันธ์ จากนั้นจึงกำหนดทำนองให้สอดคล้องกับอารมณ์และเนื้อหาของบทเพลง ๒) การแต่งทำนองก่อน วิธีนี้เน้นการสร้างท่วงทำนองก่อน โดยอาจใช้การฮัมเสียงหรือบรรเลงผ่านเครื่องดนตรี เพื่อกำหนดจังหวะและสำรวจความกลมกลืนของทำนอง เมื่อได้โครงสร้างของท่วงทำนองที่เหมาะสมแล้ว จึงนำมาพัฒนาให้เข้ากับเนื้อร้องภายหลัง วิธีนี้ช่วยให้สามารถสร้างบทเพลงที่มีความไพเราะและเป็นธรรมชาติ ๓) การแต่งเนื้อร้องและทำนองไปพร้อมกัน วิธีนี้เป็นกระบวนการสร้างสรรค์ที่ดำเนินควบคู่กันระหว่างเนื้อร้องและทำนอง ซึ่งต้องอาศัยความสามารถในการประสานองค์ประกอบทั้งสองให้สอดคล้องกันอย่างลงตัว ผู้ที่ใช้วิธีนี้มักเป็นผู้ที่มีอารมณ์ทางดนตรีสูง หรือมีพื้นฐานทางดนตรีมาก่อน

จิรศักดิ์ จิตตบุตร[๙] ได้กล่าวถึงหลักการในการประพันธ์เพลง โดยระบุว่า การแต่งเพลงนิยมใช้โครงสร้างของบทร้อยกรอง ซึ่งสืบทอดมาจากรูปแบบดั้งเดิมของเพลงไทยโบราณ องค์ประกอบสำคัญของบทเพลงจึงต้องอยู่ในรูปแบบของกลอน หรือโคลง ที่มีการจัดวางคำและจังหวะอย่างเป็นระบบ ลักษณะเด่นของการแต่งเพลงในรูปแบบดังกล่าวคือ การใช้สัมผัสนอก และสัมผัสใน เพื่อสร้างความไพเราะให้แก่บทเพลง อีกทั้งยังช่วยให้ผู้ฟังสามารถจดจำเนื้อหาได้ง่ายขึ้น กลวิธีดังกล่าวเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างอัตลักษณ์ของบทเพลง และสะท้อนถึงความเป็นเอกลักษณ์ของดนตรีไทยแบบดั้งเดิม

รัฐภูมิ ช่างเจรจา[๑๐] ได้กล่าวถึงแนวทางการประพันธ์เพลงของไพบูลย์ บุตรขัน ว่ามีเอกลักษณ์โดดเด่นในด้านการประพันธ์คำร้องที่สอดคล้องกับทำนองได้อย่างเหมาะสม ลักษณะของคำร้องอยู่ในรูปแบบของบทร้อยกรองที่ได้รับการคัดสรรมาอย่างประณีต ทำให้บทเพลงมีความหมายลึกซึ้ง และสามารถกระตุ้นให้ผู้ฟังเกิดจินตภาพได้อย่างชัดเจน หนึ่งในเทคนิคสำคัญที่ไพบูลย์ บุตรขันใช้ในการแต่งคำร้อง คือการจัดองค์ประกอบของเนื้อเพลงให้มีความน่าสนใจ โดยแบ่งออกเป็น ๔ ท่อน

---

[๘] ถนอม งามสมทรัพย์, **“แนวการฝึกหัดแต่งเพลง” บันทึกเกียรติยศเพลงลูกทุ่งดีเด่นไทย,** (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๒), หน้า ๒๑๐-๒๑๑.

[๙] จีรศักดิ์ จิตตบุตร, “วิเคราะห์เพลงประพันธ์โดยพยงค์ มุกดา”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๒), หน้า ๓๒๖.

[๑๐] รัฐภูมิ ช่างเจรจา, “วิเคราะห์เพลงของไพบูลย์ บุตรขัน”, **วิทยานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๖), หน้า บทคัดย่อ.

หลัก ได้แก่ ท่อนที่ ๑ ทำหน้าที่ดึงดูดความสนใจของผู้ฟังตั้งแต่แรก ฟังแล้วสามารถกระทบอารมณ์และสร้างแรงดึงดูดให้ติดตามเนื้อหาของเพลงต่อไป ท่อนที่ ๒ มีลักษณะคล้ายกับโครงสร้างของเพลงทั่วไป ทำหน้าที่เชื่อมโยงเนื้อหาของเพลงให้ดำเนินไปอย่างราบรื่น ท่อนที่ ๓ ถือเป็นจุดสำคัญของเพลง ต้องสร้างความโดดเด่นและตรึงความสนใจของผู้ฟัง ท่อนที่ ๔ เป็นส่วนที่ต้องทำให้เกิดความทรงจำ คมคาย และสร้างความประทับใจให้แก่ผู้ฟัง

เชียร์ล่า เดวิส (Sheila, Davis)[๑๑] ได้นำเสนอแนวทางการใช้ถ้อยคำในบทเพลงผ่าน ๕ ประเด็นสำคัญ ได้แก่ ๑) ความสมจริงของเนื้อหา บทเพลงควรสะท้อนความเป็นจริงหรือเหตุการณ์ที่เป็นไปได้ในชีวิตประจำวัน พร้อมสื่อความหมายชัดเจน มีสาระ และโครงสร้างที่สมบูรณ์ ๒) ชื่อเพลงที่จดจำง่าย ชื่อเพลงควรกระชับและสามารถจดจำได้แม้เพียงครั้งแรกที่ได้ยิน ทั้งนี้ ต้องสอดคล้องกับเนื้อหาและสะท้อนแนวคิดหลักของเพลง ๓) การเปิดเรื่องที่ดึงดูด วรรคแรกของเพลงมีบทบาทสำคัญในการสร้างความสนใจ ผู้ประพันธ์ควรเลือกใช้ถ้อยคำที่กระตุ้นอารมณ์และความสนใจ โดยอาจกล่าวถึงบุคคล สถานที่ หรือเวลา เพื่อกระตุ้นให้ผู้ฟังติดตามเพลงจนจบ ๔) โครงสร้างเพลงที่ชัดเจน ควรกำหนดบรรยากาศ ทัศนคติ หรือสถานการณ์ของเพลงให้แน่นอน และวางจุดประสงค์ที่ชัดเจนว่าต้องการให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกเช่นไร พร้อมกำหนดจุดสรุปของเพลงให้เด่นชัด ๕) รูปแบบคำประพันธ์ที่เหมาะสม การเลือกใช้รูปแบบคำประพันธ์ที่เหมาะสมช่วยเสริมประสิทธิภาพในการถ่ายทอดอารมณ์และความหมาย ผู้ประพันธ์ควรมีพื้นฐานด้านดนตรีเพื่อให้เนื้อร้องและทำนองสอดคล้องกันอย่างลงตัว

สุกรี เจริญสุข[๑๒] ได้กล่าวไว้ในบทความ “ประสบการณ์และทัศนะบางประการจากกรวิก” ว่า แก่นแท้ของการแต่งเพลงอยู่ที่ความรักในการสร้างสรรค์ถ้อยคำในรูปแบบของกาพย์ กลอน โคลง และฉันท์ ทั้งนี้ เนื้อร้องของบทเพลงเปรียบเสมือนงานกวีนิพนธ์ที่ต้องสามารถประสานกับทำนองได้อย่างลงตัว โดยเฉพาะในแง่ของมิติสัมพันธ์ทางเสียง ซึ่งหมายถึงการจัดวางเสียงสูงต่ำให้เหมาะสม เพื่อให้เกิดความสอดคล้องทางอารมณ์และความไพเราะทางดนตรี

อรชร เรือนคำ[๑๓] ได้นำแนวคิดของพระยาอนุมานราชธนและกุหลาบ มัลลิกะมาส มาประยุกต์ใช้ในการพิจารณาบทเพลง โดยสรุปเป็น ๖ ประเด็นสำคัญ ได้แก่ ๑) อารมณ์และความ

---

[๑๑] เชียร์ล่า เดวิส (Sheila, Davis) อ้างใน อภิชน วงศ์ภักดี, “ลักษณะเด่นในเพลงลูกทุ่งของนายวิเชียร คำเจริญ”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรี**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๑), หน้า ๒๑-๒๔.

[๑๒] สุกรี เจริญสุข, “ประสบการณ์และทัศนะบางประการจากกรวิก”, **ถนนดนตรี**, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑๑ (กันยายน ๒๕๓๐): ๑๙-๒๓.

[๑๓] อรชร เรือนคำ, “การศึกษาภาพสะท้อนสังคมล้านนาและคุณค่าเชิงวรรณศิลป์จากบทเพลงของจรัล มโนเพ็ชร”, **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๓๗), หน้า ๒๒.

สะเทือนใจ ได้แก่ พิจารณาศักยภาพของเนื้อหาและภาษาที่ใช้ในการปลุกเร้าอารมณ์ผู้ฟัง ๒) ความคิดและจินตนาการ ได้แก่ ประเมินแนวคิด ความแปลกใหม่ และความสามารถในการสะท้อนสัจธรรมเกี่ยวกับชีวิต ๓) การแสดงออก ได้แก่ วิเคราะห์ประสิทธิภาพในการถ่ายทอดเนื้อหา อารมณ์ และสาระสำคัญของบทเพลง ๔) ลีลาการประพันธ์ ได้แก่ พิจารณาสำนวนโวหาร ท่วงทำนอง และเทคนิคการใช้ภาษาเพื่อสร้างความแปลกใหม่และดึงดูดอารมณ์ ๕) เทคนิคและกลวิธี ได้แก่ วิเคราะห์การใช้คำ เช่น การเล่นคำ คำซ้ำ คำซ้อน หรือคำอุทาน เพื่อเสริมสร้างความน่าสนใจ ๖) องค์ประกอบโดยรวม ได้แก่ ประเมินโครงสร้าง สัดส่วน และความกลมกลืนของบทเพลง เพื่อให้เกิดอารมณ์และความสุนทรียะตามที่ผู้ประพันธ์ต้องการ

การศึกษาแนวคิดทฤษฎีการสร้างสรรค์บทเพลงของนักวิชาการ สรุปได้ว่า การสร้างสรรค์บทเพลงเป็นกระบวนการที่ต้องผสานศาสตร์ของดนตรีและวรรณศิลป์เข้าด้วยกัน เพื่อให้สามารถถ่ายทอดอารมณ์ ความคิด และสาระสำคัญไปยังผู้ฟังได้อย่างมีประสิทธิภาพ นักวิชาการและนักประพันธ์เพลงหลายท่านได้นำเสนอแนวคิดที่สำคัญเกี่ยวกับการแต่งเพลง ซึ่งสามารถสรุปเป็น ๔ ประเด็นหลัก ดังนี้

๑. หลักการและเทคนิคการแต่งเพลง มี ๓ วิธีหลักคือ ๑) การแต่งเนื้อร้องก่อน แล้วจึงกำหนดทำนองให้สอดคล้องกับเนื้อหา ๒) การแต่งทำนองก่อน แล้วจึงใส่เนื้อร้องให้เข้ากับทำนอง ๓) การแต่งเนื้อร้องและทำนองไปพร้อมกัน เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างถ้อยคำและเสียงเพลง

๒. องค์ประกอบสำคัญของบทเพลง การสร้างบทเพลงที่สมบูรณ์ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบหลัก ๔ ประการ ได้แก่ ๑) ลีลาจังหวะ โดยการกำหนดจังหวะของเพลงเพื่อสร้างอารมณ์และความรู้สึก ๒) ทำนอง โดยเสียงสูงต่ำที่ส่งผลต่อความไพเราะของเพลง ๓) การประสานเสียง ทำให้บทเพลงมีมิติและความสมดุล ๔) คีตลักษณ์ ใช้รูปแบบของบทเพลงที่กำหนดแนวทางการแต่งเพลง

๓. วรรณกรรมเพลงและบทบาททางสังคม วรรณกรรมเพลงเป็นเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดเรื่องราวของยุคสมัย บทเพลงสามารถสะท้อนปัญหาสังคม วัฒนธรรม และแนวคิดของผู้คนในยุคนั้น ผ่านภาษาที่เข้าใจง่ายและจดจำได้ง่ายกว่าวรรณกรรมประเภทอื่น

๔. เทคนิคการใช้ถ้อยคำและโครงสร้างเนื้อร้อง เน้นการใช้ถ้อยคำในเพลง โดยต้องสื่อความหมายได้อย่างสมจริง จุดเริ่มต้นต้องดึงดูด โครงสร้างชัดเจน และมีชื่อเพลงที่จำง่าย ส่วนใหญ่โครงสร้างเพลงมี ๔ ท่อนหลัก เพื่อดึงดูดความสนใจและสร้างอารมณ์ร่วมกับผู้ฟัง

การสร้างสรรค์บทเพลงเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัย โครงสร้างที่เป็นระบบ การใช้ถ้อยคำที่มีศิลปะ องค์ประกอบดนตรีที่กลมกลืน และความสามารถในการสื่อสารอารมณ์ แนวคิดเหล่านี้ช่วยให้บทเพลงมีความสมบูรณ์ ทั้งในเชิงศิลปะและการถ่ายทอดสาระให้แก่ผู้ฟัง ไม่เพียงแต่เป็นสื่อบันเทิงแต่ยังเป็นเครื่องมือที่ทรงพลังในการสะท้อนสังคม วัฒนธรรม และความรู้สึกของมนุษย์

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์

อัตลักษณ์ หมายถึงคุณลักษณะเฉพาะของบุคคลหรือสิ่งของที่สะท้อนถึงตัวตนและความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นสิ่งที่บุคคลตระหนักรู้และเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง ทั้งในแง่ของลักษณะเฉพาะ วิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ แบบแผนพฤติกรรม และอุปนิสัย อัตลักษณ์ของบุคคลสามารถมีได้หลากหลาย และอาจมีความคล้ายคลึงหรือแตกต่างจากบุคคลอื่นหรือกลุ่มอื่นในสังคม

การรับรู้อัตลักษณ์ของบุคคลสามารถพิจารณาได้จากการแสดงออกผ่านตัวแทนของความเป็นตัวตน เช่น สถานะทางสังคม เพศ บทบาท หน้าที่ และตำแหน่งทางสังคม ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้เรียกว่า “อัตลักษณ์ส่วนบุคคล” (Individual Identity) นอกจากนี้ อัตลักษณ์ยังสามารถสะท้อนผ่านสัญลักษณ์และวัฒนธรรมที่มีความหมายร่วมกันภายในสังคม เช่น พิธีกรรม ประเพณี วัฒนธรรม ตำนาน เรื่องเล่า ประวัติศาสตร์ และปรากฏการณ์ทางสังคม องค์ประกอบเหล่านี้ถือเป็น “อัตลักษณ์ทางสังคม” (Social Identity) หรืออัตลักษณ์ที่สมาชิกในสังคมมีร่วมกัน

ดังนั้น อัตลักษณ์จึงเป็นลักษณะเฉพาะที่สามารถเปลี่ยนแปลงและพัฒนาได้ โดยมีความแตกต่างกันไปตามสถานะและบริบททางสังคมของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดการรับรู้และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสังคมโดยรวม

มีผู้ให้แนวคิดเกี่ยวกับเกี่ยวกับอัตลักษณ์ ไว้ดังนี้

Hall[๑๔] ให้คำนิยายว่า อัตลักษณ์เป็นกระบวนการที่มีลักษณะเป็น “เหรียญสองด้าน” กล่าวคือ บุคคลต้องรู้สึกว่าตนเองเป็นใคร ขณะเดียวกันผู้อื่นในสังคมก็ต้องรับรู้และยอมรับในอัตลักษณ์นั้นด้วย

Woodward[๑๕] อธิบายว่า อัตลักษณ์สะท้อนผ่านพฤติกรรมและบริบทรอบตัว ซึ่งรวมถึงการพูด การกระทำ การบริโภค และสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่แสดงออกถึงความเหมือนและความแตกต่างระหว่างบุคคล เช่น เครื่องแบบนักเรียน ตราโรงเรียน การแต่งกายในกลุ่มอาชีวศึกษา เป็นต้น สัญลักษณ์และภาพตัวแทน จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยกำหนดและสร้างความชัดเจนให้กับอัตลักษณ์ของบุคคล

---

[๑๔] Hall อ้างถึงใน อรวรรณ ปลันธน์โอวาท, **กรอบวาทกรรมวิเคราะห์กับกรณีศึกษาไทย**, (กรุงเทพมหานคร: คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๔๗.

[๑๕] Woodward, **Kath, Questioning identity: gender, class, ethnicity**. 2nd ed. London: Routledge, 2004), p. 6-8.

จารุณี สุวรรณรัศมี[๑๖] กล่าวว่า อัตลักษณ์เป็น “สิ่งที่ถูกประกอบสร้างขึ้น” ผ่านการสั่งสมของวาทกรรมในสังคม ซึ่งกำหนดให้แต่ละบุคคลมีสถานะและบทบาทเฉพาะในบริบททางสังคม อัตลักษณ์ที่ได้รับการกำหนดนี้ ส่งผลต่อรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ของบุคคลในสังคม

อภิญญา เฟื่องฟูสกุล[๑๗] กล่าวถึงอัตลักษณ์ (identity) ว่า อัตลักษณ์ (Identity) หมายถึง คุณลักษณะเฉพาะที่ทำให้บุคคลหรือสิ่งหนึ่งมีความโดดเด่นหรือแตกต่างจากสิ่งอื่น อัตลักษณ์ทำหน้าที่เป็นปริมณฑลที่เชื่อมโยงระหว่างปัจเจกบุคคลและสังคม ซึ่งหมายความว่า อัตลักษณ์ของบุคคลมิได้เกิดขึ้นโดยลำพัง แต่ถูกหล่อหลอมและกำหนดโดยบริบททางสังคม สังคมมีบทบาทสำคัญในการกำหนดหน้าที่ บทบาท และคุณค่าของอัตลักษณ์ เช่น บทบาทของพ่อ แม่ สามี ภรรยา เพื่อน ศิษย์หรืออาจารย์ ซึ่งส่งผลต่อการรับรู้และการปฏิสัมพันธ์ของบุคคลในระบบสังคม อัตลักษณ์สามารถจำแนกออกเป็น ๒ ระดับหลัก ได้แก่ ๑) อัตลักษณ์ส่วนบุคคล (Personal Identity) หมายถึง ลักษณะเฉพาะตัวของบุคคลที่สะท้อนความเป็นตัวตนที่แตกต่างจากผู้อื่น ๒) อัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity) หมายถึง บทบาท สถานะ และความคาดหวังที่สังคมกำหนดให้กับบุคคลตามบริบททางวัฒนธรรมและสังคม

ฉลาดชาย รมิตานนท์[๑๘] กล่าวว่า อัตลักษณ์ (Identity) เป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลรับรู้ถึงความเป็นตัวตนของตนเอง ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและในบริบทของสังคม โดยอัตลักษณ์ทำหน้าที่กำหนดความเหมือนและความแตกต่าง ระหว่างตนเองกับผู้อื่น อัตลักษณ์ไม่จำเป็นต้องมีลักษณะคงที่หรือมีเพียงหนึ่งเดียว แต่สามารถประกอบขึ้นจากอัตลักษณ์หลากหลายรูปแบบที่หล่อหลอมให้เกิดความเป็นตัวตนของบุคคลหรือกลุ่ม อัตลักษณ์มิใช่สิ่งที่มีอยู่โดยธรรมชาติ แต่เป็นกระบวนการที่ถูกสร้างขึ้นภายใต้บริบททางสังคม โดยมีการกำหนดและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาเพื่อสร้างความเหมือนและความแตกต่างระหว่างกลุ่มบุคคล อัตลักษณ์แบ่งออกเป็น ๔ ประเภทหลัก ได้แก่ ๑) อัตลักษณ์ส่วนบุคคล ๒) อัตลักษณ์ส่วนตัว ๓) อัตลักษณ์ส่วนร่วม ๔) อัตลักษณ์ทางสังคม

จากแนวคิดของนักวิชาการข้างต้น สรุปได้ว่า อัตลักษณ์เป็นกระบวนการทางสังคมที่ไม่ได้มีอยู่ตามธรรมชาติ แต่ถูกสร้างขึ้นผ่านการปฏิสัมพันธ์ในสังคม อัตลักษณ์ของบุคคลสามารถ

---

[๑๖] จารุณี สุวรรณรัศมี, “กราฟฟิติ: การสื่อสารความหมายและอัตลักษณ์”, **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารมวลชน**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๗), หน้า ๑๖.

[๑๗] อภิญญา เฟื่องฟูสกุล, **อัตลักษณ์: ทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด.** (กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๔๖), หน้า. ๑-๖.

[๑๘] ฉลาดชาย รมิตานนท์, **แนวคิดในการศึกษาอัตลักษณ์ความเป็นไทในการศึกษาประวัติศาสตร์และวรรณกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไท**. (กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นท์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๔๕), หน้า ๑-๒.

เปลี่ยนแปลงได้และมีหลายมิติ ซึ่งสะท้อนผ่านบทบาท สถานะ และสัญลักษณ์ทางสังคม โดยมีทั้งมิติของความเป็นปัจเจกบุคคลและความเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม

วัฒนธรรมเป็นวิถีการดำเนินชีวิต (Way of Life) และรูปแบบพฤติกรรม (Behavior Patterns) ที่มนุษย์สร้างขึ้นและถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญ เช่น ศาสนา ปรัชญา ภาษา กฎหมาย การปกครอง ศิลปะ วิทยาการ และเครื่องใช้ต่าง ๆ วัฒนธรรมเกิดจากกระบวนการสั่งสมประสบการณ์ของมนุษย์หลายชั่วอายุคน และเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้มนุษย์สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและบริบททางสังคม

วัฒนธรรมมีลักษณะพลวัต (Dynamic) และเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ตัวอย่างเช่น วัฒนธรรมการแต่งกาย วัฒนธรรมการบริโภค และวัฒนธรรมด้านภาษา ซึ่งปรับเปลี่ยนตามปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี อย่างไรก็ตาม วัฒนธรรมยังคงมีบทบาทสำคัญในฐานะรากฐานของความมั่นคงของชาติ และเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงเอกลักษณ์ของชาติ การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมอาจเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วหรือค่อยเป็นค่อยไป ขึ้นอยู่กับบริบททางสังคมที่เกี่ยวข้อง วัฒนธรรมจึงมิใช่สิ่งที่หยุดนิ่ง แต่เป็นกระบวนการที่พัฒนาและปรับตัวตลอดเวลา เพื่อตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของโลก

มีผู้ให้แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมไว้ ดังนี้

อมรา พงศพิชญ์[๑๙] กล่าวว่า วัฒนธรรมคือระบบสัญลักษณ์ที่มนุษย์เป็นผู้สร้างและกำหนดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดพฤติกรรมหรือความคิด รวมทั้งวิธีการหรือระบบในการทำงาน แล้วเกิดการเรียนรู้และมีการถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลัง วัฒนธรรมในสังคมสามารถแบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ วัฒนธรรมในลักษณะที่เป็นสัญลักษณ์และจับต้องไม่ได้ เช่น ภาษาพูด ระบบความเชื่อ โลกทัศน์ กิริยามารยาท ขนบธรรมประเพณี และอีกลักษณะหนึ่งคือ วัฒนธรรมด้านวัตถุ ได้แก่ อาคารบ้านเรือน วัดวาอาราม จิตรกรรม ประณีตศิลป์ และรูปประติมากรรมต่าง ๆ

ยศ สันตสมบัติ[๒๐] ได้สรุปลักษณะพื้นฐานของวัฒนธรรม ไว้ ๖ ประการ ดังนี้ ๑. วัฒนธรรมเป็นระบบความคิดและค่านิยม กำหนดมาตรฐานพฤติกรรมของคนในสังคม ๒. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เรียนรู้และถ่ายทอดได้ เปรียบเสมือน “มรดกทางสังคม” ที่ส่งต่อจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่น ผ่านกระบวนการเรียนรู้ ๓. วัฒนธรรมมีพื้นฐานจากสัญลักษณ์ เช่น ภาษา ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารความหมาย ๔. วัฒนธรรมเป็นองค์รวมของความรู้และภูมิปัญญา ทำหน้าที่ตอบสนองความ

---

[๑๙] อมรา พงศาพิชญ์, **วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์: วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา,** พิมพ์ครั้งที่ ๒ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๔๒), หน้า ๑.

[๒๐] ยศ สันตสมบัติ, **มนุษย์กับวัฒนธรรม,** (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๐), หน้า ๕๔.

ต้องการพื้นฐานและช่วยให้มนุษย์ปรับตัวกับสิ่งแวดล้อม ๕. วัฒนธรรมเป็นกระบวนการสร้างความหมายให้กับชีวิต เช่น ความเชื่อทางศาสนาและพิธีกรรม ซึ่งอาจพัฒนาไปเป็นแนวคิดพื้นฐานของระบบการเมืองและการปกครอง ๖. วัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงและปรับตัวอยู่เสมอ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี หากวัฒนธรรมปรับตัวไม่ทัน อาจนำไปสู่ “วัฒนธรรมล้า” ส่งผลให้เกิดความแปลกแยกในสังคม และในบางกรณีอาจนำไปสู่การเสื่อมสลายของวัฒนธรรมนั้น

สุรชัยภัทรประดิษฐ์ หลอดคำวัฒนา[๒๑] ให้นิยามวัฒนธรรมว่า หมายถึง สิ่งที่มนุษย์ทำให้มีขึ้นมา โดยการปรับเปลี่ยนปกติของเดิมที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ให้เปลี่ยนไปจากเดิมที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ตั้งแต่การเปลี่ยนอย่างง่ายจนถึงการปรับเปลี่ยนที่ซับซ้อน การเปลี่ยนแปลงมีมากเท่าไรก็ยิ่งมีความซับซ้อนมากเท่านั้น วัฒนธรรมที่ยังมีอยู่ในปัจจุบัน เป็นสิ่งที่มนุษย์ได้คัดเลือกแล้วว่าดีและเข้ากับสภาพสังคมนั้น ๆ คนส่วนมากในสังคมยอมรับและเห็นดีด้วยวัฒนธรรมนั้น ไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่มนุษย์สัมผัสได้ด้วยกาย เห็นได้ด้วยตา ฟังได้ด้วยหู รับรสชาติได้ด้วยลิ้น รับกลิ่นได้ด้วยจมูก และสิ่งที่มนุษย์สัมผัสได้ด้วยใจ ล้วนได้ผ่านการเลือกสรรจากสังคมนั้น ๆ แล้ว และวัฒนธรรมเหล่านั้นก็ได้มาด้วยการตกทอดจากคนรุ่นก่อน ไม่มีลักษณะตายตัวเปลี่ยนแปลงตามยุค ตามสมัย

บุปผาชาติ อุปถัมภ์นรากร[๒๒] อธิบายว่า วัฒนธรรม หมายถึง แบบแผนพฤติกรรมของคนในสังคมใดสังคมหนึ่ง มีการสั่งสม สืบทอด และเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง ผลิต หรือสร้างขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม และระหว่างคนในสังคมด้วยกันเอง จนอาจกล่าวได้ว่าอะไรก็ตามที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับมนุษย์แล้ว ย่อมถือเป็นวัฒนธรรมได้ทั้งสิ้น ประกอบด้วยความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ ประเพณี กฎหมายและจริยธรรม

พระยาอนุมานราชธน[๒๓] ได้กล่าวถึงวัฒนธรรมว่า วัฒนธรรมเป็นเรื่องเกี่ยวกับพฤติกรรม วาจา ท่าทาง กิจกรรม และผลิตผลของกิจกรรมที่มนุษย์ในสังคมผลิตหรือปรับปรุงขึ้นจากธรรมชาติ ในพระราชบัญญัติบำรุงวัฒนธรรมแห่งชาติพุทธศักราช ๒๔๘๓ หมายถึง ลักษณะที่แสดงความเจริญ

---

[๒๑] สุรชัยภัทรประดิษฐ์ หลอดคำวัฒนา, “ภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองไทยวน : แนวทางการจัดการเชิงธุรกิจ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศาสตร์**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาสารคาม, ๒๕๕๒), หน้า ๖๗. .

[๒๒] บุปผาชาติ อุปถัมภ์นรากร, “โนรา: การอนุรักษ์การพัฒนาและการสืบสารศิลปะการแสดงภาคใต้”, **ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศาสตร์**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๒), หน้า ๕๕.

[๒๓] พระยาอนุมานราชธน, **วัฒนธรรมเบื้องต้น**, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร: การศาสนา, ๒๕๑๕), หน้า ๖.

งอกงาม ความเป็นระเบียบอันดีงาม ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีงามของประชาชน

อารง สุทธาศาสน[๒๔] กล่าวว่า วัฒนธรรมในความหมายโดยทั่วไปคือ แนวทางการดำรงชีวิตของสังคม หรือของกลุ่มแต่ละกลุ่มที่สืบทอดจากรุ่นหนึ่งไปอีกรุ่นหนึ่งอย่างไม่ขาดสาย วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่แต่ละสังคมถือว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม เป็นแบบฉบับของชีวิตซึ่งคนส่วนมากหวงแหนและปกป้องรักษา

ดำรง ฐานดี[๒๕] ไดกล่าวถึงความหมายของวัฒนธรรมว่า ทุกสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมาเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตร่วมกันในสังคม เป็นสิ่งที่คนส่วนใหญ่ในสังคมนั้นยอมรับนับถือและปฏิบัติตาม รวมทั้งเก็บสะสมและถ่ายทอดวิธีการประพฤติปฏิบัตินั้นต่อไปยังลูกหลานด้วย

ระวีวรรณ ชอุมพฤกษ์[๒๖] กล่าวว่า วัฒนธรรมเป็นชื่อรวมสำหรับแบบอย่างของพฤติกรรมทั้งหลายที่ไดมาทางสังคม และที่ถ่ายทอดกันไปทางสังคม โดยอาศัยสัญลักษณ์ วัฒนธรรมจึงเป็นชื่อสำหรับสัมฤทธิ์ผลที่เด่นชัดทั้งหมดของกลุ่มมนุษย์ รวมสิ่งทั้งหลายเหล่านี้ เช่น ภาษา การทำเครื่องมืออุตสาหกรรม ศิลปะ วิทยาศาสตร์ กฎหมาย ศีลธรรม และศาสนา รวมถึงอุปกรณ์ที่เป็นวัตถุหรือสิ่งประดิษฐ์ ซึ่งแสดงรูปแบบแห่งสัมฤทธิผลทางวัฒนธรรม และทำให้ลักษณะวัฒนธรรมทางปัญญาสามารถยังผลเป็นประโยชนใช้สอยได้ เช่น อาคาร เครื่องมือ เครื่องจักรกลเครื่องมือสื่อสาร ศิลปวัตถุ ฯลฯ

อมรา พงศาพิชญ[๒๗] ให้คำนิยามคำว่าวัฒนธรรมไว้ว่า วัฒนธรรมคือ สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นกำหนดขึ้น มิใช่สิ่งที่มนุษย์ทำตามสัญชาตญาณ อาจเป็นการประดิษฐ์วัตถุสิ่งของขึ้นใช้หรืออาจเป็นการกำหนดพฤติกรรมหรือความคิด ตลอดจนวิธีการหรือระบบการทำงาน ฉะนั้น วัฒนธรรมก็คือระบบในสังคมมนุษย์สร้างขึ้น มิใช่ระบบที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติตามสัญชาตญาณ

ผจงจิตต์ อธิคมนันทะ[๒๘] ได้กล่าวสรุปความหมายของคำว่า วัฒนธรรมไว้ว่า ๑) วัฒนธรรม คือ กระสวน หรือรู้แบบของความประพฤติทั้งหมดที่ได้มา อันได้แก่ แนวความคิด ค่านิยม หรือคุณธรรม และสิ่งทั้งหลายซึ่งเป็นมรดกทางสังคมที่บรรพบุรุษเขาเราได้สะสมไว้และตกทอดมาถึงคนรุ่น

---

[๒๔] อารง สุทธาศาสน์, **ปัญหาความขัดแย้งในสี่จังหวัดภาคใต้,** (กรุงเทพมหานคร: ประชาพิทักษ์, ๒๕๑๙), หน้า ๑๓๒-๑๓๓.

[๒๕] ดำรง ฐานดี, **มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๐), หน้า ๓๐.

[๒๖] ระวีวรรณ ชอุ่มพฤกษ์, **มานุษยวิทยาวัฒนธรรม,** (ปัตตานี: โครงการจัดตั้งสำนักเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาสงขลานครินทร์, ๒๕๒๘), หน้า ๗.

[๒๗] อมรา พงศาพิชญ์, **ความหลากหลายทางวัฒนธรรม: กระบวนทัศน์และบทบาทในประชาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๒๕.

[๒๘] ผจงจิตต์ อธิคมนันทะ, **การเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรม,** (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๐), หน้า ๔-๕.

ต่อมา ได้โดยการเรียนรู้จากสัญลักษณ์นั้น ๆ ๒) วัฒนธรรมหมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นผลงานของกลุ่มคน เช่น ภาษา การทำเครื่องมืออุตสาหกรรม ศิลปะ วิทยาศาสตร์ กฎหมาย รัฐบาล ศีลธรรม และ ศาสนา เป็นต้น ๓) วัฒนธรรม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดจากการเรียนรู้ด้วยการสื่อสารต่อกัน ขนบธรรมเนียม จารีต และสถาบันต่าง ๆ

สรุปได้ว่า วัฒนธรรม เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นทั้งหมด เป็นแบบแผนของพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ ความรู้ ความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติ เป็นต้น รวมทั้งผลผลิตของพฤติกรรมดังกล่าวด้วย สมาชิกในสังคมมีส่วนเป็นเจ้าของ และมีการถ่ายทอดต่อไปยังชนรุ่นหลัง นอกจากนี้ วัฒนธรรมจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ จึงกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมเป็นที่รวมของความเชื่อ (Belief) ค่านิยม (Value) และบรรทัดฐาน (Norms) ของสังคม

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรม

แนวคิดเรื่องทุนทางวัฒนธรรม เป็นแนวคิดหนึ่งที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับทุนทางสังคมอย่างแยกกันแทบไม่ออก ทุนวัฒนธรรมเป็นระบบความคิด ความเชื่อ ซึ่งบูดิเยอร์มองว่าเป็นเครื่องมือของการมีศักดิ์ศรีและอำนาจที่เหนือกว่าชนชั้นอื่น เป็นกระแสสังคมที่ตั้งอยู่บนความรู้ ความคุ้นเคย และรู้สึกกับสิ่งที่เกิดขึ้นและวิถีของวัฒนธรรมที่ครอบงำหรือมีอำนาจในสังคมนั้น ทุนวัฒนธรรมรวมไปถึงภูมิหลังของครอบครัว สถานภาพทางสังคม การลงทุนและความผูกพันกับการศึกษาที่เป็นองค์ความรู้ และทรัพยากรอื่น ๆ ที่มีผลต่อความสำเร็จ[๒๙] แนวคิดทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital) จึงเป็นการยึดโยงจากการมีระบบความเชื่อ มีภูมิปัญญาร่วมกัน และการยึดโยงสายสัมพันธ์ของกลุ่มคนเอาไว้ด้วยกัน ทั้งจารีตประเพณี การเรียนรู (ครอบครัว, วัด, ปราชญ์) ค่านิยม ข้อห้าม[๓๐]

คำว่า “ทุนทางวัฒนธรรม” (Cultural Capital) หมายถึง ผลผลิตทางวัฒนธรรมทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ ทุนทางวัฒนธรรมที่จับได้ เช่น โบราณสถาน มรดกทางวัฒนธรรม ผลงานศิลปะแขนงต่าง ๆ ทั้งภาพวาด หัตถกรรม ดนตรี ภาพยนตร์ วรรณกรรม เหล่านี้มักจะวัดมูลค่าเป็นตัวเงินได้ ส่วนทุนวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ได้แก่ ความเชื่อ จารีต ประเพณี วิถีชีวิต[๓๑]

---

[๒๙] ปิ่นวดี ศรีสุพรรณ, “วาทกรรมทุนทางสังคม: กระบวนการสร้างแนวคิดและปฏิบัติการในบริบทการพัฒนาของไทย (พ.ศ. ๒๕๔๐-๒๕๔๖)”, **วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์**, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๒๒.

[๓๐] สีลาภรณ์ บัวสาย, **พลังท้องถิ่น บทสังเคราะห์งานวิจัยด้านชุมชน,** (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๗), หน้า ๑๗.

[๓๑] ส่วนพัฒนาส่งเสริมการตลาดผลิตภัณฑ์ชุมชน สำนักพัฒนาอุตสาหกรรมชุมชน กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, “ทุนวัฒนธรรมไทยสู่การสร้างสรรค์เศรษฐกิจ”, **อุตสาหกรรมสาร,** ปีที่ ๕๘ (ฉบับเดือนพฤศจิกายน - ธันวาคม ๒๕๕๙): ๖.

ผู้นำเสนอแนวคิดเรื่องทุนวัฒนธรรมคนแรกคือ ปิแอร์ บูดิเยอร์ เขาระบุว่า “ทุน” หมายถึงสิ่งที่บุคคลได้รับจากกระบวนการหล่อหลอมทางสังคม อันกลายเป็นคุณสมบัติติดตัวที่เอื้อให้บุคคลสามารถนำไปเพิ่มพูนมูลค่าของตนได้ เช่น ความรู้ รสนิยม กิริยามารยาท นอกจากนี้ ยังหมายรวมถึงทรัพย์สินต่างๆ ที่มีคุณค่าอย่างหนึ่งที่ไม่ใช่คุณค่าเชิงเศรษฐกิจโดยตรง แต่มีมูลค่าในเชิงเศรษฐกิจได้ เช่น งานศิลปะหนังสือ เอกสารรับรองทางวิชาการ[๓๒] ซึ่งทุนทางวัฒนธรรมสามารถแบ่งได้ ๓ ประเภท คือ ๑) ทุนสมรรถนะด้านวัฒนธรรมของปัจเจกบุคคล (embodied form) ไดแก ความสามารถ/ความรอบรูที่จะพูดเรื่องศิลปะ การมีบุคลิกที่สง่างาม สามารถวางท่าทางได่อย่างงดงาม ๒) ทุนที่ถูกทำให้เป็นรูปธรรม (objectified state) ทุนวัฒนธรรมแบบนี้มีคุณสมบัติมากมาย เป็นคุณสมบัติที่มีความสัมพันธ์กับทุนทางวัฒนธรรมในแบบอื่น ๆ แสดงออกเชิงวัตถุในรูปของสื่อหรือสิ่งของ อาทิ รูปภาพ งานเขียน หนังสือ พจนานุกรม อนุสาวรีย เครื่องมือ เครื่องจักร ฯลฯ ๓) ทุนที่ถูกทำให้เป็นสถาบัน (institutionalization state) คือ ทุนที่ถูกทำให้เป็นวัตถุหรือรูปธรรมที่ชัดเจน เป็นการอ้างอิงถึงคุณสมบัติเบื้องต้นของทุนทางวัฒนธรรมในลักษณะการรับประกัน โดยแสดงออกในรูปของประกาศนียบัตร หนังสือรับรอง และการสอบวัดคุณสมบัติ ทุนทางวัฒนธรรมจึงสามารถเปลี่ยนรูปได ภายใต้เงื่อนไขเฉพาะ คืออาจเปลี่ยนรูปเป็นทุนทางเศรษฐกิจ เช่น เงินเดือน หรือเปลี่ยนรูปกลายเป็นสถาบันในรูปของคุณสมบัติทางการศึกษา[๓๓]

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม[๓๔] กล่าวว่า ทุนวัฒนธรรมเป็นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ โดยนำภูมิปัญญาดั้งเดิมที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่นมาสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยประยุกต์วัฒนธรรมดั้งเดิมมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่ต้องการของตลาด โดยอาศัยวิถีวัฒนธรรมซึ่งการพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยใช้ทุนวัฒนธรรมและภูมิปัญญา เป็นแนวคิดในการแปรยุทธศาสตร์แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งหน่วยงานต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ แบ่งออกเป็น ๘ วิถีวัฒนธรรม ได้แก่ อาหาร การแต่งกาย ที่อยู่อาศัย ประเพณี ภาษา อาชีพ ความเชื่อ ศิลปะพื้นถิ่นและมรดกทางวัฒนธรรมไทย ซึ่งแบ่งตามยุคสมัยออกเป็น ๙ วัฒนธรรมไทย ได้แก่ วัฒนธรรมบ้านเชียง, วัฒนธรรม ทวารวดี, วัฒนธรรมศรีโคตรบูรณ์ – ล้านช้าง, วัฒนธรรมลพบุรี, วัฒนธรรมศรีวิชัย, วัฒนธรรมล้านนา วัฒนธรรมสุโขทัย, วัฒนธรรมอยุธยา และวัฒนธรรมธนบุรี – รัตนโกสินทร์

---

[๓๒] ปิแยร์ บูร์ดิเยอ, **เศรษฐกิจของทรัพย์สินเชิงสัญลักษณ์**, ชนิดา เสงี่ยมไพศาลสุข แปล, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คบไฟ, ๒๕๕๐), หน้า ๗๙.

[๓๓] ณัชชา ศิรินธนาธร, **ทุนตามแนวคิดของปิแอร์ บูร์ดิเยอ (Pierre Bourdieu) กับสื่อชุมชน**, (งานประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๑๐ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ๒๙ – ๓๐ มีนาคม ๒๕๖๑), หน้า ๑๕๘๓.

[๓๔] กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, “ทุนวัฒนธรรม ๙ ยุคสมัย”, **วารสารอุตสาหกรรมสาร**, ปีที่ ๕๘ (พฤศจิกายน-ธันวาคม ๒๕๕๙): บทบรรณาธิการ.

วินัย บุญลือ[๓๕] กล่าวว่า ทุนทางวัฒนธรรมเป็นศักยภาพในการกระทำ เป็นความรู้ที่สะสมในตน (Innate Knowledge) ซึ่งการสะสมทุนทางวัฒนธรรมนั้น ไม่เพียงแต่เป็นการออกแรงทางกายภาพเท่านั้น แต่รวมถึงการออกแรงทางด้านสังคม การเมือง ศาสนา และความคุ้นเคย ซึ่งเป็นการสะสมทุนในรูปแบบต่าง ๆ เอาไว้ และสามารถปรับเปลี่ยนหรือเรียกใช้ยามต้องการได้

รังสรรค์ ธนพรพันธุ์[๓๖] ได้กล่าวถึงลักษณะบางประการของทุนทางวัฒนธรรม โดยแยกลักษณะเด่นของทุนทางวัฒนธรรมออกเป็น ๗ ประการ คือ ๑. สินค้าวัฒนธรรมจะต้องมีนัยทางวัฒนธรรม กล่าวคือ ต้องมีการฝังตัวของวัฒนธรรม สินค้าวัฒนธรรม หมายถึง สินค้าและบริการที่มีนัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมในด้านใดด้านหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นจารีตขนบธรรมเนียมประเพณี ระบบความเชื่อและศรัทธา ระบบคุณค่า บรรทัดฐานทางจริยธรรม แบบแผนการพักผ่อนหย่อนใจ การละเล่นและการกีฬา การแต่งกาย วรรณกรรม และสิ่งพิมพ์ ศิลปะ ฯลฯ ๒. ทุนทางวัฒนธรรมมีขาหยั่งทั้งในภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ ๓. บรรดากิจกรรมทางเศรษฐกิจที่กลุ่มทุนวัฒนธรรมหยั่งรากถึงส่วนใหญ่มีการกระจุกตัวของทุน (Concentration of Capital) อย่างสูง จึงมีอำนาจผูกขาดระดับหนึ่ง ๔. กลุ่มทุนวัฒนธรรมมีการผนึกตัวอยู่ตลอดเวลา สร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจด้วยการควบและครอบกิจการ ๕. กลุ่มทุนวัฒนธรรมมีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้เกิดความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การทุ่มรายจ่ายในด้านการวิจัยพัฒนาวงจรชีวิตของสินค้าบางอย่างค่อนข้างสั้น ๖. กลุ่มทุนวัฒนธรรมต้องพยายามสร้างอุปสงค์ที่มีต่อสินค้าของตนอยู่ตลอดเวลา มิฉะนั้น ย่อมยากที่จะธำรงส่วนแบ่งทางการตลาดไว้ได้ ๗. กลุ่มทุนวัฒนธรรม แม้จะเป็นบริษัทยักษ์ใหญ่ระหว่างประเทศและเป็นหัวหอกของกระแสโลกานุวัต แต่มักเลือกจะทำสัญญาพันธมิตรเชิงยุทธศาสตร์กับกลุ่มทุนท้องถิ่นในประเทศโลกที่สาม เพราะต้องการหาประโยชน์จากเครือข่ายความสัมพันธ์ของกลุ่มทุนท้องถิ่น ในการนี้ อาจต้องปรับผลผลิตให้สอดคล้องกับรสนิยมและวัฒนธรรมท้องถิ่น

Michele Dillon[๓๗] สรุปทุนทางวัฒนธรรมของปิแอร์ บูดิร์เยอร์ (Pierre Bourdieu) ออกเป็น ๓ ประเภทหลัก ได้แก่ ๑) ทุนที่ติดอยู่กับร่างกาย (The Embodied State) หมายถึง นิสัยหรือสันดาน (Habitus) ซึ่งบุคคลซึมซับจากสังคมผ่านการขัดเกลาในแต่ละชนชั้น กำหนดแนวคิด

---

[๓๕] วินัย บุญลือ, “ทุนทางวัฒนธรรมและการช่วงชิงอำนาจเชิงสัญลักษณ์ของชุมชนชาวปกาเกอะญอ”, **วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม,** (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๕), หน้า ๑๑.

[๓๖] รังสรรค์ ธนพรพันธุ์, อ้างใน ตุนท์ ชื่นชม, “การผลิตด้วยทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในเขตสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ”, **รายงานการวิจัย**, (กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๕), หน้า ๑๐-๑๑.

[๓๗] Michele Dillon อ้างใน anthroportal. “On Capitals : ว่าด้วยเรื่อง “ทุน” จากทฤษฎีของปิแอร์ บูดิร์เยอร์”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://anthroportal.xyz/article-006/ [๒๘ มีนาคม ๒๕๖๗].

พฤติกรรม และการปฏิบัติต่าง ๆ โดยทำงานใต้จิตสำนึก และส่งผลต่อโครงสร้างทางสังคม ๒) ทุนที่เป็นรูปธรรม (The Objectified State) คือทุนที่ปรากฏในรูปของวัตถุทางวัฒนธรรม เช่น หนังสือ ศิลปะ หรือเครื่องมือ ซึ่งสามารถแสดงสถานะและถ่ายทอดได้คล้ายทุนทางเศรษฐกิจ ๓) ทุนที่อยู่ในรูปของสถาบัน (The Institutionalized State) หมายถึง การรับรองทางการศึกษา เช่น ประกาศนียบัตร หรือผลการสอบ ซึ่งสามารถแปลงเป็นทุนทางเศรษฐกิจ (รายได้) หรือทุนทางสัญลักษณ์ (ตำแหน่งงาน และสถานะทางสังคม) แนวคิดนี้ชี้ให้เห็นว่า ทุนทางวัฒนธรรมไม่ได้จำกัดอยู่แค่ความรู้ แต่ยังเป็นเครื่องมือกำหนดสถานะและโอกาสของบุคคลในสังคม

กล่าวโดยสรุป ทุนทางวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่มีคุณค่าและมีมูลค่า ที่สั่งสมมาในอดีตและถ่ายทอดรุ่นต่อรุน ทั้งเป็นสิ่งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ โดยนำเอาวัฒนธรรมและภูมิปัญญาเหล่านั้นมาแปลงเป็นสิ่งที่มีคุณค่าและมีมูลค่าที่ส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อวิถีชีวิตและสังคมในที่สุด

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๕.๑ งานวิจัยเกี่ยวกับการสร้างสรรค์บทเพลง

เสาวภาคย์ ดิสวัสดิ์[๓๘] ศึกษาเรื่อง การใช้ภาษาและเนื้อหาในเพลงประชาสัมพันธ์จังหวัด จากการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาเพลงประจำจังหวัด พบว่า สาระสำคัญสามารถจำแนกออกได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ (1) กลุ่มเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลของจังหวัด และ (2) กลุ่มเนื้อหาที่สะท้อนอารมณ์หรือความรู้สึก ในกลุ่มแรก คือเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลของจังหวัด เพลงส่วนใหญ่กล่าวถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ โดยสามารถจำแนกออกเป็นกลุ่มย่อย ได้แก่ สถานที่สำคัญของจังหวัด สินค้าหรือของดีประจำท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ ความเป็นมาทางภูมิศาสตร์ เทศกาลและประเพณี วิถีชีวิตของประชาชน คำขวัญประจำจังหวัด ตลอดจนการกล่าวถึงตราสัญลักษณ์ของจังหวัดนั้น ๆ ทั้งนี้ พบว่า "สถานที่สำคัญของจังหวัด" เป็นองค์ประกอบที่ปรากฏบ่อยที่สุด เนื่องจากผู้ประพันธ์มักมุ่งเน้นการประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ซึ่งมีความหลากหลายและเป็นจุดเด่นของประเทศไทยในทุกภูมิภาค ทั้งภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคอีสาน และภาคใต้ ในกลุ่มที่สอง คือเนื้อหาที่สะท้อนความรู้สึกของผู้ประพันธ์หรือผู้ขับร้อง เพลงในกลุ่มนี้สามารถจัดแบ่งเนื้อหาออกเป็นหมวดย่อย ได้แก่ ความเชื่อ ความรัก ความมีไมตรีจิต ความกตัญญู ความสามัคคี ความภาคภูมิใจ ความสนุกสนาน ความตลกขบขัน และการเรียกร้องความเป็นธรรม จากการศึกษาพบว่า เนื้อหาด้าน “ความเชื่อ” ปรากฏมาก

---

[๓๘] เสาวภาคย์ ดิสวัสดิ์, “การใช้ภาษาและเนื้อหาในเพลงประชาสัมพันธ์จังหวัด”, **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการพัฒนาอาชีพ**. (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๖๒): ๑๔๘-๑๔๙.

ที่สุด เนื่องจากสังคมไทยมีความผูกพันอย่างลึกซึ้งกับศาสนา ความเชื่อ และพิธีกรรมต่าง ๆ อันเป็นรากฐานของวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน

ปัทมาวดี อนันตบุญวัฒน์[๓๙] ศึกษาการวิเคราะห์ท้องถิ่นในเพลงคำเมืองของจรัล มโนเพ็ชร การศึกษาพบว่า เนื้อหาบทเพลงของจรัล มโนเพ็ชร จำนวน ๘๒ เพลง กล่าวถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น ๑๐ ลักษณะ พบมากที่สุดคือ ด้านอาชีพ รองลงมาคือด้านปัจจัย ๔ ด้านการจัดการ ด้านสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ด้านศาสนา ด้านความเชื่อค่านิยม ด้านศิลปะ ด้านนันทนาการ ด้านจารีตขนบธรรมเนียมประเพณี น้อยที่สุดคือ ด้านภาษา ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นกับคนและธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบมากที่สุดคือ ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับโลก สิ่งแวดล้อม พืช สัตว์ ธรรมชาติ รองลงมา คือ ความสัมพันธ์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ ที่ไม่อาจสัมผัสได้ และน้อยที่สุดคือ ความสัมพันธ์กับคนอื่นที่อยู่ร่วมกันในสังคมหรือชุมชน

ภูวไนย ดิเรกศิลป์ และสุรพล เนสุสินธ์[๔๐] ศึกษาแนวคิดและแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ลายดนตรีพื้นบ้านอีสาน พบว่า แนวคิดจากผู้ประพันธ์ในอดีต มีแนวคิดและแรงบันดาลใจที่แตกต่างกัน พร้อมทั้งกระบวนการสร้างสรรค์ที่แตกต่างกันอีกด้วย ซึ่งในแต่ละแนวคิดนั้นมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของผู้ประพันธ์ แรงบันดาลใจจากผู้ประพันธ์ในอดีต มีแรงบันดาลใจที่แตกต่างกันและมีลักษะเด่นที่น่าสนใจ เช่น แรงบันดาลใจจากวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีสังคมและสิ่งแวดล้อม การเลียนแบบธรรมชาติการเลียนแบบอัปกิริยาของสัตว์ ซึ่งผู้ประพันธ์ได้ประพันธ์จากประสบการณ์การพบเห็น การฟัง การสังเกต และการอาศัยอยู่ร่วมในวิถีชีวิต กระบวนการในการสร้างสรรค์ พบว่าผู้ประพันธ์ในอดีตมีกระบวนการที่คล้ายกันหลายประการ คือ การสร้างรูปแบบ การประพันธ์ทำนอง การประพันธ์จังหวะ เป็นต้น โดยมีการริเริ่มในการประพันธ์ที่ต่างกัน บ้างก็เริ่มด้วยประพันธ์ทำนอง บ้างก็เริ่มด้วยการกำหนดรูปแบบของลาย โดยคำนึงความเหมาะสมของทำนองจังหวะ และรูปแบบ ที่สอดคล้องกับแนวคิดและแรงบันดาลใจ จึงทำให้เกิดลายที่สมบูรณ์ แต่ในอดีตนั้นยังไม่ปรากฏระบบโน้ต จึงเป็นบันทึกทำนอง จังหวะและรูปแบบของลายด้วยวิธีการจำ และนำสืบทอดโดยวิธีการปฏิบัติตามผู้บรรเลงการฟังและการจดจำ เพื่อนำไปบรรเลงในเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานประเภทต่าง ๆ

---

[๓๙] ปัทมาวดี อนันตบุญวัฒน์, “การวิเคราะห์ท้องถิ่นในเพลงคำเมืองของจรัล มโนเพ็ชร”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การสอนภาษาไทย),** (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๙), บทคัดย่อ.

[๔๐] ภูวไนย ดิเรกศิลป์และสุรพล เนสุสินธ์, “แนวคิดและกระบวนการสร้างสรรค์ลายดนตรีพื้นบ้านอีสาน”, **วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น**, ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๓): ๑๒๘.

กฤติน นกแก้ว[๔๑] ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์ผลงานการประพันธ์เพลงสมัยนิยมของประภพ ชมถาวร การศึกษาเกี่ยวกับผลงานการประพันธ์เพลงสมัยนิยมของประภพ ชมถาวร ในด้านเนื้อร้อง ทำนองและแนวคิดในการแต่งเพลง พบว่า ประภพ ชมถาวร เริ่มศึกษาด้านการประพันธ์เพลงในช่วงอุดมศึกษา ควบคู่ไปกับการเรียนนิเทศศาสตร์ ด้วยความที่เป็นนักคิด นักเขียน ทำให้งานด้านการประพันธ์เพลงโดดเด่น ประกอบกับความพยายามค้นคว้าหาโอกาส จนประสบความสำเร็จในการเป็นศิลปินในชื่อวง Superbaker และเป็นนักประพันธ์เพลงที่สร้างผลงานประสบความสำเร็จมากมายให้กับหลากหลายศิลปิน ทั้งนี้ มาจากวิธีการคิด การเรียนรู้จากนักประพันธ์เพลงรุ่นพี่ นำมากลั่นกรองทำให้เกิดวิธีการประพันธ์ในแบบของตัวเอง โดยการสร้างหัวใจของเพลงในท่อนเพลงที่สำคัญที่สุด และใช้วิธีการเล่าเรื่องให้เห็นถึงสถานการณ์ในแต่ละท่อนเพลง เพื่อสร้างเนื้อหาให้ใจความหลักของเพลงแข็งแรงยิ่งขึ้น และในท่อนจบของเพลงต้องสรุปคลี่คลายปัญหาทุกอย่างของบทเพลงได้เป็นอย่างดี ประกอบกับการเรียนรู้ตัวตนของศิลปินที่นำบทเพลงไปถ่ายทอด ทำให้งานประพันธ์ของประภพ ชมถาวรทุกชิ้นงาน เต็มเปี่ยมไปด้วยคุณภาพ ได้รับการยอมรับจากคนในวงการเพลง และเป็นที่นิยมจากผู้ฟังในวงกว้าง เพราะเหตุนี้ จึงทำให้ประภพ ชมถาวร เป็นหนึ่งบุคคลที่มีอิทธิพลกับศิลปินนักประพันธ์รุ่นใหม่ อีกทั้งยังสร้างผลงานให้กับวงการเพลงไทยอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ณิชพร แก้วสถิตย์[๔๒] ศึกษาเรื่อง การศึกษาการสร้างสรรค์งานเพลงเพื่อสะท้อนสังคมของวงเยนา ผลการศึกษาพบว่า บทเพลงของวงเยนามีที่มาและแรงบันดาลใจ จากความต้องการตีแผ่เรื่องราวในสังคมไทย โดยเนื้อเพลงมีความหมายนัยตรงหรือความหมายโดยอรรถ ที่สะท้อนให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของสิ่งมีชีวิต มีความหมายนัยประหวัดหรือความหมายโดยนัยที่กล่าวถึงการอยู่ภายใต้อำนาจของชนชั้นสูง และมีความหมายในระดับอุดมการณ์ ที่เน้นย้ำเรื่องความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นในบริบทต่าง ๆ ซึ่งเป็นต้นเหตุสำคัญที่นำไปสู่ปัญหาความไม่เท่าเทียม จึงทำให้วงเยนาถ่ายทอดความคิด ความเชื่อและอุดมการณ์ผ่านบทเพลง เพื่อสนับสนุนสิทธิและเสรีภาพในการวิพากษ์วิจารณ์เรื่องราวต่าง ๆ ในสังคม

---

[๔๑] กฤติน นกแก้ว, “การวิเคราะห์ผลงานการประพันธ์เพลงสมัยนิยมของ ประภพ ชมถาวร”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยา,** (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๖๓), บทคัดย่อ.

[๔๒] ณิชพร แก้วสถิต, “ศึกษาเรื่อง การศึกษาการสร้างสรรค์งานเพลงเพื่อสะท้อนสังคมของวงเยนา”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๖๓), บทคัดย่อ.

ณัฐพงษ์ แก้วสุวรรณ์[๔๓] ศึกษาเรื่อง การสร้างสรรค์เพลงชุด วิวัฒน์เพลงโคราช ผลการศึกษาเกี่ยวกับการสร้างสรรค์บทเพลง พบว่า ขั้นแรกของการประพันธ์คือ การกำหนดโครงสร้างลูกตกจากทำนองต้นราก ผสมแนวคิดของแต่ละเพลง ขั้นที่สองคือ การตกแต่งทำนองด้วยวิธีการเปลี่ยนกลุ่มเสียง สำนวนล้อ ขัด เหลื่อม สำเนียงไทย ลาว เขมร ฝรั่ง สังคีตลักษณ์แบบทางเปลี่ยนแบบซ้ำหัวเปลี่ยนท้าย สำนวนบังคับทางและกึ่งบังคับทาง ทางกรอและทางเก็บ โดยบูรณาการกับแนวคิดจากผลการวิจัย ได้แก่ คำคู่ การซ้ำคำ ซ้ำวรรค ร้อยเนื้อทำนองเดียว สัมผัสโคลงกลอน ความเรียบง่ายแบบพื้นบ้าน จังหวะสามช่า ความสง่างาม ความนอบน้อม สำเนียงเพลงโคราชสูง ๆ ต่ำ ๆ จังหวะอิสระและตายตัว ความแปลกใหม่ ทันสมัย สนุกสนาน ความเป็นไทยโคราชและดนตรีลูกทุ่ง

พระคมกริช สุโรพันธ์[๔๔]ศึกษาเรื่อง วิเคราะห์วรรณกรรมเพลงลูกทุ่งของชลธี ธารทอง ที่ประพันธ์ให้แก่สายัณห์ สัญญา ผลการศึกษาพบว่า ชลธี ธารทอง มีวิธีการสร้างสรรค์ศิลปะการประพันธ์เพลงที่มีลักษณะเด่นหลายประการ ได้แก่ การใช้ฉันทลักษณ์ การประพันธ์ที่หลากหลายรูปแบบ คือ การใช้คำประพันธ์ประเภทกลอนแปด กลอนหัวเดียว และคำประพันธ์คล้ายกลอน ในด้านการใช้ถ้อยคำสำนวนภาษา พบว่า ชลธี ธารทอง มีความพิถีพิถันในการเลือกสรรถ้อยคำนำมาใช้ในการประพันธ์ได้อย่างสละสลวย มีความหมายลึกซึ้งกินใจ สร้างจินตนาการและอารมณ์รวมให้แก่ผู้ฟัง นอกจากนี้ ชลธี ธารทอง ยังใช้ภาพพจน์ด้วยถ้อยคำที่แต่งขึ้นอย่างมีชั้นเชิง เพื่อให้เห็นภาพอย่างแจ่มชัด เมื่อสายัณห์ สัญญา นำไปขับร้อง จึงสามารถถ่ายทอดเนื้อหาและอารมณ์จากถ้อยคำเหล่านั้นไปสู่ผู้ฟังได้อย่างลึกซึ้งกินใจ

เดชา จันดาพันธ์[๔๕] ศึกษาเรื่อง การสร้างสรรค์บทเพลงพื้นบ้านอีสานเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การศึกษาพบว่า การถ่ายทอดองค์ความรู้ทางสิ่งแวดล้อมโดยการนำบทเพลงพื้นบ้านอีสานประกอบการประสานดนตรี นับว่าเป็นนวัตกรรมการถ่ายทอดความรู้ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เหมาะสมในการนำไปประกอบการจัดการเรียนการสอน การถ่ายทอดความรู้ให้ผู้เรียนและประชาชนทั่วไป เกิดความรู้ มีเจตคติที่ดี และมีความตระหนักต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงควรส่งเสริมและสนับสนุนให้นำกระบวนการถ่ายทอดความรู้

---

[๔๓] ณัฐพงษ์ แก้วสุวรรณ์, “การสร้างสรรค์เพลงชุด วิวัฒน์เพลงโคราช”, **ดุษฎีนิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปกรรมศาสตร์**, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๖๑), บทคัดย่อ.

[๔๔] พระคมกริช สุโรพันธ์, “วิเคราะห์วรรณกรรมเพลงลูกทุ่งของชลธี ธารทอง ที่ประพันธ์ให้แก่สายัณห์ สัญญา”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาไทยศึกษา),** (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๖๒), บทคัดย่อ.

[๔๕] เดชา จันดาพันธ์, “การสร้างสรรค์บทเพลงพื้นบ้านอีสานเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม”, **ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๔), บทคัดย่อ.

ทางสิ่งแวดล้อมศึกษาในครั้งนี้ ให้ครูผู้สอน ผู้ให้การศึกษาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหรือด้านอื่น ๆ ได้นำปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมต่อไป

ขวัญใจ บุญคุ้ม[๔๖] ศึกษาเรื่อง วัจนลีลาและบทบาทหน้าที่ของเพลงลูกทุ่ง ผลการศึกษาพบว่า วัจนลีลาในเพลงลูกทุ่ง มีการใช้คำต่าง ๆ ได้แก่ คำภาษาถิ่น คำภาษาต่างประเทศ คำเรียกญาติ คำบอกสถานที่ คำสื่ออารมณ์ และคำแสลง คำสื่ออารมณ์นั้นจะแสดงอารมณ์รัก ความสุข ความสมหวัง อารมณ์โศกเศร้า เสียใจ คำสื่ออารมณ์อาลัยอาวรณ์ ด้านการใช้สำนวน พบว่า มีการใช้สำนวนสมัยก่อน และสำนวนที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ด้านโวหารพบว่า มีการใช้บรรยายโวหาร และพรรณนาโวหาร การใช้ภาพพจน์ในด้านอติพจน์ สัทพจน์ และสัญลักษณ์ ส่วนด้านบทบาทหน้าที่ของเพลงลูกทุ่ง พบว่า มี ๗ บทบาท ได้แก่ บทบาทหน้าที่ด้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคม บทบาทหน้าที่ด้านการบันทึก บทบาทหน้าที่ด้านความเชื่อและศาสนา บทบาทหน้าที่ด้านให้กำลังใจ บทบาทหน้าที่ด้านการแสดงจารีตประเพณี บทบาทหน้าที่ด้านให้ความสนุกสนานบันเทิง และบทบาทหน้าที่สะท้อนถึงการดำรงชีวิตของมนุษย์

กรฤต นิลวานิช[๔๗] ศึกษาเรื่อง การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจากอัตลักษณ์ของการแสดงพื้นบ้านที่ปรากฏในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ผลการวิจัยพบว่า บทเพลงที่ได้สร้างสรรค์จำนวน ๙ เพลง คือ บทเพลงของดีที่เมืองคอน Volume 1, 2, 3 บทเพลงศิลปะเมืองสงขลา เสน่ห์สงขลา วิถีสงขลา ศิลป์เมืองลุง โนราห์เมืองลุง และคนเมืองลุง โดยบทเพลงทั้งหมดมีเนื้อหาบรรยายเกี่ยวกับวิถีชีวิต เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย อาหาร จำนวน ๓ เพลง บรรยายเกี่ยวกับศิลปะ หัตถกรรม ประติมากรรม ภาพวาด รูปปั้น และแกะสลัก จำนวน ๓ เพลง และบรรยายเกี่ยวกับดนตรี การแสดงละคร ภาพยนตร์ จำนวน ๓ เพลง ทั้งนี้ การสร้างสรรค์เรียบเรียงดนตรี ผู้วิจัยได้นำอัตลักษณ์ทางดนตรีของการแสดงพื้นบ้าน หนังตะลุงมโนราห์ และลิเกอูลู มาผสมผสานกับดนตรีสมัยใหม่ โดยชาวบ้านมีส่วนร่วมนำเสนอแนวคิดการสร้างสรรค์ในมิติต่าง ๆ ผ่านการประเมินแก้ไขโดยผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ ดำเนินการเผยแพร่บทเพลงทางสื่อต่าง ๆ เพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยววัฒนธรรม และนำไปใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

---

[๔๖] ขวัญใจ บุญคุ้ม, “วัจนลีลาและบทบาทหน้าที่ของเพลงลูกทุ่ง”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๙), บทคัดย่อ.

[๔๗] กรฤต นิลวานิช, “การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจากอัตลักษณ์ของการแสดงพื้นบ้านที่ปรากฏในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา”, **วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์,** ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๓): ๑๘๒-๑๙๙.

จินดา แก่นสมบัติ[๔๘] ศึกษาเรื่อง การสร้างสรรค์ผลงานเพลงเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า ได้สร้างสรรค์ผลงานเพลงที่มีชื่อว่า “ซากรักที่แก่งเลิงจาน” ผู้ประพันธ์คำร้อง เรียบเรียงเสียงประสานขึ้น โดยมีคำร้องวิเคราะห์ได้ว่า คำร้องแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของหนุ่มสาวที่มีเรื่องราวของความรักเข้ามาเกี่ยวข้อง เพลงนี้เป็นสื่อวรรณกรรมคำร้องที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวในรูปแบบการท่องเที่ยว “เชิงธรรมชาติ” หรือเชิงนิเวศ เป็นเพลงสื่อวรรณกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มีการกล่าวถึงทรัพยากรการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นปัจจัยดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวหรือมาเยือน

จันทรา เรือนทองดี[๔๙] ศึกษาเรื่อง เพลงแหล่ในเทศน์มหาชาติ จังหวัดเพชรบุรี โดยวิเคราะห์สาระคุณค่าทางด้านสติปัญญา ด้านศีลธรรม และด้านวรรณศิลป์ ซึ่งรวบรวมเพลงแหล่จากพระนักเทศน์ในอำเภอเมือง อำเภอบ้านลาด และอำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี ผลวิจัยพบว่า สาระคุณค่าด้านสติปัญญา เพลงแหล่ทำให้ผู้ฟังได้รับความรู้ด้านภูมิปัญญาของคนไทย และภูมิปัญญาของพระสงฆ์ในการประพันธ์เพลงแหล่เพื่อเทศน์สั่งสอน โน้มน้าวใจให้พุทธศาสนิกชนสนใจที่จะรับฟังเทศน์อย่างเต็มใจ ด้านคุณค่าทางศีลธรรม ได้สะท้อนเรื่องคุณธรรมที่หลากหลาย เช่น ความเสียสละ ความกตัญญู ความซื่อสัตย์ รวมถึงความประพฤติที่เป็นแบบอย่างในด้านดีและไม่ดี ในด้านวรรณศิลป์พบความงามในด้านวรรณศิลป์ เพราะเพลงแหล่มีการใช้คำที่เลียนเสียงธรรมชาติ มีสัมผัสสระและสัมผัสอักษร มีการเล่นคำ และยังมีการใช้สำนวนโวหารเปรียบเทียบให้เห็นภาพอย่างชัดเจน

ทรงศิลป์ สุขแสน[๕๐] ศึกษาเรื่อง วิถีอีสานจากเพลงลูกทุ่งของไมค์ ภิรมย์พร ผลการศึกษาพบว่า เพลงลูกทุ่งของไมค์ ภิรมย์พร ได้สะท้อนให้เห็นข้อเท็จจริงจากวิถีการดำเนินชีวิตของคนอีสานในด้านสังคม เช่น ครอบครัวและเครือญาติที่มีความรัก ความเคารพ เอื้ออาทรต่อกัน ลักษณะของคนอีสานและกิจกรรมที่ทำในชุมชนและท้องถิ่น ตลอดจนการเคลื่อนย้ายแรงงานทั้งในประเทศและต่างประเทศ ด้านเศรษฐกิจเกี่ยวกับการประกอบอาชีพและปัญหาจากการประกอบอาชีพ ด้านวัฒนธรรมได้กล่าวถึงประเพณี นันทนาการ และค่านิยมต่าง ๆ ตามสภาพแวดล้อมคุณภาพชีวิต

---

[๔๘] จินดา แก่นสมบัติ, “การสร้างสรรค์ผลงานเพลงเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม”, **รายงานวิจัย,** (คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๖๒), บทคัดย่อ.

[๔๙] จันทรา เรือนทองดี, “เพลงแหล่ในเทศน์มหาชาติ จังหวัดเพชรบุรี”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาไทยคดีศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, ๒๕๔๗), บทคัดย่อ.

[๕๐] ทรงศิลป์ สุขแสน, “ศึกษาเรื่อง วิถีอีสานจากเพลงลูกทุ่งของไมค์ ภิรมย์พร”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาไทยศึกษาเพื่อการพัฒนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, ๒๕๔๗), บทคัดย่อ.

วนิดา ตรีสวัสดิ์[๕๑] เสนอบทความเรื่อง วัฒนธรรมกะเหรี่ยง : การสื่อสารผ่านบทเพลง กล่าวว่า การรักษาและสืบทอดวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยง ทำในหลายรูปแบบ รูปแบบหนึ่งคือการใช้บทเพลงเป็นเครื่องมือสื่อสารถ่ายทอดวิถีชีวิต ภูมิปัญญา ความเชื่อ หรือบอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ จากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง เนื้อหาของบทเพลงสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมการแต่งกาย ภาษา อาชีพ การสร้างถิ่นฐานที่อยู่อาศัย ธรรมชาติแวดล้อม ความรัก การแต่งงาน เป็นต้น

เกสร ยอดแก้ว[๕๒] ศึกษาเรื่อง อัตลักษณ์ของคนล้านนาจากเพลงลูกทุ่งคำเมืองที่ขับร้องโดยอบเชย เวียงพิงค์ ผลการศึกษาพบว่า อัตลักษณ์ในเพลงลูกทุ่งคำเมืองมี ๘ อัตลักษณ์ อัตลักษณ์ที่โดดเด่น คือ อัตลักษณ์ด้านภาษา รองลงมาคือ อัตลักษณ์ด้านประเพณี อัตลักษณ์ด้านอาหาร อัตลักษณ์ด้านดนตรี และอัตลักษณ์ของสตรีล้านนา อัตลักษณ์ด้านสถานที่ อัตลักษณ์ด้านการประกอบอาชีพตามลำดับ ส่วนบทบาทหน้าที่ของเพลงลูกทุ่งคำเมือง พบว่า มี ๔ บทบาท บทบาทที่โดดเด่น คือ บทบาทหน้าที่ด้านการอธิบายอัตลักษณ์ของกลุ่มชุมชนและพิธีกรรม รองลงมาคือ บทบาทหน้าที่ด้านการเป็นกระจกส่องให้เห็นวัฒนธรรม บทบาทด้านการรักษาแบบแผนพฤติกรรมของบุคคล และบทบาทหน้าที่ด้านความสนุกสนานบันเทิงตามลำดับ

อังคณา จันทร์แสงศร[๕๓] เสนอบทความวิจัยเรื่อง อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมกับการสร้างสรรค์เพลงรำโทนเพชรบูรณ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและเนื้อหาเพลงรำโทนเพชรบูรณ์ ๑๑ อำเภอ จากแรงบันดาลใจของผู้ช่วยศาสตราจารย์กมล บุญเขต ผลการวิจัยพบว่า มีประวัติความเป็นมาจากความตั้งใจจริงของผู้ช่วยศาสตราจารย์กมล บุญเขต ผู้อำนวยการสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ หวังที่จะเผยแพร่ชื่อเสียงให้กับจังหวัดเพชรบูรณ์ในมุมกว้าง ๆ ให้ประชาชนในจังหวัดเพชรบูรณ์และประชาชนทั่วไปได้รู้จักเพชรบูรณ์มากขึ้น ซึ่งแต่ละเพลงมีแรงบันดาลใจในการประพันธ์คำร้องที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่น จึงหยิบของดีต่าง ๆ ของแต่ละอำเภอ ไม่ว่าจะเป็นอาหาร ประเพณี วัฒนธรรมแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมสำคัญ ซึ่งเพลงรำโทนเพชรบูรณ์ ๑๑ อำเภอ บทเพลงเหล่านี้มีคุณค่า บอกให้เห็นถึงสาระสำคัญในแต่ละอำเภอว่ามีจุดเด่นในเรื่องใด ซึ่งมีทั้งเหตุการณ์ วัฒนธรรม ประเพณี อาหาร

---

[๕๑] วนิดา ตรีสวัสดิ์, “วัฒนธรรมกะเหรี่ยง: การสื่อสารผ่านบทเพลง”, **วารสารศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดราชบุรี.** ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๓ (กันยายน ๒๕๔๓): ๔๘ – ๕๙.

[๕๒] เกสร ยอดแก้ว, “อัตลักษณ์ของคนล้านนาจากเพลงลูกทุ่งคำเมืองที่ขับร้องโดยอบเชย เวียงพิงค์”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย,** (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๖๐), บทคัดย่อ.

[๕๓] อังคณา จันทร์แสงศร, “อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมกับการสร้างสรรค์เพลงรำ โทนเพชรบูรณ์”, **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,** ปีที่ ๔๒ ฉบับที่ ๖ (พฤศจิกายน-ธันวาคม ๒๕๖๖): ๙๗๘.

การกิน แหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ในแง่มุมต่าง ๆ และยังมีสาระสำคัญที่หลากหลายของแต่ละอำเภอ ที่บ่งบอกถึงจุดเด่นของอำเภอนั้น ๆ ทำให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจในบริบทของชุมชนสังคมในอดีตและปัจจุบัน บทเพลงต่าง ๆ มีทำนองเพลงสั้น ๆ ง่ายต่อการจดจำ สะดวกต่อการสื่อสารให้กับนักเรียน นักศึกษา และผู้สนใจ ซึ่งบทเพลงดังกล่าวทั้ง ๑๑ อำเภอนอกจากสาระสำคัญในจุดเด่นของแต่ละอำเภอแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม นำมาซึ่งการพัฒนากระบวนการผลิตผลทางการเกษตร ส่งผลตรงต่อการท่องเที่ยวในจังหวัดเพชรบูรณ์ ที่องค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนจะต้องพัฒนาเพื่อความยั่งยืนสืบไป

วัชระ ลานเจริญ[๕๔] เสนอบทความวิจัยเรื่อง ความเชื่อ ความศรัทธา สื่อภาษาสู่บทเพลงส่งเสริมการท่องเที่ยวสกลนคร นครพนม มุกดาหาร กล่าวว่า บทเพลงส่งเสริมการท่องเที่ยวมีบทบาทมากกว่าการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว เพราะยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดแนวคิด ค่านิยม วัฒนธรรม และความเชื่อของท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง โดยผู้ประพันธ์มักใช้เนื้อร้องในการสะท้อนอัตลักษณ์เฉพาะของพื้นที่ ผ่านบริบททางวัฒนธรรมของแต่ละจังหวัด จากการวิเคราะห์เนื้อหาเพลงในจังหวัดสกลนคร นครพนม และมุกดาหาร พบว่าทั้งสามจังหวัดมีความเชื่อและความศรัทธาร่วมกันในพระพุทธศาสนา รวมถึงความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ เช่น ความศักดิ์สิทธิ์และความโชคดี ทั้งนี้ จังหวัดสกลนครและนครพนมมีความศรัทธาต่อพระธาตุเจดีย์ ขณะที่จังหวัดนครพนมและมุกดาหารมีความเชื่อเกี่ยวกับพญานาคซึ่งสะท้อนวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง นอกจากนี้ จังหวัดสกลนครยังมีลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมศาสนาคริสต์ ซึ่งปรากฏผ่านบทเพลงที่กล่าวถึงเทศกาลแห่ดาว อันเป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับวันคริสต์มาส แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของศาสนาคริสต์ในพื้นที่อย่างชัดเจน

สุรศักดิ์ เพชรคงทอง[๕๕] เสนอบทความวิจัยเรื่อง การแสดงดนตรีพื้นบ้านไทยที่แสดงออกถึงการสืบทอดทางศิลปวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า ๑) ภาคเหนือ ใช้บทเพลงในการแสดง เช่น เพลงจ๊อย เพลงแม่หม้ายค้อม ที่ให้ความรู้สึกนุ่มนวล อ่อนหวาน แสดงให้เห็นถึงความเป็นอยู่และวัฒนธรรมที่เรียบง่าย ประกอบประเพณี เช่น ประเพณียี่เป็ง ประเพณีปอยส่างลอง มีการบรรเลงเป็นวงและบรรเลงเดี่ยว สืบทอดบูรณาการร่วมกับเครือข่ายสถานศึกษาทั่วประเทศ ๒) ภาคกลาง ใช้บทเพลงในการแสดง เช่น เพลงเทพทอง ลำตัด ศิลปะที่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิต บรรเลงเพื่อความรื่นเริง ประกอบพิธีกรรม และบรรเลงเพื่อการสื่อสาร มีการพัฒนาในลักษณะผสมผสานกับดนตรีหลวง มีการพัฒนาจากดนตรีปี่และกลองมาเป็นระนาดและฆ้องวง ใช้หลักสูตรท้องถิ่นเพื่อเผยแพร่ให้กับเยาวชนและชุมชน และเชิญปราชญ์ชาวบ้านด้านดนตรีมาร่วมสอน ถ่ายทอดวัฒนธรรม

---

[๕๔] วัชระ ลานเจริญ, “ความเชื่อ ความศรัทธา สื่อภาษาสู่บทเพลงส่งเสริมการท่องเที่ยวสกลนคร นครพนม มุกดาหาร”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://anyflip.com/osfps/ykpl/basic [๓ มีนาคม ๒๕๖๗].

[๕๕] สุรศักดิ์ เพชรคงทอง, “การแสดงดนตรีพื้นบ้านไทยที่แสดงออกถึงการสืบทอดทางศิลปวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น”, **วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์**, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๒ (กุมภาพันธ์, ๒๕๖๔): ๒๕๔.

ดนตรีพื้นบ้าน ๓) ภาคใต้ ใช้บทเพลงในการแสดง เช่น เพลงบอก เพลงเรือ ลิเกฮูลู แสดงศิลปะการรำและการละเล่นแบบวัฒนธรรมไทยพุทธ และวัฒนธรรมไทยมุสลิม สืบทอดการเล่นลิมนตร์ ตามความเชื่อและพิธีกรรม ๔) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใช้บทเพลงในการแสดง เช่น กันตรึม หมอลำ เพื่อประกอบพิธีกรรมและความเชื่อ เช่น ประเพณีผูกเสี่ยว ประเพณีบุญบั้งไฟ

พระมหาประหยัด ปณฺญาวโร (สุนนท์)[๕๖] ศึกษาเรื่อง จริยธรรมที่ปรากฏในกลอนลำของลำกลอน ผลการศึกษาพบว่า จริยธรรมที่ปรากฏในลำกลอนมีอยู่ ๒ ลักษณะ คือ จริยธรรมด้านจารีตและจริยธรรมด้านหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา จริยธรรมด้านจารีตที่ปรากฏในลำกลอนพบว่า บุคคลควรปฏิบัติตามฮีตคลอง ๑๔ โดยจะเน้นจริยธรรมของบุคคลในกลุ่มครอบครัวและเครือญาติมากกว่าจริยธรรมของกลุ่มบุคคลอื่น จริยธรรมด้านหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ลำกลอนจะเน้นคำสอนในเรื่องบุญกรรมมากกว่าคำสอนข้ออื่น ๆ การศึกษาวิธีสอนจริยธรรมที่ปรากฏในลำกลอนพบว่า ลำกลอนมีวิธีสอนจริยธรรม 6 วิธี คือ สอนอย่างตรงไปตรงมา สอนโดยยกนิทานหรืออุทาหรณ์ประกอบ สอนโดยการใช้โวหารเปรียบเทียบสอนโดยอ้างสิ่งที่ชาวบ้านเชื่อศรัทธา สอนโดยวิธีกล่าวประชดประชัน และสอนโดยใช้ผญาภาษิต

พระอินตอง อุตฺตโม (ชัยประโคน)[๕๗] ศึกษาเรื่องหลักจริยธรรมที่ปรากฏในเพลงพื้นบ้าน กรณีศึกษาการขับงึมลาว เมืองทุละคม แขวงเวียงจันทน์ ลาว ผลการศึกษาพบว่า หลักจริยธรรมที่ปรากฏในกลอนลำขับงึมของชาวแขวงเวียงจันทร์ ใน “การขับงึม” ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากพระพุทธศาสนาในการประยุกต์หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา โดยผ่านขบวนการขัดเกลาคนในสังคม โดยใช้ความบันเทิงผ่านการขับงึมเป็นสื่อ ในการสั่งสอนจริยธรรมทางพระพุทธศาสนาให้คนในสังคมได้รับแบบอย่างที่ดี ซึ่งผู้คนส่วนใหญ่ที่ได้ยินได้ฟังการขับงึม ที่ถ่ายทอดออกมาเป็นบทเพลง มีความสนุกสนาน แต่แฝงไปด้วยคำสอนของพระพุทธศาสนา เช่น สอนให้รู้จักให้ทาน รักษาศีล ความกตัญญู กตเวที บาปบุญ และความรักสามัคคี เป็นต้น

อำมลา กมลมาลย์[๕๘] ศึกษาพุทธจริยธรรมที่ปรากฏในเพลงพื้นบ้าน จังหวัดอุทัยธานี ผลการวิจัยพบว่า หลักพุทธจริยธรรมที่ปรากฏในเพลงพื้นบ้าน จังหวัดอุทัยธานี ส่วนใหญ่เป็นหลักการ

---

[๕๖] พระมหาประหยัด ปณฺญาวโร (สุนนท์), “จริยธรรมที่ปรากฏในกลอนลำของลำกลอน”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔), บทคัดย่อ.

[๕๗] พระอินตอง อุตฺตโม (ชัยประโคน), “หลักจริยธรรมที่ปรากฏในเพลงพื้นบ้าน กรณีศึกษาการขับงึมลาว เมืองทุละคม แขวงเวียงจันทน์ ลาว”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), บทคัดย่อ.

[๕๘] อำมลา กมลมาลย์, “การศึกษาหลักพุทธจริยธรรมที่ปรากฏในเพลงพื้นบ้านจังหวัดอุทัยธานี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา,** (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), บทคัดย่อ.

ประพฤติ ปฏิบัติที่บุคคลทั่วไปควรปฏิบัติเพราะเป็นเรื่องที่สอนให้รู้บาป บุญ คุณ โทษ และพุทธจริยธรรมนี้ได้ซึมซับเข้าไปในวิถีชีวิตของชาวบ้านท่าโพ โดยผ่านเพลงพื้นบ้าน จังหวัดอุทัยธานี พุทธจริยธรรมสามารถแบ่งได้เป็น ๒ ระดับคือ จริยธรรมระดับโลกิยะเป็นจริยธรรม อันเป็นวิสัยของโลก และจริยธรรมระดับโลกุตตระ เป็นจริยธรรมอันมิใช่วิสัยของโลก กล่าวโดยสรุป เพลงพื้นบ้านเป็นบทเพลงที่สอดแทรกจริยธรรมทางพระพุทธศาสนา ที่อยู่คู่กับคนไทยและสังคมไทย โดยสอดแทรกอยู่ในขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม หล่อหลอมวิถีชีวิตคนไทยและสังคมไทย ให้ประสบความสุขสวัสดีจนกลายเป็นเอกลักษณ์ไทยตราบเท่าทุกวันนี้

จันทรดา เขียวแก่[๕๙] ศึกษาเรื่อง วิถีชีวิตของสังคมชนบทในบทเพลงลูกทุ่ง ผลการศึกษาที่เกี่ยวข้องพบว่า เพลงลูกทุ่งสะท้อนให้เห็นว่า ชาวชนบทไทยเป็นผู้ยึดมั่นในศาสนา เชื่อมั่นในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ร่วมกันบำรุงพระพุทธศาสนาอยู่เป็นนิจ ชาวชนบทมีคติความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ และโหราศาสตร์ เชื่อในเรื่องบุญกรรม มีความศรัทธาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ด้านการปกครองในชนบทจะมีผู้นำท้องถิ่น คือกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งได้มาจากการเลือกตั้งของคนในท้องถิ่นมีการตกลงร่วมกัน วางแนวปฏิบัติเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ชาวบ้านจะรักและเคารพผู้นำท้องถิ่นของตน ปัญหาที่พบในด้านการปกครอง คือ การขาดคุณธรรมในการปกครอง โดยการคิดหาผลกำไรจากประชาชนในทางที่มิชอบ ซึ่งเป็นปัญหาที่ต้องรีบแก้ไข เพื่อให้ท้องถิ่นของตนมีการพัฒนาอย่างเต็มที่ กล่าวโดยสรุปเพลงลูกทุ่งเป็นวรรณกรรมที่มีคุณค่าด้านสาระเกี่ยวกับวิถีชีวิตสังคมชนบทไทย มิใช่เป็นสื่อเพื่อความบันเทิงเท่านั้น แต่ได้สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในด้านต่าง ๆ ของสังคมชนบทไทย ช่วยให้ผู้อ่านได้ข้อมูลเบื้องต้น ที่จะนำไปใช้วิเคราะห์เพื่อหาวิธีปรับปรุงแก้ไขชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชนบทให้ดีขึ้น

อนุชา พิมศักดิ์[๖๐] ศึกษาเรื่อง สำนักเทศน์เสียง: อัตลักษณ์และการสืบทอดการเทศน์แหล่ทำนองอีสาน ผลการวิจัยพบว่า การเทศน์สามธรรมาสน์ มีอัตลักษณ์ของการเทศน์คือ อัตลักษณ์ของแก่นเรื่อง อัตลักษณ์ด้านเนื้อหาที่นำเนื้อหามาจากนิทานธรรมบท และนิทานพื้นบ้าน อัตลักษณ์ด้านการเล่า อัตลักษณ์ของผู้ฟัง พบ ๓ รูปแบบ คือ ฟังเอาอรรถ ฟังเอาเสียง และฟังตามธรรมเนียม อัตลักษณ์ด้านกลวิธีการเทศน์และองค์ประกอบการเทศน์ จะมีขั้นตอนสำคัญ โดยสรุปเป็นสามขั้นตอน คือ ขั้นเริ่มพิธีกรรม ขั้นเทศน์บรรยายเรื่อง และขั้นสรุปอานิสงส์ การสืบทอดทำนองเทศน์แหล่อีสานสืบทอดผ่านประเพณีงานบุญอุทิศส่วนกุศลหาผู้ล่วงลับ ว่าโดยทำนองมี ๒ แบบ คือ ๑) เทศน์ธรรมวัตร และ ๒) เทศน์แหล่ การสืบทอดการเทศน์แหล่ทำนองอีสาน มี ๒ รูปแบบ คือ การสืบทอดในอดีต

---

[๕๙] จันทรดา เขียวแก่, “วิถีชีวิตของสังคมชนบทในบทเพลงลูกทุ่ง”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, ๒๕๔๗), บทคัดย่อ.

[๖๐] อนุชา พิมศักดิ์, “สำนักเทศน์เสียง: อัตลักษณ์และการสืบทอดการเทศน์แหล่ทำนองอีสาน”, **รายงานการวิจัย**, (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม: กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๗), บทคัดย่อ.

โดยการเรียนจากผู้เป็นนักเทศน์ จึงทำให้มีสำนักเทศน์เกิดขึ้นทั่วภาคอีสาน โดยเฉพาะในยุครุ่งเรือง พระนักเทศน์จะสังกัดสำนักงานหมอลำ เมื่อจะนิมนต์ก็สามรถไปนิมนต์ผ่านสำนักงานหมอลำที่เป็นศูนย์กลางของคณะหมอลำต่าง ๆ ได้ การสืบทอดในปัจจุบัน ส่วนพระนักเทศน์ยุคใหม่มีวิธีการเรียนเทศน์หรือสืบทอดการเทศน์ ๒ รูปแบบ คือ แบบผสมคือเรียนแบบต่อกลอนและฝึกทำนองเทศน์จากผู้เชี่ยวชาญ อีกทั้งศึกษาจากคลิป ซีดีของพระนักเทศน์ชื่อดัง เพื่อฝึกเทศน์ด้วยตนเอง อีกรูปแบบคือการเรียนผ่านสื่ออย่างเดียว พลวัตการเทศน์แหล่ทำนองอีสานในสังคมปัจจุบัน พบ ๖ ด้าน คือ พลวัตของทำนองเทศน์แหล่กับรสนิยมแบบโฆสัปมาณิกา พลวัตของผู้ฟังกับแรงผลักให้เกิดท่วงทำนอง พลวัตด้านทำนอง พลวัตด้านรูปแบบ พลวัตด้านเรื่องราว และพลวัตด้านผู้ฟัง

เบญจมาศ เพชรสม[๖๑] ศึกษาเรื่อง การเทศน์เสียงประยุกต์แบบอีสานของคณะพุทธจักรเสียงธรรม วัดใหม่ขุนเขวา บ้านเขวา ตำบลเขวา อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม การศึกษาพบว่า ด้านคำประพันธ์มีทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง ใช้ทั้งภาษาไทยและภาษาถิ่นอีสาน ด้านการใช้ภาษา ใช้ภาษาถิ่นเป็นหลัก นอกจากนี้ มีการใช้คำภาษาไทย คำภาษาบาลี การเล่นเสียงของคำ คำแสดงอารมณ์ คำซ้อน คำซ้ำ คำย่อ คำสะแลงและการหลากคำ มีการใช้โวหารในลักษณะต่าง ๆ เช่น บรรยายโวหาร พรรณนาโวหาร เทศนาโวหาร สาธกโวหาร และโวหารเชิงภาพพจน์ ด้านทำนองและลีลาในการเทศน์ โดยการพูดภาษาถิ่นอีสาน การพูดภาษาไทยกลาง และการเทศน์ที่เป็นท่วงทำนอง ทำนองในการเทศน์เสียงประยุกต์มี ๔ ทำนอง คือ ทำนองแหล่ลำ ทำนองแหล่สูตรขวัญ ทำนองขับเสภา และทำนองสวดมนต์เอื้อนเสียง

พระปลัดอภิสิทธิ์ ธมฺมวุฑฺโฒ[๖๒] ศึกษาเรื่อง พลวัตและการปรับตัวของการเทศน์แหล่อีสานในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า เมื่อสังคมมีความเปลี่ยนแปลงไป รูปแบบผู้สอน ผู้เรียน เนื้อหาหรือทำนองการเทศน์และบทกลอน ต้องมีการปรับตัวของการเทศน์แหล่อีสานให้เข้ากับยุคสมัย คือ ๑) การเปลี่ยนแปลงและปรับตัวการเทศน์แหล่อีสาน ๒) การเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวการเรียนการสอนเทศน์แหล่อีสาน ๓) การเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวทำนองของเทศน์แหล่อีสาน ๔) การเปลี่ยนแปลงและปรับตัวของเนื้อหาการเทศน์แหล่อีสาน

---

[๖๑] เบญจมาศ เพชรสม, “การเทศน์เสียงประยุกต์แบบอีสานของคณะพุทธจักรเสียงธรรม วัดใหม่ขุนเขวา บ้านเขวา ตำบลเขวา อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกไทยคดีศึกษา (เน้นมนุษศาสตร์)**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๓๖), บทคัดย่อ.

[๖๒] พระปลัดอภิสิทธิ์ ธมฺมวุฑฺโฒ, “พลวัตและการปรับตัวของการเทศน์แหล่อีสานในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม”, **ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๔), บทคัดย่อ.

จักรกฤษณ เกานาน[๖๓] ศึกษาเรื่อง การเทศน์แหล่มหาชาติทำนองโคราช การศึกษาพบว่า ประวัติของการเทศน์แหลมหาชาติทำนองโคราช มีมาพรอม ๆ กับเพลงโคราช เริ่มจากความนิยมการเทศน์มหาชาติของภาคกลางที่เกิดขึ้น ได้แพรกระจายมายังแถบจังหวัดนครราชสีมา ด้วยการนำบทเทศน์มหาเวสสันดรชาดก ๑๓ กัณฑ์ มาหัดเทศน์อย่างทางภาคกลาง แต่ด้วยผู้คนในแถบนี้ใช้ภาษาถิ่นคือภาษาโคราช เมื่อนำมหาชาติกลอนเทศน์จากภาคกลางมาหัดเทศน์ ให้เหมือนทางภาคกลาง เสียงที่ออกมาก็แปล่งไปทางสำเนียงโคราช ไมเหมือนแหลของทางภาคกลาง จึงเกิดเป็นลักษณะทำนองเฉพาะ เรียกว่าแหล่ทำนองโคราช มีรูปแบบการเทศน์ทั้งแบบเรียงกัณฑ์ทั้ง ๑๓ กัณฑ์และแบบประยุกต์คือ การเทศน์แบบย่อ ๆ รวมเนื้อเรื่องทั้ง ๑๓ กัณฑ์ เป็นการเล่าเรื่อง สลับร้องแหล ให้จบโดยใช้เวลาไมนาน โดยใช้บทเทศน์ที่แต่งขึ้นเป็นแหลเทียบเนื้อ ๒. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบทางคีตศิลป์ของทำนองการเทศน์แหลมหาชาติทำนองโคราชพบว่า บทเทศน์ที่แหล่เป็นทำนองโคราชมีช่วงเสียงไมเกินคู ๘ มีลักษณะการเคลื่อนที่ของทำนอง ๓ รูปแบบ คือ ๑) เคลื่อนที่สูงขึ้นเป็น คู ๒, คู ๓, คู ๔, คู ๕ ๒) เคลื่อนที่ต่ำลงเป็น คู ๒, คู ๓, คู ๔, คู ๕, คู ๗ และ ๓) เคลื่อนที่แบบคงเสียงเดิม มีกระสวนจังหวะในลักษณะแตกต่างกันในแต่ละกัณฑ์ ตามอารมณ์และความรูสึกของบทเทศน์ในกัณฑ์นั้น ๆ

๒.๕.๒ งานวิจัยเกี่ยวกับอัตลักษณ์

ทินวงษ์ รักอิสสระกุล และธัญญธร อินทร์ท่าฉาง[๖๔] ศึกษาเรื่อง การศึกษาอัตลักษณ์ท้องถิ่นประจำภาคเหนือตอนล่างเพื่อออกแบบเรขศิลป์บนบรรจุภัณฑ์ของที่ระลึก การศึกษาพบว่า ๑) อัตลักษณ์ประจำภาคเหนือตอนล่าง ควรสื่อถึงสถานที่ท่องเที่ยวทางศาสนา วัด วิหาร อุทยานแห่งชาติ และโบราณสถานทางประวัติศาสตร์ เทศกาลงานประเพณี ภาษาพูด การแต่งกาย คำขวัญ และสินค้าพื้นเมืองของที่ระลึก ๒) การวิเคราะห์ความเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างจังหวัดภาคเหนือตอนล่างที่นึกถึงมากที่สุดกับจังหวัดที่อยากมีส่วนร่วมงานมากที่สุด ไม่มีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ ประเพณีตักบาตรเทโว จังหวัดอุทัยธานี มีคนอยากร่วมงานมากที่สุด แต่มีผู้นึกน้อยที่สุด แสดงให้เห็นว่าเทศกาลงานประเพณีไม่มีผลต่อการจดจำหรือระลึกถึงของนักท่องเที่ยว แต่ขนาดและความเจริญทางกายภาพ มีผลต่อการสร้างความจดจำได้ดีกว่า

---

[๖๓] จักรกฤษณ์ เก่านาน, “การเทศน์แหล่มหาชาติทำนองโคราช”, **วิทยานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศิลป,** (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๘), บทคัดย่อ.

[๖๔] ทินวงษ์ รักอิสสระกุลและธัญญธร อินทร์ท่าฉาง, “การศึกษาอัตลักษณ์ท้องถิ่นประจำภาคเหนือตอนล่างเพื่อออกแบบเรขศิลป์บนบรรจุภัณฑ์ของที่ระลึก”, **รายงานวิจัย**, (คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร, ๒๕๕๔), บทคัดย่อ.

พรพรรณ จันทโรนานนท์[๖๕] ศึกษาเรื่อง การสร้างสรรค์ระหว่างวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดบุรีรัมย์ ผลการศึกษาพบว่า อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายจีนในหมู่ ๑ ที่ยังคงอยู่ ได้แก่ โรงเรียนจีน ศาลเจ้า องค์กรที่ชาวไทยเชื้อสายจีนตั้งขึ้น คือ ศูนย์ประสานงานสมาคมเตี้ยอัน สาขาลำปลายมาศ ชมรมตระกูลเลา และการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาประจำปี ได้แก่ การจัดงานสารททิ้งกระจาดในกลางเดือนเจ็ด และงานตอบแทนบุญคุณเจ้าในปลายปี รวมทั้งการจัดเซ่นไหว้เทพเจ้าและบรรพบุรุษในวันเทศกาลประจำปี และศาสนาพุทธมหายาน

จักรี ศรีมุงคุณ[๖๖] ศึกษาเรื่อง อัตลักษณ์ในวรรณกรรมเพลงเพื่อชีวิตของพงษ์สิทธิ์ คัมภีร์ ผลการศึกษาพบว่า ด้านเนื้อหามุ่งเสนอเกี่ยวกับชาวนาและกรรมกรผู้ใช้แรงงาน เกี่ยวกับวีรชนที่ต่อสู้เรียกร้องประชาธิปไตย เกี่ยวกับอุดมการณ์ปรัชญาชีวิตของปัจเจกบุคคล เกี่ยวกับอาชีพขายบริการ เกี่ยวกับภาคอีสาน เกี่ยวกับความรัก และเนื้อหาเบ็ดเตล็ด ด้านศิลปะการประพันธ์ แสดงให้เห็นความรู้ความสามารถที่เป็นอัตลักษณ์ของพงษ์สิทธิ์ คัมภีร์ ที่สร้างสรรค์ทำนองเพลงให้ความแปลกใหม่ มีการเลือกเฟ้นถ้อยคำต่าง ๆ เช่น คำแสดงอารมณ์ คำแสดงอาการเคลื่อนไหว คำเลียนเสียงธรรมชาติ คำภาษาถิ่น การเล่นคำ การเล่นอักษร มีการใช้โวหารต่าง ๆ เพื่อให้บทเพลงเกิดความไพเราะ

เปรมวดี กิรวาที[๖๗] ศึกษาเรื่อง จรัล มโนเพ็ชร กับการสร้างภาพตัวแทนบางส่วนของอัตลักษณ์ล้านนา ผลการศึกษาพบว่า โฟลคซองคำเมืองของจรัล มโนเพ็ชร มีจุดเดนอยู่ที่การนำเครื่องดนตรีตะวันตกและท่วงทำนองเพลงตะวันตก นำมาดัดแปลงและแต่งคำร้องด้วยภาษาคำเมือง ความแปลกใหม่ของโฟลคซองคำเมืองที่สร้างสรรค์ขึ้นโดยจรัล ด้านหนึ่งนำไปสูการแปลงงานเพลงดังกล่าวให้กลายเป็นสินคา ภายใต้บริบทของการทองเที่ยวเชียงใหม่ นับจากทศวรรษ ๒๕๒๐ ในอีกด้านหนึ่ง โฟลคซองคำเมืองของจรัล ไดย้อนกลับมาสร้าง “ภาพตัวแทนส่วนหนึ่ง” ของสังคมล้านนาออกสูการรับรูของผู้คนส่วนใหญ่ในสังคมไทย นับแต่นั้นมา จรัล มโนเพ็ชรจึงกลายมาเป็นที่รูจักในฐานะศิลปินเจ้าของแนวเพลงโฟลคซองคำเมือง

---

[๖๕] พรพรรณ จันทโรนานนท์, “การสร้างสรรค์ระหว่างวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดบุรีรัมย์”, **ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีนิพนธ์บัณฑิต,** (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๑), บทคัดย่อ.

[๖๖] จักรี ศรีมุงคุณ, “อัตลักษณ์ในวรรณกรรมเพลงเพื่อชีวิตของพงษ์สิทธิ์ คัมภีร์”, **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย,** (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๗), บทคัดย่อ.

[๖๗] เปรมวดี กิรวาที, “จรัล มโนเพ็ชร กับการสร้างภาพตัวแทนบางส่วนของอัตลักษณ์ล้านนา”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาสังคม),** (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๒), บทคัดย่อ.

กฤชณัท แสนทวี[๖๘] ศึกษาเรื่อง ลำพวน : การวิเคราะห์การสื่อสารกับการสืบทอดอัตลักษณ์ชาวไทยพวน อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ผลการศึกษาพบว่า เงื่อนไขปัจจัยภายในที่เอื้อต่อการสืบทอดนั้น เป็นเรื่องของเนื้อหาสาระที่ถูกถ่ายทอดในลำพวน สามารถปรับเปลี่ยนหรือประยุกต์ได้อย่างหลากหลาย ตามสถานการณ์และสภาวะในปัจจุบัน รวมถึงช่องทางหรือโอกาส และพื้นที่ในการแสดงที่เอื้ออำนวยในทุกโอกาสและทุกสถานที่ และปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่เกื้อหนุนให้มีการสืบทอดสื่อพื้นบ้านชนิดนี้ คือ ความสนุกสนานที่ได้รับจาการชมหมอลำพวน หากผู้ชมนั้นสามารถเข้าใจความหมายได้เป็นอย่างดี

๒.๕.๓ งานวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรม

ปรีชา อุยตระกูล และกนก โตสุรัตน์[๖๙] ได้ศึกษาค้นคว้าสังคมและวัฒนธรรมของชาวบน ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ตามไหล่เขาเตี้ย ๆ แถบบริเวณด้านในของริมขอบที่ราบสูงโคราช บริเวณจังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ และเพชรบูรณ์ โดยศึกษาสภาพสังคมและวัฒนธรรมของชาวบน ทั้งระบบครอบครัว เครือญาติ ระบบการศึกษา ระบบเศรษฐกิจ ระบบการเมือง การปกครอง ระบบสาธารณสุข ระบบความเชื่อและประเพณี ทำให้เห็นภาพรวมของสังคมชาวบนว่าผูกพันอยู่กับธรรมชาติและสิ่งเหนือธรรมชาติเป็นกระการสำคัญ

รัชนี แสนเหวิม[๗๐] ศึกษาเรื่อง แนวคิดทางสังคมและวัฒนธรรมในบทเพลงลูกทุ่งของสลา คุณวุฒิ ผลการศึกษาพบว่า ด้านแนวคิดทางสังคมและวัฒนธรรม ผู้ประพันธ์นำเสนอแนวคิดด้านอนุรักษ์วัฒนธรรม สภาพความเป็นอยู่และการดำเนินชีวิต ประเพณี ความเชื่อและค่านิยมอีสาน ด้านการเสริมสร้างความรักสามัคคีของคนในสังคม สร้างเสริมความรักระหว่างชาย-หญิง ความรักครอบครัวเครือญาติ ความรักระหว่างเพื่อน ความรักของคนในสังคมและประเทศชาติ ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ส่งเสริมความกตัญญูกตเวที ความเสียสละ ความอดทน ความอดกลั้น ความรับผิดชอบ ความขยันหมั่นเพียร ความเคารพเชื่อฟังผู้อาวุโส ความละอายและเกรงกลัวต่อบาป

---

[๖๘] กฤชณัท แสนทวี, “ลำพวน: การวิเคราะห์การสื่อสารกับการสืบทอดอัตลักษณ์ชาวไทยพวน อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี”, **วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารมวลชน,** (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๒), บทคัดย่อ.

[๖๙] ปรีชา อุยตระกูลและกนก โตสุรัตน์, “สังคมและวัฒนธรรมของชาวบน”, **รายงานวิจัย,** (สังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย: ม.ป.ป.), หน้า ๑-๖๓.

[๗๐] รัชนี แสนเหวิม, “แนวคิดทางสังคมและวัฒนธรรมในบทเพลงลูกทุ่งของสลา คุณวุฒิ”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาไทยศึกษาเพื่อการพัฒนา,** (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, ๒๕๕๑), บทคัดย่อ.

สุเทพ ไม้ทอง[๗๑] ศึกษาเรื่อง พื้นที่วัฒนธรรมดนตรีในจังหวัดนครสวรรค์ การศึกษาพบว่า ในเขตพื้นที่จังหวัดนครสวรรค์ ๑๒ อำเภอ และ ๑ กิ่งอำเภอ พบวัฒนธรรมดนตรี ๑๘ ประเภท รวมทั้งสิ้น ๙๑ วัฒนธรรม ซึ่งประกอบด้วย วงดนตรีไทย จำนวน ๖ วง แคนวง จำนวน ๑๔ วง แตรวง จำนวน ๑๗ วง กลองยาว จำนวน ๑๓ วง วงดนตรีอีเล็กโทน จำนวน ๕ วง วงดนตรีไทย “ปีพาทย์” จำนวน ๙ วง วงดนตรีไทย “มโหรี” จำนวน ๓ วง การผลิตเครื่องดนตรีไทย จำนวน ๔ คน ละครรำ จำนวน ๑ คณะ นาฏดนตรี “ลิเก” จำนวน ๑๐ คณะ โขนสด จำนวน ๑ คณะ วงดนตรี “สตริง จำนวน ๑ วง รำยืนหรือการร้องบอกบท จำนวน ๑ คน วงดนตรีไทย “เครื่องสาย” จำนวน ๑ วง วัฒนธรรมพื้นบ้าน จำนวน ๒ คน ประเพณี “บุญบั้งไฟ” จำนวน ๑ แห่ง วงปี่ จำนวน ๑ วง และรำโทนโบราณ จำนวน ๑ วง

เชษฐา จักรไชย[๗๒] ศึกษาเรื่อง การศึกษาภูมิปัญญาไทยด้านจริยธรรมจากวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งในรอบทศวรรษ (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๕๔) โดยศึกษาบทเพลงลูกทุ่งจำนวน ๓๐๐ เพลง ใช้กรอบแนวคิดหลักจริยธรรมขั้นพื้นฐานมงคลชีวิต ๓๘ ประการ การศึกษาพบว่า การศึกษาหลักจริยธรรมในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งในรอบทศวรรษ ปี พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๕๔ ผลการวิจัยพบว่า การไม่คบคนพาลพบมากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้ ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าเป็นเพราะผู้แต่งเพลงต้องการสะท้อนให้เห็นถึงสังคมที่มีการแข่งขันกันมากขึ้นในปัจจุบัน จึงมีการสอดแทรกเนื้อหาสาระหรือแม้กระทั่งคำสอนที่เป็นหลักดำเนินชีวิต ไม่พึงคบคนชั่วเป็นมิตร เราทุกคนที่เกิดมาในโลกนี้ ต่างปรารถนาความสุขความเจริญ ปรารถนาให้สิ่งที่ดีงามที่เป็นมงคลเกิดขึ้นแก่ชีวิตของตนด้วยกันทั้งนั้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่ง มีการนำจริยธรรมคำสอนสอดแทรกไว้ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงสังคมในสมัยนั้น ๆ อีกทั้งยังเป็นการชวนเชิญให้คนตระหนักถึงการดำเนินชีวิตที่ผู้แต่งแอบแฝงไว้ ในการเตือนใจคนของทุกเหตุการณ์ เพราะวรรณกรรมเพลงเป็นสิ่งหนึ่งที่สะท้อนภาพสังคมและชีวิตมนุษย์ในยุคสมัยนั้น ๆ เรื่องราวของตัวละครที่สมมุติขึ้นมาปรากฏในวรรณกรรมเพลง ย่อมเปรียบเหมือนตัวแทนของมนุษย์ในสมัยนั้น

นงเยาว์ อำรุงพงษ์วัฒนา[๗๓] ศึกษาเรื่อง ศิลปะการฟ้อนผู้ไทย การศึกษาพบว่า ศิลปะการฟ้อนและท่าฟ้อนผู้ไทย มีท่าฟ้อนหลัก ๑๖ ท่า แบ่งเป็น ๓ ลักษณะ คือ ลักษณะที่พัฒนามาจากวิถี

---

[๗๑]สุเทพ ไม้ทอง, “พื้นที่วัฒนธรรมดนตรีในจังหวัดนครสวรรค์”, **รายงานวิจัย**, (คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, ๒๕๕๑), บทคัดย่อ.

[๗๒] เชษฐา จักรไชย, “การศึกษาภูมิปัญญาไทยด้านจริยธรรมจากวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งในรอบทศวรรษ (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๕๔)”, **รายงานวิจัย**, (คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๖), บทคัดย่อ.

[๗๓] นงเยาว์ อำรุงพงษ์วัฒนา, “ศิลปะการฟ้อนผู้ไทย”, **รายงานวิจัย**, (ภาควิชานาฏศิลป์: สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๔๑), บทคัดย่อ.

ชีวิตของชาวผู้ไทย มีท่าฟ้อนคือ ท่าเตรียมหรือท่าโยก ท่ารำเพลิน ท่าส่ายเตี้ยลง ท่าบูชายัญ ท่าถวายพญาแถน ท่ารำขวาน ท่าตบผาบมารหรือท่าปราบมาร และท่ารำเกี้ยว ลักษณะที่เลียนแบบจากกิริยาอาการของสัตว์ คือ ท่านกกะบาบินเลียบหาด ท่ากาเต้นก้อนขี้ไถ ท่ากาเต้นก้อนข้าวเย็น ท่าเสือออกเหล่า ท่าเสือชมหมอก ท่าไก่เลียบเล้า และท่าจระเข้ฟาดหาง ลักษณะที่เลียนแบบจากต้นไม้ ใบไม้ คือ ท่าลมพัดพร้าว ศิลปะการฟ้อนผู้ไทยมีลักษณะการตั้งวงในลักษณะเส้นตรง วงกลม และครึ่งวงกลม มีการแปรแถวระหว่างผู้ชาย-หญิง มีการแสดงสีหน้าและอารมณ์ประกอบการฟ้อน ที่ประสานสัมพันธ์กับจังหวะดนตรี ซึ่งประกอบด้วยกลองยาว กลองตุ้ม พิณ กิ๊กแก๊บ โปงลาง แคน ซอ โหวต ฆ้อง ฉิ่ง และฉาบ

๒.๕.๔ งานวิจัยเกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรม

นิตินันท์ พันทวี[๗๔] ศึกษาพิธีกรรมท้องถิ่นในฐานะทุนวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชน กรณีศึกษาพิธีกรรมบายศรีสู่ขวัญอีสาน ผลการวิจัยพบว่า 1) พิธีกรรมบายศรีสู่ขวัญมีคุณค่าในองค์ประกอบของพิธีกรรม ได้แก่ ผู้นำพิธีกรรม ผู้ร่วมพิธีกรรม บทสู่ขวัญ วัสดุสิ่งของหรือเครื่องสังเวย เวลาและสถานที่ ในฐานะเป็นสัญลักษณ์สื่อความหมายแห่งความดีงาม 2) มีคุณค่าต่อบุคคล ได้แก่ สมาธิ ความสบายใจ ความกตัญญูกตเวที ความอ่อนน้อมถ่อมตนมีสัมมาคารวะ และความมีน้ำใจงาม 3) มีคุณค่าต่อชุมชน ประกอบด้วย คุณค่าในฐานะเป็นกระจกเงาสะท้อนวัฒนธรรมทางภาษา และให้ความบันเทิงแก่ชุมชน คุณค่าในฐานะที่ทำหน้าที่ควบคุมรักษาแบบแผนทางสังคมของชุมชน คุณค่าในฐานะที่ทำหน้าที่ขัดเกลาทางสังคม และคุณค่าในการสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของชุมชน ส่วนรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างพิธีกรรมท้องถิ่นในฐานะทุนวัฒนธรรม พบว่า พิธีกรรมบายศรีสู่ขวัญเป็นเครื่องมือที่คนในชุมชน ใช้เป็นทุนทางวัฒนธรรมในการสร้างสัมพันธภาพ ที่ถูกต้องสร้างสรรค์และสอดคล้องกัน ระหว่างคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ คนกับสิ่งแวดล้อม คนกับคน และคนสร้างทัศนคติต่อตนเอง พร้อมกันกับความผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับชุมชน ซึ่งเป็นการสร้างพลังชุมชน ในการพัฒนาให้เกิดดุลยภาพโดยใช้ปัญญาเป็นตัวเชื่อม

วิไลภรณ์ จิรวัฒนเศรษฐ์[๗๕] ศึกษาเรื่อง สื่อพื้นบ้านในฐานะทุนวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวที่พักทางวัฒนธรรม (โฮมสเตย์): ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านปราสาทจังหวัดนครราชสีมา”

---

[๗๔] นิตินันท์ พันทวี, “ศึกษาพิธีกรรมท้องถิ่นในฐานะทุนวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชน กรณีศึกษาพิธีกรรมบายศรีสู่ขวัญอีสาน”, **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔), บทคัดย่อ.

[๗๕] วิไลภรณ์ จิรวัฒนเศรษฐ์, “สื่อพื้นบ้านในฐานะทุนวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวที่พักทางวัฒนธรรม (โฮมสเตย์): ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านปราสาทจังหวัดนครราชสีมา”, **วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิเทศศาสตร์ธุรกิจ**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, ๒๕๔๔), บทคัดย่อ.

ผลการวิจัยพบว่า พบว่า ชุมชนบ้านปราสาทได้นำ “สื่อพื้นบ้าน” มาใช้เป็นทุนทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ แนวทางในการแปรสภาพสื่อพื้นบ้านให้เป็นสินค้าทางวัฒนธรรมในบริบทของการท่องเที่ยวชุมชน แบ่งออกเป็น ๓ ลักษณะสำคัญ ดังนี้ ๑) การให้บริการที่พักในรูปแบบโฮมสเตย์ ซึ่งนักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์เชิงวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง ทั้งในแง่ของราคาที่ย่อมเยา การดูแลอย่างใกล้ชิดจากเจ้าของบ้าน และการได้เรียนรู้ประเพณีท้องถิ่น รวมถึงการบริโภคอาหารพื้นบ้าน ๒) กิจกรรมต้อนรับและกิจกรรมท่องเที่ยว ที่ผสานสื่อพื้นบ้านเป็นองค์ประกอบหลัก เช่น พิธีบายศรีสู่ขวัญ การมอบพวงมาลัย วงมโหรี การแสดงของเยาวชน การเยี่ยมชมแหล่งโบราณคดี และวิถีชีวิตของชุมชน ๓) การจัดทำผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมจากทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น เช่น ผลิตภัณฑ์จากต้นกก ต้นไหล ต้นตาล กะลามะพร้าว ผ้าทอ เครื่องดนตรีไทย และเครื่องมือดั้งเดิม

ยานุมาศ สร้อยเสือ[๗๖] ศึกษาเรื่อง ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวของชุมชนอัมพวา ผลการศึกษาพบว่า ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนอัมพวามี ๑. ทุนบุคคล ได้แก่ พระ ครู ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในการประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน โดยการถ่ายทอดความรู้ให้กับเยาวชนและผู้ที่สนใจโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย ๒. ทุนรูปลักษณ์ ได้แก่ สถานที่ สิ่งก่อสร้าง ที่คนในชุมชนใช้ประโยชน์ รวมถึงผลงานอันเป็นที่ภาคภูมิใจของคนในชุมชน ๓. ทุนสถาบัน ได้แก่ บุคคล สถานที่ ประวัติความเป็นมาเกี่ยวข้องกับพระราชวงศ์ ประเพณี รวมถึงประกาศนียบัตร รางวัลต่าง ๆ ทั้งในระดับชาติและต่างชาติที่ชุมชนอัมพวาได้รับ

ชวดี โกศล[๗๗] ศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในเขตพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์เป็นส่วนสำคัญของความมั่นคงขั้นพื้นฐาน และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ คนในกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการทำประโยชน์ให้กับประเทศมากมาย ความหลากหลายทางชาติพันธุ์นี้ ส่งผลให้ประเทศไทยมีมรดก อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายล้วนมีคุณค่า ได้แก่ ภาษา ศิลปะการแสดง อาหาร การแต่งกาย ความเชื่อ วิถีชีวิต และประเพณีต่าง ๆ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ คือทุนทางวัฒนธรรม ที่ช่วยสร้างโอกาสให้ประชาชนทุกสาขาให้มีอาชีพ ส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่นและสถาบันภาครัฐ องค์กรต่าง ๆ มีอิทธิพลต่อการกำหนด “เป้าหมาย” ทางเศรษฐกิจ สังคม เป็นข้อมูลในการวางนโยบายและแผนปฏิบัติงาน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านต่าง ๆ ของคนในชุมชนท้องถิ่นตามแบบแผนขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยนิยม

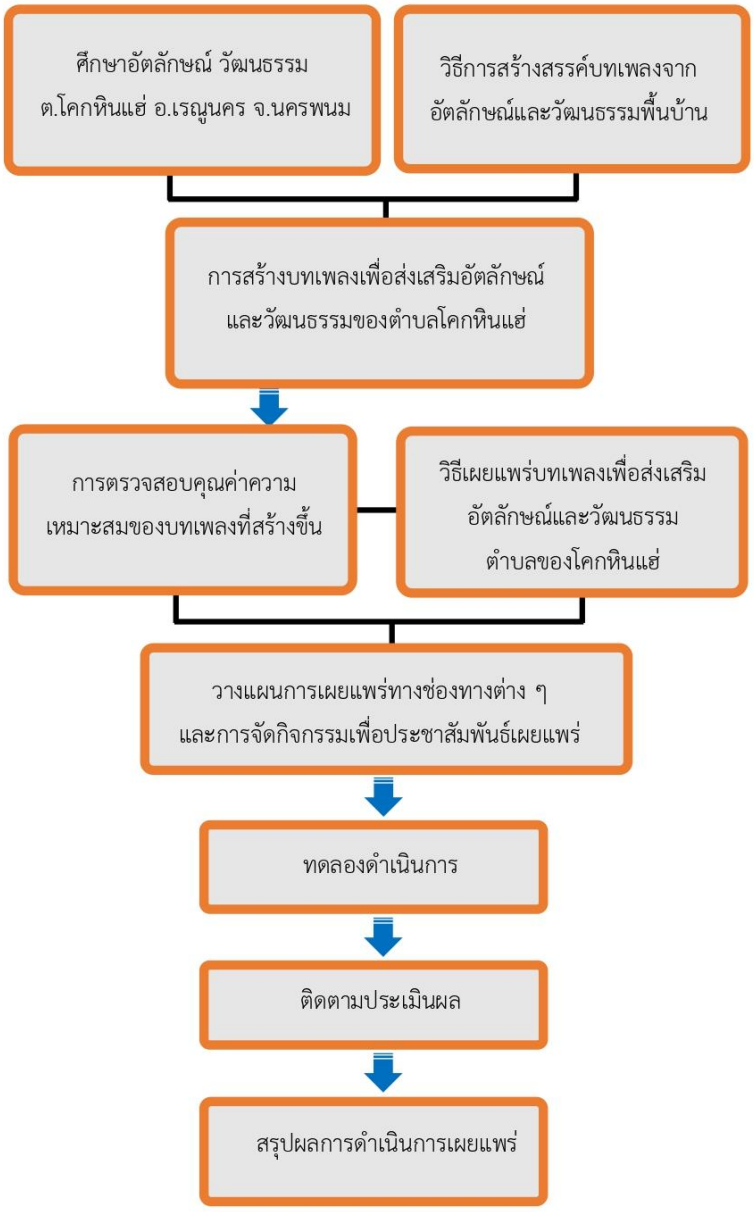
---

[๗๖] ยานุมาศ สร้อยเสือ, “ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวของชุมชนอัมพวา”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.** (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑), บทคัดย่อ.

[๗๗] ชวดี โกศล, “การบริหารจัดการทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในเขตพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย”, **ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัฐประศาสนาศาสตร์ วิทยาลัยรัฐกิจ**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรังสิต, ๒๕๖๑), บทคัดย่อ.

๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ผู้มีวิจัยมีกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

แผนภูมิที่ ๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓
วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม” นี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quanlitative Research) มีวิธีเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Work) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตและการวิเคราะห์เชิงพรรณนา โดยใช้ผลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง มาศึกษาวิเคราะห์ร่วมกันกับการเก็บข้อมูลจากการลงพื้นที่ โดยการสัมภาษณ์ การสังเกต ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย มีรายละเอียด ดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย
๓.๒ พื้นที่การวิจัย
๓.๓ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
๓.๔ เครื่องมือการวิจัย
๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล
๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล
๓.๗ สรุปกระบวนการวิจัย

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

โครงการวิจัยนี้ เป็นการวิจัยที่ผสมผสานการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quanlitative Research) การวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) รวมทั้งวิธีเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Work) วิธีการดำเนินงานวิจัยและแผนการบริหารแผนงานวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น ๔ ขั้นตอน คือ

๑) ขั้นวางแผน
๒) ขั้นการปฏิบัติ
๓) ขั้นการสังเกต
๔) ขั้นการสะท้อนกลับ (PAOR)

ขอบเขตด้านเนื้อหา

๑. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชุมชนในตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

๒. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการสร้างสรรค์บทเพลงเกี่ยวกับอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ๓ ประเภทคือ

๒.๑ ด้านศิลปะ ดนตรี หัตถกรรม

๒.๒ ด้านศาสนาความเชื่อ จารีตประเพณี

๒.๓ ด้านวิถีชีวิต ภาษา การแต่งกาย อาหาร

๓. ศึกษาข้อมูลภาคสนามเกี่ยวกับอัตลักษณ์และวัฒนธรรมทั้ง ๓ ประเภทในเขตพื้นที่ตำบลโคกหินแฮ่ ตามรายละเอียดในหัวข้อ ๒

๔. สร้างสรรค์บทเพลงจำนวน ๓๑ เพลง จากอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชนในตำบลโคกหินแฮ่ในบริบทต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมทั้ง ๑๐ หมู่บ้าน

๖. พัฒนากระบวนการสื่อสารบทเพลง เพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๑) ประชากร ได้แก่ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน นักวิชาการ และพระภิกษุสงฆ์ ในตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม จำนวน รูป/๓๐ คน

๒) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน นักวิชาการ และพระภิกษุสงฆ์ ในตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม จำนวน รูป/๓๐ คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เชิงคุณภาพ

๑) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้สัมภาษณ์เชิงลึก (In -depth Interviews) โดยการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามจากชุมชน ได้แก่ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน นักวิชาการ และพระภิกษุสงฆ์ จำนวน ๒๐ รูป/คน จาก ๑๐ หมู่บ้าน ในตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม โดยวิธีการสำรวจ (Survey Method) การสังเกต (Observation) ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Work) การสังเกตแบบไม่มีโครงสร้าง โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน อัตลักษณ์และทุนวัฒนธรรม

๒) กลุ่มตัวอย่างที่ดำเนินการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Groups Discussion) ได้แก่ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน นักวิชาการ และพระภิกษุสงฆ์ จำนวน ๓๐ รูป/คน ในตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม โดยใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับอัตลักษณ์และทุนวัฒนธรรมที่ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น

๓) การวิเคราะห์และสรุปข้อมูลตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล โดยประชาชน ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน นักวิชาการ และพระภิกษุสงฆ์

เชิงปฏิบัติการ

๑. ขั้นตอนที่ ๑ ขั้นการปฏิบัติการ (Action Research) และวิเคราะห์วิจารณ์ (Critical Function) โดยการวิจัยเอกสาร และการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Work) เกี่ยวกับประวัติความ

เป็นมาของหมู่บ้าน ทุนทางวัฒนธรรม วัฒนธรรมและอัตลักษณ์ชุมชนในตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม และการสะท้อนผลการปฏิบัติ โดยใช้ผลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและแนวคิดที่เกี่ยวข้องมาศึกษาวิเคราะห์ร่วมกันกับการลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์ การสังเกต และการมีส่วนร่วม

๒. ขั้นตอนที่ ๒ นำองค์ความรู้จากการวิจัยเอกสาร การปฏิบัติ (action) การสังเกต (observing) และการสะท้อนกลับ (reflecting) เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน ทุนทางวัฒนธรรม วัฒนธรรมและอัตลักษณ์ชุมชนในตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม นำมาประพันธ์เป็นบทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ ประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์หมู่บ้าน ศิลปะ หัตถกรรม ดนตรี ประเพณี วิถีชีวิต ศาสนาและความเชื่อ การแต่งกาย อาหาร แบ่งเป็น ๓ ประเภทคือ เพลงไทยลูกทุ่ง เพลงลูกทุ่งไทยอีสาน และหมอลำ จำนวน ๓๑ เพลง

๓. ขั้นตอนที่ ๓ กระบวนการสร้างสรรค์บทเพลง มีขั้นตอนดังนี้

(๑) สัมภาษณ์เชิงลึกกับคนในชุมชนทั้ง ๑๐ หมู่บ้านว่าต้องการบทเพลงเนื้อหาอย่างไร ทำนองและจังหวะเพลงอย่างไร เมื่อประมวลความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์เชิงลึกแล้ว จึงนำมาประพันธ์เป็นบทเพลงเกี่ยวกับประวัติศาสตร์หมู่บ้าน ศิลปะ หัตถกรรม ดนตรี ประเพณี วิถีชีวิต การแต่งกาย อาหาร ความสวยงามสาวผู้ไทยในตำบลโคกหินแฮ่ โดยแบ่งเป็น ๓ ประเภทคือ เพลงไทยลูกทุ่ง เพลงลูกทุ่งไทยอีสาน และหมอลำ จำนวน ๓๑ เพลง

(๒) นำบทเพลงที่ประพันธ์เรียบร้อยแล้ว ให้ผู้ทรงคุณวุฒิผู้มีความเชี่ยวชาญด้านการประพันธ์เพลงตรวจสอบความถูกต้องของการใช้คำ ภาษาและทำนองเพลง

(๓) กระบวนการผลิต นำบทเพลงที่ผ่านความเห็นชอบของผู้เชี่ยวชาญด้านการประพันธ์เพลงแล้ว ให้นักดนตรีเรียบเรียงดนตรีและทำเดโม

(๔) นำบทเพลงที่ทำดนตรีเดโมเสร็จแล้ว ให้นักร้องได้ฝึกซ้อมการขับร้อง โดยนายวันชัย ทองธรรมชาติ ซึ่งเป็นนักร้องหมอลำที่มีชื่อเสียงในอดีต เป็นผู้ถ่ายทอดอารมณ์เพลง นางสาวเนตรนภา ริยะบุตร และนักร้องในชุมชน

(๕) นำบทเพลงตัวอย่างให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์บทเพลงอีกครั้ง เมื่อชุมชนมีมติเห็นพ้องให้ผลิตได้ จึงนำบทเพลงเข้าสู่ขั้นตอนการผลิตขั้นสุดท้าย

ขั้นตอนที่ ๔ พัฒนากระบวนการสื่อสารบทเพลง เมื่อผลิตบทเพลงเสร็จเรียบร้อยแล้ว นำบทเพลงลงสู่ชุมชนทั้ง ๑๐ ชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้นำไปใช้ในกิจกรรมของชุมชน เช่น เพลงประจำหมู่บ้าน ประเพณีประจำตำบล การแสดงต้อนรับ ประชาสัมพันธ์ชุมชน การถ่ายทอดอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชน ผ่านการประดิษฐ์ท่ารำประกอบบทเพลง การใช้ชุดเสื้อผ้าในการประกอบท่ารำและถ่ายทอดวิถีชีวิตชุมชนผ่านมิวสิควิดีโอ และขอหนังสือแสดงการจดแจ้งข้อมูลลิขสิทธิ์เพลง จากกรมทรัพย์สินทางปัญญา

ขั้นตอนที่ ๕ เผยแพร่กิจกรรมการส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมชุมชน โดยผ่านช่องทาง ๓ ช่องทาง คือ ๑) การประดิษฐ์ท่ารำประกอบเพลง ๒) การนำเพลงไปใช้ในกิจกรรมของชุมชน ๓) การผลิตมิวสิควิดีโอ เผยแพร่ทางสื่อออนไลน์ เช่น เฟสบุ๊ค และยูทูป

๓.๒ พื้นที่การวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตพื้นที่ในการศึกษาชุมชนในตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม จำนวน ๑๐ หมู่บ้าน ได้แก่

๑) บ้านโคกหินแฮ่ หมู่ที่ ๑
๒) บ้านนาบัว หมู่ที่ ๕
๓) บ้านนาโดนใหม่ หมู่ที่ ๗
๔) บ้านโคกหินแฮ่ หมู่ที่ ๙
๕) บ้านเนินน้ำคำ หมู่ที่ ๑๐
๖) บ้านโคกอนามัย หมู่ที่ ๑๑
๗) บ้านโคกพัฒนา หมู่ที่ ๑๒
๘) บ้านนาบัว หมู่ที่ ๑๓
๙) บ้านนาบัว หมู่ที่ ๑๔
๑๐) บ้านชลประทาน หมู่ที่ ๑๕

๓.๓ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การศึกษาวิจัยโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-Depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการศึกษาวิจัย ได้แก่ พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน นักวิชาการ สภาวัฒนธรรมโคกหินแฮ่ จำนวน ๓๐ รูป/คน ซึ่งประกอบด้วย

๑. พระสงฆ์	จำนวน ๒ รูป
๒. ผู้นำชุมชน	จำนวน ๕ คน
๓. ปราชญ์ชาวบ้าน	จำนวย ๑๕ คน
๔. นักวิชาการ	จำนวน ๓ คน
๕. สภาวัฒนธรรมโคกหินแฮ่	จำนวน ๕ คน
รวมทั้งหมด	จำนวน ๓๐ รูป/คน

แผนการดำเนินการวิจัย

ใช้เวลาในการวิจัย ๑๒ เดือน

ขั้นตอนที่	รายละเอียดกิจกรรม	ระยะเวลา										
		พ.ย. ๒๕๖๖	ธ.ค. ๒๕๖๖	ม.ค. ๒๕๖๗	ก.พ. ๒๕๖๗	มี.ค. ๒๕๖๗	เม.ย. ๒๕๖๗	พ.ค. ๒๕๖๗	มิ.ย. ๒๕๖๗	ก.ค. ๒๕๖๗	ส.ค. ๒๕๖๗	ก.ย. ๒๕๖๗
๑.	ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากวรรณกรรมงานวิจัยและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	←	→									
๒.	สร้างกรอบและเตรียมเครื่องมือในการวิจัย			←	→							
๓.	การศึกษา รวบรวมข้อมูลในภาคสนาม - การวางแผนการลงพื้นที่สนาม - ประสานงานผู้เกี่ยวข้องเพื่อลงพื้นที่ในการศึกษารวบรวมข้อมูล				←	→	→	→				
๔.	วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิจัย							←	→	→		
๕.	จัดทำรายงานการวิจัย										←	→

แผนภูมิที่ ๒ แผนการดำเนินการวิจัย

๓.๔ เครื่องมือการวิจัย

ก. เครื่องมือการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยกำหนดเครื่องมือสำหรับใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

๓.๔.๑ การวิเคราะห์เอกสาร โดยวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลประเภทเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทุนทางวัฒนธรรม อัตลักษณ์และวัฒนธรรมชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิต

๓.๔.๒ แบบสัมภาษณ์ (In-Depth Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อศึกษาอัตลักษณ์และทุนวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ ในแต่ละประเด็นเปิดโอกาสแก่ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แสดง

ความคิดเห็น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย และลึกพอที่จะนำมาสรุปประมวลวิเคราะห์ผลได้ นำไปสู่แนวทางการสร้างสรรค์บทเพลงส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ และการพัฒนากระบวนการสื่อสารบทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น ๒ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์ ประกอบด้วย ชื่อ - นามสกุล อายุ ตำแหน่ง ที่อยู่

ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ซึ่งประกอบด้วย ๓ องค์ประกอบ ดังนี้

๑) วิเคราะห์อัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนมเป็นอย่างไร

๒) การสร้างสรรค์บทเพลงส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม มีกระบวนการเป็นอย่างไร

๓) การพัฒนากระบวนการสื่อสารบทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม มีกระบวนการพัฒนาอย่างไร

ข. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

๑) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีกับอัตลักษณ์และทุนวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ การสร้างสรรค์บทเพลงส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ และการพัฒนากระบวนการสื่อสารบทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ จากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒) กำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

๓) กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

๔) สร้างเครื่องมือวิจัย ให้ครอบคลุมเนื้อหาในการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และประเด็นศึกษาต่าง ๆ ที่พบจากการศึกษาเอกสาร

๕) นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข และเสนอผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ตรวจสอบความถูกต้องและอนุมัติเครื่องมือวิจัย

๖) จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูล

๗) นำหนังสือจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์หนองคายไปขออนุเคราะห์ลงพื้นที่เพื่อขอสัมภาษณ์ข้อมูล และลงพื้นที่

๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยจากภาคสนาม (Field Work) เพื่อสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

๑. การเก็บข้อมูล

คณะผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูล ดังนี้

๑) รวบรวมข้อมูลจากเอกสารขั้นทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ ตำราทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ เอกสารสิ่งตีพิมพ์ วารสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่เกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรม อัตลักษณ์และวัฒนธรรมชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิต

๒) รวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์กับการวิจัยภาคสนาม ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย จากพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน นักวิชาการ สภาวัฒนธรรมโคกหินแฮ่

๓) รวบรวมข้อมูลจากการประชุมสัมมนาปฏิบัติการ ประชุมกลุ่มย่อย ในเนื้อหาสาระกับอัตลักษณ์และทุนวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ การสร้างสรรค์บทเพลงส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ และระดมความคิดเกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการสื่อสารบทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่

๒. การสัมภาษณ์

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ (In-Depth Interview) แบบเจาะลึก โดยดำเนินการ ดังนี้

ก. ขั้นเตรียมการ ได้แก่ กำหนดลงพื้นที่ในการวิจัยโดยรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้การสัมภาษณ์ กำหนดประเด็นที่จะสัมภาษณ์ จากนั้นกำหนดวันเวลาสถานที่กับประชากรผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยได้เลือกใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึกการสัมภาษณ์ สมุดบันทึก และเครื่องบันทึกเสียง

ข. ขั้นดำเนินการ ได้แก่ ลงพื้นที่ตามหมู่บ้านที่เป็นเป้าหมาย เพื่อพบกลุ่มประชากรเป้าหมาย โดยมีการดำเนินการ ดังนี้ จัดประชุมสัมมนากลุ่มย่อย แนะนำตัวเอง และวิทยากรผู้ให้ความรู้ในการพัฒนากระบวนการสื่อสารบทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรม ชี้แจงความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของการประชุมสัมมนา และการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง จากนั้นขออนุญาตทำการสัมภาษณ์ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการสื่อสารบทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่

ค. ขั้นสรุป ได้แก่ รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการจัดประชุมสัมมนา ประชุมกลุ่มย่อย การสัมภาษณ์ ทำการสรุปโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis) โดยนำเสนอการบรรยายขั้นตอนหรือวิธีการต่าง ๆ

๓. การสังเกต

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากการสังเกต (Non-participatory Observation) แบบไม่มีส่วนร่วม ทำการรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตประกอบด้วย

๑) ผู้วิจัยจะสังเกตถึงทุนทางวัฒนธรรม อัตลักษณ์ชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น ในภาพรวมประกอบการสัมภาษณ์

๒) ผู้วิจัยได้ถือโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละหมู่บ้าน เพื่อสังเกตการณ์ทุนทางวัฒนธรรม อัตลักษณ์ชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนในการจัดกิจกรรม และสังเกตสภาพการณ์โดยภาพรวม และมีการบันทึกประเด็นที่ได้สังเกตเห็น พร้อมกับมีการถ่ายภาพประกอบเพื่อนำไปสู่กระบวนการวิเคราะห์

๔. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) แบบมีแนวคำถาม (Guideline) และผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ กล้องถ่ายรูป และเครื่องบันทึกเสียง

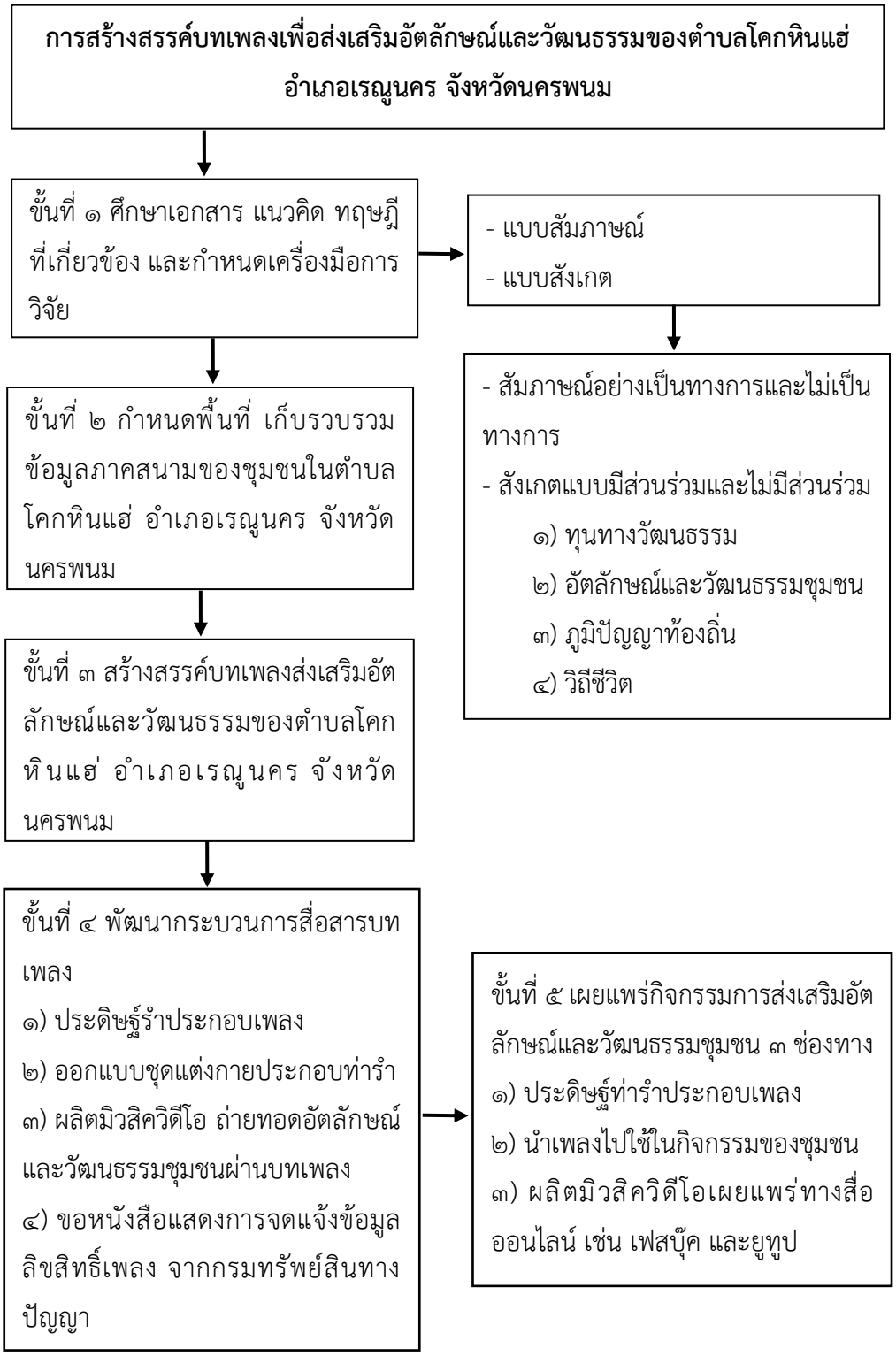
๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล

๑) ข้อมูลเชิงคุณภาพก่อนการวิเคราะห์ข้อมูล ได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการศึกษาเอกสารมาตรวจสอบความครบถ้วนถูกต้อง จัดเรียงข้อมูล จัดกลุ่มของข้อมูลแล้วจึงนำมาวิเคราะห์ประกอบเข้าด้วยกัน การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัยได้ยึดวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาและการสร้างข้อสรุป

๒) วิเคราะห์ศักยภาพการพัฒนากระบวนการสื่อสารบทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม นำเสนอผลการวิจัยโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis)

๓) สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

๓.๗ สรุปกระบวนการวิจัย

แผนภูมิที่ ๓ สรุปกระบวนการวิจัย

บทที่ ๔
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม คณะผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) และการสนทนากลุ่ม (focus group) กับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นชาวบ้านในตำบลโคกหินแฮ่ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในหลายฝ่าย เพื่อให้ได้คำตอบในการวิจัย สามารถสรุปเป็นผลการวิจัยในประเด็นต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ ดังนี้

๔.๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับตำบลโคกหินแฮ่

๔.๑.๑ บริบทของตำบลโคกหินแฮ่

ตำบลโคกหินแฮ่ เป็นตำบลที่อยู่ในเขตพื้นที่อำเภอเรณูนคร บรรพบุรุษของชาวตำบลโคกหินแฮ่เป็นชาวผู้ไทย ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มหนึ่งของชนชาติไทย ซึ่งได้แยกย้ายออกมาจากอำเภอเรณูนคร และได้ตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ตามหมู่บ้านต่าง ๆ เอกสารทางประวัติศาสตร์กล่าวว่า กลุ่มผู้ไทยเรณูนคร อพยพมาจากเมืองวัง เรียกว่าผู้ไทยเมืองวัง ซึ่งตั้งอยู่ทางฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงในประเทศลาว สาเหตุของการอพยพเกิดจากถูกพวกฮ่อรุกราน ฆ่าฟันพวกผู้ไทยอยู่เสมอ ครั้งสุดท้ายพวกฮ่อได้เข้ามาตีเมืองวังและเผาบ้านเรือน จับเจ้าเมืองวังคือพระยาเตโช ใส่แคร่หามไปเมืองฮ่อ พระยาเตโชได้สั่งลูกหลานให้อพยพไปอยู่ฝั่งขวาแม่น้ำโขงเสีย เพื่อความปลอดภัย ชาวผู้ไทยเมืองวังจึงได้ชวนกันอพยพข้ามแม่น้ำโขงมาตั้งภูมิลำเนาในท้องที่จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ซึ่งตรงกับสมัยรัชกาลที่ ๓ แห่งราชวงศ์จักรี[๑] การอพยพเข้ามายังดินแดนประเทศไทยของผู้ไทยเมืองวัง ส่วนมากอพยพมาจากคุ้มบ้านนาไม้ เขตเมืองวัง และเมืองเชียงฮ่อ รวมทั้งได้มีผู้ไทยจากเมืองบก หรือเมืองหนองบก (แขวงคำม่วนในปัจจุบัน) อพยพมาสมทบด้วย

การอพยพของผู้ไทยเมืองวังมายังเมืองเรณูนคร เป็นการอพยพมาเอง ไม่ได้ถูกกวาดต้อนแต่อย่างใด อพยพมาตั้งแต่ก่อนสงครามความขัดแย้งเวียงจันทน์กับกรุงเทพฯ ในสมัยรัชกาลที่ ๓ เนื่องจากความขัดแย้งกันเองในหมู่ผู้นำ ผู้ไทยเมืองวังมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านหัวขัว บ้านบ่อจันทร์ บ้านดงหวาย ต่อมาทางการได้ยกบ้านดงหวายเป็นเมืองเรณูนคร ในคราวนั้นมีประชากรจำนวน ๒,๖๔๘ คน กลุ่มผู้ไทยเมืองเรณูนครนี้ นำอพยพมาโดยลูกหลานเชื้อสายเจ้าเมืองวัง ก่อนเจ้า

---

[๑] ปรางทอง ดีวงษ์, “รูปแบบประเพณีงานศพของชาวผู้ไทยเรณูนครอำเภอเรณู จังหวัดนครพนม”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๔), หน้า ๒๐.

เมืองคนสุดท้าย[๒] และในปี ๒๕๑๘ กระทรวงมหาดไทยได้ยกสถานะเป็นอำเภอเรณูนคร ขึ้นกับจังหวัดนครพนม[๓] ปัจจุบัน อำเภอเรณูนครแบ่งการปกครองออกเป็น ๘ ตำบล คือ ๑. ตำบลเรณู ๒. ตำบลโพนทอง ๓. ตำบลหนองย่างชิ้น ๔. ตำบลเรณูใต้ ๕. ตำบลนางาม ๖. ตำบลนาขาม ๗. ตำบลโคกหินแฮ่ ๘. ตำบลท่าลาด

ต่อมาชาวผู้ไทยเมืองวัง ที่มาตั้งถิ่นฐานอยู่ในอำเภอเรณูนคร ได้แยกย้ายและขยายครอบครัวออกไปยังหมู่บ้านและตำบลต่าง ๆ ในเขตอำเภอเรณูนคร ยกเว้นตำบลท่าลาด ซึ่งมีผู้ไทยปนลาว ปนญ้อ และปนกะเลิง[๔]

ในส่วนตำบลโคกหินแฮ่ทั้ง ๑๕ หมู่บ้าน เป็นหมู่บ้านผู้ไทย ๑๐ หมู่บ้าน อีก ๕ หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านนาม่วงทุ่งและนาม่วงท่า มีบรรพบุรุษย้ายมาจากบ้านพระซองและบ้านบ่อดอกซ้อน ซึ่งเป็นเชื้อสายชาวไทยญ้อ พูดสำเนียงไทยญ้อ และอีก ๓ หมู่บ้าน คือ บ้านนาโดนใหม่ บ้านเนินน้ำคำ และบ้านชลประทาน บางส่วนมีบรรพบุรุษย้ายมาจากบ้านนาโดนเก่า ซึ่งเป็นไทยข่า บางส่วนเป็นผู้ไทยที่ย้ายออกมาจากตำบลเรณู แต่ปัจจุบันทั้ง ๓ หมู่บ้านพูดสำเนียงภาษาผู้ไทยในชีวิตประจำวัน

๑) ด้านกายภาพ

ตำบลโคกหินแฮ่ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอเรณูนคร ตามเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๒๐๓๑ ห่างจากอำเภอเรณูนครประมาณ ๖ กิโลเมตร ห่างจากจังหวัดนครพนมไปทางทิศใต้ ประมาณ ๕๐ กิโลเมตร

ตำบลโคกหินแฮ่ มีเนื้อที่โดยประมาณ ๔๔ ตารางกิโลเมตร หรือ ๒๗,๕๐๐ ไร่ มีพื้นที่การเกษตรประมาณ ๑๖,๙๐๓ ไร่

อาณาเขตทิศเหนือ	ติดต่อกับตำบลหนองฮี อำเภอปลาปาก
อาณาเขตทิศใต้	ติดต่อกับตำบลท่าลาดและตำบลเรณูใต้ อำเภอเรณูนคร
อาณาเขตทิศตะวันออก	ติดต่อกับตำบลเรณู อำเภอเรณูนคร
อาณาเขตทิศตะวันตก	ติดต่อกับตำบลพระซอง อำเภอนาแก

๒) ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบลูกคลื่นลอนตื้น ลักษณะดินเป็นดินร่วนปนทราย

๓) ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศแบบร้อนชื้นสลับร้อนแห้ง หรือฝนตกเมืองร้อนเฉพาะฤดู

---

[๒] สุเทพ ไชยพันธุ์, **ผู้ไทลูกแถน**, (กรุงเทพมหานคร: ตถาตา, ๒๕๕๖), หน้า ๒๕๒.

[๓] สุวัฒน์ โกพลรัตน์, **ประวัติความเป็นมาของชาวผู้ไทยในอำเภอเรณูนคร**, ที่ระลึกเนื่องในโอกาสที่พระครูเรณูนคราภิรักษ์ ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ เป็น พระราชาคณะชั้นสามัญที่ พระรัตนวิมล", (นครพนม: โรงพิมพ์เรณูนครการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๔๑.

[๔] สุเทพ ไชยพันธุ์, **ผู้ไทลูกแถน**, หน้า ๒๘๔.

๔) ลักษณะดิน

ลักษณะดินเป็นดินร่วนปนทราย

๕) ลักษณะแหล่งน้ำ

มีลำน้ำบังและลำห้วยแคนไหลผ่าน นอกจากนี้ยังมีแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญอีก ได้แก่ หนองเบ็ญ หนองโสน หนองแซง ชลประทาน ฝายหลวง หนองปรง หนองสระพัง หนองครก หนองขอนแก่น หนองม่วง หนองแข้ หนองห้วยกระยัง หนองสิม ห้วยยาง หนองบัว เป็นต้น

๒) ด้านการปกครอง

ตำบลโคกหินแฮ่ แบ่งเขตการปกครองออกเป็น ๑๕ หมู่บ้าน ดังนี้

หมู่ที่ ๑ บ้านโคกหินแฮ่	หมู่ที่ ๒ บ้านต้องน้อย	หมู่ที่ ๓ บ้านนาม่วงทุ่ง
หมู่ที่ ๔ บ้านนาม่วงท่า	หมู่ที่ ๕ บ้านนาบัว	หมู่ที่ ๖ บ้านหนองกุง
หมู่ที่ ๗ บ้านนาโดนใหม่	หมู่ที่ ๘ บ้านหนองแซง	หมู่ที่ ๙ บ้านโคกหินแฮ่
หมู่ที่ ๑๐ บ้านเนินน้ำคำ	หมู่ที่ ๑๑ บ้านโคกอนามัย	หมู่ที่ ๑๒ บ้านโคกพัฒนา
หมู่ที่ ๑๓ บ้านนาบัว	หมู่ที่ ๑๔ บ้านนาบัว	หมู่ที่ ๑๕ บ้านชลประทาน

นอกจากนี้ ยังได้แบ่งหมู่บ้านออกเป็นเขตต่าง ๆ เพราะหมู่บ้านต่าง ๆ ในอดีตนั้นเป็นหมู่บ้านเดียวกัน ต่อมาหมู่บ้านมีขนาดใหญ่ และมีประชากรมากขึ้น จึงมีการแยกตัวและจัดตั้งหมู่บ้านขึ้นมาใหม่เป็นหมู่บ้านต่าง ๆ ดังเช่นปัจจุบัน

การแบ่งเขตหมู่บ้าน ได้แบ่งเป็นเขตต่าง ๆ ดังนี้

๒.๑ เขตโคกหินแฮ่ ประกอบด้วย บ้านโคกหินแฮ่ หมู่ ๑ บ้านต้องน้อย หมู่ ๒ บ้านโคกหินแฮ่ หมู่ ๙ บ้านโคกอนามัย หมู่ ๑๑ บ้านโคกพัฒนา หมู่ ๑๒

๒.๒ เขตนาบัว ประกอบด้วย บ้านนาบัว หมู่ ๕ บ้านหนองกุง หมู่ ๖ บ้านนาบัว หมู่ ๑๓ บ้านนาบัวหมู่ ๑๔

๒.๓ เขตนาโดนใหม่ ประกอบด้วย บ้านนาโดนใหม่ หมู่ ๗ บ้านเนินน้ำคำ หมู่ ๑๐ บ้านชลประทาน หมู่ ๑๕

๒.๔ เขตนาม่วง ประกอบด้วย บ้านนาม่วงทุ่ง หมู่ ๓ บ้านนาม่วงท่า หมู่ ๔

๒.๕ เขตหนองแซง มีเพียงหมู่บ้านเดียว คือ บ้านหนองแซง หมู่ ๘

๓) ด้านการท่องเที่ยวและกลุ่มอาชีพ

ตำบลโคกหินแฮ่มีแหล่งท่องเที่ยวและกลุ่มอาชีพที่กระจายอยู่ในหมู่บ้านต่าง ๆ ต่าง ดังนี้

บ้านเนินน้ำคำ หมู่ ๑๐ เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวนวัตวิถี ด้านเศรษฐกิจพอเพียง

บ้านนาบัว หมู่ ๕,๑๓,๑๔ มีศูนย์เรียนรู้ประวัติศาสตร์เสียงปืนแตก เป็นศูนย์ OTOP เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์

ด้านกลุ่มอาชีพ มีกลุ่มอาชีพที่กระจายอยู่ในหมู่บ้านต่าง ๆ ดังนี้

กลุ่มทอผ้า	๑๕	กลุ่ม
กลุ่มเกษตรกร	๗	กลุ่ม
กลุ่มขนมจีน	๒	กลุ่ม
กลุ่มเลี้ยงโค กระบือ	๒	กลุ่ม
กลุ่มเลี้ยงไก่พื้นเมือง/ไก่ไข่	๔	กลุ่ม
กลุ่มยางพารา	๑	กลุ่ม
กลุ่มเกษตรกรทำนา	๑	กลุ่ม
กลุ่มข้าวพันธุ์ดี	๑	กลุ่ม

๔) ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม

ก) การนับถือศาสนา

ประชากรในตำบลโคกหินแฮ่ นับถือพระพุทธศาสนา ร้อยละ ๙๙ มีวัด ๑๑ แห่ง มีสำนักสงฆ์ ๔ แห่ง

ข) ประเพณีและงานประจำปี

มีประเพณีประจำท้องถิ่น ดังนี้

- ประเพณีวันขึ้นปีใหม่	ประมาณเดือนมกราคม
- ประเพณีเปิดประตูเล้า	ประมาณเดือนมกราคม
- ประเพณีบุญผะเหวด	ประมาณเดือนเมษายน
- ประเพณีวันสงกรานต์	ประมาณเดือนเมษายน
- ประเพณีลอยกระทง	ประมาณเดือนตุลาคม พฤศจิกายน
- ประเพณีข้าวหลามใหญ่ปิ้งไก่บ้าน	ประมาณเดือนธันวาคม

ค) ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภาษาถิ่น

ประชาชนในตำบลโคกหินแฮ่ ได้อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ วิธีทำขนมจีนน้ำนัว ขนมกรอบ ทอผ้าพื้นเมือง ทอผ้าเทป ถักไหมพรม พานบายศรี สมุนไพร เป็นต้น

ภาษาถิ่น ส่วนใหญ่ร้อยละ ๙๐ พูดภาษาผู้ไท

ง) สินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึก

ประชาชนในเขตตำบลโคกหินแฮ่ ได้ผลิตของใช้พื้นเมืองขึ้นใช้ในครัวเรือน และเหลือเอาไว้จำหน่ายบ้าง เช่น ผ้าพื้นเมือง ผ้าเทป ข้าวหลาม ปิ้งไก่บ้าน เป็นต้น[๕]

---

[๕] องค์การบริหารส่วนตำบลโคกหินแฮ่, **แผนพัฒนาท้องถิ่นห้าปี พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐**, (นครพนม: องค์การบริหารส่วนตำบลโคกหินแฮ่, ๒๕๖๖), หน้า ๑-๑๒.

๔.๑.๒ ประวัติและความเป็นมาของหมู่บ้านในตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

การศึกษานี้ คณะผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตพื้นที่การวิจัยหมู่บ้านในตำบลโคกหินแฮ่ จำนวน จำนวน ๓ เขต ๑๐ หมู่บ้าน ประกอบด้วย

เขตโคกหินแฮ่ ได้แก่ บ้านโคกหินแฮ่ หมู่ ๑ บ้านโคกหินแฮ่ หมู่ ๙ บ้านโคกอนามัย หมู่ ๑๑ บ้านโคกพัฒนา หมู่ ๑๒

เขตนาบัว ได้แก่ บ้านนาบัว หมู่ ๕ บ้านนาบัว หมู่ ๑๓ บ้านนาบัวหมู่ ๑๔

เขตนาโดนใหม่ ได้แก่ บ้านนาโดนใหม่ หมู่ ๗ บ้านเนินน้ำคำ หมู่ ๑๐ บ้านชลประทาน หมู่ ๑๕

แต่ละหมู่บ้านมีประวัติและความเป็นมา ดังนี้[๖]

๑. บ้านโคกหินแฮ่ หมู่ ๑

๑) ประวัติหมู่บ้าน

บ้านโคกหินแฮ่ ราษฎรส่วนใหญ่เป็นผู้ไทยดั้งเดิม อพยพมาจากประเทศลาว จากเมืองวังอ่างคำ ประมาณปี พ.ศ. ๒๓๙๙ มาตั้งหมู่บ้านอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของหมู่บ้านปัจจุบัน เรียกว่าบ้านหนองหินแฮ่ ตามชื่อหนองน้ำที่อยู่ทางทิศตะวันออกของหมู่บ้าน ต่อมาเกิดโรคระบาด ราษฎรล้มตายเป็นจำนวนมาก จึงย้ายหมู่บ้านมาอยู่บริเวณป่าโคกหินแฮ่ เรียกว่าบ้านหนองโคกหินแฮ่ ต่อมาเห็นว่าชื่อยาวเกินไป จึงได้ตัดคำว่าหนองออก เป็น บ้านโคกหินแฮ่ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา และประชากรบางส่วนมาจากบ้านกุดบอด อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ก็มี โดยมาแต่งงานกับชาวบ้านโคกหินแฮ่ต่อมาได้มีญาติพี่น้องติดตามมาอีกหลายครอบครัว[๗]

ด้านทิศตะวันตกของบ้านหนองหินแฮ่ ยังมีราษฎรเหลืออยู่ส่วนหนึ่ง และได้ตั้งเป็นหมู่บ้านขึ้นใหม่ เป็นบ้านต้องน้อยในปัจจุบัน โดยผู้ใหญ่บ้านคนแรกคือ ผู้ใหญ่นอคำ ชากิจดี และทางทิศตะวันออกของหนองหินแฮ่ ชาวบ้านได้อพยพย้ายออกหมด ปัจจุบันจึงเรียกว่าบ้านฮ้าง (เป็นส่วนหนึ่งของบ้านต้องน้อยในปัจจุบัน) เมื่อบ้านโคกหินแฮ่เปลี่ยนเป็นตำบลโคกหินแฮ่ จึงแยกออกเป็น ๔ หมู่บ้านคือ บ้านโคกหินแฮ่ หมู่ ๑ บ้านโคกหินแฮ่ หมู่ ๙ บ้านโคกอนามัย หมู่ ๑๑ และบ้านโคกพัฒนา หมู่ ๑๒ บ้านโคกหินแฮ่ หมู่ ๑ มีนายเฮียง บัวชุม เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก และมีนายวราวุธ ขอดเมชัย เป็นผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน

---

[๖] องค์การบริหารส่วนตำบลโคกหินแฮ่, “ข้อมูลหมู่บ้าน”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : https://shorturl.asia/ratf0 [๓๐ เมษายน ๒๕๖๗].

[๗] สัมภาษณ์ นายทรัพย์วัน บัวชุม, ข้าราชการบำนาญ อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพน, ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๗.

๒) สภาพทั่วไปของหมู่บ้าน

สภาพดินเป็นดินเหนียวปนทราย ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา

๓) ข้อมูลพื้นฐาน

พื้นที่ทั้งหมด ๒,๑๘๗ ไร่

ที่ดินทำกิน ๑,๙๒๖ ไร่

ที่อยู่อาศัย ๑๔๖ ไร่

พื้นที่ตั้งหน่วยงานของรัฐ ๐.๕ ไร่ (ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก)

๔) อาณาเขตของหมู่บ้าน

ทิศเหนือ ติดต่อบ้านหนองแซง หมู่ที่ ๘

ทิศใต้ ติดต่อบ้านโคกหินแฮ่ หมู่ที่ ๙

ทิศตะวันออก ติดต่อบ้านชลประทาน หมู่ที่ ๑๕

ทิศตะวันตก ติดต่อบ้านโคกอนามัย หมู่ที่ ๑๑

๕) ประชากร

มีประชากรทั้งหมด ๕๐๙ คน ประกอบด้วยครัวเรือน ๑๔๐ ครัวเรือน

๖) ภาษา

ใช้ภาษาผู้ไทย

๗) คำขวัญประจำหมู่บ้าน

บ้านโคกหินแฮ่ หมู่ ๑ มีคำขวัญประจำหมู่บ้านว่า *ลำห้วยสวยงามตา ยางพาราเขียวขจี ผ้ามัดหมี่สง่างาม ข้าวหลามใหญ่ปิ้งไก่บ้าน งามตระการพานบายศรี สืบสานประเพณี ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ*

๘) โอทอป

ผ้ามัดหมี่

๒. บ้านโคกหินแฮ่ หมู่ ๙

๑) ประวัติหมู่บ้าน

บ้านโคกหินแฮ่ หมู่ที่ ๙ แต่เดิมเป็นบ้านโคกหินแฮ่ หมู่ที่ ๑ เนื่องจากมีประชากรเพิ่มมากขึ้น จึงได้แยกออกมาเป็นบ้านโคกหินแฮ่ หมู่ ๙ โดยมีผู้ใหญ่บ้านคนแรกคือ นายเกษร สุขรี และเป็นกำนันคนแรกของตำบลโคกหินแฮ่ ปัจจุบันมีนายคริตสมาส รุณธาตุ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

๒) สภาพทั่วไปของหมู่บ้าน

เป็นพื้นที่ราบสูง ระบายน้ำได้ดี การคมนาคมสะดวก มีถนนทางหลวงตัดผ่าน ถนนภายในหมู่บ้านเป็นถนน คสม.เกือบทุกสาย

๓) ข้อมูลพื้นฐาน

พื้นที่ทั้งหมด ๑,๒๘๙ ไร่

ที่ดินทำกิน ๗๐๔ ไร่

ที่อยู่อาศัย ๑๒๕ ไร่

๔) อาณาเขตของหมู่บ้าน

ทิศเหนือ ติดต่อบ้านโคกหิน หมู่ที่ ๑ มีถนนทางหลวงเป็นเส้นแบ่ง

ทิศใต้ ติดต่อบ้านทุ่งสว่าง ตำบลเรณูใต้

ทิศตะวันออก ติดต่อบ้านเนินน้ำคำ หมู่ที่ ๑๐

ทิศตะวันตก ติดต่อบ้านโคกพัฒนา หมู่ที่ ๑๒

๕) ประชากร

มีประชากรทั้งหมด ๕๔๘ คน ประกอบด้วยครัวเรือน ๑๙๙ ครัวเรือน

๖) ภาษา

ใช้ภาษาผู้ไทย

๗) คำขวัญประจำหมู่บ้าน

โคกหินแฮ่หมู่ที่เก้า ข้าวปลอดสารพิษ เศรษฐกิจพอเพียง หลีกเลี่ยงอบายมุข

๘) โอทอป

ข้าวหลาม เสื้อผ้าพื้นเมืองย้อมสีเปลืองไม้ ปิ้งไก่บ้าน

๓. บ้านโคกอนามัย หมู่ ๑๑

๑) ประวัติหมู่บ้าน

บ้านโคกอนามัยหมู่ที่ ๑๑ แยกออกมาจากโคกหินแฮ่ หมู่ 1 เนื่องจากมีประชากรเพิ่มมากขึ้นและมีครัวเรือนหนาแน่น จึงแยกได้ออกมาตั้งเป็นบ้านโคกอนามัย สามเหตุที่ตั้งชื่อว่า บ้านโคกอนามัยเนื่องจากมีสถานีอนามัยตั้งอยู่ในพื้นที่ (ปัจจุบันคือ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโคกหินแฮ่ ผู้ใหญ่บ้านคนแรกของหมู่ที่ ๑๑ คือ นายยนต์คำ สุขรี ปัจจุบันมีนางพิจิตร บัวชุม เป็นผู้ใหญ่บ้าน

๒) สภาพทั่วไปของหมู่บ้าน

เป็นพื้นที่ราบ มีอาชีพทำนาเป็นหลัก ปลูกไม้ยืนต้น เช่น ต้นยาง มีการปลูกผักไว้กินในชีวิตประจำวัน

๓) ข้อมูลพื้นฐาน

พื้นที่ทั้งหมด ๒,๓๕๒ ไร่

ที่ดินทำกิน ๒,๐๐๐ ไร่

ที่อยู่อาศัย ๓๐๐ ไร่

พื้นที่ตั้งหน่วยงานของรัฐ ๒ ไร่ (วัด สถานีอนามัย)

ที่สาธารณะประโยชน์ ๕๐ ไร่

๔) อาณาเขตของหมู่บ้าน

ทิศเหนือ ติดต่อบ้านนาม่วงท่า หมู่ที่ ๓

ทิศใต้ ติดต่อบ้านโคกพัฒนา หมู่ที่ ๑๒

ทิศตะวันออก ติดต่อบ้านโคกหินแฮ่ หมู่ที่ ๑

ทิศตะวันตก ติดต่อบ้านต้องน้อย หมู่ที่ ๒

๕) ประชากร

บ้านโคกอนามัยหมู่ ๑๑ มีประชากรจำนวน ๔๓๑ คน ประกอบด้วยครัวเรือน ๑๔๐ ครัวเรือน

๖) ภาษา

ใช้ภาษาผู้ไทย

๗) คำขวัญประจำหมู่บ้าน

ข้าวหลามใหญ่ปิ้งไก่บ้าน พานบายศรีลือเลื่อง ผ้าพื้นเมืองเลิศวิไล ถิ่นนี้คือโคกอนามัย

๘) โอทอป

เครื่องจักสานประเภทฮวด กระด้ง กระติ๊บข้าว ไม้กวาดทางมะพร้าว ไม้กวาดมือเสือ

๔. บ้านโคกพัฒนา หมู่ ๑๒

๑) ประวัติหมู่บ้าน

บ้านโคกพัฒนา หมู่ ๑๒ เดิมคือ บ้านโคกหินแฮ่หมู่ ๙ แต่เนื่องจากประชากรในหมู่ ๙ เพิ่มจำนวนมากขึ้น และได้มีการขยายการปลูกสร้างบ้านเรือนมากขึ้น จึงทำให้หมู่บ้านมีขนาดใหญ่ขึ้น จึงได้มีการแยกหมู่บ้านออกมาใหม่ ซึ่งแบ่งเขตจากซอยตรงข้ามวัดไปทางทิศตะวันตก สาเหตุที่ตั้งชื่อว่าบ้านโคกพัฒนา เป็นการตั้งชื่อตามสภาพภูมิศาสตร์ ที่หมู่บ้านเป็นเนินโคกและมีการพัฒนามาตามลำดับ และให้มีการเลือกผู้ใหญ่บ้านขึ้นมาใหม่เพื่อดูแลปกครอง โดยผู้ใหญ่บ้านคนแรกคือนายคาย บัวชุม และมีนางเพ็ญจิต ราชชมพูเป็นผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน

๒) สภาพทั่วไปของหมู่บ้าน

ประชากรส่วนมากทำการเกษตร และเลี้ยงสัตว์ไว้เพื่อจำหน่ายและบริโภค ประชากรอยู่ด้วยกันแบบครอบครัวใหญ่ มีแหล่งน้ำคือ หนองม่วง เป็นแหล่งน้ำที่ชาวบ้านใช้ในการหาอาหาร เช่น ปลา กุ้ง หอย เพื่อมาบริโภคได้ตลอดปี

๓) ข้อมูลพื้นฐาน

พื้นที่ทั้งหมด	๘๘๘.๕	ไร่
ที่ดินทำกิน	๘๘๔.๕	ไร่
ที่อยู่อาศัย	-	ไร่
พื้นที่ตั้งหน่วยงานของรัฐ	-	ไร่

๔) อาณาเขตของหมู่บ้าน

ทิศเหนือ	ติดต่อหมู่ ๑๑ บ้านโคกอนามัย
ทิศใต้	ติดต่อบ้านทุ่งสว่าง ตำบลเรณูใต้
ทิศตะวันออก	ติดต่อหมู่ ๙ บ้านโคกหินแฮ่
ทิศตะวันตก	ติดต่อหมู่ ๒ บ้านต้องน้อย

๕) ประชากร

บ้านโคกพัฒนามีประชากรจำนวน ๓๙๑ คน ประกอบด้วยครัวเรือน ๑๑๔ ครัวเรือน

๖) ภาษา

ใช้ภาษาผู้ไทย

๗) คำขวัญประจำหมู่บ้าน

บ้านโคกพัฒนา หอปู่ตาพึ่งพาใจ การเกษตรนำสมัย โคขุนสร้างรายได้ เลิศวิไลผ้าพื้นเมือง

๘) โอทอป

ปิ้งไก่บ้าน

๕. บ้านนาบัว หมู่ ๕

๑) ประวัติหมู่บ้าน

บ้านนาบัว ตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๒๔ ประชากรส่วนใหญ่ได้อพยพมาจากบ้านโพนสาวเอ้ ประมาณ ๙๐ % และมาจากบ้านโนนสังข์ ๑๐ % ของประชากรที่ก่อตั้งหมู่บ้าน โดยก่อตั้งครั้งแรกที่โนนหนองบัว ปัจจุบันอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของหมู่บ้าน (หนองแวง) โดยการนำของนายจันทร์สอน จิตมาตย์ ซึ่งมีพี่น้องร่วมท้องเดียวกันถึง ๙ คน น้องคนที่ ๒ มีบุตรมากถึง ๑๐ คน เมื่อไม่มีที่ทำกินจึงได้พาน้องขี่ม้ามาหาจับจองที่ทำกินบริเวณหนองบัวในปัจจุบัน ในเมื่อน้อง ๆ มีที่ทำกินอุดมสมบูรณ์แล้ว ผู้เป็นพี่ชายคือ ปู่จันทร์สอนก็กลับไปอยู่ที่บ้านเดิม (บ้านโพนสาวเอ้) และให้น้องคนที่ ๒ คือ ปู่ชินจักร จิตมาตย์ ก่อตั้งบ้านอยู่ที่หนองบัว อีกปีต่อมาน้องทั้ง ๖ คน ก็ติดตามมาอยู่ด้วย จึงได้แบ่งปันที่ทำกินและที่อยู่อาศัยให้ และนอกจากนั้นยังมีนายไกรบุตร ราชสินธ์ นางลุน นางทุมมี นางอ่อนสี เป็นต้น ได้ย้ายมาอยู่ด้วย จนได้เป็นหมู่บ้านนาบัวในปัจจุบัน สาเหตุที่ชื่อว่าบ้านนาบัว ตั้งชื่อ

ตามสภาพภูมิศาสตร์ เนื่องจากบริเวณนั้นเป็นหนองน้ำไม้ใหญ่มาก มีนาบัวเกิดขึ้นเต็มหนองท้องทุ่ง จึงได้ตั้งชื่อหมู่บ้านว่า บ้านนาบัว

พ.ศ. ๒๔๔๕ ยกฐานะเป็นหมู่บ้านและได้สร้างบัวขาว เมื่อมีประชากรเพิ่มมากขึ้นประกอบกับพื้นที่ตั้งหมู่บ้านเดิมถูกน้ำท่วม จึงได้ย้ายที่ตั้งของหมู่บ้านใหม่ ซึ่งก็คือที่ตั้งของหมู่บ้านในปัจจุบัน

พ.ศ. ๒๕๐๐-๒๕๒๐ เริ่มมีการเคลื่อนไหวทางการเมือง ระหว่างคอมมิวนิสต์กับรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์

พ.ศ. ๒๕๐๔ มีการจับกุมราษฎรในหมู่บ้านในข้อหาอันธพาล

พ.ศ. ๒๕๐๗ เป็นช่วงที่การเมืองของพรรคคอมมิวนิสต์กับรัฐบาลมีความขัดแย้งรุนแรงมากขึ้น ทางรัฐบาลได้ส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจ ทหารและอาสาสมัครเข้าไปปราบปรามราษฎรที่มีความคิดขัดแย้งกับรัฐบาลในเขตบ้านนาบัว และบ้านใกล้เคียง

พ.ศ. ๒๕๐๘ ทางการได้ส่งตำรวจทหารออกไปปราบปรามฝ่ายคอมมิวนิสต์อย่างหนัก ในพื้นที่อำเภอธาตุพนม อำเภอนาแก อำเภอเมือง สมาชิกคอมมิวนิสต์เสียชีวิต ๑ นาย คือ นายกองสิน จิตมาตย์

พ.ศ. ๒๕๐๙ ทางทางยิ่งเร่งปราบปรามมากยิ่งขึ้น สั่งให้ราษฎรทำรั้วรอบหมู่บ้านอย่างแน่นหนาด้วยหนาม สั่งให้ชาวบ้านไปรายงานตัวก่อนออกไปทำไร่ทำนาอย่างเคร่งครัด

พ.ศ. ๒๕๒๐ ทางกองทัพภาคที่ ๒ มีนโยบาล ๖๖/๒๓ ราษฎรที่เข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์เริ่มทยอยกลับเข้ามามอบตัวกับทางการเป็นระยะ

พ.ศ. ๒๕๓๕ แยกหมู่บ้านนาบัวออกเป็น ๒ หมู่ คือ หมู่ ๕ และหมู่ ๑๓ พ.ศ. ๒๕๓๗ การต่อสู้ของพรรคคอมมิวนิสต์เริ่มสงบลง

ปัจจุบัน บ้านนาบัวมีทั้งหมด ๓ หมู่ คือ หมู่ ๕ หมู่ ๑๓ และหมู่ ๑๔[๘]

๒) สภาพทั่วไปของหมู่บ้าน

บ้านนาบัว หมู่ ๕ เป็นชุมชนขนาดใหญ่ ตั้งบ้านเรือนอยู่ริมถนนทางหลวงสายนครพนม-นาเหนือ มีสภาพภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบ มีทุ่งนาล้อมรอบและบางส่วนเป็นป่าไม้ ชาวบ้านในหมู่บ้านนี้ยังคงรักษาขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมของชาวผู้ไทย เช่น การทำนา การเลี้ยงผี และการทอผ้า สภาพทางสังคมและวัฒนธรรมของหมู่บ้าน ยังคงความแนบแน่นกับวิถีชีวิตดั้งเดิม แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงในบางด้าน เช่น การค้าขายและการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่

---

[๘] ศรีสุข ผาอินทร์, “การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย กรณีศึกษาบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศาสตร์**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๗), หน้า ๘๓-๘๕.

๓) ข้อมูลพื้นฐาน

พื้นที่ทั้งหมด	๓,๕๐๐ ไร่
ที่ว่าง/ที่สาธารณะประโยชน์	๑๐ ไร่
ที่ดินทำกิน	๓,๒๕๐ ไร่
ที่อยู่อาศัย	๒๕๐ ไร่

๔) อาณาเขตของหมู่บ้าน

ทิศเหนือ	ติดต่อบ้านนาบัว หมู่ ๑๔
ทิศใต้	ติดต่อลำห้วยแคนและน้ำบัง
ทิศตะวันออก	ติดต่อบ้านนาบัว หมู่ ๑๓
ทิศตะวันตก	ติดต่อลำน้ำบังเป็นแนวเขต

๕) ประชากร

บ้านนาบัว หมู่ ๕ มีประชากรทั้งหมด ๔๖๕ คน มีครัวเรือน ๑๒๓ ครัวเรือน

๖) ภาษา

ภาษาผู้ไทย

๗) คำขวัญประจำหมู่บ้าน

นาบัวหมู่บ้านประวัติศาสตร์ ธรรมชาติริมบัง งามสะพรั่งผ้ามัดหมี่ ประเพณีแข่งเรือ งามเหลือหนูน้อยนพมาศ

๘) โอทอป

ผ้าทอพื้นเมือง

๖. บ้านนาบัว หมู่ ๑๓

๑) ประวัติหมู่บ้าน

บ้านนาบัว หมู่ ๑๓ ได้แยกออกจากบ้านนาบัว หมู่ ๕ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๕ เนื่องจากมีประชากรและครัวเรือนขยายเพิ่มจำนวนมากขึ้น จึงแยกออกมาเป็นบ้านนาบัว หมู่ ๑๓ มีนายคำสิงห์ จิตมาตย์ เป็นผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑๓ คนแรก และมีนายนันทวัฒน์ จิตมาตย์ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน

๒) สภาพทั่วไปของหมู่บ้าน

เป็นชุมชนขนาดใหญ่ ตั้งบ้านเรือนอยู่ริมถนนทางหลวงสายนครพนม-นาเหนือ ลักษณะพื้นที่ราบ สภาพดินเป็นดินร่วนปนทราย

๓) ข้อมูลพื้นฐาน

พื้นที่ทั้งหมด	๑,๙๗๒ ไร่
ที่ว่าง	๖๐๗ ไร่

ที่ดินทำกิน ๑,๑๙๐ ไร่

ที่อยู่อาศัย ๑๗๕ ไร่

๔) อาณาเขตของหมู่บ้าน

ทิศเหนือ ติดต่อบ้านนาบัว หมู่ ๑๔

ทิศใต้ ติดต่อลำห้วยแคนและบ้านนาบัวหมู่ ๕

ทิศตะวันออก ติดต่อบ้านหนองกุง หมู่ ๖

ทิศตะวันตก ติดต่อลำน้ำบังและบ้านนาบัว หมู่ ๕

๕) ประชากร

บ้านนาบัว หมู่ ๑๓ มีประชากรทั้งหมด ๓๙๑ คน มีครัวเรือน ๑๔๕ ครัวเรือน

๖) ภาษา

ภาษาผู้ไทย

๗) คำขวัญประจำหมู่บ้าน

ปู่ชินจักรสร้างบ้าน ตำนานเผ่าผู้ไทย ยึดมั่นประเพณี นำวิถีพอเพียง เสียงปืนแตก ประวัติศาสตร์ ประชาราษฎร์สามัคคี ถิ่นนี้คือนาหัวหมู่ ๑๓

๘) โอทอป

ผ้าทอพื้นเมือง

๗. บ้านนาบัวหมู่ ๑๔

๑) ประวัติหมู่บ้าน

เดิมทีบ้านนาบัวหมู่ที่ ๑๔ เป็นราษฎรของบ้านนาบัวหมู่ที่ ๕ และหมู่ที่ ๑๓ ซึ่งได้รวมเงินกันเพื่อซื้อที่ดินของนายออนมณี ราชสินธ์ ในราคา ๕,๕๐๐ บาท โดยการนำของนายปราใส นครเขต ในปี พ.ศ. ๒๕๑๐ หลังจากซื้อแล้วได้ร่วมมือกันเพื่อวางผังบ้าน โดยมีการแบ่งเป็นแปลง แต่ละแปลงมีความกว้าง ๘ เมตร และตัดถนนผ่านหมู่บ้าน และรอบบ้านอีก ไม่นานนักในปี พ.ศ. ๒๕๑๗ ก็มีราษฎรของบ้านนับหมู่ที่ ๕ ออกมาตั้งบ้านเรือนในที่ดินแปลงนี้ โดยการนำของนายครสี เหลื่อมเภา นายท่อนแก้ว ราชสินธ์ และนายสัมพันธ์ บัวชุม ต่อจากนั้นก็มีเพื่อนบ้านออกมาตั้งเรือนทุกปี และส่วนหนึ่งก็ออกมาตั้งตามหัวไร่ปลายนา และต่อมาบ้านนาบัวหมู่ที่ได้แยกเป็น ๒ หมู่บ้าน คือหมู่ที่ ๕ และหมู่ที่ ๑๓ ต่อมาในสมัยนายคำสิงห์ จิตมาตย์ เป็นผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑๓ และมีนายท่อนแก้ว ราชสินธ์ เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ในระหว่างนั้นก็มีชาวบ้านได้ทยอยกันออกมาตั้งบ้านเรือนอยู่เรื่อย ๆ เนื่องจากชุมชนที่อยู่ใหม่นี้ห่างจากที่อยู่เดิม (หมู่ที่ ๑๓) อยู่ประมาณ ๑ กิโลเมตรเศษ เมื่อมีการประชุมในเรื่องของส่วนราชการหรือการประสานงาน มีความลำบากพอสมควร เพราะต้องเดินทางเข้าไปรับทราบข่าวสารในส่วนของทางราชการ ดังนั้น ทางผู้นำจึงได้ปรึกษาหารือกัน เพื่อขอแยกเป็นอีกหมู่บ้านหนึ่ง

ในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ชุมชนนี้มีประมาณ ๒๐ หลังคาเรือน ทางอำเภอก็เห็นชอบให้แบ่งแยกหมู่บ้าน จึงได้อนุมัติจัดตั้งหมู่บ้านนาบัว หมู่ที่ ๑๔ ขึ้น โดยมีนายท่อนแก้ว ราชสินธ์ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก ปัจจุบันมีนายพิมพ์ศักดิ์ จิตมาตย์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน

๒) สภาพทั่วไปของหมู่บ้าน

เป็นชุมชนขนาดเล็ก ตั้งบ้านเรือนอยู่ริมถนนทางหลวงสายนครพนม-นาเหนือ ถนนลักษณะพื้นที่ราบ สภาพดินเป็นดินร่วนปนทราย

๓) ข้อมูลพื้นฐาน

พื้นที่ทั้งหมด ๕๖๔.๓ ไร่

ที่ดินทำกิน ๕๒๑.๘ ไร่

ที่อยู่อาศัย ๘๐ ไร่

๔) อาณาเขตของหมู่บ้าน

ทิศเหนือ ติดต่อตำบลหนองฮี

ทิศใต้ ติดต่อลำน้ำบัง เป็นแนวเขต

ทิศตะวันออก ติดต่อบ้านหนองกุง หมู่ ๖และบ้านหนองฮี

ทิศตะวันตก ติดต่อลำน้ำบัง

๕) ประชากร

บ้านนาบัว หมู่ ๑๔ มีประชากรทั้งหมด ๒๕๖ คน มีครัวเรือน ๖๘ ครัวเรือน

๖) ภาษา

ภาษาผู้ไทย

๗) คำขวัญประจำหมู่บ้าน

ถิ่นกำเนิดหมู่บ้านประวัติศาสตร์ ป่าธรรมชาติ ๒๐๐ ปี ประเพณีฟ้อนผู้ไท

๘) โอทอป

ผ้าทอพื้นเมือง

๘. บ้านนาโดนใหม่ หมู่ ๗

๑) ประวัติหมู่บ้าน

บ้านนาโดนใหม่ หมู่ ๗ เดิมราษฎรอาศัยอยู่ที่บ้านนาโดนเก่า ตำบลเรณูใต้ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ซึ่งอยู่ห่างจากที่ตั้งปัจจุบันไปทางทิศใต้ประมาณ ๑ กิโลเมตร ประวัติความเป็นมาของบ้านนาโดนใหม่ ได้รับการบันทึกไว้โดยนายประเสริฐ นวลตา อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านนาโดนใหม่ ซึ่งได้ฟังจากการบอกเล่าของลุงพา นวลตา ผู้ประสบกับเหตุการณ์ไฟไหม้บ้านนาโดนเก่าในสมัยนั้น โดยกล่าวถึงความเป็นมาของหมู่บ้านว่า เดิมมีประชาชนจากบ้านนาโดนเก่ากลุ่มหนึ่งได้

ย้ายครอบครัวมาอยู่หัวไร่ปลายนา ประกอบกับในปี พ.ศ. ๒๔๕๒ ได้เกิดอัคคีภัยขึ้นบริเวณใกล้วัดโพธิ์แก้ว ห่างจากวัดประมาณ ๑๗ เมตร โดยเริ่มจากบ้านของนายเชียงสีและนางใบ ลุกลามไหม้บ้านอย่างรวดเร็ว เพราะในสมัยนั้นบ้านมักมุงหลังคาด้วยหญ้าคาและไม้ จึงเป็นเชื้อเพลิงได้เป็นอย่างดี และลุกลามไหม้ไปยังบ้านหลังอื่น ๆ อีกหลายสิบหลัง รวมทั้งกุฏิภายในวัด หลังเหตุการณ์ไฟไหม้สงบลง ผู้ที่ประสบภัยดังกล่าว จึงได้อพยพครอบครัวมาตั้งบ้านเรือนใหม่ ตามพี่น้องซึ่งมาตั้งบ้านเรือนอยู่ก่อนแล้ว ซึ่งบริเวณนั้นยังเป็นป่ารกอยู่มาก มีสัตว์ป่าหลายชนิด เช่น เสือ ไก่ป่า เก้ง กวาง อาศัยอยู่ ประกอบกับบริเวณสร้างหมู่บ้านใหม่ เป็นทำเลที่เหมาะสม เพราะเป็นที่ดอน มีน้ำครำ (น้ำซับ) อยู่หลายแห่ง ส่วนบริเวณหมู่บ้านเดิมมักถูกน้ำท่วม หรือหน้าฝนมักจะแฉะเป็นโคลนตม ไปมาไม่สะดวก

ครอบครัวที่ย้ายออกไปอยู่ก่อนหน้านั้นเป็นเวลา ๑ ปี คือครอบครัวลุงจารย์สอน ป้าค้อม ถานัน ลุงเชียงนนท์และป้าม้อม ศรีเฉลา ลุงเชียงปัด ซึ่งเป็นตาของนายอินทา ถานัน ลุงทิดลา เกดจุนา และตาน้อย ไม่ทราบนามสกุล

เมื่อรวมตัวกันเข้าเป็นหลายครอบครัว จึงได้ตั้งเป็นหมู่บ้านชื่อว่า “บ้านนาโดนใหม่” ในปี พ.ศ. ๒๔๕๒ โดยอาศัยการตั้งชื่อจากหมู่บ้านเดิม และเปลี่ยนพยางค์ท้ายจาก “เก่า” เป็น “ใหม่” สาเหตุที่ตั้งชื่อว่า นาโดน สันนิษฐานว่า บริเวณที่ตั้งบ้านนาโดนเก่านั้น มี “ต้นกระโดน” เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นต้นไม้พื้นถิ่นอีสานที่เกิดขึ้นตามหัวไร่ปลายนา จึงตั้งชื่อบ้านตามชื่อต้นไม้ที่เกิดในบริเวณนั้น แต่ตัดคำให้สั้นเข้าว่า นาโดน เดิมบ้านนาโดนเก่า มีชื่อเรียกว่า บ้านนาโดน แต่เมื่อมีบ้านใหม่เกิดขึ้นในบริเวณใกล้เคียงกัน และประชากรในหมู่บ้านใหม่ ก็เป็นคนจากบ้านนาโดนนั่นเอง จึงเติมคำว่า เก่าและใหม่ต่อท้าย เพื่อให้มีชื่อแตกต่างกัน เป็น บ้านนาโดนเก่า บ้านนาโดนใหม่ จากนั้นในปี พ.ศ. ๒๔๖๑ ได้มีการสร้างวัดขึ้น ๑ แห่ง เป็นวัดประจำหมู่บ้าน โดยการนำของนายชัยชนะ หงส์ชัย ซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านในขณะนั้น พร้อมกับนายเชียงนนท์ ศรีเฉลา จึงได้ตั้งชื่อวัดเป็นที่ระลึกแก่คนทั้งสองว่า “วัดศรีธนนชัย” มีพระอ่ำ คำวัน สามเณรทองมี ถานัน จากวัดโพธิ์แก้ว บ้านนาโดนเก่า มาจำพรรษาเป็นครั้งแรก[๙]

บ้านนาโดนใหม่ เดิมขึ้นกับตำบลเรณูนคร อำเภอธาตุพนม ต่อมามีการแบ่งเขตการปกครองใหม่ จากตำบลเรณูนครมาเป็นอำเภอเรณูนคร และตั้งบ้านโคกหินแฮ่เป็นตำบลโคกหินแฮ่ จึงได้ขึ้นกับตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร โดยมีทำเนียบผู้ใหญ่บ้านตามลำดับ ดังนี้

๑. นายชัยชนะ หงส์ชัย เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก

๒. นายโสม กะนัน

๓. นายบุญมา นวลตา

๔. นายเวินมา นวลตา

---

[๙] ประเสริฐ นวลตา, **หนังสือที่ระลึกงานผูกพัทธสีมาวัดป่ามุจจลินท์ ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม**, (นครพนม: ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์, ๒๕๒๕), หน้า ๑-๕.

๕. นายบุญพามา วรคันทักษ์

๖. นายอินทา ถานัน

๗. นายนิสงค์ นวลตา (ต่อมาได้รับการคัดเลือกเป็นกำนันตำบลโคกหินแฮ่)

๘. นายสนิท ศรีเฉลา

๘ นายบุญสุข หงส์ชัย

๑๐.นายประยูร ถานัน

๑๑. นายทองใส ถานัน

๑๒. นางสุขไสว สุขโข

๑๓. นายจรัญ หงษ์ชัย[๑๐]

๒) สภาพทั่วไปของหมู่บ้าน

บ้านนาโดนใหม่ มีสภาพทั่วไปเป็นที่ราบ เหมาะแก่การเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ ราษฎรจึงมีอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลัก และการปลูกผักและเลี้ยงสัตว์เป็นอาชีพรอง

๓) ข้อมูลพื้นฐาน

พื้นที่ทั้งหมด ๑๖๑๔.๖ ไร่

ที่ดินทำกิน ๑,๑๙๓ ไร่

ที่อยู่อาศัย ๙๘.๑๔ ไร่

พื้นที่ตั้งหน่วยงานของรัฐ ๒๐ ไร่ (วัด, โรงเรียน, สถานีตำรวจ)

๔) อาณาเขตของหมู่บ้าน

ทิศเหนือ ติดต่อบ้านชลประทาน

ทิศใต้ ติดต่อบ้านนาโดนเก่า

ทิศตะวันออก ติดต่อบ้านโคกสาย

ทิศตะวันตก ติดต่อบ้านโคกหินแฮ่

๕) ประชากร

บ้านนาโดนใหม่ มีประชากรทั้งหมด ๘๖๕ คน มีครัวเรือน ๒๕๐ ครัวเรือน

๖) ภาษา

ภาษาผู้ไทย และภาษาผู้ไทยปนลาว

๗) คำขวัญประจำหมู่บ้าน

นาโดนใหม่รวมใจสามัคคี บุญบั้งไฟประเพณี สินค้าคุณภาพดี ชุมชนมีผ้าเทปทอมือ

---

[๑๐] สัมภาษณ์ นายประเสริฐ นวลตา, ข้าราชการบำนาญ อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านนาโดนใหม่ ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพน, ๓ ตุลาคม ๒๕๖๗.

๘) โอทอป

ผ้าเทปทอมือ

๙. บ้านเนินน้ำคำ หมู่ ๑๐

๑) ประวัติหมู่บ้าน

บ้านเนินน้ำคำเดิมเป็นหมู่บ้านเดียวกันกับบ้านนาโดนใหม่ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๓ ซึ่งขณะนั้น นายนิสงค์ นวลตา ดำรงตำแหน่งกำนันตำบลโคกหินแฮ่ ได้ทำเรื่องเสนอไปยังกรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย เพื่อขอแบ่งการปกครอง เป็น ๒ หมู่บ้าน เนื่องจากบ้านนาโดนใหม่ เป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ มีครัวเรือนขยายและหนาแน่น ในปีเดียวกันก็ได้รับอนุมัติให้แยกการปกครองออกเป็นหมู่ที่ ๑๐ ตั้งชื่อว่า บ้านเนินน้ำคำ เนื่องจากบริเวณบ้านเนินน้ำคำนั้น พื้นที่ตั้งหมู่บ้านจะเป็นเนินลาดลงไปยังทุ่งนา บริเวณท้ายเนินหมู่บ้านติดกับทุ่งนาจะเป็นป่าละเมาะ มีต้นไม้พื้นถิ่นเกิดขึ้นหนาแน่น ทำให้บริเวณตีนหมู่บ้าน เกิดความชุ่มชื้น มีน้ำซึมซับจากใต้ดินขึ้นตลอดทั้งปี ชาวบ้านเรียกน้ำซับนี้ว่า “น้ำคำ” ตั้งแต่หัวหมู่บ้านไปจนสุดท้ายหมู่บ้าน ประมาณ ๑ กิโลเมตร บริเวณบ้านเนินน้ำคำจึงเป็นพื้นที่เหมาะแก่การเพาะปลูกและเลี้ยงปลา ด้วยเหตุนี้ จึงตั้งชื่อหมู่บ้านตามภูมิศาสตร์ว่าบ้านเนินน้ำคำ มีนายขาน ทินโน เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก

ในปี พ.ศ. ๒๕๒๘ อำเภอเรณูนครได้ส่งหมู่บ้านเข้าประกวด เป็นหมู่บ้านเกษตร และได้รับคัดเลือกเป็นหมู่บ้านดีเด่นของจังหวัดนครพนม ผู้ใหญ่บ้าน คือ นายขาน ทินโน ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมแหนบทองคำ นับเป็นเกียติอย่างยิ่งของหมู่บ้านเนินน้ำคำ ปัจจุบันมีนายพรพิทักษ์ ปฏิมากรณ์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน โดยมีทำเนียบผู้ใหญ่บ้านตามลำดับ ดังนี้

๑. นายขาน ทินโน

๒. นายหน่อ ถานัน

๓. นายประวัติ ขอดเมชัย

๔. นายดนตรี นวลตา

๕. นายวีระศักดิ์ ทินโน

๖. นายพรพิทักษ์ ปฏิมากร

๒) สภาพทั่วไปของหมู่บ้าน

ที่อยู่อาศัยพื้นที่เป็นที่ราบ ชาวบ้านประกอบอาชีพทำนาเป็นหลัก อาชีพเสริมทำขนมจีน ทำไร่นาสวนผสม และปลูกพืชผักไว้กินเอง

๓) ข้อมูลพื้นฐาน

พื้นที่ทั้งหมด	๓๒๕๐	ไร่
ที่ดินทำกิน	๒๕๐๐	ไร่

ที่อยู่อาศัย ๗๒๐ ไร่
พื้นที่ตั้งหน่วยงานของรัฐ ๓๐ ไร่ (วัด, ฉางข้าว)

๔) อาณาเขตของหมู่บ้าน

ทิศเหนือ ติดต่อกับบ้านชลประทาน
ทิศใต้ ติดต่อกับบ้านนาโดนเก่า
ทิศตะวันออก ติดต่อกับบ้านนาโดนใหม่
ทิศตะวันตก ติดต่อกับบ้านโคกหินแฮ่

๕) ประชากร

บ้านเนินน้ำคำ มีประชากรทั้งหมด ๗๒๖ คน มีครัวเรือน ๒๐๖ ครัวเรือน

๖) ภาษา

ภาษาผู้ไทยปนลาว

๗) คำขวัญประจำหมู่บ้าน

เนินนำคำ เลิศล้ำสามัคคี ประเพณีเจดีย์ทราย หลากหลายข้าวอินทรีย์ รสชาติดีข้าวปุ้นน้ำนัว สวนครัวรั้วบ้าน งานตระการผ้าพื้นเมือง

๘) โอทอป

ขนมจีนน้ำนัว

๑๐. บ้านชลประทาน หมู่ ๑๕

๑) ประวัติหมู่บ้าน

เดิมชาวบ้านชลประทาน เป็นชาวบ้านนาโดนใหม่ หมู่ ๗ และบ้านเนินน้ำคำ หมู่ ๑๐ ได้ออกมาอยู่ตามที่นาของตัวเอง ทำอาชีพทำนา เลี้ยงสัตว์ และปลูกบ้านอยู่ประจำที่นาของตัวเอง ประมาณ ๔ หลัง และยังมีชาวบ้านเรณูที่มีนาอยู่ตามฝั่งห้วยยาง บางครอบครัวก็ออกมาสร้างบ้านอยู่ในที่นาของตนเองเช่นกัน ซึ่งในช่วงนั้นยังไม่มีไฟฟ้าใช้ ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๘ ผู้แทนราษฎร คือ นายไขแสง สุกใส ได้ให้การสนับสนุนในด้านไฟฟ้า เป็นจำนวนเงิน ๖๐,๐๐๐ บาท ชาวบ้านก็มีส่วนสมทบอีก ๑๐,๐๐๐ บาท ในการนำไฟฟ้าเข้ามาใช้ ชาวบ้านเลยได้ใช้ไฟฟ้าตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา ในปี พ.ศ. ๒๕๓๘ ชาวบ้านนาโดน บ้านเนินน้ำคำ และชาวบ้านเรณูนคร ได้ย้ายเข้ามาอยู่ประมาณ ๒๕ หลังคาเรือน ชาวบ้านก็ขอแยกการปกครองออกจากบ้านนาโดนใหม่ บ้านเนินน้ำคำ เพื่อตั้งหมู่บ้านใหม่เป็นบ้านชลประทาน หมู่ที่ ๑๕ สาเหตุที่ตั้งชื่อว่าบ้านชลประทาน เนื่องจากพื้นที่บ้านชลประทานมีห้วยยางไหลผ่าน และได้ทำเป็นชลประทานเพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ในการเกษตร จึงตั้งชื่อหมู่บ้านตามภูมิศาสตร์ว่า บ้านชลประทาน ผู้ใหญ่บ้านคนแรกของบ้านชลประทาน คือนายสมชัย ถานัน ปัจจุบันมีนายชายแดน ศรีมณีรัตน์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน โดยมีทำเนียบผู้ใหญ่บ้านตามลำดับ ดังนี้

๑. นายสมชัย ถานัน

๒. นายดุสิต ถานัน

๓. นายวีระ นวลตา

๔. นายชาญณรงค์ ทินโน

๕. นายชายแดน ศรีมณีรัตน์

๒) สภาพทั่วไปของหมู่บ้าน

เป็นพื้นที่ดอน หรือโคก – ป่า ๒๐ % ที่นาโล่ง ๘๐ % โดยพื้นที่ป่าเป็นแหล่งอาหารป่าของชาวบ้าน แต่ปัจจุบันพื้นที่ป่าได้หายไปเกือบหมดแล้ว เนื่องจากชาวบ้านได้ถากถางเป็นพื้นที่เกษตรเลี้ยงปศุสัตว์ และปลูกบ้านเป็นที่อยู่อาศัย

๓) ข้อมูลพื้นฐาน

พื้นที่ทั้งหมด	๓๘๑	ไร่
ที่ดินทำกิน	๓๓๙	ไร่
ที่อยู่อาศัย	๔๒	ไร่

๔) อาณาเขตของหมู่บ้าน

ทิศเหนือ	ติดต่อบ้านอภัยวงค์ ตำบลเรณู
ทิศใต้	ติดต่อบ้านนาโดนใหม่ - บ้านเนินน้ำคำ
ทิศตะวันออก	ติดต่อบ้านโนนทอง ตำบลเรณู
ทิศตะวันตก	ติดต่อบ้านโคกหินแฮ่

๕) ประชากร

บ้านชลประทาน มีประชากรทั้งหมด ๒๓๖ คน มีครัวเรือน ๙๗ ครัวเรือน

๖) ภาษา

ภาษาผู้ไทย และภาษาผู้ไทยปนลาวก็มี

๗) คำขวัญประจำหมู่บ้าน

พระใหญ่คู่บ้าน ชลประทานน้ำใส ร่วมใจสามัคคี ประเพณีท้องถิ่น

๘) โอทอป

ผ้าถักไหมพรม

๔.๒ อัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

ประชากรในตำบลโคกหินแฮ่ เป็นชาวผู้ไทยที่แยกย้ายครอบครัวออกมาจากอำเภอเรณูนคร ปัจจุบันมีชาวผู้ไทยที่อาศัยอยู่ในตำบลโคกหินแฮ่จำนวน ๑๔ หมู่บ้าน (ยกเว้นบ้านนาม่วง ซึ่งเป็นไทยญ้อ มีบรรพบุรุษย้ายมาจากตำบลพระซอง อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม) ดังนั้น อัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชาวตำบลโคกหินแฮ่ใน ๑๐ หมู่บ้านที่ศึกษา จึงมีความคล้ายคลึงกัน เพราะมีการสืบทอดอัตลักษณ์และวัฒนธรรมมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน อัตลักษณ์และวัฒนธรรมที่โดดเด่นของชาวตำบลโคกหินแฮ่ มีดังนี้

๑. ด้านศิลปะ ดนตรี และหัตถกรรม

๑) ศิลปะพื้นบ้านและดนตรีในชุมชนโคกหินแฮ่

การแสดงดนตรีพื้นบ้านถือเป็นกิจกรรมที่ชุมชนให้ความสำคัญ โดยเฉพาะเครื่องดนตรีพื้นเมืองอย่างพิณ แคน และโหวด ที่มักนำมาใช้บรรเลงในงานบุญประเพณีสำคัญ เช่น บุญบั้งไฟและบุญกฐิน การเล่นดนตรีแบบนี้ไม่เพียงแต่เป็นการสร้างความสนุกสนานให้กับผู้ร่วมงาน แต่ยังเป็นการสืบสานศิลปะดั้งเดิมที่สะท้อนถึงความเป็นเอกลักษณ์ของอีสาน ชุมชนในตำบลโคกหินแฮ่บางหมู่บ้านจะมีวงดนตรีประจำโรงเรียนหรือประจำหมู่บ้าน เช่น วงดนตรีพื้นเมืองคณะพิณแคนบ้านนา บ้านนาโดนใหม่ เป็นวงดนตรีพื้นบ้าน ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๖ โดยอาจารย์วิรัตน์ นวลตา หัวหน้าคณะ เป็นอาจารย์ ๒ ระดับ ๖ โรงเรียนบ้านนาโดนใหม่ เป็นผู้มีความรักในดนตรีและศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน เป็นวงดนตรีพื้นเมืองที่มีการฟ้อนผู้ไทยเป็นส่วนหนึ่งในการแสดง โดยการรวมกลุ่มฟ้อนผู้ไทยของหนุ่มสาวในหมู่บ้านและลูกหลานของอาจารย์วิรัตน์ นวลตา ที่มีพรสวรรค์ด้านการร้องรำ เพื่อรับเป็นงานเสริม รับการแสดงทั่วไปทั้งในประเทศและต่างประเทศ เคยได้รับเชิญไปแสดงในงานไหลเรือไฟจังหวัดนครพนม และเคยได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดวงดนตรีพื้นเมือง จัดโดยสถานีวิทยุกระจายเสียง ๙๐๙ กรป.กลาง จังหวัดสกลนคร ในปี พ.ศ. ๒๕๔๒ และรางวัลรองชนะเลิศอันดับ ๒ การประกวดหมอลำซิ่งอิสาน ในปี พ.ศ. ๒๕๔๓ วงดนตรีพื้นเมืองคณะพิณแคนบ้านนา ได้ยุบคณะลง เมื่อ ปี พ.ศ. ๒๕๕๔ เนื่องจากอาจารย์วิรัตน์ นวลตา มีปัญหาด้านสุขภาพ และเสียชีวิตในเวลาต่อมา[๑๑]

๒) การฟ้อนรำ

การฟ้อนผู้ไทยเรณูนคร ในตำบลโคกหินแฮ่ เป็นการแสดงที่แสดงออกถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ และสะท้อนวิถีชีวิต ความเชื่อ และความ

---

[๑๑] สัมภาษณ์ นางประภาพร นวลตา, ข้าราชการบำนาญ อดีตครูโรงเรียนบ้านนาโดนใหม่ ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม, ๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๗.

ผูกพันกับธรรมชาติของชาวผู้ไทย โดยการฟ้อนรำนี้ยังมีส่วนผสมของความเป็นอีสานที่สะท้อนถึงศิลปะดั้งเดิมของภูมิภาคอีกด้วย

หมู่บ้านในตำบลโคกหินแฮ่ทั้ง ๑๐ หมู่บ้านที่เป็นพื้นที่ศึกษา มีการรวมกลุ่มฟ้อนผู้ไทยเรณูนครทุกหมู่บ้าน ซึ่งการฟ้อนผู้ไทยเรณูนครในตำบลโคกหินแฮ่นั้น เริ่มมีมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๒ โดยนางประภาพร นวลตา ซึ่งเป็นนางรำในยุคที่สองของหมู่บ้าน สืบต่อจากนางรำในยุคแรก กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของการฟ้อนผู้ไทยเรณูนครในหมู่บ้านนาโดนใหม่ว่า *“ในช่วงแรกนั้น การฟ้อนผู้ไทยมีเฉพาะในพื้นที่ตัวเมืองเรณูนคร โดยในขณะนั้นกระบวนการฟ้อนและท่าแม่แบบได้รับการพัฒนาอย่างเป็นรูปแบบ เพื่อนำไปฟ้อนถวายเบื้องหน้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในโอกาสที่ทั้งสองพระองค์เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมเยียนราษฎร ณ จังหวัดนครพนม และทรงบำเพ็ญพระราชกุศลเนื่องในพระราชพิธีสมโภชพระธาตุพนม ณ วัดพระธาตุพนม ในปี พ.ศ. ๒๔๙๘ หลังจากนั้น การฟ้อนผู้ไทยเรณูนครได้ถูกนำไปใช้ในงานบุญประเพณีท้องถิ่น เช่น บุญเดือนหก การรำบูชาพระธาตุเรณู และสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ การฟ้อนผู้ไทยเรณูนครยังได้ถูกนำไปแสดงในโอกาสสำคัญต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ส่งผลให้การฟ้อนผู้ไทยเรณูนครเป็นที่รู้จักในวงกว้าง จึงเกิดความนิยมในการเดินทางมาร่วมทำบุญทอดกฐินและทอดผ้าป่าที่วัดธาตุเรณูมากขึ้น ซึ่งการฟ้อนผู้ไทยเรณูนครยังได้รับโอกาสในการแสดงในงานบุญทอดกฐินและงานบุญทอดผ้าป่าอีกด้วย”*[๑๒] นางประภาพร นวลตา ได้กล่าวต่อไปว่า *“ที่บ้านนาโดนใหม่ จะมีคณะผ้าป่าและคณะกฐินจากกรุงเทพมหานครและจังหวัดทางภาคกลาง มาทอดถวายที่วัดศรีธนนชัย เป็นประจำทุกปี แต่ไม่มีการละเล่นอะไรที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ของชุมชนไว้ต้อนรับคณะผ้าป่า คณะกฐิน จึงได้ติดต่อให้ครูเปรมศิลป์ ทิพย์วงษ์และคณะ มาฝึกฟ้อนผู้ไทยเรณูนครให้กับหนุ่มสาวบ้านนาโดนใหม่ เพื่อใช้รำต้อนรับคณะกฐินคณะผ้าป่า และได้ปฏิบัติมาจนทุกวันนี้ โดยใช้ลานวัดศรีธนนชัยเป็นสถานที่ฝึกซ้อม นางรำชุดแรกประกอบด้วย นางสาววรรณา โลสันตา นางสาวปราศัย ศรีเฉลา นางสาวจันทิมา สอนวงศ์ นางสาวพูนคำ ศรีเฉลา นางสาวบันเทิง สุ่มมาตย์ นางสาวมิ่งขวัญ คำวัน นางสาวขินทอง อุ่นลุม นางสาวสุจินตนา อินโสม ส่วนผู้ชายประกอบด้วย นายมานะ ศิริกุล นายจันกอง ถานัน นายกัณหา เกตุนา นายยงค์ ชาเครือ และนายยง อินติยะ เป็นต้น ส่วนฉันตอนนั้นเพิ่งเป็นสาว เขาไม่ให้ฟ้อนผู้ไทย ให้ฟ้อนรำบายศรีสู่ขวัญไปก่อน เพราะคนที่จะฟ้อนผู้ไทยนั้น จะต้องอายุ ๑๖ ปีขึ้นไป ตัวฉันเองเป็นนางรำรุ่นที่สองของหมู่บ้าน และรำเรื่อยมา จนแต่งงานจึงได้เลิกรำ เพราะการฟ้อนผู้ไทยเพื่อต้อนรับแขกบ้านแขกเมืองนั้น จะฟ้อนได้เฉพาะหญิงสาวที่ยังไม่ได้แต่งงาน*

---

[๑๒] สัมภาษณ์ นางประภาพร นวลตา, ข้าราชการบำนาญ อดีตครูโรงเรียนบ้านนาโดนใหม่ ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม, ๓ กันยายน ๒๕๖๗.

เท่านั้น ปัจจุบันก็เป็นคนสอนฟ้อนผู้ไทยเรณูให้กับเด็กๆ รุ่นใหม่ ได้สืบทอดศิลปวัฒนธรรมของชุมชนนี้”[๑๓]

ส่วนประวัติความเป็นมาของการฟ้อนผู้ไทยบ้านโคกหินแฮ่ นายทรัพย์วัน บัวชุม อายุ ๘๐ ปี เล่าว่า *“การฟ้อนผู้ไทยเรณูนครของบ้านโคกหินแฮ่ ซึ่งตอนนั้นยังไม่ได้แยกเป็น ๔ หมู่ ยังเป็นหมู่บ้านเดียวกัน ได้มีการฝึกซ้อมฟ้อนผู้ไทยครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๕๑๑ โดยมีครูเทียมพิศ บัวชุม ซึ่งเป็นนางรำฟ้อนผู้ไทยอยู่แล้ว ได้มาฝึกซ้อมหนุ่มสาวชาวบ้านโคกหินแฮ่ และหนึ่งในนั้นก็มีนายทรัพย์วัน บัวชุม ร่วมฟ้อนรำฝ่ายชายรวมอยู่ด้วย แต่การฟ้อนรำแสดงออกงานจริง ในราว พ.ศ. ๒๕๑๒ ส่วนดนตรีก็ใช้ดนตรีแม่บทนำมาจากเรณูนคร โดยการเปิดเทป เพราะในหมู่บ้านไม่มีผู้ที่เล่นดนตรีสำหรับฟ้อนผู้ไทยได้ จุดประสงค์ของการฟ้อนผู้ไทยของชาวโคกหินแฮ่ ก็เพื่อไว้รำต้อนรับคณะผ้าป่า หรือกฐิน ที่มาทอดถวายที่วัดสระแก้ว ตลอดทั้งการฟ้อนรำในงานประเพณีต่าง ๆ ของหมู่บ้าน และเคยไปแสดงที่กรุงเทพมหานครหลายครั้ง”*[๑๔] นายทรัพย์วัน บัวชุม ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า *“ในช่วงที่ตนเองเป็นผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโคกหินแฮ่ ประมาณปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ทางโรงเรียนได้บรรจุการฟ้อนผู้ไทยไว้หมวดวิชาศิลปศึกษา ในช่วงพักเที่ยงก็จะเปิดดนตรีฟ้อนผู้ไทย และดนตรีการฟ้อนรำบายศรีเรณูนครตามสาย เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกฟ้อนรำกัน ทำให้เด็กนักเรียนในโรงเรียนบ้านโคกหินแฮ่ฟ้อนผู้ไทยเป็นทุกคน”*[๑๕]

การฟ้อนผู้ไทยเรณูนครของชาวตำบลโคกหินแฮ่ ไม่เพียงแต่เป็นการแสดงเพื่อความบันเทิง แต่ยังแฝงไปด้วยความเชื่อและความศรัทธา การฟ้อนรำมักถูกนำไปใช้ในงานบุญประเพณี เช่น งานบุญบั้งไฟ งานบุญผะเหวด ซึ่งถือเป็นการขอพรและเสริมสิริมงคลให้กับหมู่บ้าน การฟ้อนรำเหล่านี้ยังเป็นสัญลักษณ์ของการขอบคุณและการน้อมนำบรรพบุรุษและผีแถนผีฟ้าที่ปกปักรักษาหมู่บ้านให้ปลอดภัย[๑๖]

กล่าวได้ว่า ศิลปะการฟ้อนผู้ไทยในตำบลโคกหินแฮ่ เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดอย่างเข้มแข็ง ไม่ว่าจะเป็นผู้สูงอายุหรือเยาวชน ทุกคนสามารถฟ้อนผู้ไทยได้ เนื่องจากการเรียนรู้ท่าฟ้อนนี้ได้รับการส่งต่อภายในครอบครัวอย่างต่อเนื่อง พ่อแม่ ตลอดจนญาติผู้ใหญ่ต่างมีบทบาทในการ

---

[๑๓] สัมภาษณ์ นางประภาพร นวลตา, ข้าราชการบำนาญ อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านนาโดนใหม่ ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม, ๓ กันยายน ๒๕๖๗.

[๑๔] สัมภาษณ์ นายทรัพย์วัน บัวชุม ข้าราชการบำนาญ อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโคกหินแฮ่ ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม, ๓๐ กันยายน ๒๕๗๖.

[๑๕] สัมภาษณ์ นายทรัพย์วัน บัวชุม ข้าราชการบำนาญ อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโคกหินแฮ่ ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม, ๓๐ กันยายน ๒๕๗๖.

[๑๖] วุฒิชัย สว่างแสง, “ว่าด้วยสถานะของแถนในวัฒนธรรมอีสาน”, **วารสารปรัชญาและศาสนา**, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน ๒๕๖๔): ๙๔.

ถ่ายทอดท่าฟ้อนผู้ไทยแก่ลูกหลานทั้งเพศชายและหญิง นอกจากการเรียนรู้ในครอบครัวแล้ว ปัจจุบันเยาวชนในตำบลโคกหินแฮ่ ยังได้รับการฝึกฝนจากสถาบันการศึกษา โดยมีการบรรจุท่าฟ้อนผู้ไทยในหลักสูตรระดับประถมศึกษา ภายใต้หมวดวิชาศิลปศึกษาในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย สำหรับระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนเรณูนครวิทยานุกูลในอำเภอเรณูนครได้กำหนดให้การฟ้อนผู้ไทยเป็นส่วนหนึ่งของวิชานาฏศิลป์ไทย ๑ ซึ่งเป็นวิชาเลือกเสรีในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ และวิชาศิลปกับชีวิต ซึ่งเป็นวิชาบังคับในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ นอกจากนี้ โรงเรียนยังได้จัดตั้งชมรมวัฒนธรรมเรณูนครเพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนที่มีความสนใจในด้านการฟ้อนรำได้รวมกลุ่มและสืบสานศิลปะการฟ้อนผู้ไทยอีกด้วย[๑๗]

นอกเหนือจากการฟ้อนผู้ไทยซึ่งเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวผู้ไทยในตำบลโคกหินแฮ่แล้ว ยังมีการฟ้อนรำหลากหลายรูปแบบ เช่น การฟ้อนประกอบเพลง ซึ่งใช้ในกิจกรรมของชุมชน อาทิ งานบุญประเพณี การรำบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ งานทอดผ้าป่าและทอดกฐิน เป็นต้น บทเพลงที่ใช้ประกอบการฟ้อนรำ อาจเป็นเพลงลูกทุ่งที่สะท้อนวิถีชีวิตของชาวนครพนมหรือเพลงที่แต่งขึ้นภายในชุมชน การฟ้อนประกอบเพลงนี้ริเริ่มจากกลุ่มสตรีจิตอาสาตำบลโคกหินแฮ่ ซึ่งเคยเป็นนางรำฟ้อนผู้ไทยในอดีต และได้รับการสนับสนุนจากสภาวัฒนธรรมตำบล โดยกลุ่มสตรีจิตอาสาเหล่านี้จะรวมตัวกันเพื่อนำศิลปะการฟ้อนรำไปแสดงในกิจกรรมของชุมชน และกิจกรรมระดับอำเภอหรือจังหวัด เช่น งานประเพณีไหว้ปู่ถลา งานบุญไหลเรือไฟ รำบวงสรวงพระยาศรีสัตตนาคราช เป็นต้น[๑๘]

ในการเตรียมการแสดง กลุ่มสตรีในชมรมจิตอาสาร่วมกันออกแบบท่ารำและชุดแต่งกายที่สะท้อนอัตลักษณ์ของตำบลโคกหินแฮ่อย่างโดดเด่น ชุดฟ้อนรำมีการออกแบบให้หลากหลาย เช่น เสื้อสีแดงแขนกระบอก สไบสีขาว ผ้าถุงสีน้ำเงินคาดแถบสีแดง หรือเสื้อสีน้ำเงิน สไบลายดอกไม้หรือลายพื้นบ้าน พร้อมดอกกุหลาบติดที่สไบด้านซ้าย ผ้าถุงน้ำเงินคาดแถบสีแดง เป็นต้น ชุดเหล่านี้แสดงออกถึงอัตลักษณ์ของชุมชนได้อย่างชัดเจน

การฟ้อนรำของกลุ่มสตรีจิตอาสาในตำบลโคกหินแฮ่ มีลักษณะอันนุ่มนวลและสง่างาม สะท้อนถึงคุณค่าในเชิงวัฒนธรรม ทั้งด้านศิลปะ การสื่อถึงความเชื่อ และการเสริมสร้างความสามัคคีในชุมชน การสืบสานและการถ่ายทอด

๓) หัตถกรรม

ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม เป็นพื้นที่ที่มีชื่อเสียงด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน ไม่ว่าจะเป็นการทอผ้าและการผลิตเครื่องจักสาน ซึ่งสะท้อนถึงวิถีชีวิตและภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน หัตถกรรมเหล่านี้ไม่เพียงเป็นวิธีสร้างรายได้ให้กับชุมชน แต่ยังส ร้าง

---

[๑๗] พจน์มาลย์ สมรรคบุตร, “การฟ้อนผู้ไทยเรณูนคร”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานาฏยศิลป์ไทย**, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๒๕๕.

[๑๘] สัมภาษณ์ นางวิพร มาตย์นอก, ข้าราชการบำนาญ อดีตครูโรงเรียนบ้านเหิบ ตำบลนาขาม อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม, ๓ กันยายน ๒๕๖๗.

เอกลักษณ์เฉพาะตัวที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว และยกระดับเป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) อีกด้วย หัตถกรรมที่โดดเด่นของตำบลโคกหินแฮ่ ได้แก่

(๑) การทอผ้า

การทอผ้าของชาวบ้านในตำบลโคกหินแฮ่ เป็นศิลปะที่ผสมผสานลวดลายและสีสันในแบบฉบับท้องถิ่น โดยผ้าฝ้ายและผ้าไหมเป็นวัสดุหลักที่นิยมนำมาใช้ การทอผ้าที่เป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของตำบลโคกหินแฮ่ เช่น ผ้าทอที่ย้อมด้วยสีเปลือกไม้ของชุมชนบ้านโคกหินแฮ่ และชุมชนบ้านนาบัว วัสดุที่นำมาใช้เป็นวัสดุหลักย้อมสีผ้า ได้แก่เปลือกไม้ ดอกไม้ และใบไม้ ที่ให้สีต่าง ๆ เช่น จานเครือ ดอกอัญชัน เปลือกลิ้นฟ้า เปลือกประดู่ ใบมะม่วง ผลิตภัณฑ์ผ้าทอที่ย้อมด้วยสีเปลือกไม้ เช่น ผ้าคลุมไหล่ ตีนซิ่นฝ้ายทอมือ และผ้าทอพื้นเมือง จากบ้านโคกหินแฮ่และบ้านนาบัว[๑๙]

ผ้าขาวม้า (ลายโบราณหรือลายเกร็ดเต่า) เดิมชนเผ่าผู้ไทยบ้านโคกหินแฮ่ หมู่ ๙ จะมีการทอผ้าขาวม้าเพื่อใช้นุ่งห่ม ใช้เป็นผ้าโพกหัว ใช้เป็นผ้ารัดเอวและทำเปลให้เด็กนอน หลังเสร็จสิ้นฤดูเก็บเกี่ยว แม่บ้านแต่ละครัวเรือน จะทอผ้าพื้นเมืองเพื่อใช้ในครัวเรือน ปัจจุบันได้มีการประยุกต์ผ้าขาวม้าทั้งด้านลวดลาย และแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่มีความทันสมัย เหมาะกับทุกเพศทุกวัย โดยได้สืบค้นลวดลายดั้งเดิมตั้งแต่โบราณ เพื่อให้เป็นอัตลักษณ์และภูมิปัญญาของชุมชน ลวดลายบนผืนผ้ามีรูปร่างนูนเหมือนหลังเต่า จึงได้ชื่อว่า “ลายเกร็ดเต่า” มีลักษณะสวยงาม และมีการแปรรูปผลิตภัณฑ์เป็นผ้าคลุมไหล่ ผ้าพันคอ ซึ่งสามารถสร้างงาน สร้างอาชีพและรายได้ให้กับชุมชนได้เป็นอย่างดี

ผ้ายกดอก มีกรรมวิธีการผลิตผ้าเป็นผืน โดยใช้เส้นด้ายพุ่งและด้ายยืนมาขัดประสานกันเป็นผืนผ้า ผ้ายก ลายดอกหมาก สมัยก่อนผู้เฒ่าผู้แก่ปลูกต้นหมากและดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดี จนกระทั่งทลายแทงยอดออกมา ทำให้เห็นผลผลิตจากฝีมือตนเอง และได้สังเกตเห็นว่ายอดอ่อนที่แทงยอดออกมาดูสวยงาม จากการสืบสานภูมิปัญญาด้านการทอ มัดย้อม ได้ลองออกแบบเป็นลายผ้า เพื่อให้ผ้ามีความสวยงาม จึงได้ผ้าทอ “ลายดอกหมาก” ซึ่งมีความสวยงาม สามารถสร้างรายได้ให้กับผู้ผลิต[๒๐]

นอกจากนี้ ยังมีผ้าทอจากกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรนาโดนใหม่ เป็นผลงานที่ทอด้วยมือโดยใช้วัตถุดิบท้องถิ่น ซึ่งได้แก่ฝ้ายที่ปลูกในชุมชน นำมาปั่นเป็นเส้นด้ายและย้อมสีธรรมชาติจากเปลือกไม้ในท้องถิ่น กระบวนการนี้ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ การอิ้ว ดีด ล้อ เข็น กวัก ค้นหรือสืบหลักค้น และการทอผ้าด้วยเครื่องกี่หรือหูก จนเกิดเป็นผืนผ้าที่ทรงคุณค่า

---

[๑๙] มหาวิทยาลัยนครพนม, “สรุปโครงการ U2T for BCG ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://www.facebook.com/U2TKhokHinHaeShop/ [๒๘ ก.ย.๖๗].

[๒๐] สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครพนม, “ทะเบียนข้อมูลภูมิปัญญา จังหวัดนครพนม”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://shorturl.asia/yTeiq. [๑๐ กันยายน ๒๕๖๗].

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรนาโดนใหม่ ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ ๗ ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๒๓ โดยเริ่มต้นจากสมาชิกจำนวน ๑๐ คน และปัจจุบันมีสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็น ๒๗ คน กลุ่มนี้ได้รับการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนภายใต้ชื่อ “วิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้ายกดอกลายประยุกต์นาโดนใหม่เรณูนคร”[๒๑]

ชุมชนต่าง ๆ ในตำบลโคกหินแฮ่ มีกลุ่มทอผ้าซึ่งผลิตผ้าพื้นเมืองในรูปแบบต่าง ๆ แต่ละกลุ่มมีสมาชิก ๒๐-๖๐ คน เช่น กลุ่มทอผ้าเทป สมาชิก ๓๐ คน ประธานกลุ่ม นางทองสวย เหง้าสุวรรณ กลุ่มเย็บด้วยจักร ปักด้วยมือ สมาชิก ๒๕ คน ประธานกลุ่ม นางรักษา อุ่นลุม กลุ่มถักไหมพรม สมาชิก ๒๕ คน ประธานกลุ่ม นางขันทอง ขอดเมชัย กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง สมาชิก ๖๐ คน ประธานกลุ่ม นางสวาทจิต อุ่นลุม กลุ่มอาชีพทอผ้า สมาชิก ๔๕ คน ประธานกลุ่ม นางวิจิตร ศรีเจริญ กลุ่มทอผ้า หมู่ที่ ๑๑ สมาชิก ๔๐ คน ประธานกลุ่ม นางจันทะบูรณ์ บัวชุม กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง หมู่ที่ ๑๐ สมาชิก ๓๐ คน ประธานกลุ่ม นางคำมั่น ไชโย[๒๒]

การทอผ้าเป็นอีกหนึ่งอัตลักษณ์ของชุมชนตำบลโคกหินแฮ่ ซึ่งนิยมทอผ้าไหม ผ้าฝ้าย และผ้าขาวม้า ลวดลายที่ใช้มีความเป็นเอกลักษณ์ที่เรียบง่าย แต่งดงาม สะท้อนถึงภูมิปัญญาโบราณ ซึ่งผ้าเหล่านี้ไม่เพียงแต่ใช้ในชีวิตประจำวัน แต่ยังเป็นสัญลักษณ์ของฐานะและความเคารพในการร่วมงานพิธีต่าง ๆ สินค้าหัตถกรรมผ้าทอจากตำบลโคกหินแฮ่ ได้รับการยอมรับในระดับ OTOP โดยมีการจัดจำหน่ายทั้งในและต่างประเทศ และได้รับการสนับสนุนจากโครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในชุมชน ให้มีคุณภาพและมาตรฐานสูงขึ้น ทำให้ผ้าทอจากโคกหินแฮ่เป็นสินค้าที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ

(๒) เครื่องจักสาน

การทำเครื่องจักสานในตำบลโคกหินแฮ่มีหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการสานตะกร้า กระบุง และกระติบข้าว ซึ่งเป็นหัตถกรรมที่ตอบสนองการใช้งานในชีวิตประจำวัน โดยวัตถุดิบที่ใช้ได้จากในท้องถิ่น เช่น ไม้ไผ่ เพราะเป็นไม้ที่มีอยู่ในชุมชน เช่นบ้านนาโดนใหม่ บางพื้นที่ปลูกไม้ไผ่ไว้จำนวนมาก จนตั้งชื่อคุ้มว่า คุ้มวังไผ่ และสามารถใช้ประโยชน์จากไม้ไผ่ได้หลายอย่าง ทั้งในด้านเกษตรกรรมและหัตถกรรม ถือเป็นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ทุกหมู่บ้านในตำบลโคกหินแฮ่จะมีกลุ่มผลิตเครื่องจักสาน นอกจากนี้ การผลิตเครื่องจักสานยังเป็นกิจกรรมที่สืบทอดภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น และเป็นสัญลักษณ์ของการทำงานร่วมกันในชุมชนอีกด้วย

---

[๒๑] สำนักงานเกษตรจังหวัดนครพนม, “กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรนาโดนใหม่ จิตวิญญาณและภูมิปัญญา ทอผ้าพื้นเมือง”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://www.facebook.com/watch/?v=722915025730523 [๓๐ กันยายน ๒๕๖๗].

[๒๒] องค์การบริหารส่วนตำบลโคกหินแฮ่, “ข้อมูลทั่วไปของตำบลโดยสังเขป”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://www.khokhinhae.com/index/index.php?mode=datatumbol&mod=datatumbol [๒๘ กันยายน ๒๕๖๗].

เครื่องจักสานจากตำบลโคกหินแฮ่ ได้รับการยกระดับให้เป็นผลิตภัณฑ์ OTOP ที่สามารถสร้างรายได้เสริมให้กับครอบครัวและชุมชน โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานที่ใช้เป็นของฝากหรือของที่ระลึก ทำให้เครื่องจักสานกลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่ช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ เช่น ตะกร้า กะหยัง กะบุง มวย ไม้กวาด เป็นต้น

๒. ด้านศาสนา ความเชื่อ และจารีตประเพณี

ประชาชนในหมู่บ้านในตำบลโคกหินแฮ่นับถือพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ ยังมีความเชื่อในเรื่องผีฟ้า ผีแถน และผีบรรพบุรุษ และยึดมั่นในประเพณีฮีต ๑๒ เช่นเดียวกับชาวอีสานทั่วไป ดังมีรายละเอียดดังนี้

๑) ศาสนา พระพุทธศาสนาและพระสงฆ์ จะมีความผูกพันกับชาวผู้ไทยมาตั้งแต่เริ่มแรกเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย จะเห็นได้จากบรรพบุรุษที่อพยพมาจากเมืองวัง ได้พบกับพระภิกษุทาผู้มาจากวัดพระธาตุพนม และแนะนำให้ชาวผู้ไทไปตั้งถิ่นฐานที่ดงหวายสายบ่อแก หรือเมืองเรณูนครในปัจจุบัน เรื่องเล่าดังกล่าวแสดงความเชื่อมโยงกับบทบาทของพระภิกษุในพุทธศาสนา แสดงให้เห็นว่ากลุ่มผู้ไทเมืองเรณูนครได้อ้างอิงความสัมพันธ์กับพุทธศาสนาในท้องถิ่น โดยเฉพาะวัดพระธาตุพนมซึ่งเป็นวัดสำคัญของท้องถิ่น นอกจากนี้ ชาวผู้ไทยเรณูนครยังได้ช่วยกันสร้างพระธาตุสำคัญขึ้นในอำเภอเรณูนคร คือ พระธาตุเรณู เป็นพระธาตุประจำเมืองเรณูนคร[๒๓] เช่นเดียวกับชาวผู้ไทยเรณูนครในตำบลโคกหินแฮ่ เมื่อแยกย้ายขยายครอบครัวออกไปหาพื้นที่ทำกิน รวมตัวกันเป็นชุมชน เป็นหมู่บ้านแล้ว สิ่งหนึ่งที่ขาดไม่ได้คือ วัด ดังนั้น หมู่บ้านในตำบลโคกหินแฮ่ จะมีวัดประจำหมู่บ้านทุกหมู่บ้าน ปัจจุบันในตำบลโคกหินแฮ่มีวัดจำนวน ๑๑ แห่ง สำนักสงฆ์ ๔ แห่ง[๒๔]

ประชาชนในตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม นับถือพระพุทธศาสนา ๙๙ เปอร์เซ็นต์ พระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันของชาวบ้าน โดยมีวัดและสำนักสงฆ์หลายแห่งที่เป็นศูนย์กลางในการทำนุบำรุงศีลธรรมและจริยธรรมในชุมชน ชาวบ้านจะช่วยกันดูแลและปรับปรุงวัดให้สะอาดและเป็นสถานที่ที่พร้อมสำหรับการทำบุญและจัดกิจกรรมทางศาสนา การบวชและการจัดงานบุญตามศาสนา เป็นเรื่องปกติที่มีในหมู่บ้าน วัดเป็นสถานที่ที่พระสงฆ์จะให้คำสอนทางธรรมและจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การฟังธรรมและทำบุญให้ทานเป็นประจำ โดยปัจจุบันมีจำนวนพระสงฆ์และสำนักสงฆ์ที่รองรับคนในชุมชนได้อย่างเพียงพอ

---

[๒๓] พิเชฐ สายพันธ์, “พุทธศาสนากับการเมือง อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย”, **วารสารสังคมวิทยามานุษยวิทยา**, ปีที่ ๓๕ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๙): ๕๓.

[๒๔] คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น, **แผนพัฒนาท้องถิ่นห้าปี พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐,** (นครพนม : องค์การบริหารส่วนตำบลโคกหินแฮ่, ๒๕๖๔), หน้า ๑๑.

๒) ความเชื่อ นอกจากชาวตำบลโคกหินแฮ่จะมีความเชื่อเคารพศรัทธาในพระพุทธศาสนาแล้ว ยังมีความเชื่อในเรื่องผี แถน และผีปู่ตา ความเชื่อเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตชาวบ้านที่สะท้อนถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ชาวบ้านยังคงยึดถือปฏิบัติต่อวิญญาณบรรพบุรุษและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำหมู่บ้าน โดยมีหอปู่ตาที่เชื่อว่าเป็นที่สถิตของวิญญาณบรรพบุรุษ ที่คอยดูแลลูกหลานในหมู่บ้านให้อยู่เย็นเป็นสุข เช่น บ้านนาโดนใหม่ จะมีหอปู่ตาอยู่ทางด้านทิศเหนือของหมู่บ้าน อยู่ในพื้นที่สาธารณะ ชาวบ้านจะมีพิธีเซ่นไหว้ปู่ตาในช่วงของเดือนหก ขึ้น ๓ ค่ำ ของทุกปี โดยมีพ่อคณิต ขอดเมชัย เป็นเฒ่าจ้ำผู้นำประกอบพิธีเซ่นไหว้[๒๕] เช่นเดียวกับบ้านเนินน้ำคำ มีหอปู่ตาอยู่ทางทิศใต้ของหมู่บ้าน บริเวณหอปู่ตาจะมีต้นไม้ใหญ่อยู่หลายต้น และมีป่าละเมาะล้อมรอบ ชาวบ้านจะทำพิธีเซ่นไหว้ผีปู่ตาในเดือน ๖ ขึ้น ๓ ค่ำ ของทุกปี ก่อนที่จะลงมือทำไร่น่า โดยมีพ่อตาน ทินโน เป็นเฒ่าจ้ำผู้นำประกอบพิธีกรรม[๒๖] ส่วนบ้านโคกหินแฮ่ทั้ง ๔ หมู่ ซึ่งเดิมเป็นหมู่บ้านเดียวกัน ต่อมาได้แยกการปกครองออกเป็น ๔ หมู่ คือ หมู่ ๑ หมู่ ๙ หมู่ ๑๑ และหมู่ ๑๒ หอปู่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของหมู่ ๑๒ บ้านโคกพัฒนา บริเวณหนองม่วง ห่างจากบ้านโคกพัฒนาประมาณ ๑ กิโลเมตร บริเวณนั้นอดีตเคยเป็นบ้านร้าง เนื่องจากเกิดโรคระบาด ประชาชนจึงย้ายหมู่บ้านมาอยู่ที่บ้านโคกหินแฮ่ในปัจจุบัน โดยมีการสร้างรูปเหมือนตายายไว้ที่หอปู่ตาด้วย การบวงสรวงเซ่นไหว้ทำปีละสองครั้ง ครั้งที่ ๑ ตรงกับขึ้น ๓ ค่ำเดือน ๖ ก่อนชาวบ้านจะทำนา ครั้งที่ ๒ ขึ้น ๓ ค่ำเดือน ๑๒ ของทุกปี เฒ่าจ้ำคือคุณปู่คำขัน บัวชุม ปัจจุบันอายุ ๑๐๒ ปี ของเซ่นไหว้ ประกอบด้วยไก่ต้ม สุกช้าง (เหล้าขาว) ผลไม้ และฟ้อนบวงสรวงโดยหมอเหย้า[๒๗] จึงกล่าวได้ว่า ความเชื่อและการเคารพผีปู่ตาของชาวตำบลโคกหินแฮ่ เชื่อว่าเป็นวิญญาณบรรพบุรุษที่คอยปกป้องชุมชน และเพื่อขอความเจริญรุ่งเรืองให้กับครอบครัวและการเกษตรกรรม จึงมีการจัดพิธีกรรมบูชาผีบรรพบุรุษเป็นประจำทุกปี ในช่วงเดือนหก หรือก่อนจะลงมือทำนา

๓) จารีตประเพณี ประชาชนในหมู่บ้าน ตำบลโคกหินแฮ่ ยึดถือจารีตประเพณีตามฮีต ๑๒ เช่นเดียวกับชาวอีสานทั่วไป เช่น ประเพณีบุญผะเหวด ประเพณีวันสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง ประเพณีบุญข้าวประดับดิน ประเพณีบุญข้าวสาก ประเพณีบุญเข้าพรรษา ประเพณีบุญออกพรรษา ประเพณีบุญทอดกฐิน และยังมีประเพณีที่ทำขึ้นเฉพาะท้องถิ่น เช่น ประเพณีเปิดประตูเล้า ประเพณี

---

[๒๕] สัมภาษณ์ นายประยูร ถานัน, อดีตผู้ใหญ่บ้านนาโดนใหม่ บ้านนาโดนใหม่ ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๗.

[๒๖] สัมภาษณ์ นายภูวงค์ วงศ์ศรีชา, อดีตสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๗.

[๒๗] สัมภาษณ์ นางวิพร มาตย์นอก, ข้าราชการบำนาญ อดีตครูโรงเรียนบ้านเหิบ ตำบลนาขาม อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม, ๓ กันยายน ๒๕๖๗.

ข้าวหลามใหญ่ปิ้งไก่บ้าน นอกจากนี้ ชาวตำบลโคกหินแฮ่ยังมีจารีตที่เป็นอัตลักษณ์และวัฒนธรรมเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย คือ

(๑) ประเพณีเฆี่ยนเขย[๒๘] ชาวผู้ไทยเรณูนคร ตำบลโคกหินแฮ่ มีประเพณีการแต่งงาน ที่แตกต่างจากประเพณีการแต่งงานของชาวอีสานทั่วไป การแต่งงานเป็นประเพณีที่สำคัญในการดำเนินชีวิตของชาวผู้ไทย ผู้ที่จะมาแต่งงานต้องผ่านพิธีกรรมบายศรีสูขวัญผูกแขนให้เป็นสามีภรรยา ผู้ที่เป็นเขยต้องถูกอบรมโดยล่าม คำสอนของล่าม เรียกว่า “คำเฆี่ยนเขย” พิธีเฆี่ยนเขยเป็นพิธีการยินยอมของเขยที่จะต้องปฏิบัติตามกฎของชาวผู้ไทยให้ครบ ๑๔ ขอ ประเพณีแต่งงานของชาวผู้ไทยนั้น ถือว่าเป็นการสร้างครอบครัวใหม่ เป็นการพิสูจนความอดทนและอดกลั้นของผู้ชาย ชาวผู้ไทยเชื่อว่าชายที่มีความวิริยะอุตสาหะสูง จะเป็นผู้นำของครอบครัวที่ดี

(๒) ประเพณีการเหยา[๒๙] ประเพณีการเหยาของชาวผู้ไทยนั้น สืบเนื่องมาแต่การนับถือผีและความเชื่อถือในการเสี่ยงทาย เมื่อมีผู้เจ็บไข้ได้ป่วยในบ้าน ก็เชื่อกันว่าเป็นเพราะผีกระทำ หากผีต้องการอะไรก็จัดให้เสีย เรียกว่า “แก้ผี” ผีจะไม่กระทำต่อคนไข้ คนไข้ก็จะหายเป็นปกติ วิธีการเพื่อทราบว่าผีต้องการอะไร เจ้าภาพจึงจัดคนมาทำพิธีเซ่น ร้องรำ อ้อนวอนไปตามวิธีการของเขา ผู้ทำพิธีดังกล่าวเรียกว่า “หมอเหยา” ส่วนพิธี เรียกว่า “เหยา” และมีการเสี่ยงทายด้วย เสร็จพิธี หมอเหยาจะบอกเจ้าภาพว่า ผีต้องการอะไร ให้จัดแก้ผีตามนั้น รวมทั้งแจ้งผลการเสี่ยงทายให้เจ้าภาพด้วย หมอเหยาผู้ทำพิธีมักเป็นผู้หญิง โดยการออกท่าฟ้อนรำประกอบกับเสียงปี่ผู้ไทย แต่ปัจจุบันใช้แคนเป่าแทน พิธีเหยามี ๓ แบบ คือ ๑) เหยาธรรมดา แก้เจ็บไข้ ๒) เหยาแก้พรมฆาต หรือสืบต่อชะตา ๓) เหยาก่นค้างม้างเคิน (เขื่อน) การเหยาทั้ง ๓ แบบนี้ มีพิธีกรรมที่ไม่แตกต่างกันมากนัก เพียงแต่วัตถุประสงค์และคายอ้อที่ต้องจัดเตรียมให้ถูกต้องและเหมาะสม โดยทั้ง ๓ แบบ ยังคงมีหมอเหยาร้องรำ กล่าวคำเพื่อเป็นตัวกลางสื่อไปถึงผีที่ปกปักรักษา หรือผีที่มาทำอันตราย และหมอแคนจะเป่าแคนประกอบ

(๓) ประเพณีดูดอุ[๓๐] การดูดอุเป็นธรรมเนียมสำคัญและเอกลักษณ์ของชาวภูไท ที่สืบทอดมายาวนานตั้งแต่ครั้งยังอยู่ในตอนใต้ของประเทศจีน ซึ่งมีอากาศหนาวเย็น ชาวภูไทจึงหมักเหล้าอุไว้ดื่มเพื่อคลายความหนาว นอกจากนี้ ยังมีความเชื่อว่าผีบรรพบุรุษประจำตนจะคอยคุ้มครอง จึงมักเลี้ยงเหล้าต้อนรับเมื่อต้องไปมาหาสู่กัน เพื่อเป็นการต้อนรับผีของอีกฝ่ายและนำศิริมงคลมาสู่เจ้าบ้าน

---

[๒๘] อัมพร นันนวล, “ประเพณีกินดองของชาวภูไท อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา,** (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ๒๕๕๒), บทคัดย่อ.

[๒๙] นฤทร์บดินทร์ สาลีพันธ์, “นาฏยศิลป์: อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ภูไทเรณูนคร ในสังคมวัฒนธรรมรัฐชาติไทย”, **ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสร้างสรรค์ศิลปกรรมศาสตร์**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๖๔), หน้า ๗๔-๗๕.

[๓๐] เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๖.

และผู้มาเยือน การดื่มเหล้าอุจึงเป็นเสมือนการเสริมสร้างสายสัมพันธ์และความสามัคคีในกลุ่มชาวภูไทด้วยกัน

เหล้าอุหมักจากข้าวเหนียวนึ่งผสมแกลบ ใส่ในไหขนาดย่อม ปิดปากไหด้วยขี้เถ้าและหมักไว้ประมาณสองสัปดาห์จนได้รสชาติที่กลมกล่อม เมื่อต้องการดื่มจะเติมน้ำและใช้ไม้ซางเจาะลงไปในไห แล้วเจ้าบ้านจะเชิญชวนผู้มาเยือนร่วมดื่มอย่างมีมิตรไมตรี

เหล้าอุยังมีชื่อเรียกว่า “เหล้าช้าง” ซึ่งเชื่อมโยงกับประเพณี “พิธีชนช้างเรณูนคร” ในพิธีนี้มีการต้อนรับแขกด้วยเหล้าอุหรือเหล้าช้างเรณูนคร โดยเริ่มต้นด้วยการแสดงศิลปวัฒนธรรมของชาวภูไทเมืองเรณูนคร และปิดท้ายด้วยการ "ชนช้าง" ซึ่งเป็นการแข่งดูดเหล้าอุระหว่างชายและหญิงแข่งขันกัน ๓ ยก โดยมีกติกาว่าต้องจ้องตากันและห้ามพ่นน้ำ ผู้ที่ถอนริมฝีปากก่อนจะเป็นฝ่ายแพ้ ประเพณีนี้เป็นสิ่งที่ชาวเรณูนครสืบสานมาเพื่อให้เกียรติและต้อนรับแขกผู้มาเยือน[๓๑] ชาวตำบลโคกหินแฮ่ มักสาธิตการดูดอุให้แขกผู้มาเยือนได้เห็นในพิธีต้อนรับคณะผ้าป่า หรือพิธีต้อนรับแขกผู้มาเยือนด้วยการฟ้อนผู้ไทย หลังจากแสดงการฟ้อนผู้ไทยให้แขกได้ชมแล้ว จากนั้นก็จะเชิญตัวแทนแขกออกมา “ดูดอุ ชนช้าง” กับสาวผู้ไทยที่เป็นนางรำฟ้อนผู้ไทยปิดท้าย

(๔) ประเพณีบายศรีสู่ขวัญ[๓๒] ชาวผู้ไทยเรณูนครยึดถือประเพณีการต้อนรับแขกผู้มาเยือนด้วยพิธีบายศรีสู่ขวัญ ซึ่งประกอบด้วยพานบายศรีที่ทำจากใบตอง ตกแต่งด้วยดอกรักและดอกดาวเรือง มีด้ายสำหรับผูกแขน พร้อมด้วยขนม ข้าวสุก ไข่ไก่ต้ม ไก่ต้มหนึ่งตัว และเหล้าโรงหนึ่งขวด มีหญิงสาวฟ้อนเชิญขวัญประมาณ ๖ คน และหมอสูตรขวัญ ๑ คน ทำหน้าที่นำบทร่ายเป็นสำเนียงภาษาถิ่น เพื่ออัญเชิญเทวดาอารักษ์ให้ช่วยดูแลขวัญที่อาจหลงไปอยู่ที่ต่าง ๆ ให้กลับมาสู่เจ้าของ

เมื่อเสร็จสิ้นพิธีสู่ขวัญ หมอสูตรจะมอบพาขวัญให้กับแขก และเริ่มทำพิธีผูกด้ายข้อมือให้แขกผู้มาเยือน พร้อมมอบไข่ต้มให้แขกรับประทานเป็นศิริมงคล จากนั้นผู้อื่นในชุมชนจะเข้ามาผูกด้ายข้อมือให้ครบทุกคน ถือเป็นการสิ้นสุดพิธีบายศรีสู่ขวัญ ซึ่งสร้างบรรยากาศอบอุ่นและน่าประทับใจให้กับแขกผู้มาเยือน

ต่อจากนั้นจะมีการจัดเลี้ยงอาหารมื้อเย็นแบบ “พาข้าวแลง” และจัดแสดงฟ้อนรำผู้ไทยของหนุ่มสาวชาวเรณูนครให้แขกชม ๑ รอบก่อน ซึ่งเรียกว่า “รอบสาธิต” หลังจากนั้นจะเชิญชวนแขกเข้าร่วมฟ้อนผู้ไทยกับหนุ่มสาวชาวเรณูนคร เพื่อความเป็นมิตรและความสุขในบรรยากาศที่เป็นกันเอง การบายศรีสู่ขวัญต้อนรับแขกผู้มาเยือนของชาวตำบลโคกหินแฮ่ เป็นไปในลักษณะเดียวกันทุกหมู่บ้าน

---

[๓๑] ชิษณุพงศ์ แจ่มปัญญา, “เหล้าอุ” เครื่องดื่มเลี้ยงแขกบ้านแขกเมืองของชาวภูไท”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://www.silpa-mag.com/culture/article_36143 [๒๗ กันยายน ๒๕๖๗].

[๓๒] สุวัฒน์ โกพลรัตน์, **ประวัติชาวผู้ไทยเรณูนคร**, (นครพนม: โรงพิมพ์ เรณูนครการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๗๑.

๓. ด้านวิถีชีวิต ภาษา การแต่งกาย และอาหาร

๑) วิถีชีวิต

ชาวผู้ไทยเรณูนครในตำบลโคกหินแฮ่ มีวิถีชีวิตที่ไม่ต่างจากชาวผู้ไทยในอำเภอเรณูนครมากนัก เนื่องจากเป็นชนเผ่าเดียวกัน สืบสานจารีตประเพณีและวัฒนธรรมร่วมกัน ทั้งยังมีต้นกำเนิดการอพยพจากแหล่งเดียวกัน คือเมืองวัง ชาวผู้ไทยได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานที่บ้านดงหวายสายบ่อแกตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๓ โดยบรรพบุรุษได้ถางพื้นที่และตั้งบ้านเรือนขึ้นเป็นกลุ่มชนผู้ไทย ประกอบอาชีพทำนา ทอผ้า และค้าขาย เช่นเดียวกับเมื่ออยู่ที่เมืองวัง แขวงเวียงจันทน์

ในฤดูหนาวและฤดูแล้ง ชาวผู้ไทยนิยมออกเดินทางค้าขาย ส่วนฤดูฝนจะกลับมาทำนา ช่วงเวลาว่าง ผู้ชายชาวผู้ไทยมักจับกลุ่มสังสรรค์และแสดงความคึกคะนองด้วยการฟ้อนเล่นกินเหล้า อีกทั้งมักจะฟ้อนเกี้ยวสาวๆ ที่นั่งเข็นฝ้ายกันในลานบ้าน เรียกว่า “ฟ้อนลงข่วง” สำหรับเทศกาลและงานบุญต่าง ๆ ชายหนุ่มก็มักจะจับกลุ่มฟ้อนโอ้อวดสาวๆ ที่นั่งอยู่ในตูบ เรียกว่า “ฟ้อนเลาะตูบ”[๓๓]

ปัจจุบัน ประชากรส่วนใหญ่ในตำบลโคกหินแฮ่ ยังคงยึดอาชีพทำนาและการค้าขายเป็นหลัก ในฤดูกาลทำนา เมื่อถึงช่วงดำนาหรือเกี่ยวข้าว ร้านค้าบางครอบครัวจำเป็นต้องปิดกิจการชั่วคราวเพื่อให้สมาชิกในครอบครัวเข้าร่วมเป็นแรงงานหลักในกระบวนการทำนา อีกทั้งยังคงสืบสานวิถีดั้งเดิมของการหาปลาเพื่อทำปลาร้า และการจับสัตว์น้ำ เช่น ปู ปลา กบ และเขียด เพื่อนำมาขายที่ตลาด ทว่าปัจจุบันการพึ่งพาการทำมาหากินจากธรรมชาติเริ่มลดลง เปลี่ยนไปเป็นการซื้อขายเพื่อการบริโภคมากขึ้น

หลังฤดูเก็บเกี่ยวเสร็จสิ้น ช่วงเวลาว่างเว้นจากการทำนา ในอดีตชาวบ้านนิยมปลูกฝ้ายและทอผ้าใช้ในครัวเรือน รวมถึงใช้สำหรับทำผ้ากฐินถวายวัด ปัจจุบันการทอผ้ามีการนำเส้นใยสังเคราะห์และสีเคมีเข้ามาใช้ ทำให้การปลูกฝ้ายและครามลดน้อยลง ประเพณีการลงข่วงเข็นฝ้ายจึงสูญหายไป ในสวนผสมหรือสวนหลังบ้าน ชาวบ้านยังคงปลูกพืชผักฤดูแล้งเพื่อบริโภคและแบ่งขาย แม้ว่าการปลูกพืชเศรษฐกิจจะได้รับความนิยม แต่ต้นทุนที่สูงและดินเสื่อมสภาพ จึงทำให้บางครัวเรือนกลับมาทำนาหรือปล่อยที่ดินไว้เป็นร้าง และเริ่มหันไปทำงานรับจ้างนอกพื้นที่

วิถีชีวิตของชาวตำบลโคกหินแฮ่ในปัจจุบัน ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างเห็นได้ชัด อาหารที่เคยได้จากท้องนา ปัจจุบันถูกแทนที่ด้วยการซื้อจากตลาดหรือรถเร่ ลูกหลานที่สำเร็จการศึกษามัธยมปลายมักมุ่งหน้าสู่การศึกษาระดับอุดมศึกษา หรือเข้าสู่ตลาดแรงงานในเมืองใหญ่ ทำให้แรงงานในครอบครัวลดลง ส่งผลให้บางครอบครัวจำเป็นต้องจ้างแรงงานภายนอกมาช่วยทำนา จึงทำให้ต้นทุนการทำนาสูงขึ้น

แม้ว่าวิถีชีวิตจะเปลี่ยนไป แต่ชาวผู้ไทยในตำบลโคกหินแฮ่ยังคงยึดอาชีพทำนาเป็นหลัก นอกจากนี้ ยังมีรายได้เสริมจากการทอผ้า งานเครื่องจักสาน การทำขนม ค้าขาย และกิจกรรมอื่น ๆ

---

[๓๓] พจน์มาลย์ สมรรคบุตร, “การฟ้อนผู้ไทยเรณูนคร”, หน้า ๑๘.

ที่ส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ จึงเกิดการรวมกลุ่มผลิตสินค้าอุปโภคบริโภคจำหน่าย สร้างรายได้เสริมและยกระดับเศรษฐกิจในชุมชน

นอกจากนี้ ชาวผู้ไทยยังให้ความสำคัญกับการศึกษา ส่งเสริมให้ลูกหลานเรียนต่อในระดับสูง เพื่อให้มีโอกาสเข้าสู่อาชีพที่มั่นคง เช่น การรับราชการ ซึ่งถือเป็นอาชีพที่มีเกียรติและมั่นคง โดยอาชีพหลักของชาวผู้ไทยในปัจจุบันจึงได้แก่ การค้าขายและการรับราชการ ส่วนการเกษตรยังคงทำเพื่อให้พึ่งพาตนเองด้านอาหารและลดการซื้อข้าวจากภายนอก

๒) ภาษา ภาษาผู้ไทยถือเป็นเอกลักษณ์สำคัญของชนเผ่าผู้ไทย ที่ได้สืบทอดและอนุรักษ์ไว้ตลอดระยะเวลาหลายร้อยปี จัดอยู่ในตระกูลภาษาไท-กะได โดยมีลักษณะเป็นภาษาพูดที่ไม่มีระบบอักษรเขียน แต่ใช้อักษรลาวในการบันทึกและสื่อสาร ภาษาผู้ไทยอยู่ในกลุ่มย่อยของภาษาไทดำ และมีลักษณะทางภาษาศาสตร์ที่ใกล้เคียงกับภาษาไทยอีสาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สำเนียงและรูปแบบการพูดมีความคล้ายคลึงกับภาษาและสำเนียงของกลุ่มชาติพันธุ์ญ้อ พวน และไทยเหนือ อีกทั้งระบบเสียงในภาษาผู้ไทยยังมีลักษณะเฉพาะในรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับหน่วยเสียง พยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ ซึ่งแตกต่างจากภาษาไทยกลางในบางประการ เช่น การออกเสียงสระในภาษาผู้ไทยกับภาษาไทยกลาง ดังนี้

เสียงสระ ไอ	ออกเสียงเป็น	สระ เออ
อะไร	“	ผะเหลอ
เมื่อไหร่	“	มื้อเหลอ
ที่ไหน	“	ซิเลอ
ทำไม	“	เอ็ดเผ่อ, เอ็ดผะเลอ
อย่างไร	“	แนวเลอ
เสียงสระ เอีย	ออกเสียเป็น	สระ เอ
เที่ยง	“	เท่ง
ธูปเทียน	“	ธูปเทน
เมีย	“	เม
โรงเรียน	“	โลงเลน
เสียงสระ อัว	ออกเสียงเป็น	สระ โอ
ผัวเมีย	“	โผเม
เม็ดถั่ว	“	โนยโท
ตามัว	“	ตาโม
ทำชั่ว	“	ทำโซ้

เนื่องจากชาวผู้ไทยได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย และมีการปฏิสัมพันธ์กับผู้คนพื้นเมือง จึงเกิดการผสมผสานด้านภาษาและสำเนียงของภาษาผู้ไทย สามารถแบ่งออกเป็น ๔ กลุ่มหลัก ดังนี้

(๑) ผู้ไทยกะแตบ เป็นภาษาผู้ไทยที่ผสมกับภาษาของกลุ่มข่ากะตะหรือข่ากะต่าง โดยผู้ไทยกลุ่มนี้เรียกว่า “ผู้ไทยกะแตบ” ซึ่งเดิมอาศัยอยู่ในแขวงคำม่วน เมื่อเข้ามาในประเทศไทยได้ตั้งถิ่นฐานที่อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร และอำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์

(๒) ผู้ไทยเมืองวัง เป็นภาษาผู้ไทยดั้งเดิมของชาวผู้ไทยเมืองวัง เมื่ออพยพเข้ามาในประเทศไทย กลุ่มนี้ได้ตั้งถิ่นฐานที่อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม อำเภอพรรณนานิคม อำเภอวานรนิวาส และอำเภอคำตากล้า จังหวัดสกลนคร

(๓) ผู้ไทยกระป๋อง เป็นภาษาผู้ไทยที่ผสมกับภาษาข่ากลุ่มเมืองกระป๋อง แขวงคำม่วน ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับภาษาผู้ไทยผสมลาว เมื่ออพยพเข้ามาในประเทศไทย ได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่อำเภอวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร

(๔) ผู้ไทยอ่างคำ เป็นภาษาที่ผสมกับข่า เกิดสำเนียงที่ปะปนกัน ผู้ไทยกลุ่มนี้เรียกว่า “ผู้ไทยข่า” ซึ่งอพยพมาจากเมืองอ่างคำในแขวงคำม่วน มาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยที่บ้านโคด บ้านดง อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร และอำเภอเสนางนิคม จังหวัดอุบลราชธานี

ทั้งสี่กลุ่มนี้ ยังคงรักษารากศัพท์ของภาษาผู้ไทยดั้งเดิมไว้ แต่สำเนียงอาจแตกต่างกันบ้างเล็กน้อย ซึ่งผู้ไทยด้วยกันสามารถฟังและแยกแยะได้ว่ามาจากกลุ่มใด อย่างไรก็ตาม ภาษาผู้ไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามกาลเวลาและสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย หากอยู่ใกล้เคียงกับชนเผ่าใด ก็อาจเกิดการผสมผสานสำเนียง ส่งผลให้ภาษาผู้ไทยแตกต่างจากเดิมบ้าง[๓๔] เช่นเดียวกับชาวผู้ไทยเรณูนครในตำบลโคกหินแฮ่ กลุ่มชาวผู้ไทยที่อยู่ในเขตนาโดนใหม่ ประกอบด้วยบ้านนาโดนใหม่ บ้านเนินน้ำคำ และบ้านชลประทาน คำพูดบางคำและสำเนียงพูดบางคำ จะแตกต่างจากกลุ่มผู้ไทยในเขตโคกหินแฮ่และเขตนาบัว เนื่องจากกลุ่มผู้ไทยในเขตนาโดนใหม่ เป็นกลุ่มที่อยู่รวมกับคนที่พูดภาษาลาว จึงทำให้มีการผสมผสานภาษา เป็นผู้ไทยผสมลาว บางคำเป็นคำภาษาลาว แต่ออกสำเนียงผู้ไทย แต่ก็มีอยู่บ้างที่บางครอบครัวที่พูดออกสำเนียงผู้ไทยแบบชาวเรณูนคร เช่น

ผู้ไทยเขตโคกหินแฮ่	ผู้ไทยเขตนาโดนใหม่
ไปซิเลอ	ไปไส
มิแม้น	บ่แม้น
ดี๋เจอ	ดีใจ๋
มื้อเลอ	มื้อใด๋

[๓๔] นฤทร์บดินทร์ สาลีพันธ์, “นาฏยศิลป์: อัตลักษณ์ชาติพันธ์ภูไทเรณูนครในสังคมวัฒนธรรมรัฐชาติไทย”, หน้า ๖๘-๗๐.

๓) การแต่งกาย

อัตลักษณ์ของชาวผู้ไทยเรณูนครอีกอย่างหนึ่งคือ การแต่งกาย จากการศึกษาของสุเนตร ศรีหาคลังพบว่า ในระหว่าง พ.ศ. ๒๕๑๓-๒๕๑๗ ผู้ชายนุ่งผ้าเมล็ดงาตาสีดำ สวมเสื้อผ้าพื้นเมืองสีดำ ผู้หญิงนุ่งซิ่น และสวมเสื้อตัดด้วยผ้าพื้นเมืองสีดำ และช่วงพ.ศ. ๒๕๑๘ – ปัจจุบัน การแต่งกาย หญิงจะสวมเสื้อแขนกระบอกสีคราม แต่งขอบเสื้อด้วยผ้าแดง กระดุมเงิน มีสายคล้องเป็นคู่ ๆ พันเอวด้วยผ้าแดง[๓๕] แต่การแต่งกายที่ถือว่าเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของชาวเรณูนคร คือการแต่งกายฟ้อนผู้ไทย โดยผู้หญิงนุ่งผ้าถุงสีน้ำเงิน สวมเสื้อแขนกระบอกสีน้ำเงินขลิบแดง มีผ้าสไบสีขาวห่มพาดบ่าจากไหล่ซ้ายมาที่ชายที่เอวขวา มีดอกไม้สีแดงกลัดติดอกข้างซ้ายทับบนผ้าสไบขาว เสื้อจะมีกระดุมเป็นเงิน เกล้าผมมวย มีดอกไม้สีขาวประดับผม เครื่องประดับมีสร้อยคอที่ทำด้วยเงิน กำไลข้อมือที่ทำด้วยเงิน ส่วนผู้ชาย นุ่งกางเกงขาก๊วยสีเดียวกับผู้หญิง จะมีขลิบแดงริมขากางเกงก็ได้ ไม่มีก็ได้ เสื้อคอพระราชทานสีเดียวกับกางเกง แต่มีขลบแดงที่คอ และสาปตรงติดกระดุม มีผ้าขาวม้าผูกเอว ปะแป้งแต่งหน้า มีดอกไม้แดงทัดหูอย่างสวยงาม ข้อมือข้อเท้าจะสวมกำไลเงินตามฐานะทางเศรษของผู้รำ[๓๖] ซึ่งการแต่งกายด้วยชุดฟ้อนผู้ไทยนี้ จะแต่งเฉพาะฟ้อนผู้ไทยเท่านั้น ส่วนในเวลาปกติ ก็จะแต่งกายด้วยชุดเสื้อผ้าตามสมัยนิยม หรือชุดผ้าพื้นเมือง เช่นเดียวกับการแต่งกายของชาวผู้ไทยเรณูนครในตำบลโคกหินแฮ่ หากเป็นคนสูงวัยก็จะแต่งกายด้วยผ้าพื้นเมือง ส่วนลูกหลานซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่ ก็จะแต่งกายตามสมัยนิยม

อย่างไรก็ตาม หากมีกิจกรรมเกี่ยวกับการต้อนรับแขกผู้มาเยือน หรือเข้าร่วมพิธีที่เป็นทางการ ชาวผู้ไทยในตำบลโคกหินแฮ่ จะแต่งกายด้วยชุดผ้าพื้นเมือง คือผ้าฝ้ายย้อมครามทั้งชายและหญิง แต่ได้ประยุกต์จนเป็นฉบับของตนเอง โดยมีความแตกต่างจากชาวผู้ไทยในท้องถิ่นใกล้เคียง สีเสื้อผ้าส่วนใหญ่จะเน้นไปที่สีแดง สีน้ำเงิน สีดำ และสีขาว

๔) อาหาร อาหารของชาวผู้ไทยเรณูนคร ก็เหมือนกับอาหารของชาวอีสานทั่วไป โดยบริโภคข้าวเหนียวเป็นหลัก หาอาหารจากหนองน้ำธรรมชาติ ป่าเขา และอาหารตามฤดูกาล เช่น หน่อไม้ หน่อหวาย ไข่มดแดง ผักหวาน ปลา เห็ดป่า ดอกกระเจียว แมลง กรณีที่มีงานเทศกาลต่าง ๆ ถึงจะมีการล้มสัตว์ใหญ่ ส่วนกรรมวิธีในการปรุงและรสชาติอาจแตกต่างกันไปบ้าง

วัฒนธรรมด้านอาหารของชาวผู้ไทยในตำบลโคกหินแฮ่ มีลักษณะคล้ายคลึงกับอาหารพื้นบ้านของชาวอีสานโดยทั่วไป แต่อาหารที่มีชื่อเสียงและเป็นเอกลักษณ์ของตำบลนี้คือ “ขนมจีนน้ำ

---

[๓๕] สุเนตร ศรีหาคลัง, “การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม: ภาษาและการแต่งกายของชาวภูไทเรณูนครในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย”, **วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์,** ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๓ (กันยายน - ธันวาคม ๒๕๖๒): ๗๐๙.

[๓๖] จิราภรณ์ วุฒิพันธุ์, “ฟ้อนผู้ไทย”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกไทยคดีศึกษา (เน้นมนุษยศาสตร์),** (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๓๕), หน้า ๑๕๕.

นัว” จากบ้านเนินน้ำคำ ซึ่งได้รับการส่งเสริมให้เป็นสินค้าโอท็อปของตำบล กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านเนินน้ำคำ หมู่ ๑๐ ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ดำเนินกิจกรรมแปรรูปผลผลิตการเกษตรตามฤดูกาล โดยมุ่งเน้นการผลิตขนมจีนจากข้าวพื้นเมืองพันธุ์ขี้ควาย ซึ่งเป็นพันธุ์ข้าวเจ้าที่มีคุณภาพในการทำขนมจีน กลุ่มสมาชิกได้ปลูกและส่งข้าวให้กลุ่มเพื่อผ่านกระบวนการหมักเป็นแป้งและทำเป็นเส้นขนมจีนที่มีลักษณะมันวาว เหนียวนุ่ม คงคุณภาพได้ยาวนาน และเมื่อนำมาลวกกับน้ำร้อนก็ยังคงสภาพเส้นเหนียวและนุ่มเช่นเดิม

อย่างไรก็ตาม การทำขนมจีนจากข้าวแท้มีขั้นตอนที่ซับซ้อนและต้นทุนสูงกว่าการใช้แป้งสำเร็จรูป ส่งผลให้การขายขนมจีนเป็นกิโลกรัมไม่สร้างกำไรมากนัก ปัจจุบันกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจึงเลือกพัฒนาและจำหน่ายขนมจีนพร้อมน้ำนัวสำเร็จรูป ซึ่งนางคำมั่น ไชโย ประธานกลุ่มแม่บ้านฯ ได้คิดค้นสูตรน้ำนัวรสชาติกลมกล่อม มีทั้งน้ำกะปิและน้ำกะทิสูตรพิเศษ ได้รับความนิยมในชุมชนและในเขตอำเภอเรณูนคร ขนมจีนน้ำนัวนี้ได้รับการยอมรับจากองค์การบริหารส่วนตำบลโคกหินแฮ่ให้เป็นหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้ เทศบาลตำบลเรณูได้เชิญกลุ่มแม่บ้านฯ ไปออกบูธในงานวันสงกรานต์ประจำปีอย่างต่อเนื่อง ๓ ปีติดต่อกัน รวมถึงได้รับการสนับสนุนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดนครพนม ให้เป็นตัวแทนจังหวัดในการแถลงข่าวงานมหาสงกรานต์ ๔ ภาคที่ท้องสนามหลวง กรุงเทพมหานคร

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเนินน้ำคำ หมู่ ๑๐ ตำบลโคกหินแฮ่ ได้จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลผลิตการเกษตรเนินน้ำคำ และได้รับการรับรองมาตรฐาน มผช. จากอุตสาหกรรมจังหวัดนครพนม จึงนับเป็นวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแรกของอำเภอเรณูนครที่ได้รับการรับรองคุณภาพและจัดอยู่ในวิสาหกิจชุมชนระดับดีของอำเภอ[๓๗]

นอกจากขนมจีนน้ำนัว บ้านเนินน้ำคำแล้ว ตำบลโคกหินแฮ่ยังมีอาหารขึ้นชื่อ ซึ่งได้รับการยกย่องเป็นสินค้าโอท็อปประจำตำบล ได้แก่ ข้าวหลามและปิ้งไก่บ้าน อาหารทั้งสองชนิดนี้สะท้อนถึงวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวตำบลโคกหินแฮ่ ซึ่งประกอบอาชีพหลักในการทำข้าวหลามและปิ้งไก่บ้านเพื่อจำหน่าย สร้างรายได้ให้กับชุมชนมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ด้วยความสำคัญของอาชีพนี้ทางตำบลจึงได้พัฒนาส่งเสริมให้กลายเป็นอาชีพโอท็อปอย่างเป็นทางการ ซึ่งช่วยสร้างรายได้และความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้กับประชาชนในพื้นที่

ในทุก ๆ ปี องค์การบริหารส่วนตำบลโคกหินแฮ่ร่วมกับชาวบ้านในชุมชน จัดงานประจำปีเพื่ออนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น โดยนำเสนอวิถีชีวิตเรียบง่ายและเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ลิ้มลองเมนูอันเลิศรสของชาวผู้ไทยเรณูนคร นอกจากนี้ งานดังกล่าวยังเป็นสื่อ

---

[๓๗] กรมส่งเสริมการเกษตร, “เรื่องเล่า ขนมจีนรสเด็ด”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://renunakhon.nakhonphanom.doae.go.th [๑๕ มีนาคม ๒๕๖๗].

ประชาสัมพันธ์ที่ส่งเสริมอาชีพตามภูมิปัญญาชาวบ้าน ช่วยสร้างรายได้และความเจริญให้กับชุมชนอีกด้วย

สรุปได้ว่า อัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชาวผู้ไทยเรณูนครในตำบลโคกหินแฮ่ ได้สะท้อนถึงความเข้มแข็งในการรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่มีมายาวนาน โดยการรักษาภาษา การแต่งกาย การฟ้อนรำ ขนบธรรมเนียม และการปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาตามแบบดั้งเดิม แม้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจะทำให้ชาวผู้ไทยต้องปรับตัว แต่ชาวตำบลโคกหินแฮ่ยังคงสามารถอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ได้ เพื่อเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าและควรได้รับการสืบสานให้คงอยู่ต่อไป

๔.๓ การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม มีกระบวนการสร้างสรรค์ ๒ ขั้นตอน ดังนี้

๑. ขั้นก่อนการผลิต

จากการศึกษาของผู้วิจัยเกี่ยวกับอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชาวผู้ไทยเรณูนครในตำบลโคกหินแฮ่ โดยผ่านการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งการลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม พบว่า อัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชาวตำบลโคกหินแฮ่ ทั้ง ๑๐ หมู่บ้าน มีลักษณะเฉพาะ ดังนี้

๑) ชาวตำบลโคกหินแฮ่ทั้ง ๑๐ หมู่บ้าน เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยที่ใช้ภาษาผู้ไทยในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน

๒) ชาวผู้ไทยในพื้นที่นี้มักอาศัยรวมกันเป็นชุมชนแบบหมู่บ้าน โดยมีวิถีชีวิตตามแบบผู้ไทย แม้บางส่วนของวิถีชีวิตดั้งเดิมจะลดลงหรือหายไปตามกาลเวลา แต่ก็ยังคงรักษาอัตลักษณ์ทางภาษา ความเชื่อ และศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นไว้อย่างเหนียวแน่น

๓) ชาวผู้ไทยเรณูนครในตำบลโคกหินแฮ่ มีอัตลักษณ์เฉพาะที่โดดเด่น โดยจากการเก็บข้อมูลภาคสนามพบว่า มีอัตลักษณ์ที่เป็นเอกลักษณ์ด้านศิลปะ ดนตรี หัตถกรรม ความเชื่อ จารีตประเพณี วิถีชีวิต ภาษา การแต่งกาย และอาหาร

เมื่อผู้วิจัยได้ข้อสรุปเกี่ยวกับอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชาวผู้ไทยเรณูนครในตำบลโคกหินแฮ่ชัดเจนแล้ว จึงนำไปสู่กระบวนการที่ ๒ คือ ขั้นการผลิต

๒. ขั้นการผลิต

ผู้วิจัยได้ริเริ่มประพันธ์เนื้อร้องและทำนองเพลง โดยกระบวนการสร้างสรรค์นี้ เกิดจากมุมมองของชาวตำบลโคกหินแฮ่ จากการลงพื้นที่และสอบถามความต้องการของชุมชน ชุมชนต้องการแนวเพลงที่เข้าถึงผู้คนได้ง่าย มีจังหวะสนุกสนาน แต่ก็ไม่เร็วจนเกินไป สามารถนำไปประดิษฐ์ท่ารำ

ประกอบ และใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนได้ เนื้อหาของบทเพลงสะท้อนถึงอัตลักษณ์ของชุมชน เพื่อสื่อไปผู้ฟัง ไม่ว่าจะเป็นบุคคลภายนอกหรือคนภายในชุมชน ทั้งนี้ เพื่อเป็นสื่อส่งเสริมความรักและความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์และวัฒนธรรมที่งดงามของชาวผู้ไทยในตำบลโคกหินแฮ่[๓๘]

ในกระบวนการสร้างสรรค์ดังกล่าว ผู้วิจัยไม่มีพื้นฐานการเล่นดนตรี ทว่าอาศัยพื้นฐานการเขียนฉันทลักษณ์แบบกลอนแปดเป็นแนวทาง โดยแต่งคำร้องและทำนองควบคู่กัน เพื่อความยืดหยุ่นในการปรับแก้คำร้องและทำนองได้ วิธีนี้เป็น ๑ ใน ๓ วิธีการประพันธ์เพลง ที่ถนอม งามทรัพย์[๓๙] ได้จำแนกการประพันธ์เพลงไว้ ๓ วิธี ได้แก่ ๑) การแต่งเนื้อเพลงก่อน โดยเนื้อร้องควรสามารถถ่ายทอดสาระสำคัญได้อย่างชัดเจน และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของบทเพลง ๒) การแต่งทำนองก่อน โดยใช้วิธีฮัมเสียง หรือบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีประกอบการเคาะจังหวะ ซึ่งช่วยให้ได้ท่วงทำนองที่ไพเราะและน่าสนใจ ๓) การแต่งเนื้อร้องและทำนองไปพร้อมกัน ซึ่งต้องอาศัยความสามารถของผู้ประพันธ์ที่มีอารมณ์และจินตนาการทางดนตรี หรือเป็นผู้มีพื้นฐานด้านดนตรีมาก่อน

ตัวอย่างเพลงที่ได้รับความนิยมจากการแต่งเพลงตามวิธีที่ ๑ ได้แก่ เพลง ข้าวนอกนา รักเธอเสมอ และบ้านเรา ในขณะที่วิธีที่ ๒ ก็มีเพลงที่ได้รับความนิยมเช่นกัน เช่น คนเดียวในดวงใจ หนีรัก และ เธอเป็นหัวใจของฉัน อย่างไรก็ตาม การสร้างสรรค์เพลงโดยการแต่งคำร้องก่อนนั้น อาจทำให้การแต่งทำนองตามมาค่อนข้างยาก ส่งผลให้ความไพเราะของทำนองอาจลดลง แต่ก็ยังมีเพลงที่มีความไพเราะยืนยงจนกลายเป็นบทเพลงอมตะที่ได้รับความนิยมกว้างขวาง เช่น สุริยันจันทรา ชนใดไม่มีดนตรีกาล กำไลมาศ และคำมั่นสัญญา อาลัยโฉม

หลายเพลงในวิธีที่ ๒ นี้ มีรากฐานมาจากวรรณคดีไทย อาทิ บทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๕) พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๖) และบทพระราชนิพนธ์เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร์ นอกจากนี้ ยังมีการประพันธ์จากร้อยกรองและกวีของนักแต่งเพลงอื่น ๆ เช่น เพลง จากเจ้าพระยาถึงฝั่งโขง วสันต์ถวิล น้ำค้างบนแก้มสาว และพระรัตนตรัย ซึ่งได้รับความนิยมสืบมาจนถึงปัจจุบัน สมาน กาญจนะผลิน ได้แสดงความคิดเห็นเชิงสนับสนุนว่า การประพันธ์เพลงตามหลักวิชาการนั้น ควรเริ่มจากการสร้างทำนองก่อน แล้วจึงใส่คำร้องตามมา อย่างไรก็ตาม ยังคงมีแนวทางการแต่งในลักษณะอื่น เช่น การแต่งคำร้องก่อนแล้วค่อยกำหนดทำนองตาม ซึ่งวิธีนี้นับเป็นความท้าทายอย่างยิ่งสำหรับผู้แต่งทำนอง เนื่องจากเนื้อร้องอาจเป็นบทกลอนที่ยึดจากวรรณคดี โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอนดั้งเดิม หรือคัดลอกจากบทพระราชนิพนธ์และสุภาษิตเก่าแก่ การกำหนดทำนองจึงต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับเนื้อร้องอย่างเคร่งครัด โดย

---

[๓๘] สัมภาษณ์นางวิพร มาตย์นอก, ข้าราชการบำนาญ อดีตครูโรงเรียนบ้านเหิบ ตำบลนาขาม อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม, ๓ ตุลาคม ๒๕๖๗.

[๓๙] ถนอม งามทรัพย์, **“แนวการฝึกหัดแต่งเพลง” บันทึกเกียรติยศเพลงลูกทุ่งดีเด่นไทย.** (กรุงเทพมหานคร: สำนักคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๒), หน้า ๒๑๐.

ไม่สามารถดัดแปลงแก้ไขถ้อยคำในบทประพันธ์เดิมแม้แต่คำเดียว อย่างไรก็ดี การประพันธ์ในลักษณะที่แต่งคำร้องก่อนและตามด้วยทำนองนั้น อาจส่งผลให้ระดับความไพเราะของเพลงมีความจำกัด แม้จะมีบางเพลงที่โดดเด่น แต่จำนวนเพลงที่มีความไพเราะจริงจังในวิธีนี้มักจะพบได้น้อย แต่ในกรณีที่คำร้องและทำนองถูกแต่งขึ้นพร้อมกัน ผู้ประพันธ์สามารถปรับแต่งทำนองให้เหมาะสมและเสริมความไพเราะได้หากพบว่าทำนองส่วนใดขาดความลงตัว[๔๐] วิธีการแต่งเพลงลูกทุ่งก็มี ๓ วิธีเหมือนการแต่งเพลงไทยลูกกรุงเช่นเดียวกัน

บทเพลงที่สร้างสรรค์ขึ้นมาจากอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ เพื่อใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีทั้งหมดจำนวน ๓๑ บทเพลง ในจำนวนนั้น ๒๕ บทเพลง ผู้วิจัยเป็นผู้เขียนเนื้อร้องและทำนองเอง ส่วนอีก ๖ บทเพลง เป็นการร่วมงานกับนักแต่งเพลงอีก ๓ คน คือ นายเจษฎา นาดี นักแต่งเพลง นายยุทธศักดิ์ (พิณศักดิ์) อุปัญ นักแต่งเพลง และนายศักดิ์ดา แสนมิตร ผู้อำนวยการโรงเรียนนาฮุมอุดมสวรรค์สามัคคี การจัดทำบทเพลงเหล่านี้อาศัยการเก็บข้อมูลจากการลงพื้นที่จริง เนื่องจากผู้วิจัยเป็นคนในพื้นที่ จึงสามารถมองเห็นและเข้าใจอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชาวตำบลโคกหินแฮ่ได้อย่างรอบด้าน

การเก็บข้อมูลดำเนินการผ่านวิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง และการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้บทเพลงที่สร้างสรรค์มีมิติและสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนได้อย่างแท้จริง รวมถึงการศึกษาความต้องการของชุมชนในด้านบทเพลง ผู้วิจัยได้เริ่มกระบวนการแต่งคำร้อง โดยมีขั้นตอนการแต่งคำร้องและทำนอง ดังนี้

(๑) คำร้อง ผู้วิจัยได้นำอัตลักษณ์และวัฒนธรรมอันโดดเด่นของแต่ละหมู่บ้านในตำบลโคกหินแฮ่ มาเรียบเรียงเป็นบทเพลง โดยวางโครงเรื่องของบทเพลงว่า เพลงนี้ต้องการสื่ออะไรแก่คนฟัง โดยยึดแนวทางการแต่งเพลงลูกทุ่งซึ่งเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในวงการเพลงไทย คือการจัดวางลำดับท่อนเพลงไว้ ๔ ท่อน ตามขนบแบบแผน โดยท่อนที่ ๓ เป็นท่อนแยก และท่อนที่ ๔ เป็นท่อนจบ ครูสลา คุณวุฒิ ศิลปินแห่งชาติ ซึ่งเป็นนักแต่งเพลงไทยลูกทุ่งที่มีชื่อเสียง ได้กล่าวถึงหลักการแต่งเพลงตามโครงสร้างนี้ ดังนี้

ท่อนที่ ๑ มีหน้าที่เป็นการเปิดเรื่อง เสมือนเป็นการนำเสนอหัวข้อหรือบทนำที่ชวนให้ผู้ฟังติดตาม

ท่อนที่ ๒ ขยายความจากท่อนแรก ให้เนื้อหาชัดเจนและลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ท่อนที่ ๓ เป็นท่อนแยกหรือท่อนส่งอารมณ์ โดยต้องใส่ถ้อยคำที่จับใจและใช้เทคนิคการวางคำอย่างมีศิลปะ เพื่อให้ท่อนนี้เป็นที่จดจำ คล้ายกับท่อนฮุกของเพลงสากล

ท่อนที่ ๔ เป็นท่อนจบ มีหน้าที่เชื่อมโยงจากท่อนแยกเพื่อสร้างความสมบูรณ์ให้แก่บทเพลง

---

[๔๐] สมบัติ กิ่งกาญจนวงศ์, “การวิเคราะห์เพลงลูกกรุง”, **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๓๔), หน้า ๑๒๘-๑๓๐.

ครูสลา คุณวุฒิเน้นการสร้าง “โครงเรื่อง” หรือประเด็นหลักที่ชัดเจนในการแต่งเพลง และไม่เน้นเนื้อหาที่ล่องลอยไปตามอารมณ์ นอกจากนี้ ถ้อยคำในบทเพลงของครูสลามีลักษณะที่ซาบซึ้งและคมชัด ปราศจากคำหยาบหรือคำที่อาจคลุมเครือ บทเพลงของครูสลาจึงเป็นที่นิยมในวงกว้างและครองใจแฟนเพลงลูกทุ่งทั่วประเทศ[๔๑]

ประเภทของบทเพลงที่ผู้วิจัยประพันธ์ขึ้น แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท ได้แก่ เพลงไทยลูกทุ่ง ซึ่งครอบคลุมทั้งเพลงลูกทุ่งอีสาน และเพลงพื้นบ้านอีสานหรือหมอลำ ส่วนทำนองและจังหวะได้พิจารณาจากเป้าหมายการสื่อสารของบทเพลง เช่น หากบทเพลงมีเนื้อหาสะท้อนถึงความงดงามและคุณค่าของชุมชน ทำนองจะเป็นจังหวะช้า เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความซาบซึ้งและคล้อยตามอารมณ์บทเพลง แต่หากบทเพลงแต่งขึ้นเพื่อให้ชุมชนนำไปประกอบท่ารำในกิจกรรมของชุมชน ทำนองและจังหวะจะเร็วขึ้น เพื่อสร้างบรรยากาศที่สนุกสนาน

(๒) ทำนอง ทำนองเพลงที่นำมาใช้ในการประพันธ์ครั้งนี้ประกอบด้วย (๑) ทำนองเพลงไทยลูกทุ่ง และ (๒) ทำนองเพลงพื้นบ้านอีสาน ซึ่งครอบคลุมทำนองหลากหลาย เช่น ลำเต้ย ลำคอน สะหวัน ลำเพลิน ลำภูไท ลำซิ่ง และทำนองแหล่อีสาน รวมถึงการประยุกต์ใช้ลายแคน “ลมพัดพร้าว” ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เมื่อเสร็จสิ้นการแต่งคำร้องและทำนองแล้ว ผู้วิจัยได้นำบทเพลงดังกล่าวให้ผู้เชี่ยวชาญในชุมชนได้ตรวจสอบและตรวจทานความแม่นยำของเนื้อหาอีกครั้ง พร้อมข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะนั้นมาปรับปรุงแก้ไข ให้เนื้อหามีความสมบูรณ์ ก่อนนำเข้าสู่กระบวนการผลิตเป็นขั้นตอนต่อไป

(๓) การเรียบเรียงดนตรี คณะผู้วิจัยได้นำบทเพลงไปให้ผู้เรียบเรียงดนตรีในห้องบันทึกเสียงเพื่อทำการเรียบเรียงดนตรีและจัดทำเดโมให้แล้วเสร็จ เพื่อให้นักร้องได้ใช้สำหรับฝึกซ้อมก่อนการบันทึกเสียงจริง โดยได้ใช้บริการห้องบันทึกเสียงจาก ๒ แห่ง คือ ห้องบันทึกเสียงเฮ็ดดีสตูดิโอ จังหวัดอุดรธานี และห้องบันทึกเสียงโคกอิโด่ย จังหวัดสกลนคร ในกระบวนการนี้ ผู้วิจัยได้สื่อสารกับผู้เรียบเรียงดนตรีถึงแนวทางที่ต้องการให้ดนตรีสื่อสารออกมา ไม่ว่าจะเป็นแนวเพลงลูกทุ่งหรือหมอลำ เพื่อให้การเรียบเรียงดนตรีมีความสอดคล้องกับลักษณะและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน

(๔) นักร้อง นักร้องถือเป็นผู้ถ่ายทอดบทเพลงสู่ผู้ฟัง โดยมีบทบาทสำคัญในการสื่อสารอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชาวตำบลโคกหินแฮ่ผ่านเสียงเพลง คณะผู้วิจัยได้คัดเลือกนักร้องหลายคนที่มีความเหมาะสมกับบทเพลงแต่ละประเภท ประกอบด้วย นายวันชัย ทองธรรมชาติ ซึ่งเป็นนักร้องอาชีพ ผ่านการบันทึกเสียงมาตั้งแต่ยุคแผ่นเสียง ปัจจุบันหลังจากยุบวงดนตรีแล้ว ได้หันทำรำวงย้อนยุคร่วมสมัยวันชัย ทองธรรมชาติ การเลือกนักร้องมืออาชีพเช่นนายวันชัย ทองธรรมชาติ ทำให้

---

[๔๑] ศราวุธ คอแก้ว, “ชีวิตและผลงานของนายสลา คุณวุฒิ: ครูเพลงลูกทุ่งไทย”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๕๐), ๖๕-๖๖. หน้า ๖๕-๖๖.

การขับร้องมีคุณภาพ ทั้งในด้านเทคนิคการร้องที่เชี่ยวชาญ และมีความสามารถในการร้องเพลงหลายรูปแบบ นอกจากนี้ยังมีนางสาวเนตรนภา ริยะบุตร นักร้องหญิงที่มีน้ำเสียงไพเราะและมีเอกลักษณ์ผ่านประสบการณ์การประกวดร้องเพลงบนเวทีต่าง ๆ รวมถึงเวทีไมค์ทองคำ

ในส่วนของนักร้องท้องถิ่น ทีมวิจัยได้คัดเลือกนายวรุตม์ คนซื่อ นายสหรัฐ ปรัญญา นางสาวเจนจิรา แหขุนทด นายสงวนทัย สายพันธุ์แสง และเด็กชายอภิวิชญ์ บัวชุม ซึ่งทั้งหมดมีความสามารถในการถ่ายทอดอารมณ์เพลงได้อย่างลึกซึ้ง สอดคล้องกับเนื้อหาของบทเพลง ทำให้ผู้ฟังสัมผัสถึงความน่าเชื่อถือและเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมในเนื้อเพลงอย่างแท้จริง

(๕) การบันทึกเสียง การบันทึกเสียงของแต่ละบทเพลง ได้ดำเนินตามกระบวนการที่กล่าวไว้ข้างต้น หลังจากห้องบันทึกเสียงจัดทำเดโมเสร็จเรียบร้อยแล้ว เดโมนั้นจะถูกส่งให้นักร้องเพื่อนำไปฝึกซ้อมจนกว่าจะพร้อมสำหรับการบันทึกเสียง ระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกซ้อมจนถึงวันบันทึกเสียง จะแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้าน เช่น ความยากของบทเพลง เวลาในการฝึกซ้อมของนักร้อง และตารางการใช้งานห้องบันทึกเสียง โดยปกติแล้วมักใช้เวลาไม่เกิน ๑ เดือน เมื่อนักร้องและห้องบันทึกเสียงพร้อมแล้ว จึงกำหนดวันบันทึกเสียง

ในขั้นตอนการบันทึกเสียงเบื้องต้น จะใช้ดนตรีจากเดโมก่อน หลังจากการบันทึกเสียงของนักร้องเสร็จสิ้นแล้ว ผู้เรียบเรียงดนตรี (Composer) จะทำการใส่ดนตรีสดเพิ่มเติมในภายหลัง เพื่อให้สามารถปรับแก้ไขได้สะดวกยิ่งขึ้น เมื่อนักร้องบันทึกเสียงเสร็จสมบูรณ์แล้ว ห้องบันทึกเสียงจะส่งตัวอย่างเพลงให้คณะผู้วิจัยตรวจสอบและเสนอแนะแก้ไขหากจำเป็น ในกรณีที่ไม่มีข้อแก้ไข ก็จะเข้าสู่กระบวนการผสมเสียงขั้นสุดท้าย (Mixing and Mastering) ซึ่งมักใช้เวลาประมาณ ๑-๒ สัปดาห์ ขึ้นอยู่กับคิวงานของผู้เรียบเรียง เมื่อการผสมเสียงขั้นสุดท้ายเสร็จสิ้นแล้ว ไฟล์ Master จะถูกส่งกลับมายังคณะผู้วิจัย เป็นการเสร็จสิ้นกระบวนการสร้างสรรค์สื่อเพลงอย่างสมบูรณ์

ภาพที่ ๑ นายวันชัย ทองธรรมชาติ
นักร้อง

ภาพที่ ๒ นางสาวเนตรนภา ริยะบุตร
นักร้อง

ภาพที่ ๓ นางสาวเจนจิรา แหขุนทด
นักร้อง

ภาพที่ ๔ นายสหรัฐ ปรัญญา
นักร้อง

ภาพที่ ๕ นายสงวนทัย สายพันธุ์แสง
นักร้อง

ภาพที่ ๖ นายวรุตม์ คนซื่อ
นักร้อง

ภาพที่ ๗ เด็กชายอภิวิชญ์ บัวชุม
นักร้อง

๔.๔ วิเคราะห์เนื้อหาบทเพลงที่ส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

บทเพลงที่ผู้วิจัยได้ประพันธ์ขึ้น เพื่อเป็นสื่อในการส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม จำนวน ๓๑ บทเพลง โดยแบ่งเนื้อหาบทเพลงออกเป็น ๒ ลักษณะคือ ๑) บทเพลงที่กล่าวถึงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่โดยภาพรวม ๒) บทเพลงที่กล่าวถึงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของแต่ละหมู่บ้านโดยเฉพาะ เนื้อหาของบทเพลงดังกล่าวสามารถนำมาวิเคราะห์ได้ ดังนี้

๔.๔.๑ บทเพลงที่กล่าวถึงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่โดยภาพรวม

บทเพลงที่กล่าวถึงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชนในเขตตำบลโคกหินแฮ่ทั้ง ๑๕ หมู่บ้าน มีจำนวน ๔ บทเพลง โดยผู้วิจัยจะได้วิเคราะห์เนื้อหาของบทเพลงใน ๔ ประเด็นคือ ๑) คำร้อง/ทำนอง ๒) การใช้ภาษา ๓) เนื้อหา ๔) อัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชน ดังนี้

เพลง บ้านโคกหินแฮ่

บ้านเฮานามโคกหินแฮ่ งามแท้จะแลทางไหน
บ้านเรือนตั้งเรียงราย หมู่บ้านผู้ไทยดั้งเดิม
อาชีพหลักคือทำนา ค้าขายเป็นรายได้เสริม
ทอผ้าพื้นเมืองพูนเพิ่ม เสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชน

บ้านเฮานามโคกหินแฮ่ งามแท้วัดวาอาราม
วัดสระแก้วแววงาม วัดงามประจำตำบล
หนองห้วยสวยงามน้ำใส ป่าไม้มีทุกแห่งหน
หินแฮ่แค่ชื่อตำบล ถนนลาดยางอย่างดี

โคกหินแฮ่ภูมิใจ ข้าวหลามใหญ่ รสมันหวาน
แซบหลายปิ้งไก่บ้าน งามตระการพานบายศรี
ภาษาเป็นเอกลักษณ์ ชุมชนฮักสามัคคี
รักษ์จารีตประเพณี สืบไว้มิให้เสื่อมสูญ

แม้นชื่อว่าโคกหินแฮ่ ใช่มีแต่แฮ่แต่หิน
ดินดำน้ำชุ่มดิน ทั่วถิ่นอุดมสมบูรณ์
ผู้นำชุมชนเข้มแข็ง ฮักแพงร่วมแรงเพิ่มพูน
อยู่ไหนก็ไม่อบอุ่น เท่าโคกหินแฮ่เฮาเอยฯ

เพลง “บ้านโคกหินแฮ่” ขับร้องโดย วันชัย ทองธรรมชาติ ผู้วิจัยได้ประพันธ์ขึ้น เพื่อสื่อความงดงามและความน่าอยู่ของหมู่บ้านในเขตโคกหินแฮ่ ๔ ชุมชน คือ บ้านโคกหินแฮ่ หมู่ ๑ บ้านโคกหินแฮ่ หมู่ ๙ บ้านโคกอนามัย หมู่ ๑๑ และบ้านโคกอนามัย หมู่ ๑๒ ซึ่งทั้ง ๔ หมู่บ้านนี้คือหมู่บ้านเดียวกัน เพียงแต่แยกการปกครองออกเป็นหมู่เท่านั้น โดยบทเพลงนี้ มีองค์ประกอบ ดังนี้

๑) คำร้อง/ทำนอง คำร้องในเพลงนี้ เป็นลักษณะเพลง ๔ ท่อน โดยมีท่อนแยกหรือท่อนฮุคในท่อนที่ ๓ เหมือนเพลงลูกทุ่งทั่วไป ส่วนทำนองเป็นทำนองเพลงลูกทุ่งภาคกลาง แต่ใช้คำร้องผสมผสานระหว่างคำภาษาไทยกับภาษาไทยอิสาน โดยมีคำภาษาไทยอิสานปะปนหลายคำ เช่น คำว่า “เฮา” “แซบหลาย” และ “ฮักแพง” เป็นคำที่ใช้ทั่วไปในภาคอีสาน การใช้ภาษาถิ่นนี้ช่วยให้ผู้ฟังสัมผัสถึงวิถีชีวิตแบบพื้นบ้านอย่างแท้จริง และทำให้เพลงมีอัตลักษณ์ที่น่าจดจำ

๒) การใช้ภาษา ในการประพันธ์เพลง ผู้วิจัยจะให้ความสำคัญกับการใช้ภาษาในบทเพลงเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะภาษาที่เป็นภาษากวี เพลงแต่ละเพลงจึงมีสัมผัสนอกสัมผัสในเหมือนกลอนแปด ในบทเพลงนี้จะเห็นลักษณะการใช้ภาษา มีทั้งสัมผัสสระ สัมผัสอักษร การเล่นคำ และการใช้คำซ้ำ ดังนี้

สัมผัสสระ เนื้อเพลงมีการใช้สัมผัสสระตลอดทั้งเพลง เช่น

บ้านเฮา นามโคกหินแฮ่ งามแท้วัดวาอาราม
วัดสระแก้วแววงาม วัดงามประจำตำบล
หนองห้วยสวยงามน้ำใส ป่าไม้มีทุกแห่งหน
หินแฮ่แค่ชื่อตำบล ถนนลาดยางอย่างดี

สัมผัสอักษร เนื้อเพลงในบทเพลงนี้ มีการใช้สัมผัสอักษรค่อนข้างมาก เช่น คำว่า บ้านเรือนตั้งเรียงราย ดั้งเดิม พูนเพิ่ม เสริมสร้าง ชุมชน แวววาม แห่งหน เสื่อมสูญ เข้มแข็ง ร่วมแรง เพิ่มพูน อบอุ่น การใช้สัมผัสอักษรในลักษณะนี้ ช่วยให้เนื้อเพลงมีความไพเราะ น่าฟัง และจดจำง่าย

การใช้คำซ้ำ เพลงนี้มีการใช้คำซ้ำ ซึ่งเป็นความจงใจของผู้วิจัย ที่ต้องการให้คนฟังได้จำจดชื่อ จึงได้ใช้คำซ้ำหรือย้ำของคำว่า “โคกหินแฮ่” ถึง ๕ แห่ง ด้วยกัน คือ บ้านเฮานามโคกหินแฮ่ (ต้นท่อนที่ ๑), บ้านเฮานามโคกหินแฮ่ (ต้นท่อนที่ ๒), โคกหินแฮ่ภูมิใจ, แม้นชื่อว่าโคกหินแฮ่, เท่าโคกหินแฮ่เฮาเอย การใช้คำซ้ำ ช่วยเน้นย้ำถึงความสำคัญของชื่อ และทำให้เนื้อเพลงมีความหนักแน่น ทำให้คนฟังจดจำคำที่ผู้ประพันธ์ต้องการสื่อสาร

การเล่นคำ เนื้อเพลงนี้ ผู้วิจัยใช้การเล่นคำอยู่ ๒ แห่ง ในท่อนที่ว่า *“หินแฮ่แค่ชื่อตำบล ถนนลาดยางอย่างดี”* และท่อนว่า *“แม้นชื่อว่าโคกหินแฮ่ ใช่มีแต่แฮ่แต่หิน ดินดำน้ำชุ่มดิน ทั่วถิ่นอุดมสมบูรณ์”* ซึ่งแม้ชื่อจะดูแห้งแล้ง แต่เนื้อเพลงกลับเน้นย้ำถึงหมู่บ้านที่มีการพัฒนา ความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ ทรัพยากร และผู้คน การเล่นคำนี้ช่วยสร้างความน่าสนใจให้กับเนื้อเพลง และกระตุ้นให้ผู้ฟังฉุกคิดถึงภาพลักษณ์ที่แท้จริงของชุมชน

๓) เนื้อหา บทเพลง บ้านโคกหินแฮ่ มีเนื้อหาที่ผู้วิจัยต้องการสื่อกับผู้ฟัง ให้เห็นรู้จักบ้านโคกหินแฮ่ในมุมมองต่างๆ ดังนี้

(๑) สิ่งแวดล้อม เนื้อหาของบทเพลงได้กล่าวถึงความงดงามของธรรมชาติ ที่แวดล้อมบ้านโคกหินแฮ่ เช่น “หนองห้วย สวยงามน้ำใส ป่าไม้มีทุกข์แห่งหน” และวิถีชีวิตของผู้คน เช่น “บ้านเรือนตั้งเรียงราย หมู่บ้านผู้ไทยดั้งเดิม” “หินแฮ่แค่ชื่อตำบล ถนนลาดยางอย่างดี” ตำบลโคกหินแฮ่มีถนนสายหลัก ซึ่งเป็นเส้นทางเชื่อมระหว่างอำเภอเรณูนครไปยังอำเภอนาแก โดยผ่านตำบลโคกหินแฮ่และตำบลพระซอง เนื้อหานี้ช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับชุมชน แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาของชุมชนและปลูกฝังความภาคภูมิใจในถิ่นกำเนิดให้กับผู้ฟัง ทำให้ผู้ฟังเกิดมีความรู้สึกว่า เพลงนี้เป็นเพลงของเรา

(๒) เศรษฐกิจชุมชน เนื้อหาเพลงนี้ ผู้วิจัยได้สอดแทรกอาชีพของชาวบ้านโคกหินแฮ่ คือ การทำนา และมีการค้าขายเป็นอาชีพรอง มีการทอผ้าพื้นเมืองเป็นรายได้เสริม ข้อมูลนี้สะท้อนให้เห็นถึงสภาพเศรษฐกิจของชุมชนและวิถีชีวิตที่พึ่งพาตนเอง

(๓) ความรักและผูกพันต่อบ้านเกิด เนื้อเพลงอีกประการหนึ่งที่ผู้วิจัยต้องการสื่อ คือการแสดงออกถึงความรัก ความผูกพัน และความภูมิใจในบ้านเกิด เช่น “อยู่ไหนก็ไม่อบอุ่น เท่าโคกหินแฮ่เฮาเอย” เนื้อร้องนี้ต้องการกระตุ้นให้ผู้ฟังที่เป็นคนในชุมชนที่ออกไปทำงานต่างถิ่น เกิดความรู้สึกหวงแหน คิดถึง และอยากกลับไปพัฒนาบ้านเกิด

(๔) การสื่อความหมาย เนื้อเพลงต้องการสื่อสารให้ผู้ฟังเห็นคุณค่าของบ้านเกิด อัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชน และกระตุ้นให้เกิดความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของตนเอง

๔) อัตลักษณ์และวัฒนธรรม อัตลักษณ์และวัฒนธรรมอันโดดเด่นของบ้านโคกหินแฮ่ ที่ผู้วิจัยได้กล่าวถึงในบทเพลงนี้ คือ บ้านโคกหินแฮ่เป็นชุมชนผู้ไทย มีภาษาถิ่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว คือภาษาผู้ไทย ความสามัคคีของชุมชน การอนุรักษ์ประเพณีดั้งเดิม มีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง มีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ มีสินค้าเด่นประจำชุมชน คือการทอผ้าพื้นเมือง และมีอาหารพื้นบ้านคือ ข้าวหลามและปิ้งไก่บ้าน มีวัดสระแก้วเป็นวัดประจำชุมชน

จึงกล่าวได้ว่า เพลง บ้านโคกหินแฮ่ เป็นบทเพลงที่สะท้อนชีวิตพื้นบ้านและความสำคัญของการรักษาประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น ถ่ายทอดผ่านภาษาท้องถิ่น และการใช้ถ้อยคำที่สละสลวย เรียบง่ายแต่ทรงคุณค่า บทเพลงนี้จึงเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ อัตลักษณ์และวัฒนธรรมของบ้านโคกหินแฮ่ได้เป็นอย่างดีอีกเพลงหนึ่ง

เพลง ฮักเด้อโคกหินแฮ่

มาเด้อมา มาเบิ่งมาแล
โคกหินแฮ่ แดนดินถิ่นชาวผู้ไทย
ฮอดหน้าหนาว งานข้าวหลามใหญ่
มากินปิ้งไก่ เบิ่งพานบายศรีงาม
พี่น้องเฮา ชาว**นาโดนใหม่**
ร่ำรวยน้ำใจ ผู้สาวผู้ไทยคมขำ
บ้านหนองแซง เหล้ากรั่นดีกรีอ่ำลำ
หนองกุงสาวงาม ไผเห็นเป็นต้องลืมตัว
บ้านต้องน้อย ผีหมอเหย่ำประเพณี
ประวัติศาสตร์มี เสียงปืนแตกที่**บ้านนาบัว**
บ้านเนินน้ำคำ ข้าวปุ้นน้ำนัว
อบอุ่นครอบครัว **โคกอนามัย**สุโข
โคกพัฒนา เชิญมาเยี่ยมเยือน
ขึ้นบ้านชานเรือน เลี้ยงดูข้าวปลาสาโท
ชลประทาน หมู่บ้านแม้นไม้ใหญ่โต
น้ำใจโอ้โห ไหลล้นดั่งชลประทาน

(ลำคอนสะหวัน) ไปเหล่น**บ้านนาม่วงทุ่ง**เบิ่งก่อนเน๊าะ อยากให้ไปพบพ้อ ผู้สาวญ้อแดนผู้ไทย งามหลายโคกหินแฮ่ หินแข็งแท้แต่ใจชุ่ม โอ้เดพะนางเอย มวลญาติมิตรไกลใกล้เชิญชวนให้มาล่ำมอง มาเบิ่งสาวผู้ไทยน้อง ฟ้อนรำงามหลายเด งามหลายเด พี่น้องเอย

ไปเหล่น**บ้านนาม่วงท่า**เบิ่งจักเที่อ ชาวประชาเอื้อเฟื้อ ไทยญ้อถิ่นผู้ไทย งามหลายโคกหินแฮ่ ประเพณีท้องถิ่น โอ้เดพะนางเอย เชิญไปแว่ไปหลิ่น กินข้าวฮ่วมพา ไปกินปลาฮ่วมต้อน ฟ้อนผู้ไทยงามหลายเด งามหลายเด ฮักเจ้าเด้อ โคกหินแฮ่

วิเคราะห์บทเพลง

เพลง “ฮักเด้อโคกหินแฮ่” ขับร้องโดย วันชัย ทองธรรมชาติ เป็นเพลงที่บอกเล่าถึงความสวยงามของธรรมชาติและวัฒนธรรมในชุมชนในตำบลโคกหินแฮ่ เพลงนี้บรรยายถึงวิถีชีวิตประเพณี และความอบอุ่นของคนในชุมชน นอกจากนี้ ยังกล่าวถึงความงดงามของผู้ไทยในตำบลโคกหินแฮ่ และเชิญชวนให้ทุกคนไปเยี่ยมชมชุมชนนี้ เพลง ฮักเด้อโคกหินแฮ่ มีองค์ประกอบของบทเพลงที่สำคัญ ดังนี้

๑) คำร้อง/ทำนอง เพลง “ฮักเด้อโคกหินแฮ่” ผู้วิจัยประพันธ์คำร้องแบบเพลงไทยลูกทุ่ง ๔ ท่อน จากนั้นได้ปิดท้ายด้วยเพลงพื้นบ้านอีสาน คือ ลำคอนสะหวัน โดยท่อนร้องลำคอนสะหวันท่อนที่ ๑ ผู้วิจัยได้หยิบยกเอากลอนร้องที่มีการร้องกันอยู่แล้วในชุมชนมาใส่ไว้ในบทเพลง และแต่งเสริมในท่อนที่สอง เนื้อร้องที่เป็นท่อนเพลง ใช้ทำนองเพลงไทยลูกทุ่งอิสาน ส่วนทำนองลำคอนสะหวัน เป็นทำนองเพลงพื้นบ้านที่ใช้กันอยู่แล้ว และชุมชนก็คุ้นหูกับทำนองนี้เป็นอย่างดี เช่น เพลงเบิ่งนครพนม ที่ขับร้องโดยฉวีวรรณ ดำเนิน และนำมาขับร้องใหม่ โดย ต่าย อรทัย ก็ใช้ทำนองลำคอนสะหวันเช่นเดียวกัน

๒) การใช้ภาษา ในเพลงนี้ผู้วิจัยใช้ภาษาถิ่นอีสาน ผสมผสานกับภาษาไทยตลอดทั้งเพลง เช่น คำว่า *มาเด้อมา มาเบิ่งมาแล, ฮอดหน้าหนาว, พี่น้องเฮา, อ่ำลำ, ไผ, ผีหมอเหย่า, ข้าวปุ้นน้ำนัว, ไปเหล่น, พบพ้อ, ล่ำมอง, หลายเด, จักเทื่อ, โอ้เดพะนางเอย, ไปแว่ไปหลิ่น, ฮ่วมพา, ฮ่วมต้อน, งามหลายเด, ฮักเจ้าเด้อ,* การใช้ภาษาถิ่นช่วยสร้างความเป็นกันเอง และสะท้อนถึงอัตลักษณ์ของชุมชนโคกหินแฮ่ได้ชัดเจนขึ้น

การใช้สัมผัส บทเพลงมีการใช้สัมผัสคล้องจองทั้งสัมผัสสระและสัมผัสอักษร ตามรูปแบบของกลอนแปด ทำให้บทเพลงมีความไพเราะ ง่ายต่อการจดจำ เช่น

“มาเด้อมา มาเบิ่งมาแล
โคกหินแฮ่ แดนดินถิ่นชาวผู้ไทย
ฮอดหน้าหนาว งานข้าวหลามใหญ่
มากินปิ้งไก่ เบิ่งพานบายศรีงาม

การเล่นคำ ผู้วิจัยใช้คำในลักษณะการเล่นคำแทรกในบทเพลง เพื่อให้สะดุดหูคนฟัง เช่นคำว่า “งามหลายโคกหินแฮ่ หินแข็งแท้แต่ใจชุ่ม” หมายถึง โคกหินแฮ่มีความสวยงาม แม้พื้นที่จะเต็มไปด้วย กรวด หินลูกรัง แต่จิตใจกลับมีความงดงามชุ่มเย็น

การแทรกคำผญาอีสาน ผู้วิจัยได้สอดแทรกคำผญาอีสาน ที่ได้ยินกันบ่อย ๆ ในสังคมอีสาน เช่นคำว่า “กินข้าวฮ่วมพา ไปกินปลาฮ่วมต้อน” หมายถึง การร่วมวงทานข้าวด้วยกัน รับประทานปลาจากแหล่งน้ำเดียวกัน อันแสดงถึงความเป็นพี่เป็นน้อง เป็นญาติเป็นมิตร จะไม่ทอดทิ้งกันในยามที่ลำบาก

๓) เนื้อหา เนื้อหาของเพลง ฮักเด้อโคกหินแฮ่ ผู้วิจัยได้ประพันธ์เรื่องราวผ่านการบอกเล่าของคนในชุมชนตำบลโคกหินแฮ่ เชิญชวนผู้ฟังให้มาเที่ยวชมตำบลโคกหินแห่ โดยกล่าวถึงชื่อหมู่บ้านทั้ง ๑๕ หมู่บ้าน แต่ละหมู่บ้านมีจุดเด่นทางวัฒนธรรมเชิญชวนให้เข้าไปสัมผัส และตำบลโคกหินแฮ่มีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ มีงานเทศกาล อาหาร ความสวยงามของผู้หญิง และน้ำใจของผู้คน ดังนี้

(๑) ชื่อหมู่บ้านทั้ง ๑๕ ชุมชน ที่บทเพลงกล่าวถึง ประกอบด้วย

บ้านโคกหินแฮ่ (หมู่ ๑)
บ้านต้องน้อย (หมู่ ๒)
บ้านนาม่วงทุ่ง (หมู่ ๓)
บ้านนาม่วงท่า (หมู่ ๔)
บ้านนาบัว (หมู่ ๕)
บ้านหนองกุง (หมู่ ๖)
บ้านนาโดนใหม่ (หมู่ ๗)
บ้านหนองแซง (หมู่ ๘)
บ้านโคกหินแฮ่ (หมู่ ๙)
บ้านเนินน้ำคำ (หมู่ ๑๐)
บ้านโคกอนามัย (หมู่ ๑๑)
บ้านโคกพัฒนา (หมู่ ๑๒)
บ้านนาบัว (หมู่ ๑๓)
บ้านนาบัว (หมู่ ๑๔)
บ้านชลประทาน (หมู่ ๑๕)

(๒) ชุมชนในตำบลโคกหินแฮ่ มีหมู่บ้านที่โดดเด่นทางด้านประวัติศาสตร์ชุมชนและวิถีวัฒนธรรม ในบทเพลงกล่าวถึง **บ้านนาบัว** เป็นสถานที่ที่มีเหตุการณ์เสียงปืนแตกในอดีต **บ้านต้องน้อย** เป็นหมู่บ้านที่สืบทอดประเพณีหมอเหยา หรือประเพณีลำรักษาคนเจ็บป่วยที่เชื่อว่าเกิดจากการกระทำของผี **บ้านเนินน้ำ** เป็นหมู่บ้านที่มีความโดดเด่นด้านการผลิตอาหารพื้นบ้าน คือขนมจีนน้ำนัว และบ้านโคกหินแฮ่ เป็นสถานที่จัดงานประเพณีบุญข้าวหลามใหญ่ปิ้งไก่บ้าน อันเป็นประเพณีประจำตำบล

(๓) ภาพชีวิตชาวชุมชนในตำบลโคกหินแฮ่ผ่านบทเพลง ผู้วิจัยได้สอดแทรกภาพวิถีชีวิตของชาวโคกหินแฮ่ผ่านเนื้อหาบทเพลง เช่น การทำเกษตรกรรม โดยกล่าวถึงการจัดงานบุญข้าวหลามใหญ่ และการทำข้าวปุ้นน้ำนัว ซึ่งวัตถุดิบทั้งสองอย่างนี้ นำมาจากข้าว โดยเฉพาะข้าวที่นำมาทำขนมจีนนั้นคัดจากข้าวพันธุ์ข้าวเหลืองใหญ่ เพราะเนื้อแข็ง เมื่อนำมาทำขนมจีนแล้วเส้นจะเหนียวนุ่ม การเลี้ยงปศุสัตว์ คือ การเลี้ยงไก่บ้าน เพื่อนำมาแปรรูปเป็นไก่ย่าง ซึ่งเป็นสินค้าโอท๊อปของตำบลโคกหินแฮ่ บทเพลงกล่าวถึงชุมชนในตำบลโคกหินแฮ่ เป็นครอบครัวที่อบอุ่น มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ดังสะท้อนจากบทเพลงว่า “พี่น้องเฮา ชาวนาโดนใหม่ ร่ำรวยน้ำใจ ผู้สาวผู้ไทยขมขำ” “ขึ้นบ้านชานเรือน เลี้ยงดูข้าวปลาสาโท” “อบอุ่นครอบครัว โคกนามัย สุโข” หรือ “ชลประทาน แม้บ้านจะไม่ใหญ่โต น้ำใจโอโห ไหลล้นดั่งชลประทาน”

(๔) องค์ประกอบหนึ่งที่บทเพลงกล่าวถึง คือ การฟ้อนผู้ไทยและความงามของสาวผู้ไทยเรณูนครในตำบลโคกหินแฮ่ บทเพลงได้เชิญชวนให้มาชมความงามของผู้ไทยในตำบลโคกหินแฮ่ไว้ว่า “มาเบิ่งสาวผู้ไทยน้อง ฟ้อนรำงามหลายเด้ งามหลายเด้ พี่น้องเอ้ย”, “ไปกินปลาฮ่วมต้อน ฟ้อนผู้ไทยงามหลายเด งามหลายเด”, “พี่น้องเฮา ชาวนาโดนใหม่ ร่ำรวยน้ำใจ ผู้สาวผู้ไทยคมขำ”, “หนองกุงสาวงาม ไผเห็นเป็นต้องลืมตัว” แม้แต่ชนเผ่าญ้อที่อาศัยอยู่ในตำบลโคกหินแฮ่ ก็สวยไม่แพ้สาวผู้ไทยเช่นกัน “อยากให้ไปพบพ้อ ผู้สาวญ้อแดนผู้ไทย”

๔) อัตลักษณ์และวัฒนธรรม เมื่อกล่าวโดยภาพรวมของอัตลักษณ์วัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ ถูกรวบรวมเข้าไว้ในคำขวัญประจำตำบล คือ “โคกหินแฮ่ภูมิใจ ข้าวหลามใหญ่ ปิ้งไก่บ้าน งามตระการผ้าพื้นเมือง ลือเลื่องพานบายศรี รสชาติดีข้าวปุ้นน้ำนัว นาบัวหมู่บ้านประวัติศาสตร์” ในบทเพลง ฮักเด้อโคกหินแฮ่ ผู้วิจัยได้กล่าวถึงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชาวตำบลโคกหินแฮ่ไว้ดังนี้

(๑) งานบุญข้าวหลามใหญ่ปิ้งไก่บ้าน จัดขึ้นในช่วงหน้าหนาว ประมาณเดือนธันวาคมของทุกปี ในงานมีกิจกรรมแข่งขันทำข้าวหลามใหญ่

(๒) การแข่งขันทำพานบายศรีสวยงาม ซึ่งเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่สืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษ

(๓) การทำข้าวปุ้นน้ำนัว ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชนบ้านเนินน้ำคำ ซึ่งเป็นอาหารพื้นบ้านของชาวผู้ไทยเรณูนคร สืบทอดมาหลายชั่วอายุคน

(๔) วันเสียงปืนแตกที่หมู่บ้านนาบัว ซึ่งถือเป็นหมู่บ้านประวัติศาสตร์ อันเกิดจากความขัดแย้งอุดมการณ์ทางการเมืองของชุมชนกับภาครัฐ ปัจจุบันหมู่บ้านนาบัวเป็นหมู่บ้านนวัตวิถี เป็นศูนย์เรียนรู้ประวัติศาสตร์ทางการเมืองของไทย

(๕) บทเพลงได้กล่าวถึงประเพณีผีหมอเหยาของบ้านต้องน้อย เป็นพิธีกรรมเลี้ยงผีของชาวผู้ไทย ซึ่งจะจัดขึ้นทุกปีในช่วงเดือนมกราคม

เมื่อกล่าวโดยสรุป เพลง ฮักเด้อโคกหินแฮ่ ได้สะท้อนแสดงถึงความภาคภูมิใจในความเป็นชุมชนโคกหินแฮ่ ซึ่งเป็นแหล่งรวมของวัฒนธรรมและประเพณีดั้งเดิม โดยเน้นถึงบรรยากาศของงานสำคัญ เช่น งานข้าวหลามใหญ่ปิ้งไก่บ้าน และการแข่งขันทำพานบายศรี การละเล่นท้องถิ่น การท่องเที่ยวหมู่บ้านประวัติศาสตร์บ้านนาบัว และการต้อนรับอย่างอบอุ่นด้วยน้ำใจจากชาวบ้าน ทั้งยังนำเสนอความงดงามของชาวผู้ไทยในแต่ละหมู่บ้านในพื้นที่

เพลง คอนสวรรค์สัมพันธ์ฮักโคกหินแฮ่

ตาออนซอน ตำบลโคกหินแฮ่
บ้านเรือนน่าแล มองทางไหนงามตา
ผู้สาว มีแต่คนสวย ๆ ตาคมผมมวย ช่างงามหนักหนา
นับว่าบุญหลาย จั่งได้มาพ้อหน้า ๆ
สาวสวยโสภา ทุกหมู่บ้านเลย
คำแพงเอ๋ย คำแพงเอ๊ย คนเขาลือจริงแท้ **โคกหินแฮ่**ตาหวาน
ชลประทานตาคม สง่าสมแท้น้อเจ้า....
คำนางเอ๊ย สาวผุงามคือน้อง พรหมองค์ใด๋ผู้ปั้นแต่ง
สาวหนองแซงมีคู่ซ้อน มีคู่ซ้อน แล้วบ๊อหม่อมพะนาง...
โอยนอ อ้ายต้องทำบุญสร้าง ทานอิหยังสิได้ฮ่วม
จั่งสิได้อยู่ร่วม อยู่ร่วม **สาวโคกพัฒนา**...
นางเอ๊ย อ้ายนี่ปรารถนาห้อย นำฮอยทุกบาดย่าง แท้แหล่ว
ปรารถนาหยาดน้ำ หยาดน้ำ นำเจ้าทุกฮ่มโพธิ์....
สาว**หนองกุง**คนโก้ คนโก้ อย่าถือโตโอ้อ่ง หลายเด้อสาว
ให้เจ้าใจยาว ๆ ปานสายน้ำบังพุ้น....
จุ๊นพู๊น แม่เจ้าคุณบุญล้ำ บุญล้ำ **เนินน้ำคำ นาโดนใหม่**
โปรดหลูโตนบักอ้าย บักอ้าย ผู้ฮ้ายเบิ่งแนนา....
อ้ายคือไซหลังหล่า นาเทิงบ่เถิงหลี่
มีแต่ปลาขี่ก้าง ซิวกุ้งกะบ่ลอย...
สู่มื้อ คอยแต่ฝนบัดหล่า ฝนบ่มาแห้งแหง่แก่
เหลือแต่หลัก สักแก่แด้ นกแต่ดแต้ก่ะบ่งอย....
สาว**บ้านต้องน้อย** ต้องน้อย **นาม่วงทุ่ง นาม่วงท่า**
คันไปทำบุญแล้ว ทานฮักให้ อ้ายแนเด้อ
เป็นบุญได้เจอ สาวตำบลโคกหินแฮ่
โผดผายอ้ายแน บุญคุณเจ้าสิบ่ลืม ๆ ดอกหนา น้องเอย
ให้อ้ายยืม เป็นแฟนได้ไหม
สาว**โคกอนามัย** หรือว่าสาว**นาบัว**
ยืมควงแขนเข้าบ่าย บุญข้าวหลามใหญ่ น้องบ่ต้องกลัว
จะพาจอมขวัญ เดินเที่ยวงานจนทั่ว ๆ
ใจอ้ายนี้ชัวร์ น้องบ่ต้องลังเล

ถ้าน้องโอเค จะให้เฒ่าแก่มาขอฯ.

วิเคราะห์บทเพลง

เพลง “คอนสะหวันสัมพันธ์ฮักโคกหินแฮ่” ขับร้องโดย วันชัย ทองธรรมชาติ เป็นเพลงพื้นบ้านอีสานที่พูดถึงความรักและการชื่นชมความงามของผู้หญิงในตำบลโคกหินแฮ่ ทั้ง ๑๕ หมู่บ้าน เนื้อเพลงแสดงออกถึงความปรารถนาที่จะได้ครองคู่กับหญิงสาว รวมถึงความกลัวและความลังเลของผู้หญิงในการยอมรับรัก แม้จะเป็นเพลงในเชิงเกี้ยวพาราสี แต่ก็แฝงด้วยอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชนในตำบลโคกหินแฮ่หลายประการไว้ในบทเพลง เพลง“คอนสะหวันสัมพันธ์ฮักโคกหินแฮ่” มีองค์ประกอบของบทเพลงที่สำคัญ ดังนี้

๑) คำร้อง/ทำนอง คำร้องและทำนอง ผู้วิจัยได้ประพันธ์ในรูปแบบเพลงพื้นบ้าน คือลำคอนสะหวันทั้งเพลง แต่ก็มีเพลงลูกทุ่งอีสานแทรกเป็นบางท่อน โดยแทรกเพลงไทยลูกทุ่งอีสานไว้ต้นเพลงและท้ายเพลง การประพันธ์คำร้องทำนองลำคอนสะหวัน เป็นลักษณะฉันลักษณ์อีสาน จังหวะของเพลงสนุกสนาน เมื่อประกอบกับดนตรีแบบอีสานและน้ำเสียงของนักร้อง ซึ่งเป็นนักร้อง/หมอลำอาชีพอยู่แล้ว จึงทำให้เพลงมีความไพเราะน่าฟัง จังหวะไม่ช้าไม่เร็วจนเกินไป เหมาะกับการฟ้อนรำโดยเฉพาะการเต้นบาสโลปของ สปป.ลาว

๒) การใช้ภาษา เพลงนี้ใช้คำและภาษาอีสานตลอดทั้งเพลง เช่น คำว่า คำแพงเอ๊ย, คำนางเอ๊ย, หม่อมพะนาง, จู๊นพู๊น, หลูโตน, ผู้ฮ้าย, โผดผาย ซึ่งคำเหล่านี้ มักจะพบบ่อย ๆ ในกลอนลำและบทผญาต่าง ๆ พร้อมกันนี้ ผู้วิจัยได้เชื่อมคำให้เข้ากับคำผญาที่ปราชญ์อีสานได้ประพันธ์หลายแห่ง เช่น

“นางเอ๊ย อ้ายนี่ปรารถนาห้อย นำฮอยทุกบาดย่าง แท้แหล่ว
ปรารถนาหยาดน้ำ นำเจ้าทุกฮ่มโพธิ์”.....
“อ้ายคือไซหลังหล่า นาเทิงบ่เถิงหลี่
มีแต่ปลาขี่ก้าง ซิวกุ้งกะบ่ลอย
สู่มื้อ คอยแต่ฝนบัดหล่า ฝนบ่มาแห้งแหง่แก่
เหลือแต่หลัก สักแก่แด้ นกแต่ดแต้ก่ะบ่งอย”.....
“โอยนอ อ้ายต้องทำบุญสร้าง ทานอิหยังสิได้ฮ่วม
จั่งสิได้อยู่ร่วม อยู่ร่วม สาวโคกพัฒนา”

แม้ว่าเพลงนี้จะใช้คำภาษาอีสานเป็นหลัก แต่ก็มีคำที่ยืมมาจากภาษาต่างประเทศอยู่บ้าง เช่น คำว่า ชัวร์ และ โอเค

การใช้สำนวนภาษาอีสานเช่นนี้ ช่วยเพิ่มสีสันและความเป็นธรรมชาติให้กับเพลง ทำให้เพลงนี้มีเอกลักษณ์ และสะท้อนถึงวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน

๓) เนื้อหา ด้านเนื้อหาของบทเพลงนี้ ผู้วิจัยต้องการสื่อชื่อหมู่บ้านทั้ง ๑๕ หมู่บ้านในตำบลโคกหินแฮ่ ผ่านเรื่องราวของนักท่องเที่ยวที่เข้าไปเยี่ยมชมหมู่บ้านต่าง ๆ ในตำบลโคกหินแฮ่ และได้พบสาวงาม จึงชมสาวงามด้วยการเปรียบเปรยด้วยคำต่าง ๆ และอยากทำความรู้จัก จึงได้เกี้ยวพาราสีด้วยสำนวนคำผญาต่าง ๆ เพื่อให้สาวเห็นใจและตอบรัก

๔) อัตลักษณ์และวัฒนธรรม

แม้ว่าเพลงนี้ จะเป็นเพลงเกี้ยวพาราสีเหมือนเพลงทั่วไป แต่อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยก็ไม่ลืมที่จะแทรกความเป็นอัตลักษณ์และวัฒนธรรมชุมชนเข้าไว้ในบทเพลง ดังนี้

(๑) ประเพณีประจำชุมชนในตำบลโคกหินแฮ่ คือ บุญข้าวหลามใหญ่ ดังปรากฏในบทเพลงว่า “....ยืมควงแขนเข้าบ่าย บุญข้าวหลามใหญ่ น้องบ่ต้องกลัว จะพาจอมขวัญ เดินเที่ยวงานจนทั่ว ๆ...”

(๒) การใช้คำผญาในการเกี้ยวพาราสี ซึ่งเป็นวัฒนธรรมของชาวอีสานอย่างหนึ่ง แม้ว่าในปัจจุบันจะไม่ได้ใช้กันแล้ว จะมีปรากฏอยู่ในเฉพาะการแสดงหมอลำหรืองานพิธีกร แต่คำผญาเกี้ยวพาราสีก็มักถูกนำมาใช้ในเชิงกวีของการประพันธ์คำร้องเพลงพื้นอีสานจำนวนมาก ซึ่งเป็นการอนุรักษ์และสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมภาษาอีสานอีกทางหนึ่ง

(๓) คำร้องที่เป็นคำผญาที่ได้นำมาแทรกในบทเพลง เพื่อเป็นคำอุปมาอุปไมย ยังได้สะท้อนถึงความยากลำบากของคนในท้องถิ่นที่ต้องพึ่งพาธรรมชาติ เช่น การคอยฝนเพื่อทำเกษตร และการอุปกรณ์ในทำมาหากิน เช่น การสร้างเครื่องมือดักปลาที่เรียก “ไซ” และ “ลี่” ซึ่งหมายถึง สถานที่สำหรับดักปลา ทำด้วยตอกไม้ไผ่ ปากกว้าง ก้นเล็ก วางไว้ตามร่องน้ำ เมื่อปลาเข้าไปแล้วออกไม่ได้

(๔) เพลงนี้ผู้วิจัยยังสะท้อนถึงความเชื่อในคำสอนของพระพุทธศาสนาของคนในชุมชน เช่น เชื่อว่า ทำบุญหรือถวายทานด้วยสิ่งใด จึงจะได้เป็นคู่ครองของหญิงสาวได้ เชื่อในเรื่องบุญ โดยกล่าวว่า เมื่อทำบุญแล้ว ก็อย่าลืมแบ่งปันผลบุญ หรือทานความรักให้พี่บ้าง เชื่อในการกรวดน้ำหลังจากทำบุญแล้ว โดยกล่าวว่า หลังทำบุญกรวดน้ำแล้ว ก็ปรารถนาที่จะเคียงคู่นำน้ำที่ตรวจแล้วนั้นไปเทที่โคนต้นโพธิ์ทุกครั้งไป

(๕) เพลงนี้แสดงให้เห็นถึงความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของชาวตำบลโคกหินแฮ่ โดยการเอ่ยถึงชื่อหมู่บ้านต่าง ๆ ให้คนนอกชุมชนได้รู้จัก และยกย่องความงามของสาวในท้องถิ่น

เมื่อกล่าวโดยสรุป เพลง "คอนสวรรค์ สัมพันธ์ฮักโคกหินแฮ่" เป็นเพลงลูกทุ่งอีสานที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรัก และสะท้อนถึงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นโคกหินแฮ่ได้เป็นอย่างดี

เพลง ลมตกที่โคกหินแฮ่

(เพลง) เรณู นครนี้ มีเรื่องราว
งดงามบ่เซา หนาวลมที่เรณู
สาวผู้ไท งามหลายเมื่อได้มาดู
หักห้ามใจบ่อยู่ สาวโคกหินแฮ่..เรณู...ผู้งาม สม ส่า..

แดดร่มลมตก ที่โคกหินแฮ่ มาส่างงามแท้ โคกหินแฮ่ นี่นา
เมืองเรณู นครพนมสมส่า อลังการ ลานตา
งานประเพณี ประจำตำบล
มาเบิ่งฮีตคอง ของบ้านเฮาเทิง ๑๕ หมู่ เฮารวมกันอยู่ โคกหินแฮ่ ๑๕ ชุมชน
หมู่ ๑ งามแท้ โคกหินแฮ่ หมู่ ๙ น่ายล หมู่ ๒ ต้องน้อย งามล้น
ดั่งเมืองมนต์ หมู่ ๕ นาบัว

หมู่ ๖ หนองกุง นาม่วงทุ่ง หมู่ ๓ งามตา หมู่ ๔ โสภา นาม่วงท่า บ่มีหมองมัว
หมู่ ๗ ไฉไล นาโดนใหม่ เยี่ยมบ้านเยี่ยมครัว หมู่ ๑๐ งามล้ำ เนินน้ำคำ ข้าวปุ้นน้ำนัว
ไปเล่นไปหัว บ้านหนองแซง หมู่ ๘ นำกัน

บ้านนาบัว หมู่ที่ ๑๓-๑๔ หมู่บ้านนี้มี ประวัติศาสตร์ มาเนิ่นนาน
โคกอนามัย หมู่ ๑๑ เฮ็ดเครื่องจักสาน แซบปิ้งไก่บ้าน หมู่ที่ ๑๒ โคกพัฒนา
หมู่ที่ ๑๕ ชลประทาน หมู่บ้านสุดท้าย

(ลำภูไท) โอยน้อ.....เชิญมาย่ามเด้อเจ้า เฮือนเฮาโคกหินแฮ่..
เชิญเด้อ..เชิญให้เจ้ามาแหว่ แวมากินข้าวปุ้น อุ่นๆ อยู่ในครัว น้ำนัวๆ คั้นใหม่ๆ..
มาเอาบุญข้าวหลามใหญ่ กินส้มตำปิ้งไก่บ้าน งานบุญแล้ว จังอ่วยคืน
ก่อนอื่น...ให้เจ้าคืนมาถ่อน เบิ่งอาภรณ์เมือใส่..ก่อนเด้อ..
ผ้าพื้นเมิงมัดหมี่ ผ้าย้อมสีเปลือกไม้..งามพล้อย หลื่นเพอ**...**
มาเด้อ...มาเด้อมาทางพี้ มาเบิ่งพานบายศรี บายศรีสู่ขวัญเจ้า มูลเก่าโบฮาณ
เครื่องจักสานงานฝีมือ ก็ส่าลือ ทางซ้ง..
ของเด้อ..ของดี ๆ หวด กระด้ง กะบุง กะต่า เทิ่งกะหยัง
หมู่ไม้กวาด กะติ๊บ กะโบมพัง ให้ส่องหาเมือไว้ ..
บ่อนใด ๆ ไปมาแล้ว เชิญเด้อ ให้มาเบิ่ง..
โคกหินแฮ่ งามเลิง ขอต้อนฮับ พี่น้อง มาเยี่ยม ย่องยาม..เจ้าเอย
งามเอ่ย เบิ่งความงามฮอดหม่อง ประเพณี ฮีตคองเก่า
โคกหินแฮ่ผู้ไทยเฮา บ่เคยเศร้า เสื่อมฮ้าง ทั้งใต้ ฝ่ายเหนือ.. เจ้าแล้ว
คุณเอ๊ย เอาคุณความเอื้อเฟื้อ นำฮอยพ่อ ด้วยพอเพียง

หลีกเลี่ยงความเมามาย..อบายมุขมั่วสุม ชาวบ้าน
ข้าวปลอดสาร กองจุ้มกุ้ม กลุ่มโคขุน เลี้ยงกันเกลื่อน
ใต้ล่างเฮือน ผัดไก่ก้อม บ่มีฮ้อน ซุ่มแฮง...ซั่นแหล่ว
โคกเอ๋ย..โคกหินแฮ่..โคกหินแฮ่ บ่เคยแล้ง..งามแฮงน้ำเต็มฮอง
ลำห้วย หนอง สะอาดอ้าง ...ยางพาราเขียวขจี..
ปุ๋ยอินทรี หมักเองพร้อม...จังงามล้ำ หลื่นเมิง..ผุ่นแล่ว...พุ้นแล้ว พุ้นแล้ว

(เพลง) ก่อนจากไป แวะไหว้ศาลปู่ตา
ตามปกปักรักษา มาตุ้มมาคลุมอุ้มชู
เรณู นครนี้ มีเรื่องราว
งดงามบ่เซา หนาวลม ที่เรณู
สาวผู้ไท งามหลาย เมื่อได้มาดู
หักห้ามใจบ่อยู่ สาวโคกหินแห่ เรณู...ผู้งาม..สม ส่าฯ

วิเคราะห์บทเพลง

เพลง “ลมตกที่โคกหินแฮ่” ขับร้องโดย วันชัย ทองธรรมชาติ เป็นเพลงที่ผู้วิจัยต้องการเน้นย้ำถึงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชนในตำบลโคกหินแฮ่ โดยภาพรวมอีกเพลงหนึ่ง ผ่านการบอกเล่าของคนในชุมชน เพื่อสื่อให้คนนอกชุมชนได้รับรู้ถึงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชนในตำบลโคกหินแฮ่ ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เนื้อหาของเพลงนี้บรรยายถึงความงามของธรรมชาติ ความอุดมสมบูรณ์ของหมู่บ้าน และความภาคภูมิใจของชาวบ้านที่มีต่อวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมถึงการเชิญชวนให้คนทั่วไปมาเยี่ยมชมและสัมผัสกับความงดงามของสถานที่แห่งนี้ เพลง “ลมตกที่โคกหินแฮ่” มีองค์ประกอบที่สำคัญของบทเพลง ดังนี้

๑) คำร้องทำนอง คำร้องของบทเพลงนี้ เป็นเพลงลูกทุ่งอีสานผสมกับเพลงพื้นบ้านอีสาน คือ คำร้องจะแบ่งออกเป็น ๓ ตอน ตอนที่ ๑ คำร้องจะเป็นลักษณะเพลงลูกทุ่งอิสาน โดยร้อยเรียงความงามของหมู่บ้านต่าง ๆ ทั้ง ๑๕ หมู่บ้านก่อน เมื่อเข้าสู่ตอนที่ ๒ จะใช้กลอนลำแบบลำภูไท บรรยายถึงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมเฉพาะชุมชน ๔ หมู่บ้านในเขตโคกหินแฮ่ และตอนที่ ๓ ปิดท้ายด้วยเพลงลูกทุ่งอิสาน

๒) การใช้ภาษา การใช้ภาษาในบทเพลงนี้ ท่อนที่เป็นเพลงลูกทุ่ง จะมีคำที่เป็นภาษาอิสานไม่มากนัก มีเพียงคำว่า “บ่เซา” กับคำว่า “สมส่า” เท่านั้น รูปแบบคำประพันธ์เป็นลักษณ์กลอนแปด ส่วนท่อนร้องที่เป็นลำภูไทนั้น จะมีคำอิสานปะปนอยู่มาก ตลอดทั้งมีการสอดแทรกสำเนียงภาษาผู้ไทยบางคำเข้าไปด้วย ดังนี้

(๑) คำที่เป็นภาษาอีสาน เช่น เชิญมาย่ามเด้อเจ้า เฮือนเฮาโคกหินแฮ่, เชิญให้เจ้ามาแหว่แวมากินข้าวปุ้น อุ่นๆ อยู่ในครัว น้ำนัว ๆ คั้นใหม่ ๆ, จังอ่วยคืน, มาถ่อน, ทางพี้, มาเบิ่ง, โบฮาณ, ส่าลือ, ทางซ้ง, กระด้ง กะบุง กะต่า เทิ่งกะหยัง, กะโบม, ส่องหาเมือไว้, บ่อนใด ๆ , งามเลิง, ย่องยาม, ฮอดหม่อง, ฮ้าง, จุ้มกุ้ม, ไก่ก้อม, ซุ่มแฮง, ซั่นแหล่ว

(๒) คำที่เป็นภาษาผู้ไทย ในบทเพลงมีคำที่ออกสำเนียงภาษาผู้ไทย มี ๔ คำ คือ เมือใส่, ผ้าพื้นเมิง, หลื่นเพอ, หาเมือไว้, หลื่นเมิง

(๓) คำสัมผัส ใช้สัมผัสคล้องจองทั้งสัมผัสสระและสัมผัสอักษร ทำให้เพลงไพเราะและจดจำง่าย เช่น

“เรณู นครนี้ มีเรื่องราว
งดงามบ่เซา หนาวลมที่เรณู
สาวผู้ไทย งามหลาย เมื่อได้มาดู
หักหามใจบ่อยู่ สาวโคกหินแฮ่ เรณู...ผู้งาม..สม ส่า”

(๔) การเลือกใช้คำที่สื่อความหมายถึงความงดงาม ความอุดมสมบูรณ์ ความสนุกสนาน และความสามัคคี ที่สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมชุมชน เช่น คำว่า อลังการลานตา, รวมกันอยู่, เยี่ยมบ้านเยี่ยมครัว, ไปเล่นไปหัว, แซบปิ้งไก่บ้าน, กินข้าวปุ้น, เอาบุญ, งามพล้อย, ส่าลือ, งามเลิง, นำฮอยพ่อ, กองจุ้มกุ้ม, ซุ่มแฮง, น้ำเต็มฮอง, สะอาดอ้าง, เขียวขจี

(๕) การใช้คำสื่อความหมายในเชิงเปรียบเปรยและสัญลักษณ์ เพื่อสื่อความหมายโดยนัย ทำให้เพลงมีความหมายลึกซึ้ง เช่น

“แดดร่มลมตกที่โคกหินแฮ่” สื่อถึงบรรยากาศยามเย็นที่โคกหินแฮ่

“สาวผู้ไทย งามหลายเมื่อได้มาดู” เปรียบเปรยหญิงสาวชาวผู้ไทย

“ผ้าย่อมสีเปลือกไม้” สื่อถึงภูมิปัญญาการย้อมผ้าจากวัสดุธรรมชาติ

“ตามฮอยพ่อแต่พอเพียง” เป็นสัญลักษณ์ของการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวง รัชกาลที่ ๙

“อบายมุข” เป็นสัญลักษณ์ของสิ่งไม่ดี

๓) เนื้อหา ในบทเพลงนี้ ผู้วิจัยต้องการสื่อให้เห็นบริบทและความสำคัญของชุมชนในตำบลโคกหินแฮ่ ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

(๑) ความงดงามของชุมชน ทั้งในแง่ของภูมิประเทศ ผู้คน วัฒนธรรม ประเพณี และความอุดมสมบูรณ์ ดังปรากฏในบทเพลงว่า “เรณูนครนี้ มีเรื่องราว งดงามบ่เซา หนาวลมที่เรณู”, “แดดร่มลมตก ที่โคกหินแฮ่ มาส่างงามแท้ โคกหินแฮ่ นี่นา”, “เมืองเรณู นครพนมสมส่า อลังการลานตา งานประเพณี ประจำตำบล”, “งามเอ๋ย เบิ่งความงามฮอดหม่อง ประเพณี ฮีตคองเก่า”, โคกหินแฮ่ บ่เคยแล้ง งามแฮงน้ำเต็มฮอง”

(๒) เชิญชวนให้คนในชุมชนและนอกชุมชนมา มาร่วมประเพณีประจำตำบล โดยกล่าวถึงกิจกรรม อาหาร และบรรยากาศภายในงานว่า “มาเบิ่งฮีตคอง ของบ้านเฮาเทิง ๑๕ หมู่”, เชิญเด้อ.. เชิญให้เจ้ามาแหว่ แวมากินข้าวปุ้น อุ่น ๆ อยู่ในครัว น้ำนัว ๆ คั้นใหม่ ๆ”, “มาเอาบุญข้าวหลามใหญ่ กินส้มตำปิ้งไก่บ้าน งานบุญแล้ว จังอ่วยคืน”, “มาเด้อมาทางพี้ มาเบิ่งพานบายศรี บายศรีสู่ขวัญเจ้ามูลเก่าโบฮาณ”

(๓) การอนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ผู้วิจัยได้นำเรื่องเกี่ยวกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม การดำรงชีวิตที่ดีงาม และการเคารพบรรพบุรุษแทรกไว้ในบทเพลง เช่น “ให้เจ้าคืนมาถ่อน เบิ่งอาภรณ์เมือใส่..ก่อนเด้อ..ผ้าพื้นเมืองมัดหมี่ ผ้าย้อมสีเปลือกไม้..งามพล้อย หลื่นเพอ”, “เครื่องจักสานงานฝีมือ ก็ส่าลือ ทางซ้ง ของเด้อ..ของดี ๆ หวด กระด้ง กะบุง กะต่า เทิ่งกะหยัง หมู่ไม้กวาด กะติ๊บ กะโบมพัง ให้ส่องหาเมือไว้”, “เอาคุณความเอื้อเฟื้อ นำฮอยพ่อ ด้วยพอเพียง หลีกเลี่ยงความเมามาย.. อบายมุขมั่วสุม ชาวบ้าน”, “ก่อนจากไป แวะไหว้ศาลปู่ตา ตามปกปักรักษา มาตุ้มมาคลุมอุ้มซู”

๔) อัตลักษณ์และวัฒนธรรม ชุมชนในเขตโคกหินแฮ่ ๔ หมู่บ้าน มีอัตลักษณ์และวัฒนธรรมประจำชุมชน แต่เมื่อกล่าวโดยภาพรวมที่ผู้วิจัยได้ประพันธ์ไว้ในบทเพลง มีดังนี้

(๑) ภาษา ชุมชนในเขตโคกหินแฮ่ใช้ภาษาผู้ไทยในชีวิตประจำวัน มีคำที่ปรากฏในบทเพลง คือ เมือใส่, ผ้าพื้นเมิง, หลื่นเพอ, หาเมือไว้, หลื่นเมิง

(๒) การแต่งกาย ชาวผู้ไทยในตำบลโคกหินแฮ่ มีการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน การผลิตเสื้อผ้าที่เป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชาวตำบลโคกหินแฮ่ คือ การนำผ้าทอพื้นเมือง ย้อมด้วยสีธรรมชาติ คือสีเปลือกไม้ ดังปรากฏในบทเพลงว่า “ให้เจ้าคืนมาถ่อน เบิ่งอาภรณ์เมือใส่..ก่อนเด้อ.. ผ้าพื้นเมิงมัดหมี่ ผ้าย้อมสีเปลือกไม้..งามพล้อย หลื่นเพอ”

(๓) อาหาร อาหารของชาวผู้ไทยในตำบลโคกหินแฮ่ ก็เหมือนกับอาหารของชาวอีสานทั่วไป แต่อาหารที่โดดเด่นเป็นอัตลักษณ์ของชาวตำบลโคกหินแฮ่ คือ ข้าวหลาม และปิ้งไก่บ้าน ซึ่งจะมีรสชาติอร่อย แตกต่างจากที่อื่น เนื่องจากมีกรรมวิธีการปรุงรสและส่วนผสมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ จนเป็นที่มาของการจัดงานประเพณีบุญข้าวหลามใหญ่ปิ้งไก่บ้าน ดังปรากฏในบทเพลงว่า “เชิญเด้อ..เชิญให้เจ้ามาแหว่ แวมากินข้าวปุ้น อุ่นๆ อยู่ในครัว น้ำนัวๆ คั้นใหม่ๆ มาเอาบุญข้าวหลามใหญ่กินส้มตำปิ้งไก่บ้าน งานบุญแล้ว จังอ่วยคืน”

(๔) ประเพณี ชาวตำบลโคกหินแฮ่ มีประเพณีประจำตำบลคือ ประเพณีบุญข้าวหลามใหญ่ปิ้งไก่บ้าน ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลและสภาวัฒนธรรมตำบล หมู่บ้านในตำบลโคกหินแฮ่ทั้ง ๑๕ หมู่บ้าน จะร่วมกันและช่วยกันจัดงาน เป็นการช่วยกระชับความสัมพันธ์และความสามัคคีของคนในชุมชน และการแสดงออกถึงวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของชาวผู้ไทยในท้องถิ่น เช่น การแต่งกาย อาหาร การแสดง และการละเล่นพื้นบ้าน ตลอดถึงเป็นโอกาสที่ชาวบ้านจะได้นำสินค้าพื้นเมืองและอาหารมาจำหน่าย ช่วยสร้างรายได้ให้กับชุมชน และเป็นงานประเพณีที่ดึงดูด

นักท่องเที่ยวให้มาเยี่ยมชมตำบลโคกหินแฮ่ ช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวและเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่นให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น

(๕) ความเชื่อ ชาวตำบลโคกหินแฮ่ นอกจากจะมีความเชื่อเคารพศรัทธาในหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาแล้ว ยังมีความเชื่อและเคารพในผีบรรพบุรุษหรือผีปู่ตา ซึ่งเป็นผีปกปักรักษาคนในชุมชน ชาวโคกหินแฮ่ได้สร้างหอปู่ตาไว้ในพื้นบ้านร้าง ซึ่งเคยเป็นหมู่บ้านมาก่อน ก่อนที่จะอพยพมาอยู่ในพื้นที่ที่เป็นบ้านโคกหินแฮ่ปัจจุบัน โดยมีพิธีเซ่นไหว้และบวงสรวงผีปู่ตาเป็นประจำทุกปี ในวันขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๑๒ ดังปรากฏในบทเพลงว่า “ก่อนจากไป แวะไหว้ศาลปู่ตา ตามปกปักรักษา มาตุ้มมาคลุมอุ้มชู”

(๖) หัตถกรรมพื้นบ้าน ในชุมชนโคกหินแฮ่ บางครอบครัวมีการผลิตเครื่องจักสานเอาไว้ใช้ในครัวเรือนและจำหน่าย เครื่องจักสานที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน เช่น หวด กระด้ง กะบุง กะต่า กะหยัง ไม้กวาด กะติบข้าว ดังปรากฏในบทเพลงว่า “ของดี ๆ หวด กระด้ง กะบุง กะต่า เทิ่ง กะหยัง หมู่ไม้กวาด กะติ๊บ กะโบมพัง ให้ส่องหาเมือไว้”

(๗) การเกษตร ชุมชนโคกหินแฮ่ยังคงเป็นชุมชนเกษตรกรรม ทุกครัวเรือนจะมีผืนนาไว้ปลูกข้าว ซึ่งผืนนาจะอยู่ห่างจากหมู่บ้านออกไป มีการปลูกข้าวปลอดสารพิษ เลี้ยงโคขุน ปลูกยางพารา และทำปุ๋ยอินทรีย์ ดังปรากฏในบทเพลงว่า “ข้าวปลอดสาร กองจุ้มกุ้ม กลุ่มโคขุน เลี้ยงกันเกลื่อน ใต้ล่างเฮือน ผัดไก่ก้อม บ่มีฮ้อน ซุ่มแฮง”

กล่าวได้ว่า บทเพลงนี้ได้สื่อสารถึงภาพรวมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชนในตำบลโคกหินแฮ่ มีประเพณีบุญข้าวหลามใหญ่ปิ้งไก่บ้าน ซึ่งเป็นประเพณีประจำตำบล ด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน มีการทอผ้าพื้นเมืองมัดหมี่ ที่ย้อมย้อมสีเปลือกไม้ มีการทำพานบายศรี ทำเครื่องจักสาน ด้านสภาพแวดล้อม มีลำห้วยหลายแห่งและป่าไม้ที่ยังคงอุดมสมบูรณ์ ด้านความเชื่อ มีความเคารพในผีปู่ตา ซึ่งเป็นสิ่งศักดิ์ประจำหมู่บ้าน นอกจากนี้ ยังได้เสนอภาพสาวผู้ไทย ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความงามและเอกลักษณ์ของชาวผู้ไทยในพื้นที่

๔.๔.๒ บทเพลงที่กล่าวถึงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของแต่ละหมู่บ้านในตำบลโคกหินแฮ่ แยกเป็นเพลงแต่ละหมู่บ้าน ดังนี้

๑) บ้านโคกหินแฮ่ หมู่ ๑ มีเพลงที่กล่าวถึงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของบ้านโคกหินแฮ่ หมู่ ๑ จำนวน ๑ เพลง ดังนี้

เพลง โคกหินแฮ่ (หมู่ ๑) พาม่วน

(เต้ย) โอย จั่งว่าหละผู้ฟังลำ จั่งว่าหละผู้ฟังลำ
เคยได้ฟัง ลำสั้น ฟังกัน ฮอดลำล่อง
ลำเลาะของ กะว่าม่วนแท้ ม่วนแท้ โอย ม่วนแท่ ม่วนแท้

ม่วนแท้ โอย ม่วนแท่ ม่วนแท้
โคกหินแฮ่ สิพาลำ
เอาให้หนำ ไปโลด เต้ยสด ๆ เทิงเต้นเทิงม่วน
พอสมควร เฮาจั่งค่อยฟ้อน แอวอ่อน ย้อนใส่ลำ
อย่าสุทำใจเศร้า ใจเหงา มาฟ้อนมาแอ่น
ย้อนใส่แคน กะละว่าแม่นคัก
ถือกบั้งมัก แล้วกะยิ้มเป้ย ๆ ยิ้มเป้ย โอย ยิ้มเป๋ย ยิ้มเป้ย
ยิ้มเป้ย โอย ยิ้มเป๋ย ยิ้มเป้ย
ผู้เคยย้อน อยู่บ่เป็น
(เพลง) มาเถิดมาแม่เนื้อเย็น จะพาเดินเล่นถนนข้าวหลาม
มาเถิดมาแม่เนื้อเย็น จะพาเดินเล่นถนนข้าวหลาม
สืบสาน วัฒนธรรม ประเพณี ที่ลานผู้ไทย
ตักบาตรตอนเช้า โต้ลมหนาว บุญข้าวหลามใหญ่
โคกหินแฮ่ภูมิใจ สืบสานไว้ จนชั่วลูกหลาน
สืบสานไว้ จนชั่วลูกหลาน
โอ้โอ่ แม่ตาหวาน โอ้โอ่ แม่ตาหวาน ไปเที่ยวงาน กับพี่ไหม
เที่ยวงาน บุญข้าวหลามใหญ่ เที่ยวงาน บุญข้าวหลามใหญ่
เบิ่งสาวผู้ไท ผู้จบผู้งาม
ธิดาข้าวหลาม ประจำตำบล
๑๕ ชุมชน ของเฮา ฮวมใจ
(เต้ย) แซบหลายเด้อปิ้งไก่บ้าน แซบหลายเด้อปิ้งไก่บ้าน
ตระการตาพานบายศรีใหญ่
ห้วยน้ำใส น้ำไหลโจ้น ๆ
โจ้น โจ้น โอ๊ย โจ้น โจ๊ะ โจ้น โจ้น
โจ้น โจ้น โอ๊ย โจ้น โจ๊ะ โจ้น โจ้น
ปลาหม่นเลาะคันแท
โคกหินแฮ่ หมู่ ๑ งามตา
ยางพารา งามเขียวขจี
ผ้าไหมมัดหมี่ งามแท้...
(เพลง) โคกหินแฮ่เพริศแพร้ว
วัดสระแก้ว ศูนย์รวมใจไทบ้าน

ผู้คนล้วนน้ำใจดี ผูกมิตรไมตรี มีน้ำใจต่อกัน
ใส่ผ้าพื้นเมือง ฮุ่งเฮือง ฮักมั่น
พาแลงสัมพันธ์ นัดพบที่ลานผู้ไทย
(เต้ย) มาเป็นเขย เป็นใภ้ ผู้ไทยบ้านโคกหินแฮ่
ผุสาวมี แต่คนโก้ ๆ โก้ ๆ โอย โก้ โก๋ โก้ โก้
โก้ ๆ โอย โก้ โก๋ โก้ โก้
สินสอด แม่นบ่แพง
นั่นดอกละนา หนานวลนา ละนาหนานวลนา
ย้อนเอ้าย้อน ฟ้อนม่วนหน้าฮ้าน
โชคดีท่าน พ้อกันเทือหน้า
ขอเต้ยลาไปสาแล้ว
ขออำลาไปก่อนเด้อฯ.

วิเคราะห์บทเพลง

บทเพลง *“เต้ยโคกหินแฮ่ (หมู่ ๑) พาม่วน”* ขับร้องโดย วันชัย ทองธรรมชาติ ผู้แต่งได้ใช้ทำนองลำเต้ย ผสมสมกับทำนองเพลงไทยลูกทุ่งอีสาน เป็นเพลงที่สร้างบรรยากาศความสนุกสนานและความอบอุ่นของชุมชนโคกหินแฮ่ มีจุดเด่นในหลาย ๆ ด้าน องค์ประกอบที่สำคัญของเพลง มีดังนี้

1) คำร้อง/ทำนอง เพลงนี้ใช้คำร้องที่สื่อสารด้วยภาษาไทยอีสานเป็นหลัก เช่น ม่วนแท้, เทิงเต้นเทิงม่วน, ย้อนใส่ลำ, แม่นคัก, ถึกบั้งมัก, ยิ้มเป้ย, แซบหลาย, โจ้น โจ้น, ปลาหม่นเลาะคันแท, ฮุ่งเฮือง, ฮักมั่น, พาแลง, บ่แพง, ม่วนหน้าฮ้าน, พ้อกันเทือหน้า ซึ่งสะท้อนถึงอัตลักษณ์ทางภาษาของชุมชน รูปแบบคำประพันธ์ ขึ้นต้นด้วยกลอนลำเต้ย แล้วต่อมาแทรกด้วยเพลงลูกทุ่งอิสาน และปิดท้ายด้วยลำเต้ยอีกครั้ง ส่วนทำนองเป็นทำนองลำเต้ย ซึ่งเป็นทำนองที่มีจังหวะสนุกสนาน ผสมกับเครื่องดนตรีอีสาน ทำให้เพลงน่าฟัง เหมาะสำหรับการฟ้อนรำในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน

๒) การใช้ภาษา ในบทเพลงจะใช้ภาษาในสองลักษณะ คือ คำร้องที่เป็นท่อนเพลง ใช้สำเนียงภาษาไทย หากเป็นท่อนลำเต้ย จะใช้สำเนียงภาษาถิ่นอีสาน การใช้ภาษาประกอบด้วย

(๑) คำสัมผัส คำร้องมีสัมผัสคล้องจอง ทั้งสัมผัสสระและสัมผัสอักษร ทำให้เพลงมีความไพเราะและจดจำเนื้อเพลงได้ง่าย เช่น ท่อนเพลงว่า “โคกหินแฮ่เพริศแพร้ว วัดสระแก้ว ศูนย์รวมใจไทบ้าน” หรือท่อนลำเต้ยว่า “อย่าสุทำใจเศร้า ใจเหงา มาฟ้อนมาแอ่น ย้อนใส่แคน กะละว่าแม่นคัก ถึกบั้งมัก แล้วกะยิ้มเป้ย ๆ”

(๒) การใช้คำซ้ำ การใช้คำซ้ำเป็นการเน้นให้สะดุดหูผู้ฟัง เมื่อผู้เรียบเรียงดนตรีใส่ลูกเล่นของจังหวะและดนตรีลงไปในช่วงคำซ้ำนั้น ทำให้เป็นจุดสนใจของผู้ฟัง และอยากฟังซ้ำอีก เช่นคำว่า

“ถึกบั้งมัก แล้วกะยิ้มเป้ย ๆ ยิ้มเป้ย โอย ยิ้มเป๋ย ยิ้มเป้ย
ยิ้มเป้ย โอย ยิ้มเป๋ย ยิ้มเป้ย.....”
“โจ้น โจ้น โอ๊ย โจ้น โจ๊ะ โจ้น โจ้น
โจ้น โจ้น โอ๊ย โจ้น โจ๊ะ โจ้น โจ้น.....”
“ผุสาวมี แต่คนโก้ ๆ โก้ ๆ โอย โก้ โก๋ โก้ โก้
โก้ ๆ โอย โก้ โก๋ โก้ โก้.....”

๓) เนื้อหา เนื้อของเพลงนี้ผู้วิจัยได้ประพันธ์คำร้องขึ้นตามคำขวัญของหมู่บ้าน คือ “ลำห้วยสวยงามตา ยางพาราเขียวขจี ผ้ามัดหมี่สง่างาม ข้าวหลามใหญ่ปิ้งไก่บ้าน งามตระการพานบายศรี สืบสานประเพณี ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ” แล้วนำคำขวัญดังกล่าวมาร้อยเรียงเป็นบทเพลงในเชิงแนะนำให้รู้จักบ้านโคกหินแฮ่ (หมู่ ๑) ว่า มีอะไรที่น่าสนใจ อาจจำแนกเนื้อหาของบทเพลงได้ดังนี้

(๑) เชิญชวนท่องเที่ยวให้ผู้ฟังมาเที่ยวชมความงามของชุมชนโคกหินแฮ่ หมู่ ๑ เช่น “ห้วยน้ำใส น้ำไหลโจ้น ๆ ปลาหม่นเลาะคันแท โคกหินแฮ่ หมู่ ๑ งามตา ยางพารา งามเขียวขจี” เพลงนี้จึงเป็นสื่อในการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน โดยนำเสนอความน่าสนใจของโคกหินแฮ่ในด้านต่าง ๆ

(๒) แนะนำให้รู้จักวัฒนธรรมของชุมชนบ้านโคกหินแฮ่ หมู่ ๑ ว่า “มาเถิดมาแม่เนื้อเย็น จะพาเดินเล่นถนนข้าวหลาม....สืบสาน วัฒนธรรม ประเพณี ที่ลานผู้ไทย ตักบาตรตอนเช้า...” แนะนำให้รู้จักสถานที่สำคัญของชุมชนคือ “ถนนข้าวหลาม” โดยชุมชนจะกำหนดวันในเดือนหนึ่ง จะมีกิจกรรมตักบาตรที่ถนนข้าวหลามที่ถนนแห่งนี้ และมีลานผู้ไทย เป็นลานวัฒนธรรมเพื่อจัดกิจกรรมต้อนรับแขกผู้มาเยือน

(๓) แนะนำให้รู้จักประเพณีประจำตำบลว่า “โอ้โอ๋ แม่ตาหวาน ไปเที่ยวงานกับพี่ไหม เที่ยวงานบุญข้าวหลามใหญ่ เที่ยวงานบุญข้าวหลามใหญ่ เบิ่งสาวผู้ไทผู้จบผู้งาม ธิดาข้าวหลามประจำตำบล” แนะนำให้รู้จักประเพณีบุญข้าวหลามใหญ่ ซึ่งกิจกรรมในงาน มีการประกวดธิดาข้าวหลามโดยคัดเลือกสาวงามจากหมู่บ้านต่าง ๆ ในตำบลโคกหินแฮ่ที่สวยที่สุด เป็นธิดาข้าวหลาม ประจำแต่ละปี

(๔) บทเพลงบ่งบอกถึงการแต่งกายและลักษณะนิสัยใจคอของชุมชนบ้านโคกหินแฮ่ หมู่ ๑ ว่า “ผู้คนล้วนน้ำใจดี ผูกมิตรไมตรี มีน้ำใจต่อกัน ใส่ผ้าพื้นเมือง ฮุ่งเฮือง ฮักมั่น พาแลงสัมพันธ์ นัดพบที่ลานผู้ไทย....มาเป็นเขย เป็นใภ้ ผู้ไทยบ้านโคกหินแฮ่” ในบทเพลงสะท้อนให้เห็นว่า ชุมชนโคกหินแฮ่ หมู่ ๑ เป็นคนมีน้ำใจดี มีไมตรีกับทุกคนที่มาเยือน เมื่อมีกิจกรรมที่เป็นทางการ คนในชุมชนจะแต่งกายด้วยผ้าพื้นเมือง จัดพิธีต้อนรับที่ลานวัฒนธรรม ทำให้ชุมชนโคกหินแฮ่เป็นสถานที่ที่น่ามาเยือนถึงกับเชิญชวนให้มาอยู่ เป็นเขยเป็นสะใภ้ของโคกหินแฮ่เลยทีเดียว

๔) อัตลักษณ์และวัฒนธรรม บทเพลง “โคกหินแฮ่ (หมู่ ๑) พาม่วน” ผู้วิจัยประพันธ์ขึ้นเพื่อสื่อให้เห็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชนแห่งนี้ ซึ่งมีทั้งอัตลักษณ์เฉพาะในชุมชน และอัตลักษณ์ที่ใช้ร่วมกับชุมชนใกล้เคียง ดังปรากฏในคำขวัญหมู่บ้าน ดังนี้

(๑) แหล่งน้ำธรรมชาติ ชุมชนบ้านโคกหินแฮ่ หมู่ ๑ มีแหล่งน้ำธรรมชาติ คือ ห้วยยางไหลผ่าน มีน้ำไหลตลอดปี น้ำสีคราม เพราะลำห้วยลึกมาก ชุมชนใช้ประโยชน์โดยทำนาปรังและเกษตรหน้าแล้ง เช่น ปลูกแตงโม ปลูกข้าวโพด ถั่วลิสง มะเขือเทศ นอกจากนี้ ห้วยยางยังไหลผ่านบ้านโคกหินแฮ่ หมู่ ๑๑บ้านนาม่วงทุ่ง นาม่วงท่า และบ้านต้องน้อย หมู่ ๒ บทเพลงได้กล่าวถึงห้วยยางไว้ว่า

“ห้วยน้ำใส น้ำไหลโจ้น ๆ
โจ้น โจ้น โอ๊ย โจ้น โจ๊ะ โจ้น โจ้น
โจ้น โจ้น โอ๊ย โจ้น โจ๊ะ โจ้น โจ้น
ปลาหม่นเลาะคันแท...”

(๒) การทอผ้าพื้นเมือง ชาวบ้านโคกหินแฮ่ หมู่ ๑ มีความชำนาญในการทอผ้าฝ้ายและผ้าไหม โดยใช้กี่ทอแบบดั้งเดิม การทอผ้าพื้นเมืองสะท้อนถึงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ลวดลายที่ปรากฏบนผืนผ้า มักได้รับแรงบันดาลใจจากธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น สีสันเป็นเอกลักษณ์ เช่น ลายดอกไม้ ลายนก และลายเรขาคณิต ดังปรากฏในบทเพลงว่า *“ใส่ผ้าพื้นเมือง ฮุ่งเฮืองฮักมั่น”*

(๓) การทำพานบายศรี เป็นอัตลักษณ์ชุมชนโคกหินแฮ่ ๑ ซึ่งมีผู้ที่มีความชำนาญในการประดิษฐ์พานบายศรี อยู่ในชุมชนแห่งนี้ โดยใช้วัสดุธรรมชาติ เช่น ใบตอง ดอกไม้ และข้าวตอก การจัดทำพานบายศรีต้องอาศัยความประณีตและความรู้ในด้านการพับใบตองและการจัดดอกไม้ให้สวยงาม การแข่งขันทำพานบายศรี เป็นหนึ่งในกิจกรรมหนึ่งในงานข้าวหลามใหญ่ปิ้งไก่บ้าน ดังปรากฏในบทเพลงว่า “แซบหลายเด้อปิ้งไก่บ้าน ตระการตาพานบายศรีใหญ่”

(๔) ถนนข้าวหลามและลานผู้ไทย ถนนข้าวหลามเป็นถนนที่อยู่ในชุมชนโคกหินแฮ่ หมู่ ๑ สภาวัฒนธรรมตำบลโคกหินแฮ่และชุมชนโคกหินแฮ่ หมู่ ๑ ได้ร่วมกันตั้งชื่อว่า ถนนข้าวหลาม เพื่อร่วมกันทำกิจกรรมตักบาตรเช้า เดือนละ ๑ ครั้ง ณ ถนนแห่งนี้ ส่วนลานผู้ไทยเป็นลานกิจกรรม เพื่อชุมชนได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน เช่น ต้อนรับแขกที่มาเยี่ยมเยือน หรือกิจกรรมอื่น ๆ ดังปรากฏในบทเพลงว่า “มาเถิดมาแม่เนื้อเย็น จะพาเดินเล่นถนนข้าวหลาม สืบสาน วัฒนธรรม ประเพณี ที่ลานผู้ไทย ตักบาตรตอนเช้า โต้ลมหนาว บุญข้าวหลามใหญ่” การจัดกิจกรรมตักบาตรเช้า สะท้อนให้เห็นถึงความเลื่อมใสในพุทธศาสนาและการจัดงานบุญประเพณี ที่เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของชุมชนโคกหินแฮ่ หมู่ ๑

(๕) ข้าวหลามใหญ่ปิ้งไก่บ้าน ชุมชนตำบลโคกหินแฮ่ มีชื่อเสียงด้านการทำข้าวหลามขนาดใหญ่และปิ้งไก่บ้าน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น

ชาวโคกหินแฮ่นิยมทำข้าวหลามไว้รับประทานและขาย โดยเฉพาะข้าวหลามของชุมชนโคกหินแฮ่ หมู่ ๑ มีความโดดเด่นที่มีขนาดใหญ่และรสชาติหวานมัน เนื่องจากใช้วัตถุดิบธรรมชาติในท้องถิ่น การทำข้าวหลามเป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมา และได้พัฒนาจนกลายเป็นผลิตภัณฑ์โอทอปที่สร้างรายได้ให้กับชุมชน ส่วนปิ้งไก่บ้าน มีรสชาติอร่อยและเป็นที่นิยมในพื้นที่ การปิ้งไก่เป็นอีกหนึ่งอาชีพที่สร้างรายได้ให้กับชาวบ้าน และมักเสิร์ฟพร้อมกับข้าวหลามและส้มตำ

จากการที่ชาวบ้านนิยมทำข้าวหลามและปิ้งไก่บ้านขาย ชุมชนได้ร่วมกันจัดงานประเพณี “ข้าวหลามใหญ่ ปิ้งไก่แซ่บ” เป็นประจำทุกปี เพื่อสืบสานวัฒนธรรมและส่งเสริมการท่องเที่ยว ภายในงานมีกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การประกวดทำข้าวหลามขนาดใหญ่ การปิ้งไก่บ้าน และการแสดงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ดังปรากฏในบทเพลงว่า

“....โอ้โอ่ แม่ตาหวาน ไปเที่ยวงาน กับพี่ไหม
เที่ยวงาน บุญข้าวหลามใหญ่ เที่ยวงาน บุญข้าวหลามใหญ่
เบิ่งสาวผู้ไท ผู้จบผู้งาม
ธิดาข้าวหลาม ประจำตำบล
สิบห้าชุมชน ของเฮาฮวมใจ
แซบหลายเด้อปิ้งไก่บ้าน แซบหลายเด้อปิ้งไก่บ้าน...”

การทำข้าวหลามและปิ้งไก่บ้าน ไม่เพียงแต่เป็นอาชีพ แต่ยังเป็นการสืบสานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์และส่งเสริมต่อไป

กล่าวได้ว่า เพลงนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอชุมชนโคกหินแฮ่ หมู่ ๑ ผ่านบทเพลงหลายอย่าง เช่น สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่สวยงาม มีลำห้วยไหลผ่าน มีปลาชุกชุม การปลูกพืชเศรษฐกิจ คือ ยางพารา การผลิตปุ๋ยชีวภาพ และกิจกรรมประจำท้องถิ่น เช่น การร่วมทำประเพณีข้าวหลามใหญ่ ปิ้งไก่บ้าน การทำพานบายศรี นอกจากนี้ ยังกล่าวถึงความรักในวัฒนธรรมดั้งเดิม ทั้งการใส่ผ้าพื้นเมืองและการรักษาขนบธรรมเนียมที่สืบต่อมาหลายชั่วอายุคน

๒) บ้านโคกหินแฮ่ หมู่ ๙ มีเกี่ยวกับอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของบ้านโคกหินแฮ่ หมู่ ๙ จำนวน ๑ เพลง ดังนี้

เพลง คิดฮอดโคกหินแฮ่ หมู่ ๙

ไปสิเลอ อยู่สิเลอกะแล้วแต่
บ้านโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร
คึดฮอดหลาย มิเป็นอันกินอันนอน
เดิกเดิกข่อน ยามนอนคึดฮอดแฮง

คึดตลอด คึดฮอดพ่อ คึดฮอดแม่
ท่งนาป่าแก๋ อีกสาวน้อยแก้มแดง
คึดฮอดนำ บุญข้าวหลาม กินพาแลง
เคยเบิ่งแยง ฟ้อนผู้ไทยคู่เคียง
โอ้โอ๊ย คึดฮอดหลาย....คึดฮอดหลาย...คึดฮอดหลาย
อยากกลับไป หาคนไคใกล้ชิด
กินข้าวปลอดสารพิษ เบิ่งเศรษฐกิจพอเพียง
เสื้อผ้าพื้นเมือง ย้อมสีเปลือกไม้ใส่เคียง
มิลืมสำเนียง เว้าผู้ไทย โม้นอีหลี
บ้านโคกหินแฮ่ หมู่ ๙ ยังตราตรึง
ยังคิดถึง บ้านเฮา แดนสุขี
คนไกลบ้าน ทำงาน มานานหลายปี
ลมหนาวสิ่ ๆ คึดฮอด บ้านโคกหินแฮ่ฯ.

วิเคราะห์บทเพลง

บทเพลง *“คิดฮอดโคกหินแฮ่ หมู่ ๙”* ขับร้องโดย วันชัย ทองธรรมชาติ เพลงนี้แสดงความรู้สึกคิดถึงบ้านเกิดของคนที่ออกจากชุมชนไปทำงานต่างถิ่น โดยกล่าวถึงความคิดถึงครอบครัว, ธรรมชาติ, วัฒนธรรม, และวิถีชีวิตแบบพอเพียงของบ้านเกิด และความรู้สึกอยากกลับไปใช้ชีวิตอย่างสงบสุขในบ้านเกิด บทเพลงมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

๑) คำร้อง/ทำนอง ผู้วิจัยใช้สำเนียงและภาษาถิ่นอีสานตลอดทั้งเพลง เช่น คึดฮอด, เดิก เดิกข่อน, คึดฮอดแฮง, กินพาแลง, เบิ่งแยง, คนไค, เบิ่ง, เว้า, โม้นอีหลี, ลมหนาวสิ่ ๆ และสอดแทรกภาษาผู้ไทยเข้าไว้ด้วย เนื่องจากชาวโคกหินแฮ่ หมู่ ๙ เป็นชาวผู้ไทย เช่นคำว่า ไปสิเลอ, อยู่สิเลอ, มิเป็น, มิลืม, โม้นอีหลี การใช้ภาษาและสำเนียงท้องถิ่น ทำให้คนฟังที่เป็นเจ้าของภาษาและสำเนียงเข้าถึงได้ง่าย ส่วนทำนอง เป็นทำนองลักษณะลูกทุ่งอีสานทั่วไป ที่ฟังง่าย ร้องตามง่าย ประกอบกับเพลงเป็นจังหวะสามช่า เหมาะสำหรับการนำไปร้องหรือเต้นรำในกิจกรรมรื่นเริงต่าง ๆ ของชุมชน

๒) การใช้ภาษา ภาษาที่ใช้ในเพลงเป็นสำเนียงภาษาอีสาน แต่มีบางคำที่ใช้คำที่เป็นภาษาผู้ไทย รูปแบบคำประพันธ์เป็นเพลง ๔ ท่อน ตามขนบการแต่งเพลงลูกทุ่ง ลักษณะการใช้ภาษาในบทเพลงนี้ มีดังนี้

(๑) สัมผัส บทเพลงมีสัมผัสนอกสัมผัสในตามลักษณะของบทกวีฉันทลักษณ์ เช่น

อยากกลับไป หาคนไคใกล้ชิด
กินข้าวปลอดสารพิษ เบิ่งเศรษฐกิจพอเพียง

เสื้อผ้าพื้นเมือง ย้อมสีเปลือกไม้ใส่เคียง

มิลืมสำเนียง เว้าผู้ไทย โม้นอีหลี

(๒) เน้นคำซ้ำ คำซ้ำที่ใช้มากที่สุดในบทเพลง คำว่า “คึดฮอด” ใช้จำนวน ๙ ครั้ง ซึ่งเป็นเจตนาของผู้วิจัยที่ต้องการเน้นย้ำคำนี้ เพื่อเน้นย้ำความรู้สึกคิดถึงบ้านว่า คึดฮอดหลาย, คึดฮอดแฮง, คึดฮอดพ่อ, คึดฮอดแม่, คึดฮอดนำ

(๓) การใช้คำที่สื่อความหมาย เช่น คำว่า คึดฮอด หมายถึง คิดถึง, มิเป็นอันกินอันนอน หมายถึง มีความกระวนกระวาย กินไม่ได้นอนไม่หลับ, เดิกเดิกข่อน หมายถึง ดึกจวนจะสว่าง หรือค่อนรุ่งสาง, เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การใช้ชีวิตแบบพอดี โดยใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า พึ่งพาตนเอง และสร้างความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อความยั่งยืนในชีวิต, โม้นอีหลี หมายถึง สนุกจริง ๆ, ลมหนาวี่ ๆ หมายถึง ลมหนาวพัดมาเบา ๆ

๓) เนื้อหา เพลงนี้มีเนื้อหาไม่ยาว ใช้คำไม่มาก แต่มีความหมายหลากหลาย เช่น

(๑) บรรยายถึงวิถีชีวิตแบบเรียบง่าย พอเพียง และผูกพันกับธรรมชาติ ของคนชนบท ดังปรากฏในบทเพลงว่า

คึดตลอด คึดฮอดพ่อ คึดฮอดแม่

ท่งนาป่าแก๋ อีกสาวน้อยแก้มแดง

(๒) เนื้อเพลงกล่าวถึง “โคกหินแห่” ซึ่งเป็นชื่อหมู่บ้านที่บ่งบอกถึงสภาพภูมิประเทศ ดังปรากฏในบทเพลงว่า

ไปสิเลอ อยู่สิเลอกะแล้วแต่

บ้านโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร

(๓) ตัวละครในบทเพลง เป็นคนที่จากบ้านเกิดไปทำงานไกลบ้าน เมื่อนานวันเข้า ทำให้คิดถึงบ้าน คิดถึงพ่อแม่ คิดถึงทุ่งนาป่าเขา และคิดถึงคนรัก ดังปรากฏในบทเพลงว่า

คึดตลอด คึดฮอดพ่อ คึดฮอดแม่

ท่งนาป่าแก๋ อีกสาวน้อยแก้มแดง....,

“โอ้โอ๊ย คึดฮอดหลาย....

อยากกลับไป หาคนไคใกล้ชิด

(๔) กล่าวถึงงานประเพณี “บุญข้าวหลาม” และการละเล่นพื้นบ้าน “ฟ้อนผู้ไทย” ซึ่งเป็นวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน ที่ตนเองเคยฟ้อนคู่กับสาวในบ้านเกิด ดังปรากฏในบทเพลงว่า

คึดฮอดนำ บุญข้าวหลาม กินพาแลง

เคยเบิ่งแยง ฟ้อนผู้ไทยคู่เคียง

(๕) กล่าวถึงวัฒนธรรมบ้านเกิด เช่น การกินข้าวปลอดสารพิษ ใส่เสื้อผ้าพื้นเมืองย้อมสีจากเปลือกไม้ และพูดภาษาผู้ไทย ดังปรากฏในบทเพลงว่า

อยากกลับไป หาคนไคใกล้ชิด
กินข้าวปลอดสารพิษ เบิ่งเศรษฐกิจพอเพียง
เสื้อผ้าพื้นเมือง ย้อมสีเปลือกไม้ใส่เคียง
มิลืมสำเนียง เว้าผู้ไทย โม้นอีหลี

(๖) สะท้อนให้เห็นความผูกพันกับบ้านเกิด แม้จะจากมาหลายปี เมื่อลมหนาวพัดมาเมื่อไรยิ่งคิดถึงบ้านมากขึ้น ดังปรากฏในบทเพลงว่า

บ้านโคกหินแฮ่ หมู่ ๙ ยังตราตรึง
ยังคิดถึง บ้านเฮา แดนสุขี
คนไกลบ้าน ทำงาน มานานหลายปี
ลมหนาวรี่ ๆ คึดฮอด บ้านโคกหินแฮ่

๔) อัตลักษณ์และวัฒนธรรม ในบทเพลง ผู้วิจัยได้สะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชนโคกหินแฮ่ หมู่ ๙ ไว้หลายประการ ทั้งอัตลักษณ์และวัฒนธรรมเฉพาะชุมชนและอัตลักษณ์และวัฒนธรรมที่ใช้ร่วมกับชุมชนใกล้เคียง ดังนี้

(๑) การเกษตร ชาวโคกหินแฮ่ หมู่ ๙ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือ ปลูกข้าวเป็นอาชีพหลัก แต่เน้นเกษตรอินทีรย์ คือใช้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยชีวภาพ เช่น การทำนาข้าวปลอดสารพิษ เป็นต้น

(๒) เศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนโคกหินแฮ่ หมู่ ๙ ได้น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน จนได้ชื่อว่าเป็นชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง

(๓) การแต่งกาย การแต่งกายของชุมชนโคกหินแฮ่ หมู่ ๙ ได้ปรับเปลี่ยนไปตามสมัยนิยมเหมือนชุมชนอื่น ๆ แต่ก็ยังคงอัตลักษณ์การแต่งกายบางประการของชุมชนไว้ ชุมชนมีข้อตกลงกันว่าหากเข้าร่วมกิจกรรมในส่วนราชการและการต้อนรับแขกที่มาเยี่ยมเยือน ให้ใส่เสื้อผ้าพื้นเมืองที่ชุมชนได้ช่วยกันคิดออกแบบไว้ เพื่อสร้างและรักษาอัตลักษณ์การแต่งกายของชุมชนไว้ โดยเสื้อผ้าที่เป็นอัตลักษณ์ร่วมกับชุมชนอื่นในเขตโคกหินแฮ่ คือ ผ้าทอพื้นเมืองที่ย้อมด้วยสีเปลือกไม้ ซึ่งเป็นสีธรรมชาติและได้รับการสืบทอดกรรมวิธีการย้อมมาจากบรรพบุรุษ

(๔) ประเพณี ประเพณีที่สำคัญและถือเป็นอัตลักษณ์และวัฒนธรรมร่วมกับชุมชนอื่น คือ ประเพณีบุญข้าวหลามใหญ่ปิ้งไก่บ้าน อันเป็นประเพณีประจำตำบล ซึ่งชาวชุมชนโคกหินแฮ่ หมู่ ๙ ได้ร่วมจัดกับชุมชนในตำบลโคกหินแฮ่ทุกหมู่บ้าน และประเพณีกินข้าวพาแลง ซึ่งจะทำขึ้นในบางโอกาส เช่น กิจกรรมเชื่อมความสัมพันธ์ของชุมชนในช่วงเทศกาลต่าง ๆ หรือแขกมาเยี่ยมเยือน

(๕) ฟ้อนผู้ไทย การฟ้อนผู้ไทยเรณูนครของชุมชนโคกหินแฮ่ หมู่ ๙ เป็นอัตลักษณ์ร่วมกับชุมชนอื่นเช่นกัน โดยในชุมชนจะมีเยาชนหนุ่มสาวสามารถฟ้อนผู้ไทยได้ทุกคน เนื่องจากได้รับการถ่ายทอดจากคนในครอบครัว และเรียนรู้จากโรงเรียนที่ได้บรรจุการฟ้อนผู้ไทยไว้ในหลักสูตรทุกช่วงชั้นในเขตอำเภอเรณูนคร

(๖) ภาษา ชุมชนโคกหินแฮ่ หมู่ ๙ พูดภาษาผู้ไทยในชีวิตประจำวัน แม้ในวัยเด็กครอบครัวและโรงเรียนจะฝึกให้เด็กพูดภาษาไทยในชีวิตประจำวันก็ตาม แต่เด็กสามารถพูดและฟังภาษาผู้ไทยได้ เพราะในครอบครัวและชุมชนพูดภาษาผู้ไทยในชีวิตประจำวันอยู่แล้ว เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ก็จะพูดภาษาผู้ไทยตามชุมชน

โดยสรุปแล้ว เพลง *คึดฮอดโคกหินแฮ่ หมู่ ๙* เป็นบทเพลงที่ถ่ายทอดความรู้สึกคิดถึงและผูกพันกับบ้านเกิดอย่างลึกซึ้ง สะท้อนวิถีชีวิตเรียบง่ายแบบพอเพียงของชุมชนโคกหินแฮ่ โดยใช้ภาษาท้องถิ่นและการกล่าวถึงวัฒนธรรมพื้นบ้าน ทำให้เกิดภาพลักษณ์ที่อบอุ่นและเป็นกันเองของชุมชน

๓) บ้านโคกอนามัย หมู่ ๑๑ มีเพลงเกี่ยวกับอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของบ้านโคกอนามัย หมู่ ๑๑ จำนวน ๑ เพลง ดังนี้

เพลง โคกอนามัย (หมู่ ๑๑) พาเพลิน

(เกริ่น) บัดนี้....โคกเอ๋ยโคกป่ากว้าง หนทางขี้หินแฮ่
สาวโคกอนามัยไปขุดแย้ หักไม้แหย่ บ่ถวิล
แย้แล่นเข้าโต่งซิ่น เพิ่นหลงฮ้องว่าผะเหลอ ผะเหลอ
แม่นผุเลอพาเว้า เล่านัวหัวม่วน
โคกอนามัยทุกคนล้วน เป็นมิตรไมตรี
ยินดีต้อนรับ ผู้สุคนมาเยี่ยม
เตรียมของต้อน ปิ้งไก่ พร้อมข้าวหลาม
หากได้กินจักคำ ลูกหลานได้นำเอิ้น
(ลำ) ฟังเด้อ บุญบ้านใด๋ ว่าใกล้ไกลบอกกล่าว
บุญ-บ้านใด๋ ว่าใกล้ไกล บ่โอ้อ่าว
เคยไปเหมิดแล้วเจ้า บ่ม่วนเท่าบ้านฉัน
บ้าน-ข้อยนั้น นามว่าโคกอนามัย
อยู่กันเป็นชุมชน ขึ้นตำบลโคกหินแฮ่
แวมาพี้ แว-มาพี้ มีของดีให้เบิ่ง เด้อให้เบิ่ง
กระด้งเขิง กระติบข้าว หวดเครื่องจักสาน
ปิ้ง-ไก่บ้าน ปิ้ง-ไก่บ้าน สืบสานภูมิปัญญา
ตั้งแต่บูฮานมา กะเฮ็ดหารายได้
ข้าวหลามใหญ่ ข้าว-หลามใหญ่ กะมีแต่บั้งใหญ่ใหญ่
กะจั่งว่าเป็นข้าวใหม่ อ่อนนุ่ม หอมหวาน

มี-อีกนั่น ผ้าพื้นเมือง มัดหมี่
มีหลากสี สลับเหลื่อม งามล้ำลื่นแพร
เขียวเหลืองแหล่ เขียว-เหลืองแหล่ อ่อนแก่ ลายหลายหลาก
เป็นของฝากกะได้ ซื้อใช้กะสวย
ใบตองกล้วย ประดิดประดอย ลดหลั่น
ใบ-ตองกล้วย ม้วนเป็นกรวย ลดหลั่น
เป็นบายศรี เก้าชั้น ตองซ้อน ซ้อนขวัญ
ฝั่น-เส้นฝ้าย มาเป็นด้ายผูกแขน ผูกแขน
แทนหัวจิตหัวเจอ ว่ามาเยอขวัญเอย.....
เคยมาเที่ยว โคกอนามัยแล้วบ่
เคย-มาเที่ยว โคกอนามัยแล้วบ่
อยากให้มาพบพ้อ ยามบุญนั่น กะม่วนหลาย
บ้านเฮือนตั้ง เรียงรายส่ายล่าย ส่ายล่าย สะอาดตาสมชื่อ
คนเขาลือสาวงาม กะแม่นความจริงแท้
มามาแหม้ ให้มาแวมาหา มาหา
เดือนธันวา งานบุญ ข้าวหลามใหญ่ ยังรอท่านฯ.

วิเคราะห์บทเพลง

บทเพลง *“โคกอนามัย (หมู่ ๑๑) พาเพลิน”* ขับร้องโดย วันชัย ทองธรรมชาติ ถ่ายทอดความเป็นอยู่ วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของชุมชนโคกอนามัย หมู่ ๑๑ ด้วยทำนองลำพื้นที่เป็นแบบฉบับของเพลงอีสาน บทเพลงนี้มีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

๑) คำร้อง/ทำนอง บทเพลงนี้ผู้วิจัยได้แต่งคำร้องเป็นภาษาถิ่นอีสานตลอดทั้งเพลง และมีภาษาผู้ไทยแทรกเป็นบางคำ เพื่อแสดงถึงอัตลักษณ์ด้านภาษา โดยใช้คำขวัญประจำหมู่บ้านโคกอนามัยเป็นแนวทางในการประพันธ์ คือ “ข้าวหลามใหญ่ปิ้งไก่บ้าน พานบายศรีลือเลื่อง ผ้าพื้นเมืองเลิศวิไล ถิ่นนี้คือโคกอนามัย” นอกจากนี้ สินค้าโอทอปของชุมชน เช่น เครื่องจักสานประเภทฮวดกระด้ง กระติ๊บข้าว ไม้กวาดทางมะพร้าว ไม้กวาดมือเสือ ผ่านการบอกเล่าของคนในชุมชน ที่บอกเล่าสิ่งที่ดีงามในชุมชนให้คนนอกชุมชนได้รับรู้

ส่วนทำนองเพลง ผู้วิจัยใช้ทำนองลำพื้น ซึ่งเป็นทำนองลำโบราณ นิยมใช้ในกรณีที่เล่าเรื่องขนาดยาว เช่น ลำเล่านิทานพื้นบ้าน หรือนิทานชาดก โดยมีคนแสดงคนเดียว มีอุปกรณ์ประกอบการลำคือผ้าข้าวม้า เพื่อประกอบการเล่าเรื่อง เมื่อนำทำนองลำพื้นมาประยุกต์กับดนตรีอีสานและเครื่องดนตรีสมัยใหม่แล้ว ทำให้มีความไพเราะ สนุกสนาน เหมาะสำหรับการฟ้อนรำเป็นอย่างยิ่ง

๒) การใช้ภาษา การใช้ภาษาในเพลงนี้ สามารถจำแนกได้ดังนี้

(๑) ภาษาถิ่น บทเพลงนี้ใช้คำเป็นลักษณ์คำประพันธ์อีสาน หรือคำผญา มี ๒ ลักษณะ คือ ภาษาถิ่นอีสาน เช่น บ่โอ้อ่าว, บ่ม่วน, ข้อย, แวมาพี้, เบิ่ง แหล่, ซ่ายล่าย, มาแหม้, มาแวมาหา และคำในภาษาผู้ไทย เช่น ผะเหลอ, แม่นผุเลอ, หัวเจ๋อ การใช้ภาษาถิ่นอีสานเป็นหลัก ทำให้บทเพลงมีเสน่ห์และอัตลักษณ์เฉพาะตัว

(๒) การสัมผัส มีการใช้สัมผัสคล้องจองแบบกาพย์ยานี ๑๑ ทำให้บทเพลงมีความไพเราะและจดจำง่าย เช่นคำว่า

โคกเอ๋ยโคกป่ากว้าง หนทางขี้หินแฮ่
สาวโคกอนามัยไปขุดแย้ หักไม้แหย่บ่ถวิล

อย่างไรก็ตาม การสัมผัสคำประพันธ์อีสาน บางแห่งอาจไม่ได้ใช้สัมผัสสระหรืออักษร แต่ใช้สัมผัสเสียงสูงต่ำแทนก็มี และใช้ในลักษณะนี้ค่อนข้างมาก เช่น

บ้านเฮือนตั้ง เรียงรายส่ายล่าย ส่ายล่าย สะอาดตาสมชื่อ
คนเขาลือสาวงาม กะแม่นความจริงแท้
มามาแหม้ ให้มาแวมาหา มาหา
เดือนธันวา งานบุญ ข้าวหลามใหญ่ ยังรอท่านฯ.

(๓) การใช้คำ ลำพื้นแต่ละจังหวะเพลง จะใช้คำค่อนข้างเยอะ เพราะฉะนั้น นักร้องหรือหมอลำจะต้องเก่งในการรวบคำและจำคำร้องให้แม่น เพื่อรวบคำร้องให้พอดีกับจังหวะ เช่น

มี-อีกนั่น ผ้าพื้นเมือง มัดหมี่
มีหลากสี สลับเหลื่อม งามล้ำลื่นแพร
เขียวเหลืองแหล่ เขียว-เหลืองแหล่ อ่อนแก่ ลายหลายหลาก
เป็นของฝากกะได้ ซื้อใช้กะสวย

(๔) การเล่นคำ เพื่อให้เกิดความสละสลวยทางภาษากวี และเพื่อให้เกิดความไพเราะ เช่น

ใบตองกล้วย ประดิดประดอย ลดหลั่น
ใบ-ตองกล้วย ม้วนเป็นกรวย ลดหลั่น
เป็นบายศรี เก้าชั้น ตองซ้อน ซ้อนขวัญ
ฝั่น-เส้นฝ้าย มาเป็นด้ายผูกแขน ผูกแขน
แทนหัวจิตหัวเจอ ว่ามาเยอขวัญเอย.....

๓) เนื้อหา เนื้อหาของบทเพลงสื่อถึงกิจกรรมและบรรยากาศของชุมชนบ้านโคกอนามัย โดยเริ่มต้นจากการพูดถึงความสนุกและความอบอุ่นของคนในชุมชน การต้อนรับแขกผู้มาเยือนด้วยไมตรีจิตที่น่าประทับใจ เนื้อหายังแสดงถึงความสำคัญของงานบุญที่เชื่อมโยงทุกคนเข้าด้วยกัน เช่น

บุญข้าวหลามใหญ่ในเดือนธันวาคม ที่เป็นประเพณีร่วมกันทำของชุมชนทั้ง ๔ หมู่ เนื้อหาที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตของชุมชนบ้านโคกอนามัย หมู่ ๑๑ ในบทเพลง มีดังนี้

(๑) วัฒนธรรมของชุมชน ชาวบ้านโคกอนามัยเป็นมิตรและมีน้ำใจ ยินดีต้อนรับผู้มาเยือนด้วยการเตรียมอาหารที่ขึ้นชื่อของชุมชน คือ ข้าวหลาม และปิ้งไก่บ้าน ดังปรากฏในบทเพลงว่า

โคกอนามัยทุกคนล้วน เป็นมิตรไมตรี
ยินดีต้อนรับ ผู้สุคนมาเยี่ยม

(๒) ความภาคภูมิใจในชุมชนตนเอง บทเพลงสื่อถึงความภาคภูมิใจในวิถีชีวิต วัฒนธรรม และภูมิปัญญาของชาวโคกอนามัย เป็นชุมชนที่มีความอบอุ่น แม้จะไปเห็นงานบุญที่ชุมชนไหน ๆ ก็ไม่สนุกสนานเท่างานบุญบ้านโคกอนามัย ดังปรากฏในบทเพลงว่า

ฟังเด้อ บุญบ้านใด๋ ว่าใกล้ไกลบอกกล่าว
บุญ-บ้านใด๋ ว่าใกล้ไกล บ่โอ้อ่าว
เคยไปเหมิดแล้วเจ้า บ่ม่วนเท่าบ้านฉัน
บ้าน-ข้อยนั้น นามว่าโคกอนามัย
อยู่กันเป็นชุมชน ขึ้นตำบลโคกหินแฮ่

(๓) การประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ผู้คนมาท่องเที่ยว และเรียนรู้วิถีชีวิต วัฒนธรรม และภูมิปัญญาของชาวโคกอนามัย ดังปรากฏในบทเพลงว่า

เคย-มาเที่ยว โคกอนามัยแล้วบ่
อยากให้มาพบพ้อ ยามบุญนั่น กะม่วนหลาย
บ้านเฮือนตั้ง เรียงรายส่ายล่าย ส่ายล่าย สะอาดตาสมชื่อ
คนเขาลือสาวงาม กะแม่นความจริงแท้

(๔) เป็นชุมชนที่มีความโดดเด่นด้านเครื่องจักสาน เช่น กระด้ง เขิง กระติบข้าว หวด เป็นต้น ดังปรากฏในบทเพลงว่า

แวมาพี้ แว-มาพี้ มีของดีให้เบิ่ง เด้อให้เบิ่ง
กระด้งเขิง กระติบข้าว หวดเครื่องจักสาน

(๕) มีอาหารพื้นบ้านที่ขึ้นชื่อของตำบลโคกหินแฮ่ ได้แก่ ข้าวหลามบั้งใหญ่ และปิ้งไก่บ้าน ซึ่งมีกรรมวิธีการปรุงรสที่แตกต่างจากที่อื่น โดยได้รับการสืบทอดมาแต่รุ่นปู่ย่าตายาย ดังปรากฏในบทเพลงว่า

ปิ้ง-ไก่บ้าน ปิ้ง-ไก่บ้าน สืบสานภูมิปัญญา
ตั้งแต่บูฮานมา กะเฮ็ดหารายได้
ข้าวหลามใหญ่ ข้าว-หลามใหญ่ กะมีแต่บั้งใหญ่ใหญ่
กะจั่งว่าเป็นข้าวใหม่ อ่อนนุ่ม หอมหวาน

(๖) เป็นชุมชนผลิตสินค้าหัตถกรรม คือผ้าพื้นเมืองมัดหมี่ที่มีลวดลายสวยงาม ดังปรากฏในบทเพลงว่า

มี-อีกนั่น ผ้าพื้นเมือง มัดหมี่
มีหลากสี สลับเหลื่อม งามล้ำลื่นแพร
เขียวเหลืองแหล่ เขียว-เหลืองแหล่ อ่อนแก่ ลายหลายหลาก
เป็นของฝากกะได้ ซื้อใช้กะสวย

(๗) มีการสืบทอดภูมิปัญญาด้านการทำพานบายศรี เพื่อใช้สำหรับบายศรีสู่ขวัญในงานมงคลและกิจกรรมชุมชนในโอกาสต่าง ๆ ซึ่งผลิตจากวัสดุธรรมชาติ คือหยวกและใบตองกล้วย มีลวดลายและประณีตสวยงาม ดังปรากฏในบทเพลงว่า

ใบตองกล้วย ประดิดประดอย ลดหลั่น
ใบ-ตองกล้วย ม้วนเป็นกรวย ลดหลั่น
เป็นบายศรี เก้าชั้น ตองซ้อน ซ้อนขวัญ
ฝั่น-เส้นฝ้าย มาเป็นด้ายผูกแขน ผูกแขน
แทนหัวจิตหัวเจอ ว่ามาเยอขวัญเอย.....

(๘) มีประเพณีประจำท้องถิ่น ซึ่งกระทำร่วมกับชุมชนอื่นในเขตตำบลโคกหินแฮ่ คือประเพณีบุญข้าวหลามใหญ่ ดังปรากฏในบทเพลงว่า

มามาแหม้ ให้มาแวมาหา มาหา
เดือนธันวา งานบุญ ข้าวหลามใหญ่ ยังรอท่านฯ.

๔) อัตลักษณ์และวัฒนธรรม จากเนื้อหาของบทเพลงดังกล่าว สะท้อนให้เห็นอัตลักษณ์และวัฒนธรรมชุมชนที่โดดเด่นของบ้านโคกอนามัย หมู่ ๑๑ ดังนี้

(๑) ข้าวหลามใหญ่ ปิ้งไก่บ้าน เป็นอาชีพเสริมที่สร้างรายได้ให้กับชุมชน แม้ว่าในเขตโคกหินแฮ่จะมีการทำข้าวหลามและปิ้งไก่บ้านในหลายเพื่อขายในหลาย ๆ ชุมชน แต่ที่โดดเด่นคือข้าวหลามและปิ้งไก่บ้านของชุมชนบ้านโคกอนามัย การทำข้าวหลามและปิ้งไก่บ้าน ถือเป็นสัญลักษณ์สำคัญของงานบุญประเพณี

(๒) การทำพานบายศรี ที่แสดงถึงความเคารพและการผูกพันทางจิตวิญญาณในชุมชน โดยในชุมชนบ้านโคกอนามัย จะมีปราชญ์ชาวบ้านที่มีฝีมือด้านการทำพานบายศรีที่โดดเด่นกว่าชุมชนอื่น

(๓) ผ้ามัดหมี่พื้นเมืองที่มีสีสันหลากหลาย ผ้าทอพื้นเมืองของชุมชนบ้านโคกอนามัย มีลวดดลายและสีสันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะชุมชน

(๔) เครื่องจักสาน ชุมชนบ้านโคกอนามัย มีผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานหลายชนิด เช่น หวดนึ่งข้าวเหนียว ตะกร้า กะหยัง กะบุง ซึ่งทำจากไม้ไผ่ สืบทอดภูมิปัญญาการจักสานมาตั้งแต่สมัยโบราณ รูปทรงสวย แข็งแรงทนทาน เข้ารูปไม่บิดเบี้ยว เป็นผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่น

กล่าวได้ว่า เพลง *โคกอนามัย (หมู่ ๑๑) พาเพลิน* เป็นสื่อประชาสัมพันธ์บอกเล่าอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชนบ้านโคกอนามัยไว้อย่างครบถ้วน นอกจากนี้ ยังเป็นบทเพลงที่สะท้อนวิถีชีวิต ความสนุกสนาน และความสัมพันธ์ในชุมชนโคกอนามัย ถ่ายทอดความเป็นกันเองและไมตรีจิตของชาวบ้านผ่านภาษาอีสานและการรักษาประเพณีวัฒนธรรมที่งดงาม ทำให้ผู้ฟังรู้สึกถึงความอบอุ่นและความภูมิใจในบ้านเกิด

๔) บ้านโคกพัฒนา หมู่ ๑๒ มีเพลงเกี่ยวกับอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของบ้านโคกพัฒนา หมู่ ๑๑ จำนวน ๑ เพลง ดังนี้

เพลง โคกพัฒนา (หมู่ ๑๒) พาหย่าว

เอ้า ม่วนหละ ม่วนหละ ม่วนหละ จังหวะมันส์ ๆ
ยามเฮามารวมกัน บ้านนั้นบ้านนี้
กะอยากเต้นถี่ ๆ ถี่ ๆ มีการมีงาน
พอได้ฟังดนตรีมัน ๆ ใจโหลดอดบ่ได้ บ่ได้
อย่าสุเฮ็ดท่าใหญ่ เชิญโลดโดดมา
โคกพัฒนา สิพาหย่าวพาม่วน พาม่วน
เอาจนดินไหง่ถ่วน ไหง่ง้องไปเลย
เอ้า หนุ่มสาว อย่าเฉย ผู้เฒ่าผู้แก่
เชิญฮอดพ่อฮอดแม่ ลุงป้าน้าอาว
ม่วนให้มัน ลืมคราว ได้บีบได้นวด
คันบ่เจ็บ บ่ปวด ให้ฟ้าวหมั่นออกงาน
เทิงซุมลูก ซุมหลาน สิมีงานดีตั๊ว
ปีปโฮไปทั่ว หากว่ามีความสุข
ว่านั่นเด้อ อันนั่นเดอ นั่นเดอ
ก่อนสิเห่อ สิฮ้อง สิลำ
ขอบอกเด้อจักคำ พี่น้องจักหน่อย.....
ของดีดี บ้านเฮามีบ่ค่อย
กะมีดีบ่หน่อย ฟังข้อเว้าจา
หอปู่ตา คันไผได้กราบไหว้
สิสุขใจบักใหญ่ เฮาเคารพนับถือ
อีกกะคือ เรื่องการเกษตร

บ่ต้องรอ ฟ้าวเฮ็ด เรื่องการลงทุน
เพิ่นกะมีโคขุน สร้างเป็นรายได้
อีกทั้งปิ้ง ไก่บ้าน ให้ท่านลองกิน
ถ้าผู้ได้ ได้ยิน อย่าลืมเด้อบอกต่อ.....
เอ้าห่านี้ ผ้านุ่งผ้าทอ นั่นคือผ้าพื้นเมือง
ใช้แล้วบ่เปลือง กะมีไว้ถ่าอยู่
หมู่ ๑๒ โคกพัฒนา ม่องอยู่
ขึ้นเรณู กะเรณูนคร
อยู่อำเภอเรณูนคร
คันเป็นตาออนซอน ม่วนกันได้โลด ได้โลด
เวลาหมด กะหมดลงพอดี
จั่งสิขอ ลาที ลาที หนีไปสาก่อน สาก่อน
ขาวพอนพอน ซ้อนไว้นำแหน่ ท่อนี้แหล่วฯ.

วิเคราะห์บทเพลง

บทเพลง *“โคกพัฒนา (หมู่ ๑๒) พาหย่าว”* ขับร้องโดย วันชัย ทองธรรมชาติ ผู้วิจัยได้ร้อยเรียงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมที่โดดเด่นของชุมชนโคกพัฒนา หมู่ ๑๒ ไว้ในบทเพลง การดำเนินเรื่องของบทเพลงเป็นการบอกเล่าสิ่งดี ๆ ในชุมชนของคนในชุมชน ผ่านศิลปะการขับร้อง ในลักษณะเชิญชวนให้มาท่องเที่ยว และบอกกล่าวว่าในชุมชนมีอะไรที่น่าสนใจ บทเพลงมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

๑) คำร้อง/ทำนอง เพลงนี้เป็นเพลงพื้นบ้านอีสานประเภทหมอลำ ลักษณะคำประพันธ์เป็นแบบลำกลอน ใช้คำตั้งแต่ ๗ คำ ๘ คำ ๙ คำ ขึ้นไป ทำนองลำเดินดง หรือลำทางสั้น ที่เรียกว่าลำเดินดง ก็เพราะนิยมใช้ลำเวลาพรรณนาเกี่ยวกับเดินดงชมป่าของหมอลำกลอน จังหวะเร็ว ปัจจุบันได้นำเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานและเครื่องดนตรีสมัยใหม่เข้ามาเป็นดนตรีประกอบ ทำให้มีจังหวะสนุกสนาน เร้าใจ เมื่อได้ฟังแล้วทำให้เกิดอารมณ์ร่วม อยากเต้นหรือฟ้อนรำตามจังหวะกลอง

๒) การใช้ภาษา ใช้ภาษาพื้นบ้านอีสานเป็นหลัก การใช้ภาษาในบทเพลงนี้ มีดังนี้

(๑) สัมผัส มีการใช้คำสัมผัสนอก สัมผัสใน ตามแบบคำประพันธ์อีสาน เช่น

ของดีดี บ้านเฮามีบ่ค่อย
กะมีดีบ่หน่อย ฟังข้อเว้าจา
หอปู่ตา คันไผได้กราบไหว้
สิสุขใจบักใหญ่ เฮาเคารพนับถือ

(๒) การใช้คำ มีการใช้คำภาษาอีสานที่มีความหมายเฉพาะ คนอีสานเท่านั้นที่จะเข้าใจความหมายของคำเหล่านี้ เช่น อย่าสุเฮ็ดท่าใหญ่, พาหย่าวพาม่วน, ไหง่ถ่วน, ไหง่ง้อง, ลืมคราว, ปีป, ฟ้าวเฮ็ด, ม่องอยู่, มีบ่ค่อย, บักใหญ่, ออนซอน, ขาวพอนพอน การใช้คำภาษาถิ่นทำให้เพลงมีความเป็นธรรมชาติของภาษาถิ่น และสามารถเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของผู้ฟังได้เป็นอย่างดี การใช้ถ้อยคำที่เรียบง่ายและใกล้ชิดนี้ ช่วยให้ผู้ฟังเข้าถึงบรรยากาศและความสนุกได้ง่ายดาย

(๓) การใช้คำซ้ำ เป็นลูกเล่นในการใช้คำ หรือเทคนิคให้สะดุดหูคนฟัง และจดจำคำนั้น เช่น จังหวะ มันส์ ๆ, กะอยากเต้น ถี่ ๆ ถี่ ๆ, พอได้ฟังดนตรี มัน ๆ, สิพาหย่าวพาม่วน พาม่วน, ถ้าผู้ได้ ได้ยิน ได้ยิน, ม่วนกันได้โลด ได้โลด, ว่านั่นเด้อ อันนั่นเดอ นั่นเดอ, จั่งสิขอ ลาที ลาที

๓) เนื้อหา เป็นการเล่าเรื่องบรรยากาศงานบุญในชุมชน ด้วยการเชิญชวนให้ทุกคนในหมู่บ้าน ตั้งแต่เด็กไปจนถึงผู้เฒ่าผู้แก่ มาร่วมงานสนุกสนานตามจังหวะกลองเมื่อมีกิจกรรมหรืองานบุญในชุมชน เนื้อหายังเน้นถึงความพร้อมของชุมชนในการจัดงานและต้อนรับผู้มาเยือนด้วยของดีของท้องถิ่น ผู้วิจัยได้สอดแทรกคำขวัญประจำหมู่บ้าน ซึ่งบ่งบอกถึงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชนบ้านโคกพัฒนาเข้าไปด้วย คือ *หอปู่ตาพึ่งพาใจ การเกษตรนำสมัย โคขุนสร้างรายได้ วิไลผ้าพื้นเมือง และโอท๊อป คือ ปิ้งไก่บ้าน* เนื้อหาของบทเพลงจึงประกอบไปด้วย

(๑) ความบันเทิง จังหวะและดนตรีที่สนุกสนานของเพลง ชุมชนสามารถนำไปใช้ในกิจกรรมรื่นเริงของชุมชนได้

(๒) การเกษตร เนื้อเพลงบอกเล่าถึงโอกาสในการประกอบอาชีพทางการเกษตร และการเลี้ยงปศุสัตว์ คือ โคขุน ซึ่งเป็นอาชีพเสริมนอกจากการทำนา

(๓) สินค้าพื้นเมือง บ้านโคกพัฒนาเป็นแหล่งผลิต “ผ้าผืนเมือง” ซึ่งเป็นผ้าทอประจำท้องถิ่น ที่มีคุณภาพดี เป็นอีกหนึ่งสิ่งที่น่าสนใจของโคกพัฒนา

(๔) อาหาร ชุมชนบ้านโคกพัฒนาและชุมชนใกล้เคียง มีอาชีพเสริมอีกอย่างหนึ่งคือ การขายไก่ย่าง หรือ “ปิ้งไก่” ซึ่งเป็นอาหารที่ขึ้นชื่อของชุมชน ในบทเพลงจึงมีการเชิญชวนให้ผู้คนได้มาลิ้มลองปิ้งไก่ของชุมชนบ้านโคกพัฒนา

(๕) การประชาสัมพันธ์ชุมชน เนื้อหาของเพลงได้กล่าวถึงที่ตั้งของหมู่บ้านโคกพัฒนาว่าตั้งอยู่ที่อำเภอเรณูนคร “หมู่ ๑๒ โคกพัฒนา ม่องอยู่ ขึ้นเรณู กะเรณูนคร อยู่อำเภอเรณูนคร” บทเพลงนี้จึงเป็นการประชาสัมพันธ์ชุมชนบ้านโคกพัฒนา (หมู่ ๑๒) โดยนำเสนอสิ่งที่น่าสนใจต่าง ๆ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว

๔) อัตลักษณ์และวัฒนธรรม ผู้วิจัยได้สอดแทรกอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชนบ้านโคกพัฒนาไว้ในบทเพลง ดังนี้

(๑) สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ “หอปู่ตา” หอปู่ตาในบ้านโคกพัฒนา ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านในเขตโคกหินแฮ่ อันประกอบด้วยบ้านโคกหินแฮ่ หมู่ ๑ หมู่ ๙

บ้านโคกอนามัย และบ้านโคกพัฒนา เคารพนับถืออย่างสูง ถือที่สถิตของวิญญาณบรรพบุรุษ และเชื่อว่าวิญญาณของปู่ตาจะคอยปกป้องคุ้มครองชุมชน ภายในหอจะมีรูปปั้นแทนตัวปู่ตา ชุมชนในเขตโคกหินแฮ่ จะทำพิธีเลี้ยงผีปู่ตาเป็นประจำทุกปี ในวันขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๑๒ ของทุกปี เพื่อขอพรให้ชุมชนมีความสงบสุขและปกป้องจากภัยอันตราย

(๒) การเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจพอเพียง เพลงนี้กล่าวถึงอาชีพท้องถิ่น เช่น การเลี้ยงโคขุน เนื่องจากเกษตรกรในชุมชนบ้านโคกพัฒนา มีการจัดตั้งกลุ่มเลี้ยงโคเฉลิมพระเกียรติ เพื่อส่งเสริมการเลี้ยงโคขุนในพื้นที่ เพื่อเพิ่มรายได้และสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังการทำผ้าทอพื้นเมือง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตที่ยั่งยืนและการพึ่งพาตนเองของชุมชน และเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของชุมชนบ้านโคกพัฒนา

(๓) การผ้าทอพื้นเมือง ชุมชนบ้านโคกพัฒนา หมู่ ๙ ได้ตั้งกลุ่มทอผ้าพื้นเมือง ซึ่งสตรีกลุ่มนี้จะมีความเชี่ยวชาญในการทอผ้าคลุมไหล่จากเส้นด้ายฝ้าย และย้อมด้วยสีธรรมชาติจากพืชมงคล เช่น ผลคูณ (ราชพฤกษ์) และน้ำคราม ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มได้รับการคัดสรรระดับ ๔ ดาวในปี ๒๕๖๒

ลักษณะเด่นของผ้าทอพื้นเมืองของชุมชนบ้านโคกพัฒนา มีการใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติในการย้อมสีผ้า เช่น เปลือกไม้ ใบไม้ และโคลนจากปลักควาย เพื่อให้ได้สีที่สวยงามและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีลวดลายที่สวยงามและมีความหมาย เช่น ลายขอเจ้าฟ้าสิริวัณณวรีฯ ซึ่งเป็นลายที่ได้รับพระราชทานและนำมาใช้ในการทอผ้า

การทอผ้าพื้นเมืองในตำบลโคกหินแฮ่ ไม่เพียงแต่เป็นการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่ยังเป็นการสร้างรายได้และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรม

เมื่อกล่าวโดยสรุปแล้ว เพลง *“โคกพัฒนา (หมู่ ๑๒) พาหย่าว”* เป็นบทเพลงที่ถ่ายทอดวิถีชีวิตและความสนุกสนานในชุมชนบ้านโคกพัฒนาอย่างแท้จริง สะท้อนถึงความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนในหมู่บ้านและความเป็นอิสระของชุมชนผ่านการใช้ภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ทำให้ผู้ฟังสามารถสัมผัสถึงความเป็นมิตร ความรื่นเริง และความมีชีวิตชีวาของชุมชน

๕) บ้านนาบัว หมู่ ๕-๑๓-๑๔ มีเพลงที่สื่อถึงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชนจำนวน ๒ บทเพลง ดังนี้

เพลง เบิ่งสาวนาบัว

ไปดิ้นมาโห นาโบบอนเพิ่นทองเทว
อายนี้นะมาผูเดว โหเจอเปวยังมีไดคู
มาพ้อสาวเจา ขาวอาดหลาดมาดโก้โสยหลู
เยอะเวาเยอะจาเปนหมู เฮ้ออิดูอายแนจักหนอย

ไปดิ้นมาโห นาโบเยมโคผูไทย
เสงเวาเสงไอ กะแมนคนผูไทยออยตอย
ไปพุนกินปา มาบานเจากินลาบกินกอย
เอาบีเสอแดจักหนอย เพเสอนำ ขมอ่ำลำแทะดาย
ผูสาวผูแส ผะวูผะแว มีแหลมีดำ
เวานำยิ้มนำ มีอ้ำมีอาย อยาไดเวาเคว
พอแมสอนเจา เพอเทวมาเวา เฮ้อเจาแลเหลว
อยาองอยาเคว มาเกวเฮอแอน แตอยาแลนนำเขา
สาวผูไทยป๊ะหวาน หิ้นเฮินนั่งซาน ฝาบานสานแตะ
ไปหามาแวะ คักแตะแทะ ไดแวะแอนเจา
ไดเวาไดจา ไดมานั่งนำซำนี้ กะเอา
ดูดอุสีเมา ๆ กินตมซวาไก เยอะไดเจาเปนแฟน

วิเคราะห์บทเพลง

เพลง “เบิ่งสาวนาบัว” ขับร้องโดย นุ๊ก วรุตม์ คนซื่อ ซึ่งเป็นชาวผู้ไทยเรณูนคร บทเพลงสื่อความหมายและอัตลักษณ์ที่น่าสนใจในหลายมิติ ทั้งด้านเนื้อหา การใช้ภาษา อารมณ์ และวัฒนธรรม โดยสามารถวิเคราะห์ได้ ดังนี้

๑) คำร้อง/ทำนอง คำร้องของบทเพลงนี้ เป็นแนวเพลงลูกทุ่งอีสาน ผู้แต่งได้ถ่ายทอดอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุชนบ้านนาบัว โดยเล่าเรื่องราวผ่านการเดินทางของชายหนุ่มที่ไปเที่ยว “บ้านนาบัว” และพบเจอกับสาวบ้านนาที่งดงามน่ารัก ในบทเพลงผู้แต่งได้ให้สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตพื้นบ้าน ทั้งเรื่องการกินอาหารแบบพื้นเมือง เช่น ลาบ ก้อย และสาโท รวมถึงการเปรียบเทียบความเรียบง่ายในชีวิตชนบทที่แฝงด้วยความอบอุ่นของคนท้องถิ่น เนื้อเพลงแสดงถึงการสื่อสารที่ซื่อตรง ไม่ซับซ้อน และตรงไปตรงมาของคนพื้นถิ่น และมีการบรรยายถึงการพบรักในบรรยากาศท้องทุ่ง ซึ่งเป็นภาพที่สะท้อนถึงความเป็นไทยในชนบทได้อย่างลึกซึ้ง

๒) การใช้ภาษา การใช้ภาษาในบทเพลงนี้ มีลักษณะดังนี้

(๑) สัมผัส คำประพันธ์เป็นแบบขนบเพลงลูกทุ่งทั่วไป คือ มี ๔ ท่อน โดยท่อนที่ ๓ เป็นท่อนแยก หรือท่อนฮุค มีการใช้สัมผัสคล้องจอง ทั้งสัมผัสสระและสัมผัสอักษร ทำให้เพลงไพเราะ จำง่าย และสนุกสนาน ดังคำประพันธ์ว่า

ไปดิ้นมาโห นาโบบอนเพิ่นทองเทว
อายนี้นะมาผูเดว โหเจอเปวยังมีไดคู
มาพ้อสาวเจา ขาวอาดหลาดมาดโก้โสยหลู

เยอะเวาเยอะจาเปนหมู เฮ้ออิดูอายแนจักหนอย

(๒) การใช้คำ ในบทเพลงผู้แต่งได้สอดแทรกคำที่ใช้เฉพาะในท้องถิ่น เพื่อแสดงความเป็นอัตลักษณ์ของชาวผู้ไทย เช่นคำว่า ไปดิ้นมาโห, แทะดาย, ผะวู่ผะแว, คักแตะแทะ, ดูดอุ, ซวาไก่ ซึ่งคำเหล่านี้มีใช้เฉพาะในสังคมของชาวผู้ไทยเท่านั้น

(๓) สำเนียงภาษา บทเพลงผู้แต่งได้ใช้สำเนียงภาษาผู้ไทยตลอดทั้งเพลง คำร้องเป็นคำภาษาอีสานท้องถิ่น แต่ออกสำเนียงผู้ไทย เช่น “ไปดิ้นมาโห” (ไปเที่ยว) “นาโบ” (นาบัว) “โสยหลู” (สวยหรู) ทองเทว (ท่องเที่ยว) ผู่เดว (ผู้เดียว) โหเจอเปว (หัวใจเปลี่ยว) เยอะเวาเยอะจา (อยากคุยอยากเจรจาด้วย) เฮ้ออิดู (ให้นึกสงสาร) เยมโคผู้ไทย (เยี่ยมครัวผู้ไทย) เสงเวาเสงไอ (เสียงพูดเสียงไอ) เอาบีเสอแด (ใส่น้ำดีด้วย) ผะวู่ผะแว (กำลังเป็นสาว) อยาไดเว่าเคว (อย่าร่าน) เพอเทวมาเว่า (ใครเทียวมาจีบ) เฮ้อเจ่าแลเหลว (ให้ดูแลต้อนรับ) มาเก่วเฮอแอน (มาเกี้ยวก็ให้คุยด้วย) หิ้นเฮินนั่งซาน (ขึ้นบ้านนั่งเรือน) คักแตะแทะ (ถูกใจจริง ๆ) ซวาไก่ (อาหารพื้นบ้านทำจากเนื้อไก่ต้ม)

การใช้ภาษาผู้ไทยแทรกในบทเพลง สร้างบรรยากาศวิถีชีวิตแบบผู้ไทย และแสดงอัตลักษณ์ของชนเผ่าผู้ไทย ช่วยให้ผู้ฟังรู้สึกถึงความเป็นท้องถิ่นผู้ไทย ซึ่งเป็นสิ่งที่หาได้ยากในบทเพลงทั่วไป

๓) เนื้อหา ผู้แต่งได้นำเรื่องราวการท่องเที่ยวหมู่บ้านนาบัว ซึ่งเป็นหมู่บ้านนวัตวิถี ผ่านเรื่องราวของชายหนุ่มต่างถิ่นที่เข้ามาท่องเที่ยวในหมู่บ้านนาบัว เนื้อหาของบทเพลงมีความเกี่ยวข้องกับชนเผ่าผู้ไทยอย่างชัดเจน และเนื้อเพลงแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรม ภาษา และวิถีชีวิตของชาวผู้ไทยในหลาย ๆ ด้าน เช่น ภาษา อาหาร สาวสวย ที่อยู่อาศัย

๔) อัตลักษณ์และวัฒนธรรม เนื้อหาของบทเพลงได้สะท้อนถึงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชนหมู่บ้านนาบัว ดังนี้

(๑) ภาษา เพลงนี้ผู้แต่งได้ใช้ภาษาถิ่นและสำเนียงของชาวผู้ไทยตลอดทั้งเพลง ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชาวผู้ไทยในชุมชนบ้านนาบัว เช่น

ไปดิ้นมาโห นาโบเยมโคผู้ไทย
เสงเวาเสงไอ กะแมนคนผู้ไทยออยตอย
ไปพุนกินปา มาบานเจากินลาบกินกอย
เอาบีเสอแดจักหนอย เพเสอนำ ขมอ่ำลำแทะดาย

(๒) อาหาร เพลงกล่าวถึงอาหารพื้นบ้านของชาวผู้ไทย เช่น ลาบ ก้อย และซว้าไก่ โดยเฉพาะต้มซว้าไก่เป็นเมนูอาหารพื้นบ้านที่ชาวผู้ไทยนิยมทำและรับประทาน โดยมีต้นกำเนิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน เมนูนี้ไม่เพียงแค่สะท้อนรสชาติความอร่อย แต่ยังเกี่ยวพันลึกซึ้งกับวัฒนธรรมและความเชื่อในพิธีกรรมต่าง ๆ ของคนอีสาน ในพิธีกรรมสำคัญ เช่น การทำขวัญหรือการบวงสรวง ชาวผู้ไทยจะนำไก่ต้มไว้ในพานบายศรี หรือที่เรียกในภาษาถิ่นว่า “พาขวัญ” หรือ “พานพาขวัญ” เพื่อถวายบูชาเทพยดาตามคติพราหมณ์ พานบายศรีถือเป็นสัญลักษณ์ของความ

เป็นสิริมงคล ความดีงาม และความปรารถนาดีที่มอบให้แก่กัน หลังจากพิธีกรรมเสร็จสิ้น เครื่องประกอบภายในพานบายศรีจะถูกแจกจ่ายให้ทุกคนได้รับประทาน ด้วยความเชื่อว่า “เมื่อได้รับประทานแล้วจะมีความเป็นสิริมงคล” ในอดีต ไก่ต้มในพานบายศรีมักมีรสชาติจืด ชาวผู้ไทยจึงปรับปรุงให้รสชาติกลมกล่อมยิ่งขึ้น โดยนำเนื้อไก่ที่ฉีกเป็นชิ้น ๆ ไปต้มอีกครั้ง แล้วปรุงรสด้วยพริกผง ข้าวคั่ว มะขามเปียก ใบมะขามอ่อน และผงชูรส เพิ่มกลิ่นหอมด้วยผักชี ต้นหอม ใบสาระแหน่ และที่สำคัญที่สุดคือผักแพรว ซึ่งเป็นส่วนประกอบหลักที่ขาดไม่ได้ “ต้มซว้าไก่” จึงกลายเป็นอาหารที่สะท้อนวิถีชีวิต ความคิดสร้างสรรค์ และวัฒนธรรมการกินของชาวผู้ไทย โดยไม่เพียงแค่สร้างความอิ่มอร่อย แต่ยังสื่อถึงความเคารพในประเพณีและความเชื่อที่สืบทอดมาอย่างยาวนาน

(๓) ประเพณีดูดอุ การดูดอุหรือการดื่มเหล้าไห เป็นประเพณีพื้นบ้านที่สำคัญของชาวผู้ไทยในอำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ประเพณีนี้สะท้อนให้เห็นถึงความอบอุ่น น้ำใจ และความเป็นมิตรของชุมชนผู้ไทย โดยเฉพาะเมื่อมีแขกผู้มาเยือนหรือมีการจัดงานสำคัญต่าง ๆ คำว่า “ดูดอุ” เป็นภาษาผู้ไทย หมายถึงการดื่มเหล้าอุ ซึ่งเป็นเหล้าหมักที่บรรจุในไหขนาดใหญ่ ไหเหล้านี้ถูกจัดเตรียมไว้สำหรับต้อนรับแขกหรือใช้ในงานพิธีต่าง ๆ เช่น งานแต่งงาน งานบุญ งานประเพณี และการบวงสรวง เหล้าหมักหรือ “อุ” ทำจากข้าวเหนียวหมักกับยีสต์ท้องถิ่นจนได้รสหวานและมีกลิ่นหอมเฉพาะตัว ไหเหล้าถูกประดับตกแต่งด้วยดอกไม้ ผ้าสี หรือพวงมาลัย เพื่อแสดงถึงความเป็นสิริมงคล ขั้นตอนการดูดอุนั้น แขกผู้มาเยือนจะนั่งล้อมรอบไหเหล้า โดยมีหลอดไม้ไผ่หรือหลอดพลาสติกเสียบลงในไห เจ้าภาพจะรินน้ำดื่ม (น้ำสะอาดหรือน้ำเปล่า) ลงในไห เพื่อให้เหล้าหมักไหลออกมาและสามารถดูดดื่มผ่านหลอดได้ ขณะดื่ม มีการเล่นดนตรีพื้นบ้าน เช่น แคน พิณ หรือซอ สร้างความสนุกสนาน ประเพณีการต้อนรับแขกด้วยการดูดอุ เป็นเครื่องหมายของการให้เกียรติแขกผู้มาเยือน และเป็นกิจกรรมนี้ช่วยสร้างความสามัคคี ความสนุกสนาน และความผูกพันระหว่างเจ้าภาพและแขก ประเพณีการดูดอุชนช้าง จึงไม่เพียงเป็นกิจกรรมเพื่อความสนุกสนาน แต่ยังเป็นสะพานเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างผู้คน และเป็นเครื่องยืนยันถึงความงดงามของวัฒนธรรมชาวผู้ไทยที่ยังคงคุณค่าอยู่ในปัจจุบัน

(๔) คุณลักษณะของชาวผู้ไทย มีอัธยาศัยน้ำใจโอบอ้อมอารี เมื่อมีแขกต่างบ้านต่างเมืองมาเยี่ยมบ้านเรือน จะต้อนรับด้วยน้ำใจไมตรี มิได้เสแสร้ง มีคำสอนลูกสอนหลานอยู่ว่า “เพิ่นมาเยี่ยมฮอดเฮือนฮอดซาน เห้อต้อนรับขับสู้มิเห้อขาด มิเห้อเกิน ข้าวปลาอาหาร เหล้าไห ไก่ตัว ขวี่ช้าง ขวี่ม้า” หมายถึง เมื่อมีผู้ที่มาเยี่ยมเยือนถึงบ้าน ให้ต้อนรับอย่างดี ด้วยข้าว ปลาอาหาร โดยให้มีเหล้าอุ ๑ ไห ไก่ ๑ ตัว (คำว่า ขวี่ช้าง ขวี่ม้า หมายถึง เหล้าที่นำมาเลี้ยงต้อนรับ ช้าง คือ อุ ม้า คือเหล้าโรง)[๔๒] ชาวผู้ไทยเรณูนครในชุมชนบ้านนาบัว ก็มีอุปนิสัยใจคอเช่นเดียวกัน ซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์อันโดดเด่น

---

[๔๒] ศรีสุข ผาอินทร์, “การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย: กรณีศึกษาบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาไทยคดีศึกษา สาขาวิชาศิลปศาสตร์**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๗), หน้า ๒.

ของชาวผู้ไทย และมีความเคร่งครัดในจารีตประเพณี หนุ่มสาวที่ยังไม่แต่งงานกันจะถูกเนื้อต้องตัวกันไม่ได้ หากฝ่ายชายละเมิด จะต้องเสียค่าปรับไหม ฝ่ายหญิงเมื่อผู้ชายมาเกี้ยวพาราสี ให้ยิ้มแย้มต้อนรับ หากชอบพอกันก็ให้ผู้หลักผู้ใหญ่มาสู่ขอ ไม่ใช่หนีตามผู้ชายไป ดังที่ปรากฏในบทเพลงว่า

ผูสาวผูแส ผะวูผะแว มีแหลมีดำ
เวานำยิ้มนำ มีอ้ำมีอาย อยาไดเวาเคว
พอแมสอนเจา เพอเทวมาเวา เฮ้อเจาแลเหลว
อยาองอยาเคว มาเกวเฮอแอน แตอยาแลนนำเขา

(๕) เฮือนผู้ไทย ในบทเพลง ผู้ประพันธ์ได้สอดแทรกวิถีชีวิตและเรือนผู้ไทยแบบดั้งเดิมไว้ว่า มีฝาบ้านสานแตะ หมายถึง เรือนขนาดเล็ก ฝาเรือนจะมีลักษณะฝาขัดแตะ ซึ่งเป็นการนำไม้ไผ่มาสานเป็นแผ่นขนาดใหญ่ บางครั้งจะใช้ใบตองกุงซ้อนอยู่ภายในเพื่อเพิ่มความทึบแสงและความทนทาน เรียกว่าฝาใบตองกุง ส่วนพื้นบ้านทำจากไม้เนื้อแข็งที่ถูกเลื่อยเป็นแผ่นหน้ากว้าง ปูตามแนวยาวของเรือน หรืออาจใช้ “ฟากไม้ไผ่” ซึ่งเป็นแผ่นไม้ไผ่ที่นิยมนำมาใช้ในเรือนขนาดเล็ก หรือเถียงนาเพื่อพักอาศัยในฤดูการทำนา[๔๓] ดังปรากฏในบทเพลงว่า

สาวผูไทยป๊ะหวาน หิ้นเฮินนั่งซาน ฝาบานสานแตะ
ไปหามาแวะ คักแตะแทะ ไดแวะแอนเจา
ไดเวาไดจา ไดมานั่งนำซำนี้ กะเอา
ดูดอุสีเมา ๆ กินตมซวาไก เยอะไดเจาเปนแฟน

กล่าวโดยสรุปแล้ว เพลง “เบิ่งสาวนาบัว” สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมประเพณี ภาษา วิถีชีวิต และอุปนิสัย อันเป็นอัตลักษณ์ของชาวผู้ไทยบ้านนาบัวได้อย่างชัดเจน ผ่านเรื่องราวความรักของหนุ่มสาว

เพลง ฟ้าสางที่บ้านนาบัว

นาบัวถิ่นนี้ หมู่บ้านนี้มี ประวัติศาสตร์
พุทธศักราช สองห้าศูนย์แปด เสียงปืนแผดดัง
ร่องรอยอดีต เมื่อวันวาน อนุสรณ์สถาน ได้ก่อสร้าง
บอกเล่าภูมิหลัง หมู่บ้านนาบัว
นาบัวแห่งนี้ อยู่ที่ตำบล โคกหินแฮ่
ชุมชนเก่าแก่ หมู่บ้านผู้ไทย หลายร้อยครอบครัว
วันเสียงปืนแตก เป็นนิมิต หมู่บ้านคอมมิวนิสต์ รู้กันทั่ว

---

[๔๓] Pothasaseewan, “เรือนผู้ไทย”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://shorturl.asia/mgfy7 [๓ มกราคม ๒๕๖๘].

สหายรวมตัว ต่อสู้ด้วยกัน
นาบัววันนี้ มีสันติภาพ
วันเสียงปืนดับ ในปัจจุบัน
บัวบานอยู่กลางลานใจ ประชาธิปไตยที่ยึดมั่น
ปู่เล่าตำนาน ให้ลูกหลานฟัง
นาบัวแห่งนี้ ยังมีกอบัว กลางนาข้าว
กอบัวกอเก่า ก็ยังแตกกอ ลุ่มสายน้ำบัง
วิถีชุมชน น่ายลยิ่งนัก เป็นอัตลักษณ์ ที่เสริมสร้าง
วันนี้ฟ้าสาง ที่บ้านนาบัวฯ.

วิเคราะห์บทเพลง

เพลง “ฟ้าสางที่บ้านนาบัว” ขับร้องโดยนางสาวเนตรนภา ริยะบุตร ผู้วิจัยได้ถ่ายทอดเรื่องราวประวัติศาสตร์ของหมู่บ้านนาบัว ซึ่งตั้งอยู่ในตำบลโคกหินแห่ มีประชากรไทยหลายร้อยครอบครัว โดยย้อนกล่าวถึงช่วงเวลาที่หมู่บ้านมีความขัดแย้งทางอุดมการณ์ทางการเมือง และการต่อสู้ของประชาชน ก่อนที่จะได้รับสันติภาพในปัจจุบัน ผ่านการเปรียบเทียบกับดอกบัวที่บานอยู่ท่ามกลางลานใจ และกอบัวที่ยังคงอยู่กลางนาข้าว แสดงให้เห็นถึงความแข็งแกร่งและความงามของชุมชน

๑) คำร้อง/ทำนอง ผู้วิจัยใช้คำร้องและทำนองตามแบบเพลงลูกทุ่งทั่วไป มี ๔ ท่อน ถ่ายทอดเรื่องราวประวัติศาสตร์และความเป็นมาของบ้านนาบัว ซึ่งเคยเป็นพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งทางการเมืองและการสู้รบในอดีต โดยเฉพาะเหตุการณ์ที่รู้จักกันในนาม “วันเสียงปืนแตก” ซึ่งมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ในพื้นที่ การบรรยายถึงการต่อสู้ในอดีตผสมผสานกับการเปลี่ยนแปลงสู่ความสงบสุขในปัจจุบัน แสดงให้เห็นถึงการเติบโตและการปรองดองของชุมชน เป็นเสมือนคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ที่ส่งต่อเรื่องราวนี้สู่คนรุ่นหลัง

๒) การใช้ภาษา บทเพลงใช้ภาษาไทยกลางตลอดทั้งเพลง โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้

(๑) สัมผัส มีสัมผัสนอกสัมผัสใน ทำให้คนฟังจดจำเนื้อเพลงได้ง่ายขึ้น เช่น ท่อนแรกของเพลงว่า

นาบัวถิ่นนี้ หมู่บ้านนี้มี ประวัติศาสตร์
พุทธศักราช สองห้าศูนย์แปด เสียงปืนแผดดัง
ร่องรอยอดีตเมื่อวันวาน อนุสรณ์สถาน ได้ก่อสร้าง
บอกเล่าภูมิหลัง หมู่บ้านนาบัว

(๒) การใช้คำ ในบทเพลง มีคำเฉพาะท้องถิ่น เช่น “นาบัว” และ “ผู้ไทย” ที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตและอัตลักษณ์ท้องถิ่นอีสาน ภาษาที่ใช้ยังมีความเป็นทางการเล็กน้อยเมื่อพูดถึงเหตุการณ์ในอดีต เช่น “วันเสียงปืนแตก” เพื่อเน้นความสำคัญทางประวัติศาสตร์ นอกจากนี้ การใช้ภาษายังเป็นมิตรและชัดเจน ทำให้เข้าใจง่ายและเหมาะสำหรับการสื่อสารถึงคนท้องถิ่นรวมถึงคนภายนอกที่สนใจ นอกจากนี้ ยังมีการใช้คำในเชิงสัญลักษณ์ เช่น เนื้อเพลงว่า

บัวบานอยู่กลางลานใจ ประชาธิปไตยที่ยืดมั่น
ปู่เล่าตำนาน ให้ลูกหลานฟัง
นาบัวแห่งนี้ ยังมีกอบัว กลางนาข้าว
กอบัวกอเก่า ก็ยังแตกกอ ลุ่มสายน้ำบัง

คำที่ใช้เป็นสัญลักษณ์ที่ใช้ในเพลงนี้ เพื่อสื่อถึงความสงบสุขที่เบ่งบานขึ้นในใจของคนในชุมชน การบรรยายถึง “ฟ้าสาง” ในบ้านนาบัวก็เป็นการเปรียบเปรยถึงการเริ่มต้นใหม่ของชุมชนหลังจากความมืดมนในอดีต อีกทั้งยังเป็นการเปรียบเปรยถึงวันเวลาที่เปลี่ยนไป กอบัวเป็นตัวแทนอุดมการณ์ทางการเมือง แม้ว่าคนรุ่นเก่าจะล้มตายจากไป แต่ก็ยังสืบทอดส่งต่ออุดมการณ์นั้นยังคนรุ่นใหม่ จะเห็นได้ว่า ลูกหลานของเหล่าสหายเหล่านั้น ปัจจุบันได้รับการคัดเลือกให้เป็นผู้ใหญ่บ้านสืบต่อกันมา จากรุ่นสู่รุ่น

๓) เนื้อหา เนื้อหาของบทเพลง ผู้วิจัยได้กล่าวถึงประวัติศาสตร์บ้านนาบัว โดยมีที่ตั้งอยู่ที่ตั้งอยู่ในตำบลโคกหินแห เป็นชุมชนเก่าแก่ของชาวผู้ไทย มีประชากรหลายร้อยครัวเรือน ในปี พ.ศ. ๒๕๐๘ บ้านนาบัวเคยเป็นหมู่บ้านคอมมิวนิสต์ มีการต่อสู้ของสหายคอมมิวนิสต์ จนเป็นที่รู้จักกันทั่วไป ปัจจุบัน บ้านนาบัวมีสันติภาพ เสียงปืนสงบลงแล้ว

๔) อัตลักษณ์และวัฒนธรรม แม้ว่าบทเพลงนี้จะกล่าวถึงประวัติศาสตร์ของหมู่บ้าน แต่ก็ได้แทรกอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชนเข้าไว้ในบทเพลงด้วย เช่น

(๑) มีการสร้างอนุสรณ์สถาน เพื่อบอกเล่าเรื่องราวในอดีตของบ้านนาบัวให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้

(๒) เป็นชุมชนของชาวผู้ไทย บ้านนาบัวตั้งอยู่ในตำบลโคกหินแห เป็นชุมชนที่อยู่อาศัยของชาวผู้ไทยมาอย่างยาวนาน มีประชากรหลายร้อยครัวเรือน

(๓) เป็นหมู่บ้านเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชุมชนและหมู่บ้านนวัตวิถี เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๘ ประชาชนในหมู่บ้านนาบัวเคยมีความขัดแย้งทางด้านอุดมการณ์ทางการเมือง มีการรวมตัวของสหายคอมมิวนิสต์เพื่อต่อสู้ จนเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง จนนำไปสู่วันเสียงปืนแตก

(๔) วิถีชีวิตเกษตรกรรม บ้านนาบัวเป็นชุมชนเก่าแก่ของชาวผู้ไทย ที่มีวิถีชีวิตผูกพันกับการทำนา สถานที่ตั้งของหมู่บ้านเดิมมีสระบัว จึงได้ชื่อว่า“ บ้านนาบัว” ต่อมาถูกน้ำท่วมจึงได้ย้ายที่ตั้งหมู่บ้านขึ้นสู่ที่สูงในปัจจุบัน เนื้อเพลงที่กล่าวถึง “กอบัวกลางนาข้าว” สะท้อนให้เห็นถึงความผูกพัน

ของชาวบ้านกับธรรมชาติ และบัวกลายเป็นสัญลักษณ์ที่เชื่อมโยงอดีต ปัจจุบัน และอนาคตของชุมชนเข้าไว้ด้วยกัน

(๕) การสืบทอดประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ชุมชนบ้านนาบัวให้ความสำคัญกับการเล่าขานตำนานและประวัติศาสตร์จากรุ่นสู่รุ่น บทเพลง “ฟ้าสางที่นาบัว” เป็นตัวอย่างของการถ่ายทอดเรื่องราวในอดีตให้คนรุ่นหลังได้รับรู้ การอนุรักษ์ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เป็นส่วนสำคัญที่ช่วยธำรงรักษาอัตลักษณ์ของชุมชน และสร้างความภาคภูมิใจให้กับคนรุ่นหลัง

(๖) ความเข้มแข็งและการปรับตัว ชุมชนบ้านนาบัวเคยผ่านช่วงเวลาแห่งความขัดแย้งในอดีต แต่ชาวบ้านก็สามารถก้าวผ่านความยากลำบาก และร่วมกันสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นในชุมชน อัตลักษณ์ของความเข้มแข็งและการปรับตัวนี้ แสดงให้เห็นถึงจิตใจที่แข็งแกร่งของชาวบ้านนาบัว

กล่าวโดยสรุป เพลง “ฟ้าสางที่บ้านนาบัว” เป็นมากกว่าแค่บทเพลงธรรมดา แต่เป็นบทบันทึกประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชุมชนบ้านนาบัว ที่เล่าถึงอดีตที่ขมขื่นและปัจจุบันที่สงบสุข ถ่ายทอดเรื่องราวของการก้าวข้ามความขัดแย้งและการเจริญเติบโตของชุมชน ผ่านความศรัทธาในประชาธิปไตยและการมีสันติภาพ

๖) บ้านนาโดนใหม่ หมู่ ๗ มีเพลงที่สื่อถึงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชนจำนวน ๖ บทเพลง ดังนี้

ลำล่อง ประวัติบ้านนาโดนใหม่

โอย...โอย...ละนอ.....ละหนา
หละฟ้าเอ๋ย ฟ้าฮ้องโหย่น ยืนคอยโพน แลไปทางตีนท่ง
สุดขอบฟ้าฟากท่ง เห็นแต่ดงป่าไม้ ไกล ๆ พุ้น
แม่นบ่เห็น หลังคาเฮือน....น้อง
อันนี้หละท่านผู้ฟังลำเอ๋ย
เหมิดแต่ลำทางสั้น หันทางยาว จ้าวทางล่อง
เดือนสิบสองน้ำหมอกย้อย หนาวเนื้อจนสั่นหนาว
ข้าวขึ้นเล้า นาท่งกะเปล่าแปน
นกนางแอ่นบินวน ส่วนสนผู้เทิงฟ้า
ฟังคุณตาเพิ่นเว้า ความเก่าแต่หนหลัง
ลูกหลานฟังตั้งใจ จื่อจำทุกคำเว้า
เทื่อมื้อหน้าลูกเต้า หลานเหลนผู้เกิดใหม่
สิได้บอกเขาได้ ประวัติบ้านแต่ปฐม

สมดั่งคำปราชญ์เว้า ฮู้เมืองอื่นแสนอักโข
บ่สำฮู้เมืองโต บ้านเจ้าของเรื่องเดียวซ้ำ
ไผผู้ลืมกำพืด คึดหมิ่นถิ่นฐานตน
คนสิหัวเยาะเย้ย อยากอายหน้าบ่สรรเสริญ
เป็นหยังเพิ่นจั่งเอิ้น ว่าบ้านนาโดนใหม่
หมอลำวันชัยสิได้ ลำร้องฮ้องสู่ฟัง
ผิดพลาดพลั้ง อดสาฟังอย่าฟ้าวว่า
หากฟังไปข้างหน้า อาจพ้อม่องถืกใจ

อยู่บ่ไกลจากนี้ ประมาณหนึ่งกิโล พอมองเห็นพุมพู่
นั่นหละคือหมู่บ้าน เดิมเค้าแต่ปู่ตา
บ้านนั่นมีชื่อว่า นาโดนเก่าแต่ปฐม
ผสมลาวผู้ไท...ผู้ไท อยู่มาจนเดี๋ยวนี้
ส่วนนาโดนใหม่ก่อนกี้ เมื่อร้อยปีผู้เฒ่าว่า
ยังเป็นโคกเป็นป่า มีทั้งเสือและช้าง กวางเก้งกะเล่ามี
ลางครอบครัวผู้ที่ ไปเฮ็ดไฮ่อยู่ปลายดง
ค่ำแลงลงยินเสียง โฮกดังเสือฮ้อง
ตามหัวไฮ่บางม่อง เห็นฮอยย่ำไปมา
ตามหัวนากะเล่าเห็น ฮอยเสือเป็นตาย่าน
มีเพียงบ้าน บ่กี่หลัง ไถถางจับจองที่
จนปลายปีสองสี่ ห้าสอง นั่นแหละเจ้า เกิดอาเพศเสียหาย
นาโดนเก่าไฟไหม้ อัคคีภัย....ลุกลามไปทั่ว เดน้อ
หลายครอบครัวสูญสิ้น บ่มีบ้านอยู่อาศัย
ยังได้ลุกลามไหม้ วัดวาศาลาต่อ
จนญาพ่อจัวน้อย สะอื้นไห้อยู่บ่เซา
นาโดนเก่าไฟไหม้ หนีตายจ้าละหวั่น
เทิงเฮือนชานเล้าข้าว กลายเป็นเถ้าหลายสิบหลัง

อันนี้หละเพิ่นว่า
โจรขึ้นบ้านสิบครั้ง บ้านที่กะยังเหลือ
ไฟไหม้บ้านสิบเที่อ กะยังเหลือที่บ้าน สถานที่ให้อาศัย
การพนันสิงใจ เพียงครั้งเพียงเที่อ พ่อแม่เอ๋ย
บ่เหลือที่เหลือบ้าน ผลาญสิ้นทุกสิ่งอัน

ไฟไหม้บ้านสร้างใหม่กำลังมี
ยังเหลือที่เหลือทาง ถากถางเอาได้
ครอบครัวโดนไฟไหม้ พากันตัดสินใจ จากบ้านนาโดนเก่า
ย้ายครอบครัวลูกเต้า บ่ายหน้าใจหม่นหมอง
ไปสมทบพี่น้อง อยู่ก่อนแต่เดิมดา
ตามหัวไฮ่ปลายนา โคกป่าน้อไกลบ้าน
ตั้งเฮือนชานแปงสร้าง ถางป่าทำกิน
ขุดโพนก่นดิน ปลูกฟักแฟงแตงเต้า
หลายครัวเฮือนเข้า หลายสิบหลัง ฮวมกันอยู่
เลยเสนอเรื่องสู่ ตั้งเป็นหมู่บ้าน นาโดนใหม่ต่อกระทรวง
เสร็จลุล่วง อนุมัติจากทางการ
นี่หละน้อลูกหลาน ประวัติบ้านเดิมเค้า
หมู่บ้านเฮาก้าวหน้า พัฒนาคู่สู่อย่าง
ผู้ใหญ่บ้าน เพิ่นพาเฮ็ดพาสร้าง ลูกบ้านสามัคคี
ประเพณีกะดีล้น จิตใจคนกะสูงส่ง
มีพระสงฆ์องค์เจ้า สอนให้ฮู้ชั่วดี
นาโดนใหม่เฮานี้ โคกหินแฮ่คือตำบล
เรณูนครถิ่นคน สาวผู้ไทงามแท้
นครพนมฟ้าแหล่ๆ เชิญแวเด้อไปเที่ยว
กินพาแลงผูกเสี่ยว ถือเป็นญาติพี่น้อง
ยินดีต้อน....รับทุกคน นาโดนใหม่ เฮาเอ๊ย...หละนา

วิเคราะห์บทเพลง

บทเพลง “ประวัติบ้านนาโดนใหม่” ผู้วิจัยได้ใช้ทำนองลำล่องในการขับร้องถ่ายทอดเรื่องราวของหมู่บ้านนาโดนใหม่ และประวัติศาสตร์อันยาวนานของชุมชน ที่เต็มไปด้วยความทรงจำและความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมผู้ไทย ผ่านเนื้อหาที่เรียบเรียงอย่างละเอียดลึกซึ้ง สื่อความหมายในหลากหลายแง่มุม ดังนี้

๑) คำร้อง/ทำนอง ผู้แต่งใช้คำร้องในรูปแบบหมอลำ โดยใช้ทำนองลำล่อง ซึ่งเป็นทำนองที่เหมาะสำหรับการเล่าเรื่องยาว ๆ และมีการเล่นเสียงตามแบบของลำล่อง เพื่อให้เข้ากับบรรยากาศการเล่าเรื่องประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน เมื่อคนฟังแล้ว ทำให้รำลึกถึงความหลัง เริ่มจากบรรยายสภาพท้องถิ่นและวิถีชีวิตของคนในอดีต พร้อมกับเล่าถึงเหตุการณ์สำคัญ เช่น เหตุการณ์ไฟไหม้ครั้ง

ใหญ่ที่หมู่บ้านนาโดนเก่า ซึ่งทำให้ผู้คนต้องอพยพมายังพื้นที่ใหม่ แล้วตั้งชื่อว่า นาโดนใหม่ คำร้องมีการใช้ภาษาอีสานแบบท้องถิ่น ซึ่งช่วยเสริมให้เกิดบรรยากาศที่เข้าถึงอารมณ์ของผู้ฟังได้อย่างลึกซึ้ง

๒) การใช้ภาษา ภาษาที่ใช้ในบทเพลงนี้ มีการใช้คำภาษาถิ่นอีสานตลอดทั้งเพลง

(๑) การใช้คำสัมผัส มีการใช้สัมผัสคำตามฉันลักษณ์ของคำประพันธ์อีสาน เช่น

อันนี้หละท่านผู้ฟังลำเอ๋ย
เหมิดแต่ลำทางสั้น หันทางยาว จ้าวทางล่อง
เดือนสิบสองน้ำหมอกย้อย หนาวเนื้อจนสั่นหนาว
ข้าวขึ้นเล้า นาท่งกะเปล่าแปน
นกนางแอ่นบินวน ส่วนสนผู้เทิงฟ้า

(๒) การใช้คำ คำที่นำมาใช้ในกลอนลำนี้ เป็นคำพื้นถิ่นอีสานเป็นส่วนใหญ่ เช่น เปล่าแปน อยู่เทิงฟ้า เพิ่นเว้า จื่อจำ อย่าฟ้าวว่า พ้อม่องถึกใจ พุมพู่ ญาพ่อจัวน้อย เทิงเฮือนชานเล้าข้าว คำภาษาถิ่นนี้สะท้อนถึงอัตลักษณ์ทางภาษาและวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น นอกจากนี้ยังได้สอดแทรกสำนวนและภาษิตท้องถิ่น เช่น “โจรขึ้นบ้านสิบครั้ง ยังเหลือที่ให้อาศัย” หรือ “ไฟไหม้บ้านสร้างใหม่กำลังมี ยังเหลือที่เหลือทาง ถากถางเอาได้” ซึ่งเน้นให้เห็นถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นและความลึกซึ้งในการถ่ายทอดคติสอนใจ

๓) เนื้อหา เนื้อหาของกลอนลำเน้นเล่าถึงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตของชุมชน โดยเฉพาะเหตุการณ์สำคัญที่ทำให้เกิดการย้ายที่อยู่และการสร้างชุมชนใหม่ โดยมีการกล่าวถึงสภาพแวดล้อมพื้นที่ดั้งเดิมของบ้านนาโดนใหม่ ที่เคยมีป่าไม้ เสือ และสัตว์ป่ามากมาย ก่อนจะเปลี่ยนเป็นหมู่บ้านที่จัดระเบียบและพัฒนาไปตามยุคสมัย เนื้อหายังเน้นให้เห็นถึงความเข้มแข็ง ความสามัคคี และการร่วมแรงร่วมใจกันของคนในชุมชน

๔) อัตลักษณ์และวัฒนธรรม บ้านนาโดนใหม่ เป็นชุมชนของชาวผู้ไทยผสม แต่สำเนียงพูดอาจมีคำที่เป็นภาษาลาวปะปนอยู่บ้าง เนื่องจากในหมู่บ้านมีครอบครัวที่พูดภาษาลาวปะปนอยู่หลายครอบครัว จึงทำให้ภาษาพูดผสมผสานกันระหว่างภาษาผู้ไทยกับภาษาลาว สิ่งที่สะท้อนให้เห็นอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชนบ้านนาโดนใหม่ในกลอนลำ มีดังนี้

(๑) การตั้งถิ่นฐาน บ้านนาโดนใหม่มีจุดเริ่มต้นมาจากหมู่บ้านเดิมชื่อ “นาโดน” เนื่องจากบริเวณทุ่งนามีต้นกระโดนเกิดอยู่เป็นจำนวนมาก จึงตั้งชื่อว่า บ้านนาโดน เมื่อขยายหมู่บ้านออกไป จึงตั้งชื่อว่า บ้านนาโดนใหม่ และหมู่บ้านเดิม เติมคำว่าเก่าต่อท้าย เป็นบ้านนาโดนเก่า ซึ่งเป็นชุมชนที่มีทั้งชาวลาว ภูไท และคนไทยอาศัยอยู่ร่วมกัน

(๒) ประวัติศาสตร์หมู่บ้าน บ้านนาโดนใหม่ เกิดขึ้นจากการอพยพของชาวบ้านนาโดนเก่าหลังเกิดเหตุไฟไหม้ครั้งใหญ่เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๕๒ เมื่อประมาณ ๑๐๐ ปีก่อน พื้นที่บ้านนาโดนใหม่ยังเป็นโคกและป่า มีสัตว์ป่าอาศัยอยู่ มีเพียงไม่กี่ครอบครัวที่เข้าไปบุกเบิกทำกิน

จุดเปลี่ยนที่สำคัญของการตั้งหมู่บ้านที่กล่าวไว้ในกลอนลำคือ หลังจากเหตุการณ์ไฟไหม้เพลิงไหม้ สร้างความเสียหายอย่างหนัก หลายครอบครัวต้องสูญเสียบ้านเรือน วัดวาอารามก็ได้รับความเสียหายไปด้วย หลังเหตุการณ์ไฟไหม้ ชาวบ้านนาโดนเดิมส่วนหนึ่ง ตัดสินใจอพยพไปตั้งถิ่นฐานใหม่ โดยเลือกพื้นที่โคกป่าทางทิศใต้ของบ้านนาโดนเดิม และร่วมกันบุกเบิก สร้างบ้านเรือน ทำไร่ทำสวน เมื่อมีผู้คนเข้ามาอยู่รวมกันมากขึ้น จึงมีการเสนอเรื่องไปยังทางการเพื่อจัดตั้งเป็นหมู่บ้านใหม่ และได้รับการอนุมัติให้ตั้งเป็น “บ้านนาโดนใหม่” ในที่สุด

(๓) ความสามัคคี ชาวบ้านร่วมแรงร่วมใจกันบุกเบิก สร้างบ้านเรือน จนกลายเป็นหมู่บ้าน มีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง ชาวบ้านมีความสามัคคี และมีวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชน

(๔) วัฒนธรรมประเพณี ชุมชนมีการอนุรักษ์ประเพณีที่ดีงาม เมื่อมีแขกบ้านมาเยือน จะทำการต้อนรับด้วยอัธยาศัยไมตรีที่ดีงาม

(๕) เป็นชุมชนเกษตรกรรม มีการทำนาเป็นอาชีพหลัก และการค้าขายเป็นอาชีพเสริม

(๖) มีคติสอนใจสอดแทรกในกลอนลำ เช่น

โจรขึ้นบ้านสิบครั้ง บ้านที่กะยังเหลือ
ไฟไหม้บ้านสิบเที่อ กะยังเหลือที่บ้าน สถานที่ให้อาศัย
การพนันสิงใจ เพียงครั้งเพียงเที่อ พ่อแม่เอ๋ย
บ่เหลือที่เหลือบ้าน ผลาญสิ้นทุกสิ่งอัน
ไฟไหม้บ้านสร้างใหม่กำลังมี
ยังเหลือที่เหลือทาง ถากถางเอาได้

กล่าวโดยสรุป บทเพลงนี้ไม่เพียงเล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์ของหมู่บ้านนาโดนใหม่ แต่ยังเป็นเครื่องมือในการบันทึกและถ่ายทอดประวัติศาสตร์และคติสอนใจจากรุ่นสู่รุ่น นอกจากนี้ ยังเป็นสื่อในการเชื่อมโยงความรักและความภาคภูมิใจในถิ่นฐานของคนท้องถิ่น และสร้างความสัมพันธ์ทางใจระหว่างผู้ฟังและชุมชนอีกด้วย

เพลง บ้านนาโดนใหม่

หมู่บ้านผู้ไทย บ้านนาโดนใหม่น่าแล
ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร
ถนนหนทาง ลาดยางเส้นทางสัญจร
ซอยเทคอนกรีตทุกตอน
เป็นระเบียบ เรียบร้อยงามตา

เป็นหมู่บ้านทุน-ชุมชนต้นแบบพอเพียง
พึ่งพาตนเอง ตามรอยพ่อหลวงนำพา

วัดศรีธนนชัย ศูนย์รวมจิตใจศรัทธา
มีปราชญ์ชาวบ้านทรงค่า
ภูมิปัญญาท้องถิ่น หญิงชาย
สินค้าโอทอป ผ้าเทปทอมือน่ายล
ผลิตภัณฑ์ชุมชน จุดเยี่ยมชมผ้าทอผู้ไทย
ออมทรัพย์พูนเพิ่ม ตั้งกลุ่มสร้างเสริมรายได้
ปุ๋ยหมัก ประมง เลี้ยงไก่
สวนครัวมีไว้ เกษตรอินทรีย์
หมู่บ้านหัตถกรรม วัฒนธรรมผู้ไทย
ชุมชนประชาธิปไตย น้ำใจโอบอ้อมอารี
ชุมชนเข็มแข็ง ร่วมแรงรักสามัคคี
รักษาจารีตประเพณี
ถิ่นนี้ คือนาโดนใหม่ฯ.

วิเคราะห์บทเพลง

บทเพลง “บ้านนาโดนใหม่” ขับร้องโดยวันชัย ทองธรรม บทเพลงสะท้อนถึงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของหมู่บ้านชาวผู้ไทย โดยเนื้อเพลงมีการสื่อถึงคุณค่าทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต และความเชื่อในชุมชน บทเพลงมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

๑) คำร้องและทำนอง ผู้วิจัยแต่งทำนองและเนื้อร้องแบบเพลงลูกทุ่งทั่วไป บทเพลงมี ๔ ท่อน เนื้อเพลงใช้ภาษาไทยง่าย ๆ สื่อสารตรงไปตรงมา เน้นการบรรยายสภาพแวดล้อม วิถีชีวิต และความโดดเด่นของบ้านนาโดนใหม่

๒) การใช้ภาษา บทเพลงใช้ภาษาไทยทั้งหมดเพลง มีองค์ประกอบของการใช้ภาษาในบทเพลงนี้ คือ

(๑) การใช้คำสัมผัส มีสัมผัสในสัมผัสนอก ตามขนบเพลงลูกทุ่ง ลักษณะคล้ายกลอนแปด ทำให้จดจำเนื้อเพลงง่าย

(๒) การใช้คำ มีการใช้คำคล้องจองและเล่นคำซ้ำอักษร เช่น เรียบร้อย พอเพียง พึ่งพา ผ้าเทปทอมือ ชุมชน ผ้าทอผู้ไท พูนเพิ่ม สร้างเสริม โอบอ้อมอารี เข็มแข็ง ร่วมแรง และใช้คำที่แสดงถึงความภาคภูมิใจในชุมชน เช่น “ต้นแบบ” “พึ่งพาตนเอง” “ตามรอยพ่อหลวง” “ภูมิปัญญา” “เข้มแข็ง” “สามัคคี” เป็นต้น เพื่อเน้นถึงจุดเด่นของชุมชน

๓) เนื้อหา เป็นการบรรยายเกี่ยวกับหมู่บ้านนาโดนใหม่ ซึ่งเป็นหมู่บ้านต้นแบบพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นชุมชนเข้มแข็ง มีระบบการจัดการที่

เรียบร้อย ชาวบ้านมีความสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และมีการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน เช่น การทอผ้า การทำปุ๋ยหมัก การเลี้ยงไก่ การทำสวนครัว และการทำประมงแปรรูป ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชาวบ้านที่อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและยั่งยืน เนื้อเพลงจึงสื่อถึงอารมณ์ภาคภูมิใจในบ้านเกิด แสดงออกถึงความรัก ความสามัคคี และความผูกพันของคนในชุมชน

๔) อัตลักษณ์และวัฒนธรรม เพลงนี้ได้สื่อถึงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชนได้อย่างชัดเจน เช่น

(๑) ด้านกายภาพ หมู่บ้านมีความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย และมีทัศนียภาพที่สวยงาม

(๒) ด้านเศรษฐกิจ ภายในหมู่บ้านมีกองทุนหมู่บ้านที่มั่นคง มีกลุ่มออมทรัพย์ ชาวบ้านมีอาชีพที่หลากหลาย เช่น การทำเกษตรอินทรีย์ การเลี้ยงสัตว์ การทำปุ๋ยหมัก และการผลิตสินค้าพื้นเมือง เช่น ผ้าทอ ซึ่งช่วยสร้างรายได้ให้กับชุมชน

(๓) ด้านสังคม ชาวบ้านมีน้ำใจ โอบอ้อมอารี รักสามัคคี และร่วมมือร่วมใจกันพัฒนาชุมชน

(๔) ด้านวัฒนธรรม มีวัฒนธรรมแบบผู้ไทย ที่อนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมประเพณีของชาวผู้ไทยมาช้านาน

(๕) ด้านศาสนา มีวัดศรีธนนชัยเป็นวัดประจำหมู่บ้าน เป็นศูนย์รวมจิตใจและศรัทธาของชาวบ้าน

(๖) เป็นชุมชนประชาธิปไตย เมื่อมีการเลือกตั้งในระดับต่าง ๆ ชาวบ้านออกมาใช้สิทธิ์ในการเลือกตั้ง ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์

(๗) เป็นหมู่บ้านทุนชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง โดยชุมชนให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชนแบบยั่งยืน เน้นการพึ่งพาตนเองและน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรมาเป็นแนวทาง

เพลง บ้านหนูอยู่นาโดนใหม่

บ้านหนูอยู่ที่นาโดนใหม่
รวยน้ำใจ ถิ่นผู้ไทยงาม
โสภาวัดวาอาราม
งามวัฒนธรรม เลิศล้ำประเพณี
บ้านหนู หมู่เจ็ด นาโดนใหม่
บุญบั้งไฟ ร่วมใจสามัคคี
สินค้า ผ้าคุณภาพดี
ชุมชนหนูมี แปดคุ้มงามตา

คุ้มบูรพา ทำไร่ทำนา ปลูกยาพันธุ์เตอร์กิช
ผ้าเทปทอมือวิจิตร ผลิตภัณฑ์ คุ้มหลานพ่อบุญมา
ตักบาตรถนนข้าวปุ้น รอยยิ้มอิ่มบุญ คุ้มร่วมใจพัฒนา
ข้าวปุ้นน้ำนัว ขึ้นชื่อ ลือชา
น้ำกะปิ ปลาร้า คุ้มเฟื่องฟ้าสามัคคี
บ้านหนู อยู่ที่นาโดนใหม่
คุ้มวังไผ่ เครื่องจักสานมากมี
ผ้าพื้นเมือง คุ้มลีลาวดี
ญาติสามัคคี พานบายศรีงามตา
สว่างพัฒนา ภูมิปัญญาสมุนไพรฯ.

วิเคราะห์บทเพลง

เพลง “บ้านหนูอยู่นาโดนใหม่” ขับร้องโดยเด็กชายอภิวิชญ์ บัวชุม อายุ ๑๒ ปี เป็นเด็กที่อยู่ในชุมชนบ้านโคกหินแฮ่ ได้สื่อสารอารมณ์เพลงออกมาได้อย่างน่าฟัง เหมาะสมกับวัย บทเพลงมีองค์ประกอบ ดังนี้

๑) คำร้องและทำนอง ผู้วิจัยได้แต่งคำร้องโดยนำความโดดเด่นของคุ้มต่าง ๆ ในหมู่บ้าน มาเป็นแนวทางในการแต่ง เป็นเพลงประเภทเพลงลูกทุ่ง ซึ่งเป็นแนวเพลงที่ได้รับความนิยมในประเทศไทย เนื้อร้องมี ๔ ท่อน มีจังหวะและทำนองสนุกสนาน

๒) การใช้ภาษา ภาษาที่ใช้ในบทเพลงนี้ เป็นภาษาไทยตลอดทั้งเพลง มีองค์ประกอบของการใช้ภาษา ดังนี้

(๑) การใช้สัมผัส เนื้อร้องมีความคล้องจองในลักษณะกลอนแปด ใช้สัมผัสในสัมผัสนอก ทำให้บทเพลงน่าฟัง จดจำเนื้อหาได้ง่าย เช่น

บ้านหนูอยู่ที่นาโดนใหม่
รวยน้ำใจ ถิ่นผู้ไทยงาม
โสภา วัดวาอาราม
งามวัฒนธรรม เลิศล้ำประเพณี

(๒) การใช้คำ มีการใช้คำซ้ำคือ บ้านหนูอยู่ที่นาโดนใหม่ ถึง ๓ แห่ง ทั้งนี้ เพื่อย้ำให้จดจำชื่อหมู่บ้าน และได้ใช้ชื่อคุ้มต่าง ๆ ในหมู่บ้านจำนวน ๘ คุ้ม มาร้อยเรียงกับความโดดเด่นของแต่ละคุ้ม ประกอบด้วย คุ้มบูรพา คุ้มหลานพ่อบุญมา คุ้มร่วมใจพัฒนา คุ้มเฟื่องฟ้าสามัคคี คุ้มวังไผ่ คุ้มลีลาวดี คุ้มญาติสามัคคี คุ้มสว่างพัฒนา ทำให้ผู้ฟังได้ทราบอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของแต่ละคุ้ม

๓) เนื้อหา เนื้อหาของบทเพลงในสองท่อนแรก ผู้วิจัยได้นำคำขวัญประจำหมู่บ้าน คือ นาโดนใหม่ รวมใจสามัคคี บุญบั้งไฟประเพณี สินค้าคุณภาพดี ชุมชนมีผ้าเทปทอมือ มาแทรกไว้ในบทเพลง ส่วนตั้งแต่ท่อนที่ ๓ เป็นต้นไป ได้กล่าวถึงความโดดเด่นและอัตลักษณ์ของแต่ละคุ้ม เมื่อกล่าวโดยภาพรวม บทเพลงนี้วิถีชีวิตของชุมชนบ้านนาโดนใหม่ ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่มีวิถีชีวิตเรียบง่าย ผู้คนในหมู่บ้านมีความสามัคคี มีวัฒนธรรมที่เข้มแข็งและงดงาม มีการทำเกษตรกรรม เช่น ทำไร่ ทำนา ปลูกยาสมุนไพร และมีการสืบสานประเพณีอันดีงาม เช่น บุญบั้งไฟ และประเพณีตักบาตร นอกจากนี้หมู่บ้านยังมีผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อเสียง เช่น ข้าวปุ้น และผ้าทอ ที่มีคุณภาพดี และมีการพัฒนาภูมิปัญญาของชุมชนอยู่ตลอดเวลา

๔) อัตลักษณ์และวัฒนธรรม เนื้อหาของบทเพลงได้กล่าวถึงอัตลักษณ์ของแต่ละคุ้มในหมู่บ้านนาโดนใหม่ไว้ ดังนี้

(๑) คุ้มบูรพา ซึ่งเป็นคุ้มที่อยู่ทางทิศเหนือของหมู่บ้าน เมื่อสิ้นหน้านา ชาวนาบางครอบครัวจะปรับพื้นที่นาทำไร่ยาสูบ คือ ยาพันธุ์เตอร์กิช เป็นรายได้เสริม เป็นวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนในชุมชน แสดงถึงความผูกพันกับธรรมชาติและการเกษตร

(๒) คุ้มหลานพ่อบุญมา ชาวบ้านคุ้มนี้มีฝีมือด้านทอผ้าเทป ที่มีลวดลายสวยงาม ซึ่งถือเป็นสินค้าโอท๊อปของชุมชน สะท้อนถึงภูมิปัญญาและความประณีตของชาวบ้านในการสร้างสรรค์งานศิลป์หัตถกรรม

(๓) คุ้มร่วมใจพัฒนา คุ้มนี้มีสิ่งที่โดดเด่นและเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนคือ ชุมชนได้ร่วมใจกันตั้งชื่อซอยหรือถนนในชุมชนว่า ถนนข้าวปุ้น มีพิธีเปิดป้ายถนนข้าวปุ้นเมื่อต้นปี พ.ศ. ๒๕๖๗ และได้ชักชวนเพื่อนบ้านภายในคุ้ม ทำบุญตักบาตรเช้าในวันสำคัญ ๆ เป็นประจำ เป็นกิจกรรมทางศาสนาที่สะท้อนถึงความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา

(๔) คุ้มเฟื่องฟ้าสามัคคี อัตลักษณ์ที่โดดเด่นของคุ้มนี้คือ บางครอบครัวได้ยึดอาชีพทำขนมจีนขาย เพื่อเป็นรายได้เสริม โดยมีน้ำยาที่ทำจากน้ำปลาร้าปรุงรส เรียกว่า “น้ำนัว” นอกจากนี้ยังมีน้ำกะปิ และน้ำกะทิ ให้เลือกรับประทาน มีรสชาติความอร่อยที่เป็นเอกลักษณ์ ข้าวปุ้นน้ำนัวจึงเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ด้านอาหารของชุมชนนาโดนใหม่อีกด้วย

(๕) คุ้มวังไผ่ มีปราชญ์ชาวบ้าน ที่มีความชำนาญด้านเครื่องจักสานที่ทำจากไม้ไผ่ เช่น กะติ๊บข้าว ตะกร้า กระบุง หมวก ซึ่งแสดงถึงภูมิปัญญาชาวบ้านที่สืบทอดมาแต่บรรพบุรุษ

(๖) คุ้มลีลาวดี ภายในคุ้มมีการนำผ้าพื้นเมือง มาตัดเย็บเป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูป ซึ่งฝีมือการตัดเย็บประณีตสวยงาม จนกลายเป็นสินค้าโอทอปประจำชุมชนบ้านนาโดนใหม่

(๗) คุ้มญาติสามัคคี ภายในคุ้มมีกลุ่มสตรีได้รวมตัวกันจัดทำพานบายศรี เป็นพานบายศรีที่สวยงามตระการตา สำหรับใช้ในพิธีกรรมต่าง ๆ ในหมู่บ้าน

(๘) คุ้มสว่างพัฒนา ภายในคุ้มมีปราชญ์ชาวบ้าน ที่มีภูมิความรู้ด้านสมุนไพร เพื่อใช้ในการรักษาโรคต่าง ๆ สะท้อนถึงความรู้และความผูกพันกับธรรมชาติของชาวบ้านในการดูแลสุขภาพ

กล่าวโดยภาพรวมของเพลงนี้ เนื้อเพลงบรรยายถึงชีวิตในชุมชนนาโดนใหม่ ที่มีทั้งความงดงามของธรรมชาติ วัดวาอาราม และประเพณีต่าง ๆ โดยชุมชนนี้มีการจัดงานบุญบั้งไฟ ซึ่งแสดงถึงความสามัคคี และยังมีการผลิตสินค้าและผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์จากแต่ละคุ้ม โดยแต่ละคุ้มมีการสร้างสรรค์งานที่หลากหลาย เช่น การทอผ้า งานจักสาน การปลูกยาสูบ และการทำสมุนไพร ซึ่งทำให้หมู่บ้านมีสินค้าพื้นบ้านที่หลากหลายและยังคงเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตดั้งเดิม

นอกจากนี้ เพลงนี้ยังแสดงถึงความเป็นชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง ที่ส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน โดยผ่านการนำภูมิปัญญาชาวบ้านและผลผลิตท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นสินค้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวแล้ว ยังเป็นการเชิญชวนให้ผู้มาเยือนสัมผัสกับชีวิตเรียบง่ายและงดงามของชาวนาโดนใหม่ที่ยึดถือในวัฒนธรรมท้องถิ่นและแนวคิดการพึ่งพาตนเอง

เพลง สาวนาโดนใหม่

ลมหนาวลูบ จูบฟางกลางทุ่งนา
หมู่ดอกหญ้า เบ่งบานรับแสงตะวัน
หยาดน้ำค้างแวววับ แสงทองทาบจูบรับขวัญ
หนาวลมเมื่อเหมันต์ หนาวสะท้าน ที่บ้านนาโดน
ลมพัดติ้ง เคล้าคลึงแก้มสาวหวั่นไหว
สาวนาโดนใหม่ หนาวใจ เหงาใจโกนโตน
ครองโสดมาสิบแปดหนาว ครองสาวมาสิบแปดฝน
คึดฮอดผู้ลางคน เขาสิสน สิฮู้บ่หนา
หอมดอกจิก คึดฮอดแต่ความหลัง
หอมดอกฮัง คึดฮอดแต่ความเก่า
หอมดอกคัดเค้า คือสิเฒ่าบ่เป็นเพิ่นว่า
บาดห่าน้อง ยามหอมดอกมันปลา
ส่างเป็นแท้หละ คึดฮอดหน้า อ้ายแท้เด
คึดฮอดอ้าย ลมพัดไผ่เวกวิโว
ลมพัดโพธิ์ เสียงโพธิ์พัดโวกวิเว
อยู่ใกล้ก็เหมือนอยู่ไกล แอบมักอ้ายอุกหลายเด
ย่านอ้ายหนีไปมีเม บ่าวเมิงเว ลืมสาวนาโดนฯ.

วิเคราะห์บทเพลง

เพลง “สาวนาโดนใหม่” ขับร้องโดยนางสาวเนตรนภา ริยะบุตร เป็นบทเพลงลูกทุ่งอีสานที่สื่อถึงชีวิตและความรู้สึกของสาวชาวบ้าน โดยเพลงนี้สะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของวิถีชีวิตพื้นบ้านผ่านเนื้อหาที่เน้นบรรยากาศท้องทุ่งนาในช่วงฤดูหนาว ซึ่งเต็มไปด้วยดอกหญ้าและน้ำค้างยามเช้า องค์ประกอบของเพลงนี้ มีดังนี้

๑) คำร้อง/ทำนอง เนื้อร้องมีทั้งคำภาษาไทยและภาษาท้องถิ่นปะปน ทำให้มีกลิ่นไอของความเป็นอีสาน ลักษณะการประพันธ์เป็นเพลง ๔ ท่อน ตามขนบเพลงลูกทุ่งทั่วไป ทำนองเป็นทำนองเพลงลูกทุ่งอีสาน มีจังหวะสนุกสนาน

๒) การใช้ภาษา ใช้สำเนียงภาษาไทยและภาษาพื้นบ้านอีสาน มีองค์ประกอบ ดังนี้

(๑) การใช้สัมผัสภาษา คำสัมผัสในบทเพลงมีความคล้องจอง สละสลวย เช่น

ลมหนาวลูบ จูบฟางกลางทุ่งนา
หมู่ดอกหญ้า เบ่งบานรับแสงตะวัน
หยาดน้ำค้างแวววับ แสงทองทาบจูบรับขวัญ
หนาวลมเมื่อเหมันต์ หนาวสะท้าน ที่บ้านนาโดน

(๒) การใช้คำ มีการใช้คำซ้ำอักษรสื่อความหมายให้ชัดเจน เช่น เบ่งบาน, แวววับ, เคล้าคลึง หวั่นไหว

มีการเล่นคำเพื่อให้เกิดไพเราะ เช่น คำว่า “ครองโสดมาสิบแปดหนาว ครองสาวมาสิบแปดฝน” “คึดฮอดอ้าย ลมพัดไผ่เวกวิโว ลมพัดโพธิ์ เสียงโพธิ์พัดโวกวิเว”

มีการใช้คำท้องถิ่น เช่น คำว่า “โกนโตน” และ “อุกหลายเด” และคำที่เป็นสำเนียงภาษาผู้ไทย เช่น “ย่านอ้ายหนีไปมีเม บ่าวเมิงเว ลืมสาวนาโดน”.

๓) เนื้อหา เพลงนี้สื่อถึงความเหงาของหญิงสาวบ้านนาคนหนึ่ง เมื่อถึงฤดูหนาว ถูกลมหนาวพัดผิวกาย ทำให้หนาวสะท้านเข้าไปถึงหัวใจ ทำให้คิดถึงชายต่างถิ่นคนหนึ่งที่เธอแอบชอบ แต่ก็หวั่นในหัวใจว่าชายคนนั้นจะสนใจเธอหรือไม่ ผู้แต่งได้สื่อสารความรู้สึกของหญิงสาวผ่านสัญลักษณ์ทางธรรมชาติ เช่น ดอกไม้ ทุ่งนา สายลม เพื่อสื่อถึงความรู้สึกเหงา อ้างว้าง และคิดถึง

๔) อัตลักษณ์และวัฒนธรรม แม้ว่าบทเพลงนี้จะกล่าวถึงอารมณ์ความรำพึงรำพันของหญิงสาวชาวบ้านคนหนึ่งก็ตาม แต่เนื้อหาในบทเพลงก็ยังสะท้อนให้เห็นอัตลักษณ์และวัฒนธรรม ซึ่งผู้วิจัยได้แต่งขึ้นในบริบทของชุมชนบ้านนาโดนใหม่ ดังนี้

๑) บทเพลงกล่าวถึงบรรยากาศท้องทุ่งยามเช้าในฤดูหนาว หยาดน้ำค้างที่เกาะอยู่บนดอกหญ้า เมื่อต้องแสงตะวันยามเช้า จะสะท้อนแสงแวววาว และเบ่งบานรับแสงตะวัน

(๒) ชื่อดอกไม้ในบทเพลง เช่น “ดอกจิก” “ดอกฮัง” และ “ดอกคัดเค้า” “ดอกมันปลา” เป็นพันธุ์ไม้พื้นบ้านอีสาน กวีมักนำมาสัมพันธ์กับวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยเฉพาะในบทผญา

ดังสำนวนผญาโบราณอีสานที่ว่า *“หอมดอกจิก คิดฮอดบ้านหลัง หอมดอกฮัง คิดฮอดบ้านเก่า หอมดอกคัดเค้า คือสิเถ้าบ่เป็น”* ผู้วิจัยได้นำบทผญานี้ มาดัดแปลงคำให้เข้ากับจังหวะเพลงว่า *“หอมดอกจิก คึดฮอดแต่ความหลัง หอมดอกฮัง คึดฮอดแต่ความเก่า หอมดอกคัดเค้า คือสิเฒ่าบ่เป็นเพิ่นว่า บาดห่าน้อง ยามหอมดอกมันปลา ส่างเป็นแท้หละ คึดฮอดหน้า อ้ายแท้เด๋”* โดยมีความหมายว่า คนเฒ่าคนแก่เมื่อได้กลิ่นดอกจิก ดอกฮัง ดอกคัดเค้า ทำให้คิดถึงความหลัง แต่หญิงสาวเมื่อได้กลิ่นดอกมันปลา กลับทำให้คิดถึงคนรัก

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้นำสำนวนกลอนลำ *“ใบไผ่โวกวีโว”* ของหมอลำบุญเพ็ง ไฝผิวชัย ศิลปินแห่งชาติ ที่คนฟังคุ้นหูว่า *“ฟังเสียงลมพัดต้อง ใบไผ่โวกวิโว ลมพานต้องตองโพโวกวิเวก โจ้กเจ้กน้ำล้นต้อน ปลากั้งสิเชื่อนวัง”* มาดัดแปลงว่า *“คึดฮอดอ้าย ลมพัดไผ่เวกวิโว ลมพัดโพธิ์ เสียงโพธิ์พัดโวกวิเว”* เมื่อได้ฟังแล้วทำให้ผู้เฒ่าผู้แก่นึกถึงบรรยากาศเก่า ๆ ของท้องถิ่นอีสานที่ผ่านมาเมื่อหลายสิบปี

(๓) การใช้ภาษาผู้ไทยในท่อนสุดท้ายของบทเพลง คำว่า “มีเม” (มีเมีย) “บ่าวเมิงเว” (หนุ่มเมืองเว) แสดงถึงการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมภาษาอีสานและวัฒนธรรมภาษาผู้ไทยเข้าด้วยกันในบทเพลง ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของภาคอีสาน

กล่าวโดยสรุป เพลงนี้สะท้อนถึงชีวิตของสาวนาโดนใหม่ ที่ผูกพันกับธรรมชาติและการเกษตร ถ่ายทอดความคิดถึงและความซื่อสัตย์ที่มีต่อคนรัก การใช้ชื่อดอกไม้พื้นบ้านที่มีกลิ่นหอมสะท้อนถึงการเชื่อมโยงกับธรรมชาติอย่างลึกซึ้ง และเนื้อหาแสดงถึงวัฒนธรรมของความรักแบบบ้าน ๆ ที่อาจไม่ได้หวือหวา แต่เปี่ยมไปด้วยความบริสุทธิ์ใจ

เพลง มนต์รักนาโดนใหม่

ข้อยมาเยี่ยมเยือน ชมบ้านชมเรือน ท้องถิ่นแดนไพร
บ้านนาโดนใหม่ ถิ่นผู้ไท เรณูนคร
วัฒนธรรม งดงาม เป็นตาออนซอน
มาเห็นแล้วใจสะออน
ข้อยคนแรมรอน มาจากแดนไกล
สำเนียงผู้ไท ไพเราะจับใจ ถ้อยเจรจา
สาวงามบ้านป่า โสภาดั่งเทพีบ้านไพร
บายศรีสู่ขวัญ ต้อนรับประทับจิตใจ
งดงามฟ้อนรำผู้ไท
สมแล้วใครใคร อยากมาเยี่ยมเยือน
เสียงแคนห่าว หนุ่มสาวร่ายรำม่วนแท้

ได้มาร่วมขบวนแห่ บุญผะเหวด ฮีตปีคองเดือน
บุญประเพณี ประจำปี ไม่มีลืมเลือน
สัมผัสถิ่นนี้แล้วเหมือน ต้องมนต์คนนาโดนใหม่
สบตาน้องนาง ดูดอุชนช้าง ดั่งต้องมนตรา
ข้อยเมายิ่งกว่า ดื่มสาโทเหล้าอุร้อยไห
อยากฝากชีวี ไว้ที่ดินแดนผู้ไทย
แม้นต้อง รอนแรมจากไกล
จะไม่ลืมคน นาโดนใหม่เอยฯ

เพลง อย่าลืมนาโดนใหม่

พี่มาเยี่ยมเยือน ชมบ้านชมเรือน ท้องถิ่นแดนไพร
บ้านนาโดนใหม่ ท้องถิ่นผู้ไทเรณูนคร
กินข้าวหรือยัง เชิญนั่งดื่มน้ำเย็นก่อน
ยินดีต้อนรับคนจร พี่คงแรมรอน มาจากแดนไกล
มาแต่สิเล้อ ดี๋อกดี๋เจอ ได้เจรจา
ถิ่นนี้บ้านป่า ไม่โสภาดั่งเมืองศิวิไลซ์
ชวนพี่นั่งชม วัฒนธรรมฟ้อนรำผู้ไท
บายศรีสู่ขวัญสื่อใจ ต้อนรับอวยชัย แขกผู้มาเยือน
บุญเดือนหก จัดริ้วขบวนม่วนแท้
ร่ายรำร่วมขบวนแห่ บุญผะเหวด ฮีตปีคองเดือน
บุญประจำปี ประเพณีไม่มีลืมเลือน
แรกเห็นหน้าพี่น้องเหมือน ต้องมนต์ของคนแดนไกล
สบตาพี่ชาย น้องนี้เขินอาย ดั่งต้องมนตรา
หัวใจประหม่า ยิ่งกว่าเมาเหล้าอุร้อยไห
อยากฝากวาจา สัญญาจากสาวผู้ไท
แม้นพี่รอนแรมจากไป อย่าได้ลืมคน นาโดนใหม่เด้อฯ.

วิเคราะห์บทเพลง

เพลง “*มนต์รักนาโดนใหม่*” และ “*อย่าลืมนาโดนใหม่*” เป็นเพลงลูกทุ่งที่ผู้ชายและผู้หญิงร้องแก้กัน ที่สื่อถึงความประทับใจของหนุ่มสาวที่ได้พบเจอกันในชุมชน บทเพลงทั้งสองยังแสดงถึงวัฒนธรรมและประเพณีของชาวผู้ไทยนาโดนใหม่อย่างชัดเจน บทเพลงมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

๑) คำร้องและทำนอง คำร้องของทั้งสองเพลงนี้ใช้ภาษาถิ่นอีสาน ผสมผสานกับภาษาไทยภาคกลาง ทำให้เพลงมีความเป็นกันเอง อบอุ่น และเข้าถึงง่าย การใช้ภาษาถิ่นนี้สะท้อนถึงอัตลักษณ์ของชุมชนนาโดนใหม่ และช่วยสร้างบรรยากาศท้องถิ่นให้กับเพลง มนต์รักนาโดนใหม่ ผู้วิจัยเล่าจากมุมมองของชายหนุ่มผู้มาเยือน และอย่าลืมนาโดนใหม่ เป็นเพลงร้องแก้จากหญิงสาวในท้องถิ่น ซึ่งมีคำร้องและทำนองที่ฟังง่ายตามแบบของเพลงลูกทุ่งขนานแท้

๒) การใช้ภาษา ในบทเพลงนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ภาษาไทยกลางผสมกับภาษาท้องถิ่นได้อย่างลงตัว มีการใช้คำสัมผัส คำซ้ำ และการเปรียบเทียบ

(๑) สัมผัสภาษา บทเพลงทั้งสองมีคำคล้องจองสัมผัสนอกสัมผัสในทุกบรรทัด การใช้ภาษาในเชิงกวีที่สละสลวย จึงทำให้เพลงทั้งสองมีความโดดเด่น

สบตาน้องนาง ดูดอุชนช้าง ดั่งต้องมนตรา
ข้อยเมายิ่งกว่า ดื่มสาโทเหล้าอุร้อยไห
อยากฝากชีวี ไว้ที่ดินแดนผู้ไทย
แม้นต้องรอนแรมจากไกล
จะไม่ลืมคน นาโดนใหม่เอย

(๒) การใช้คำ ในบทเพลงได้ใช้คำที่เป็นภาษาถิ่นอีสานหลายคำ เพื่อแสดงถึงอัตลักษณ์ทางภาษา เช่น เป็นตาออนซอน ใจสะออน เสียงแคนห่าว ฮีตปีคองเดือน มีคำที่เป็นภาษาผู้ไทยปะปนอยู่ด้วย เช่น มาแต่สิเล้อ ดี๋อกดี๋เจอ ดูดอุชนช้าง เหล้าอุ

(๓) การใช้คำในเชิงเปรียบเทียบ ทำให้ความหมายของคำมีความเด่นชัดและเข้าใจง่ายขึ้น เช่น โสภาดั่งเทพีบ้านไพร, สัมผัสถิ่นนี้แล้วเหมือน ต้องมนต์คนนาโดนใหม่, ดูดอุชนช้าง ดั่งต้องมนตรา , น้องนี้เขินอาย ดั่งต้องมนตรา, หัวใจประหม่า ยิ่งกว่าเมาเหล้าอุร้อยไห

(๔) การใช้อักษรซ้ำและสัมผัสอักษร เช่น เยี่ยมเยือน, แรมรอน, ไพเราะจับใจ ถ้อยเจรจา, ร่ายรำ ลืมเลือน, แล้วเหมือน ต้องมนต์, ดั่งต้องมนตรา, ท้องถิ่นผู้ไท, ดี๋อกดี๋เจอ ได้เจรจา, หัวใจประหม่า ยิ่งกว่าเมาเหล้าอุร้อยไห

๓) เนื้อหา เพลงมนต์รักนาโดนใหม่ เน้นถึงการมาเยือนชุมชนผู้ไทยของชายหนุ่มผู้มาจากแดนไกล และการพบเจอหญิงสาวที่น่าประทับใจ การต้อนรับอันอบอุ่นและประเพณีท้องถิ่น เช่น การบายศรีสู่ขวัญและการฟ้อนรำผู้ไทย แสดงถึงความเป็นกันเองและมิตรภาพที่ชาวบ้านมีต่อแขกผู้มาเยือน การได้มีส่วนร่วมในบุญผะเหวด ซึ่งเป็นฮีตคองประเพณีสำคัญประจำปี สร้างความผูกพันลึกซึ้งในใจ ทำให้ชายหนุ่มเกิดความประทับใจและอยากฝากหัวใจไว้ที่นาโดนใหม่ ด้านหญิงสาวก็แสดงความเขินอายปนตื่นเต้นเมื่อได้พบชายหนุ่ม พาเที่ยวชมประเพณีท้องถิ่น และเกิดความประทับใจในแขกผู้มาเยือน

๔) อัตลักษณ์และวัฒนธรรม ทั้งสองบทเพลงนี้ผู้วิจัยได้สื่อถึงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชนบ้านนาโดนใหม่ในมิติต่าง ๆ ดังนี้

(๑) ความมีน้ำใจ เพลงกล่าวถึงการต้อนรับผู้มาเยือนด้วยความยินดี “บายศรีสู่ขวัญ” ซึ่งเป็นประเพณีต้อนรับแขกของชาวผู้ไทยบ้านนาโดนใหม่ แสดงให้เห็นถึงน้ำใจไมตรีของคนในชุมชน

(๒) การต้อนรับขับสู้แบบชาวผู้ไทย โดยเพลงกล่าวถึงการต้อนรับผู้มาเยือนด้วยการถามกินข้าวหรือยัง เชิญดื่มน้ำเย็นก่อน และคำพูดที่เป็นมิตร แสดงถึงวัฒนธรรมการต้อนรับที่อบอุ่นของชาวนาโดนใหม่

(๓) ประเพณีดูดอุ ประเพณีการต้อนรับที่เป็นทางการของชาวผู้ไทยประการหนึ่งคือ การต้อนรับด้วยการเชิญแขกผู้มาเยือนด้วยการ “ดูดอุ” หรือ “ชนช้าง” ในบทเพลงผู้วิจัยได้เปรียบเทียบความรู้สึกของชายหนุ่มที่เกิดความประทับใจสาวในชุมชน เพียงสบตาก็เกิดหลงใหลเหมือนกับมึนเมาจากการดื่มสาโท ซึ่งเป็นเครื่องดื่มแอลกอฮอล์พื้นบ้าน ความหลงใหลที่เกิดขึ้นกับสาวนาโดนใหม่นั้นรุนแรงยิ่งกว่าอาการมึนเมาจากสาโท ขณะเดียวกัน ฝ่ายหญิงสาวก็เกิดความรู้สึกเมื่อสบตากับฝ่ายชายว่า “สบตาพี่ชาย น้องนี้เขินอาย ดั่งต้องมนตรา หัวใจประหม่า ยิ่งกว่าเมาเหล้าอุร้อยไห”

(๔) การแสดงวัฒนธรรมพื้นบ้าน บทเพลงได้เชิญชวนแขกผู้มาเยือนชมการฟ้อนรำผู้ไทย ซึ่งเป็นศิลปะการแสดงที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวนาโดนใหม่ และการเล่นดนตรีพื้นบ้าน โดยกล่าวถึง “เสียงแคนห่าว หนุ่มสาวร่ายรำม่วนแท้” ซึ่งเป็นดนตรีและการแสดงพื้นบ้านของชาวผู้ไทย เสียงแคนอันไพเราะ บวกกับท่ารำที่สนุกสนาน แสดงถึงความมีชีวิตชีวาของวัฒนธรรม และเป็นสัญลักษณ์ของความบันเทิงในแบบฉบับของคนท้องถิ่น

(๕) ประเพณีบุญเดือนหก เพลงเน้นย้ำถึง “บุญผะเหวด” ซึ่งชุมชนได้จัดขึ้นในเดือนหก จึงมีชื่อเรียกอีกอย่างว่า “บุญเดือนหก” และซึ่งเป็นประเพณีสำคัญของหมู่บ้าน ที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี เป็นการแสดงถึงความศรัทธาในพระพุทธศาสนาและความสามัคคีของชุมชนในการร่วมกันจัดงาน ถือเป็นบุญบ้าน ที่คนทุกเพศ ทุกวัย และพระสงฆ์ จะต้องให้ความร่วมมือ โดยมีขบวนแห่ที่สนุกสนานและขบวนฟ้อนรำที่สวยงาม

(๖) วัฒนธรรมทางภาษา หมู่บ้านนาโดนใหม่เป็นชุมชนของชาวผู้ไทย พูดภาษาผู้ไทยในชีวิตประจำวัน ผู้วิจัยได้สอดแทรกภาษาผู้ไทยไว้ในบทเพลงว่า “มาแต่สิเลอ ดี๋อกดี๋เจอ ได้เจรจา” หมายถึง มาจากไหน และดีใจที่ได้พูดคุยด้วย”

เมื่อกล่าวโดยสรุป ทั้งสองเพลงแสดงถึงอัตลักษณ์ของชุมชนผู้ไทยนาโดนใหม่ ที่เต็มไปด้วยวัฒนธรรมพื้นบ้านและประเพณีที่สืบทอดมาอย่างยาวนาน บุญผะเหวดซึ่งเป็นฮีตคองประจำเดือนหกเป็นสัญลักษณ์ของการร่วมมือกันในชุมชน งานบายศรีสู่ขวัญและการฟ้อนรำเป็นส่วนหนึ่งของการรักษาวัฒนธรรมผู้ไท และการดื่มเหล้าอุพื้นเมืองหรือ “ดูดอุชนช้าง” สะท้อนถึงเอกลักษณ์ของวิถีชีวิตและการผ่อนคลายแบบดั้งเดิม

๘) บ้านเนินน้ำคำ หมู่ ๑๐ มีเพลงที่สื่อถึงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชนจำนวน ๓ บทเพลง ดังนี้

เพลง บ้านเนินน้ำคำ

เนินน้ำคำ อำเภอเรณูนคร
หนึ่งในภูธร แดนดินถิ่นชาวผู้ไท
ชุมชนเข้มแข็ง ฮักแพงแบ่งปันน้ำใจ
หมู่บ้านเกษตรก้าวไกล
ร่วมใจ ร่วมพัฒนา
เนินน้ำคำ แม้นใครได้ไปเยี่ยมเยือน
ขึ้นบ้านชานเรือน เลี้ยงดูข้าวน้ำซ่ามปลา
ยินดีต้อนรับ ขับสู้แขกไปไทยมา
ของฝากจากภูมิปัญญา
ภูมิความรู้ ของชาวผู้ไท
ขนมจีนน้ำนัว หนึ่งในสินค้าโอทอป
ไผชิมรับรองต้องชอบ ทุกคนตอบ แซบหลาย แซบหลาย
ผ้าไหมทอมือ หรือผ้าซิ่นตีนจกหลากลาย
ประมงแปรรูปมากมาย
ผ้าไหมพรม ผลิตภัณฑ์ชุมชน
เนินน้ำคำ หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง
พึ่งพาตนเอง ตามรอยพ่อหลวงไม่จน
พออยู่พอกิน ไม่มีหนี้สินติดตน
อยู่เย็นเป็นสุขทุกคน
ชุมชน บ้านเนินน้ำคำฯ.

วิเคราะห์บทเพลง

เพลง “บ้านเนินน้ำคำ” ขับร้องโดยนางสาวเนตรนภา ริยะบุตร เป็นเพลงลูกทุ่งที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนบ้านเนินน้ำคำ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม บทเพลงนี้เล่าเรื่องราวของหมู่บ้านที่เต็มไปด้วยความรัก ความสามัคคี และการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง มีองค์ประกอบของบทเพลง ดังนี้

๑) คำร้องและทำนอง เป็นเพลงลูกทุ่งอีสาน บทเพลงมี ๔ ท่อน ผู้วิจัยได้แต่งขึ้นโดยผ่านการเล่าเรื่องของคนในชุมชนบ้านเนินน้ำคำ ที่กล่าวถึงชุมชนของตนเอง ว่าเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในอำเภอเรณูนคร ชุมชนแห่งนี้มีลักษณะเป็นชุมชนเกษตรกรรม ที่มุ่งเน้นการพึ่งพาตนเองและเป็นชุมชนเข้มแข็ง โดยชุมชนมีผลิตภัณฑ์ขึ้นชื่อ เช่น ขนมจีน ผ้าไหมทอมือ และของฝากพื้นบ้านอื่น ๆ นอกจากนี้ ชุมชนเนินน้ำคำยังยึดมั่นในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของในหลวงรัชกาลที่ ๙ เพื่อให้ชุมชนอยู่เย็นเป็นสุข ส่วนทำนองเป็นทำนองที่ฟังง่าย ร้องตามได้ง่าย เหมือนเพลงลูกทุ่งทั่วไป

๒) การใช้ภาษา ภาษาที่ใช้ในบทเพลงนี้ เป็นภาษาถิ่นอีสาน ผสมกับภาษาไทยกลาง มีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

(๑) สัมผัสภาษา การแต่งคำร้องเน้นสัมผัสคล้องจอง มีสัมผัสนอกสัมผัสใน ทำให้บทเพลงไพเราะและจดจำง่าย เช่น

เนินน้ำคำ อำเภอเรณูนคร
หนึ่งในภูธร แดนดินถิ่นชาวผู้ไท
ชุมชนเข้มแข็ง ฮักแพงแบ่งปันน้ำใจ
หมู่บ้านเกษตรก้าวไกล
ร่วมใจ ร่วมพัฒนา

(๒) การใช้คำ บทเพลงมีการใช้คำภาษาถิ่นอีสานหลายคำ เช่น ฮักแพ่ง, ข้าวน้ำซ่ามปลา, ไผ , แซบหลาย, ผ้าซิ่นตีนจก ซึ่งคำเหล่านี้สร้างความเป็นกันเองและสะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่น

(๓) ใช้คำอักษรซ้ำ เพื่อเน้นย้ำให้มีความหมายเด่นชัดขึ้น เช่น แดนดิน, ชุมชน, เข้มแข็ง, เยี่ยมเยือน, หลากลาย, มากมาย, อยู่เย็น

(๔) การใช้คำที่มีความหมายเฉพาะ เช่น พออยู่พอกิน, ขึ้นบ้านชานเรือน, ข้าวน้ำซ่ามปลา, ขนมจีนน้ำนัว, ผ้าซิ่นตีนจก, ประมงแปรรูป, ผลิตภัณฑ์, เศรษฐกิจพอเพียง, พึ่งพาตนเอง

(๓) เนื้อหา เนื้อหาของบทเพลง เป็นการแนะนำชุมชนบ้านเนินน้ำคำ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ให้คนนอกชุมชนได้รู้จัก เชิญชวนให้ผู้คนมาเยี่ยมเยือน ประชาสัมพันธ์ให้รู้จักผลิตภัณฑ์โอ ท๊อปในชุมชน ตลอดถึงการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน

(๔) อัตลักษณ์และวัฒนธรรม บทเพลงนี้ผู้วิจัยได้สะท้อนให้เห็นอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชนบ้านเนินน้ำคำในมิติต่าง ๆ ดังนี้

(๑) วัฒนธรรมการรวมกลุ่มและความสามัคคี บทเพลงกล่าวถึง “ชุมชนเข้มแข็ง ฮักแพงแบ่งปันน้ำใจ” ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการอยู่ร่วมกัน การช่วยเหลือเกื้อกูล และความสามัคคีของคนในชุมชน

(๒) วัฒนธรรมการทอผ้า ชุมชนบ้านเนินน้ำคำ มีชื่อเสียงในเรื่องผ้าไหมทอมือ และผ้าซิ่นตีนจก ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน ลวดลายบนผ้านั้นมีความสวยงาม เป็นเอกลักษณ์ สะท้อนถึงฝีมือและความประณีตของชาวบ้าน

(๓) วัฒนธรรมอาหาร ชุมชนบ้านเนินน้ำคำมีอาหารพื้นบ้านที่ขึ้นชื่อ เช่น ข้าวปุ้นน้ำนัว และประมงแปรรูป (เนื้อปลาที่นำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อาหารหลากหลายรูปแบบ) ซึ่งเป็นอาหารที่แสดงถึงวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมการกินของคนในท้องถิ่น

(๔) วัฒนธรรมการต้อนรับ ชาวบ้านเนินน้ำคำมีน้ำใจไมตรี ยินดีต้อนรับผู้มาเยือนด้วยความอบอุ่น แสดงถึงวัฒนธรรมการต้อนรับที่เป็นมิตร และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

(๕) วัฒนธรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ชาวบ้านเนินน้ำคำน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ ๙ มาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน มุ่งเน้นการพึ่งพาตนเอง การใช้ชีวิตอย่างพอเพียง ส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและยั่งยืน ได้แก่

การพึ่งพาตนเอง บทเพลงกล่าวว่าชาวบ้านเนินน้ำคำดำเนินชีวิตแบบ “เศรษฐกิจพอเพียง พึ่งพาตนเอง ตามรอยพ่อหลวง ไม่จน” ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง ที่เน้นการพึ่งพาตนเอง ลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอก เห็นได้จากการที่ชุมชนมีการผลิตอาหารเอง เช่น ข้าวปุ้นน้ำนัว และผลิตภัณฑ์เนื้อปลาแปรรูป รวมถึงการผลิตสินค้าพื้นเมือง เช่น ผ้าไหมทอมือ ผ้าซิ่นตีนจก และผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาชาวบ้าน สิ่งเหล่านี้ช่วยให้ชุมชนมีความมั่นคงทางอาหารและเศรษฐกิจ ลดความเสี่ยงจากปัจจัยภายนอก และสร้างรายได้ให้กับชุมชน

ความพอประมาณ บทเพลงเน้นย้ำถึงการดำเนินชีวิตแบบ “พออยู่พอกิน ไม่มีหนี้สินติดตน” ซึ่งสะท้อนถึงการใช้ชีวิตอย่างพอประมาณ ไม่ฟุ่มเฟือย และไม่เป็นหนี้เป็นสิน สอดคล้องกับหลักความพอประมาณในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่มุ่งเน้นการใช้จ่ายอย่างสมดุล ไม่เกินรายได้ และไม่ก่อหนี้เกินความจำเป็น

การมีภูมิคุ้มกันที่ดี การที่ชาวบ้านเนินน้ำคำดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง พึ่งพาตนเอง และมีความพอประมาณ ทำให้ชุมชนมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับหลักการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่มุ่งเน้นการสร้างความมั่นคงและความยั่งยืนให้กับชุมชน เพื่อให้สามารถรับมือกับความเสี่ยงต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข การดำเนินชีวิตแบบพอเพียง พึ่งพาตนเอง และอยู่ร่วมกันอย่างสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ทำให้ชาวบ้านเนินน้ำคำ “อยู่เย็นเป็นสุขทุกคน ชุมชนบ้านเนินน้ำคำ” ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือการสร้างความสุข ความสมดุล และความยั่งยืนให้กับชีวิต

(๖) การเกษตรก้าวหน้า ชาวบ้านเนินน้ำคำประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก และมีความก้าวหน้าในการพัฒนา โดยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ในการสร้างรายได้เสริม เช่น การทำเกษตรอินทรีย์ ปุ๋ยอินทรีย์ การปลูกพืชผสมผสาน ๑ ไร่ ๑ แสน การเลี้ยงโค เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป บทเพลง บ้านเนินน้ำคำ สะท้อนให้เห็นอัตลักษณ์และวัฒนธรรมชุมชน ในด้านต่าง ๆ เช่น การดำเนินชีวิตตามรอยพระราชดำริของในหลวง รัชกาลที่ ๙ ความสามัคคีและน้ำใจ การสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และการต้อนรับแขกผู้มาเยือน ซึ่งสะท้อนถึงน้ำใจไมตรี และวัฒนธรรมการต้อนรับ ที่อบอุ่นและเป็นกันเอง

เพลง หัวใจหล่นที่เนินน้ำคำ

บุพเพสร้างสม มาเยี่ยมมาชม เหมือนพรหมลิขิต
ได้มาใกล้ชิด ซาบซึ้งจิต ประทับใจ
บ้านเนินน้ำคำ ถิ่นผู้ไทงาม สาวสวยวิไล
งดงามไมตรี งามประเพณี วิถีผู้ไทย
หากแม้นว่าใคร ได้มาเยือน เหมือนต้องมนตรา
คุ้มวังน้ำเย็น ได้มาพบเห็น อยู่เย็นเป็นสุข
ผ้าไหมทอหูก ผ้าพื้นเมือง เลื่องลือลานตา
ดินดำน้ำใส ดอกคูนร่วมใจ ร่วมพัฒนา
ดินดีนาดำ นาลุ่มชุ่มน้ำ น้ำคำพัฒนา
เห็นแล้วอยากมา ทำเกษตร เฮ็ดนาอินทรีย์
วันฟ้าหนาวลม สวมเสื้อไหมพรมปู่จันทมาส
อยากเป็นญาติ ผูกสมัครสาวสามัคคี
แซบจนลืมผัว ข้าวปุ้นน้ำนัว แม่โก๊ะแซบอีหลี
จักสานงานฝีมือดี มาโฮมมาตุ้ม อยู่คุ้มรวมใจ
เดินเหนื่อยเมื่อยล้า สบตาสาวงาม ก่อนอำลากลับ
สาวอุดมทรัพย์ ยื่นน้ำอุ่น ดื่มยาสมุนไพร
หายเหนื่อยหายเพลีย อยากมีเมียขึ้นมาทันใด
พลังสามัคคี ขอบคุณที่ต้อนรับประทับใจ
ลาสาวผู้ไทย หัวใจหล่น อยู่เนินน้ำคำฯ.

วิเคราะห์บทเพลง

เพลง “หัวใจหล่นที่เนินน้ำคำ” ขับร้องโดย วันชัย ทองธรรมชาติ เป็นเพลงลูกทุ่งที่ถ่ายทอดเรื่องราวความประทับใจในวิถีชีวิต ความงดงาม และความมีน้ำใจของชาวบ้านเนินน้ำคำ โดยเฉพาะการผูกพันกับวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นของชาวผู้ไท เนื้อเพลงสะท้อนถึงการพบเจอและความผูกพันในรูปแบบของความรักและความหลงใหลในชุมชน บทเพลงมีองค์ประกอบดังนี้

๑) คำร้องทำนอง เป็นเพลงลูกทุ่งอีสาน ที่ผู้วิจัยได้นำจุดเด่นของแต่ละคุ้มของบ้านเนินน้ำคำ มาร้อยเรียงผ่านการเล่าเรื่องของชายหนุ่มต่างถิ่น ที่เข้ามาท่องเที่ยวบ้านเนินน้ำคำ แล้วเกิดความประทับใจในจุดเด่นของแต่ละคุ้ม โดยแต่งเป็นคำร้อง ๔ ท่อน ตามขนบการประพันธ์เพลงลูกทุ่งทั่วไป ใช้จังหวะและทำนองที่เรียบง่าย แต่มีความไพเราะน่าฟัง

๒) การใช้ภาษา ภาษาในบทเพลงเป็นเป็นภาษาไทย แต่มีการใช้คำศัพท์ภาษาท้องถิ่นอีสานแทรกอยู่ด้วย การใช้คำมีองค์ประกอบ ดังนี้

(๑) สัมผัสภาษา เพลงนี้ใช้สัมผัสอักษรอย่างคล้องจอง มีสัมผัสนอกสัมผัสใน ทำให้เพลงไพเราะและจดจำง่าย

บุพเพสร้างสม มาเยี่ยมมาชม เหมือนพรหมลิขิต
ได้มาใกล้ชิด ซาบซึ้งจิต ประทับใจ
บ้านเนินน้ำคำ ถิ่นผู้ไทงาม สาวสวยวิไล
งดงามไมตรี งามประเพณี วิถีผู้ไทย
หากแม้นว่าใคร ได้มาเยือน เหมือนต้องมนตรา

(๒) การใช้คำ ภาษาที่ใช้ในเพลงมีภาษาท้องถิ่นอีสานผสมอยู่ด้วย เช่น เฮ็ดนา, ข้าวปุ้นน้ำนัว แซบอีหลี, มาโฮมมาตุ้ม, ซึ่งสะท้อนถึงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมทางภาษาของคนในท้องถิ่น

(๓) การใช้คำอักษรซ้ำ เช่น สร้างสม, ซาบซึ้ง, งดงาม, เลื่องลือลานตา, ดินดีนาดำ การใช้คำลักษณะนี้ทำมีความหมายชัดเจนขึ้น และมีความงดงามในการใช้ภาษา

(๔) การใช้คำในเชิงเปรียบเทียบ เพื่อสื่ออารมณ์ความรู้สึก เช่น “เหมือนพรหมลิขิต” “เหมือนต้องมนตรา” “แซบจนลืมผัว” “หัวใจหล่น” ซึ่งสื่อถึงความรู้สึกประทับใจอย่างมาก ราวกับเป็นเรื่องมหัศจรรย์

๓) เนื้อหา ผู้วิจัยได้นำจุดเด่นที่เป็นอัตลักษณะของคุ้มต่าง ๆ ในบ้านเนินน้ำคำ มาร้อยเรียงเพื่อให้ผู้ฟังทราบว่า บ้านเนินน้ำคำมีกี่คุ้ม แต่ละคุ้มมีจุดเด่นหรืออัตลักษณ์อย่างไร เช่น คุ้มวังน้ำเย็นที่โดดเด่นด้านการทอผ้า คุ้มปู่จันทมาส โดดเด่นด้านถักผ้าไหมพรม และคุ้มรวมใจที่ผลิตเครื่องจักสาน คุ้มสามัคคีโดดเด่นด้านทำข้าวปุ้นน้ำนัว คุ้มอุดมทรัพย์โดดเด่นด้านปลูกพืชสมุนไพร อัตลักษณ์ของแต่ละคุ้มนี้ ได้สื่อผ่านเรื่องราวของชายหนุ่มนักท่องเที่ยวที่ได้มาพบเห็น จนอยากสร้างสัมพันธ์กับชุมชน “อยากเป็นญาติ ผูกสมัครสาวสามัคคี” ซึ่งไม่ได้หมายถึงการแต่งงานกับสาวใดสาวหนึ่งโดยเฉพาะ แต่

สื่อถึงความต้องการที่จะเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ใกล้ชิดกับผู้คน และเรียนรู้วัฒนธรรมชุมชน อยากใช้ชีวิตและทำเกษตรที่บ้านเนินน้ำคำ “ดินดีนาดำ นาลุ่มชุ่มน้ำ น้ำคำพัฒนา เห็นแล้วอยากมา ทำเกษตรเฮ็ดนาอินทรีย์” นอกจากนี้ยังติดใจในรสชาติของอาหารพื้นบ้าน คือ ข้าวปุ้นน้ำนัว “แซบจนลืมผัว ข้าวปุ้นน้ำนัวแม่โก๊ะแซบอีหลี”

๔) อัตลักษณ์และวัฒนธรรม ในบทเพลงสะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชนบ้านเนินน้ำคำ ดังนี้

(๑) ความงดงามของผู้คนและวัฒนธรรม บทเพลงกล่าวชื่นชมวิถีชีวิตของชุมชน “งดงามไมตรี งามประเพณี วิถีผู้ไทย” เกิดความรู้สึกอบอุ่นและผูกพัน รู้สึกได้รับการต้อนรับอย่างดีจากชาวบ้าน “ขอบคุณที่ ต้อนรับประทับใจ"

(๒) เป็นชุมชนเกษตรกรรม บทเพลงได้บรรยายถึงความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่เกษตรว่า “ดินดำ น้ำใส” บ่งบอกถึงความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ และ “ดินดีนาดำ นาลุ่มชุ่มน้ำ น้ำคำพัฒนา เห็นแล้วอยากมาทำเกษตร เฮ็ดนาอินทรีย์” บ่งบอกถึงดินที่อุดมไปด้วยแร่ธาตุและน้ำ แสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองด้านการเกษตร และทำเกษตรอินทรีย์ปลอดสารพิษ

(๓) เป็นชุมชนหัตถกรรม สร้างเสริมรายได้ด้วยการทอผ้า “ผ้าไหมทอหูก ผ้าพื้นเมือง เลื่องลือลานตา” สะท้อนถึงความงามและฝีมือของชาวบ้านที่สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นมาอย่างยาวนาน จนเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง

(๔) อาหารพื้นบ้าน ชุมชนบ้านเนินน้ำคำ มีอาหารพื้นบ้านที่ขึ้นชื่อ คือ ข้าวปุ้นน้ำนัว หรือขนมจีน มีน้ำยาที่ปรุงรสจากน้ำปลาร้า น้ำกะปิ และน้ำกะทิ ที่มีรสชาติอร่อย ภายในหมู่บ้านมีหลายครอบครัวที่ทำข้าวปุ้นน้ำนัวขายเป็นอาชีพเสริม

(๕) การใช้สมุนไพร ชุมชนเนินน้ำคำ มีภูมิปัญญาในการใช้สมุนไพรเพื่อรักษาโรคและบรรเทาอาการต่าง ๆ เช่น การดื่มยาสมุนไพรเพื่อบรรเทาอาการเหนื่อยล้า โดยตั้งกลุ่มสมุนไพรและเป็นอัตลักษณ์ประจำคุ้ม

(๖) เครื่องจักสาน ชุมชนบ้านเนินน้ำคำ ยังมีปราชญ์ชาวบ้านที่มีความชำนาญด้านเครื่องจักสาน สานหวด มวย กุบ (หมวกญวน) สามารถผลิตใช้เองในครัวเรือนและจำหน่ายเพื่อเป็นรายได้เสริมด้วย

กล่าวโดยสรุป เพลงนี้สะท้อนถึงอัตลักษณ์ของชาวผู้ไทยและวัฒนธรรมอีสาน ผ่านการแสดงออกถึงจุดเด่นของแต่ละคุ้ม เช่น คุ้มวังน้ำเย็นที่โดดเด่นด้านการทอผ้า คุ้มปู่จันทมาสถักผ้าไหมพรม คุ้มรวมใจที่ผลิตเครื่องจักสาน เป็นต้น ทั้งหมดนี้แสดงถึงการสืบสานวัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในรูปแบบดั้งเดิม ที่ผสมผสานกับการพัฒนาเชิงเกษตรและการท่องเที่ยว โดยแต่ละคุ้มมีจุดเด่นเฉพาะที่ดึงดูดคนนอกชุมชนให้เข้ามาเยี่ยมเยือน และสะท้อนถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนผู้ไทยบ้านเนินน้ำคำ

เพลง ผู้ไทยบ้านเนินน้ำคำ

ผู้ไทยบ้านเนิน เว้าพอกะเทินจักน่อย
สำเนงไทข้อย กะเว้าผู้ไทยคือกั๋น
ผู้ใด๋ แม้นไผ๋ สำเนงผู้ไทยเฮานั้น
โย่วเว้าเหมิดบ้าน สุดบ้านเหนือบ้านใต้
ปู่ย่าตายาย ภาษาผู้ไทยห่ะเด๋
อิโพ๊ะอิเม๊ะ กะยังเอิ้นกันอยู่ใด๋
คำเว้าคำจา ภาษาลาวปนผู้ไทย
ถามว่าไปไส บ่ได้เว้าไป๋สิเลอ
แนวอยู่แนวกิ๋น บ้านเฮาบ่อืดบ่อยาก
แต่ขี้คันคาก บ้านเฮาบ่กิ๋นกันเด้อ
หมากโทหมากแตง หมากเผ็ด หมากแขว้ง หมากเข่อ
ซว้าไก่นั่นเซอะ จั่งแม้นแซบคัก ๆ
ก้อยไข่มดแดง แกงผักหวานปั้นข้าวเหนว
โลกดอกกะเจว กิ๋นกับแจ่วแนวของมัก
ข้าวปุ้นนั้มโน อ่อมน้องโง ลาบขมส้มผัก
บ่ทุกข์บ่ยาก บ่อืดยากแนวอยู่แนวกิ๋นฯ.
“อย่าไป๋เก็บ ดอกหว้านบ้านเพิ๋นมาบ้าน
ให้เจ้ายืนงอยชาน เก็บดอกกะเจว ฮิมโฮ้”

วิเคราะห์บทเพลง

เพลง “ผู้ไทยบ้านเนินน้ำคำ” ขับร้องโดย สหรัฐ ปรัญญา เนื้อหาบทเพลงแสดงถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและภาษาในชุมชนผู้ไทยบ้านเนินน้ำคำ ผ่านเนื้อหา จังหวะ และภาษา โดยองค์ประกอบบทเพลง ดังนี้

๑) คำร้องทำนอง ผู้วิจัยได้สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านเนินคำ ผ่านการบอกเล่าของผู้ชายคนหนึ่ง ที่บอกเล่าถึงอัตลักษณ์ของชุมชนตนเอง ในด้านภาษาและอาหารการกินที่มีหลากหลายในท้องถิ่นบ้านเนินน้ำคำ เป็นเพลงลูกทุ่งอีสานสำเนียงผู้ไทย

๒) การใช้ภาษา ในบทเพลงมีการใช้ภาษา ดังนี้

(๑) สัมผัสภาษา บทเพลงมีการใช้คำคล้องจอง มีสัมผัสนอกสัมผัสใน ทำให้ภาษามีความสละสลวย จดจำได้ง่าย เช่น

ผู้ไทยบ้านเนิน เว้าพอกะเทินจักน่อย
สำเนงไทข้อย กะเว้าผู้ไทยคือกั๋น
ผู้ใด๋ แม้นไผ๋ สำเนงผู้ไทยเฮานั้น
โย่วเว้าเหมิดบ้าน สุดบ้านเหนือบ้านใต้

(๒) การใช้คำในเพลง คำที่ใช้มีภาษาถิ่น “ภาษาผู้ไทย” ปะปนอยู่มาก ซึ่งเป็นภาษาที่ใช้กันในชีวิตประจำวันของคนในชุมชนบ้านเนินน้ำคำ เช่น คำว่า อิโพ๊ะอิเม๊ะ, หมากโท, หมากแตง, หมากเผ็ด, หมากแขว้ง, หมากเข่อ, ซว้าไก่, ข้าวปุ้นนั้มโน, สำเนง, ข้าวเหนว, ดอกกะเจว, น้องโง, ฮิมโฮ้, โย้ว ,ภาษาถิ่นสำเนียงผู้ไทยเหล่านี้ ทำให้เพลงมีความเป็นธรรมชาติ มีความใกล้ชิดกับผู้ฟัง และสะท้อนถึงอัตลักษณ์ของชุมชนได้อย่างชัดเจน

(๓) การใช้คำซ้อนและคำประสม เช่น คำเว้าคำจา, แนวอยู่แนวกิ๋น, บ่อึดบ่อยาก, บ่ทุกข์บ่ยาก ทำหน้าที่ขยายและไขความซึ่งกันและกัน ทำให้มีความหมายเด่นชัดขึ้น

๓) เนื้อหา เนื้อหาของเพลงเน้นการเล่าเรื่องเกี่ยวกับวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมของคนในชุมชนบ้านเนินน้ำคำ โดยมีการกล่าวถึง ภาษาและวัฒนธรรม อาหารการกิน ความภูมิใจและความผูกพันที่มีต่อบ้านเกิด โดยการนำเสนอภาพลักษณ์ของชุมชนที่เรียบง่าย มีความสุข มีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ และมีน้ำใจ

๔) อัตลักษณ์และวัฒนธรรม ในบทเพลงสะท้อนถึงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชนบ้านเนินน้ำคำหลายด้าน เช่น

(๑) วัฒนธรรมการใช้ภาษา เนื่องจากบ้านเนินน้ำคำ เป็นหมู่บ้านที่มีทั้งครอบครัวที่พูดภาษาถิ่นอีสาน (ภาษาลาว) และพูดภาษาผู้ไทย เพราะฉะนั้น สำเนียงพูดและการใช้คำของชุมชนบ้านเนินน้ำคำจึงเป็นสำเนียงผู้ไทยปนลาว

ผู้ไทยบ้านเนิน เว้าพอกะเทินจักน่อย
สำเนงไทข้อย กะเว้าผู้ไทยคือกั๋น
ผู้ใด๋ แม้นไผ๋ สำเนงผู้ไทยเฮานั้น
โย่วเว้าเหมิดบ้าน สุดบ้านเหนือบ้านใต้

(๒) วัฒนธรรมการกิน ชาวบ้านเนินน้ำคำมีอาหารท้องถิ่นที่หลากหลาย เช่น ก้อยไข่มดแดง แกงผักหวาน ลาบขม นอกจากนี้ ยังมีการกล่าวถึงพืชผักพื้นบ้าน เช่น หมากโท (ถั่ว) มากแตง หมากเผ็ด (พริก) หมากแขว้ง หมากเขือ (มะเขือ) โลกดอกกะเจว (ลวกดอกกระเจียว) แจ่ว ข้าวปุ้นนั้มโน (ขนมจีนน้ำนัว) อ่อมน้องโง (อ่อมรกวัว) ลาบขม ส้มผัก (ผักดอง) แสดงถึงความมีอาหารอุดมสมบูรณ์ทั้งอาหารที่หาได้จากท้องทุ่ง และอาหารป่า แต่มีสัตว์ชนิดหนึ่งที่ไม่ชาวบ้านรังเกียจและไม่รับประทาน “แนวอยู่แนวกิ๋น บ้านเฮาบ่อึดบ่อยาก แต่ขี้คันคาก บ้านเฮาบ่กิ๋นกันเด้อ” ขี้คันคาก หมายถึง คางคก ผู้วิจัยได้สอดแทรกความอารมณ์ขันเข้าไปด้วย

(๓) สำนึกรักบ้านเกิด ท้ายบทเพลง ผู้วิจัยได้สอดแทรกคำที่เป็นลักษณะคำผญาภาษิตเป็นคติเตือนใจว่า “อย่าไป๋เก็บ ดอกหว้านบ้านเพิ่นมาบ้าน ให้เจ้ายืนงอยชาน เก็บดอกกะเจว ฮิมโฮ้” หมายถึง ให้ภูมิใจในชุมชนตนเอง พอใจในสิ่งที่ตนมี ใช้ชีวิตแบบพอเพียง

เมื่อกล่าวโดยสรุป เพลงนี้แสดงถึงอัตลักษณ์ที่ชัดเจนของชาวผู้ไทยบ้านเนินน้ำคำ มีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมที่เรียบง่าย รวมถึงอาหารพื้นบ้านที่มีความเฉพาะตัว เช่น “ซว้าไก่” และ “ก้อยไข่มดแดง” ซึ่งเป็นการนำเสนอวิถีชีวิตพื้นบ้านที่ไม่เพียงแค่การดำรงชีวิต แต่ยังแสดงถึงความภูมิใจในรากเหง้าวัฒนธรรมของตัวเอง ขณะเดียวกันเพลงยังสื่อถึงการปรับตัวของชุมชนที่มีการผสมผสานกับคนอีสาน ทำให้วัฒนธรรมและภาษาในชุมชนได้รับการปรับเปลี่ยน แต่ยังคงอัตลักษณ์ของตัวเอง ดังนั้น เพลง “ผู้ไทยบ้านเนิน” จึงไม่เป็นเพียงแค่บทเพลง แต่ยังเป็นสื่อที่บันทึกและถ่ายทอดวิถีชีวิต อัตลักษณ์ และวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวผู้ไทยบ้านเนินน้ำคำ ในลักษณะที่เรียบง่ายและเป็นมิตร และการใช้ชีวิตที่พอเพียง

ลำเพลิน บ้านเนินน้ำคำ

(เกริ่น) หละพอแต่เปิดผ้ากั้ง เห็นคนนั่งอยู่เป็นแถว
ตาแป๋วๆ แนมมา จังแม่นงามแท้น้อน้อง จึ่งแม่นงามแท้น้อน้อง
แม่ผิวผ่องคนไทบ้าน ชลประทาน หรือว่านาโดนใหม่
เนินน้ำคำบักอ้าย ขอไลน์เจ้า ได้บ่น้อ หนอคนไค โอย..ละนา

(ลำเพลิน) แม่น้องสาว คำนาง คำนาง
ฟังเด้อน้อง แม่ผิวสีทอง แก้มน้องอ่ำถ่ำ ซั่นเดนางเอย
เนินน้ำคำบ้านอ้าย เคยไปแล้ว แล้วไป่
อยู่ใกล้ๆ ใกล้ๆ อยู่-ใกล้ๆ บ้านสวยสุขสม
นครพนมเมืองงาม เอ่ยนามคนฮู้
ชู้เอ๊ยชู้ เจ้าผู้ชู่ต่างบ้าน ชู่-ต่างบ้าน ต่างต่างต่างบ้าน
ภูมิสถานต่างถิ่น ซั่นเดนางเอย
ไปบ่ไปหลิ่น บ้านอ้ายหม่อมพะนาง
อยากขี่ช้าง อยาก-ขี่ช้าง หรือสินั่งขี่คอ
อ้ายสิขออาสา พาเลาะสู่แจบ้าน
แจบ้าน สู่แจบ้าน แจบ้าน สู่แจบ้าน

(เพลง) แดนดินถิ่นนี้หมู่บ้าน ๆ พระราชทาน อยู่เย็นเป็นสุข
พึ่งพาตนเองเพาะปลูกๆ กลุ่มสตรีทอหูก เนินน้ำคำเข้มแข็ง
น้ำคำซึมซับบ่แห้ง ๆ หน้าร้อนหน้าแล้ง มีน้ำตลอดปี

รักษ์ประเพณี ตามวิถีผู้ไทย
(ลำเพลิน) ฮักษาไว้ฮีตคองของเก่า ซั่นเดนางเอย
ฮีตแก่คองเฒ่า ฮีตลูกคองหลาน
เป็นหมู่บ้าน หมู่บ้าน เป็นหมู่บ้าน ต้นแบบพัฒนา
ตามหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง อยู่ดีมีใช้
เตรียมพร้อมไว้ สังคมสูงวัย ใส่ใจอบอุ่น
แม่นางเอ๊ย กองทุนหมู่บ้าน จัดตั้งมั่นคง
คิ้วเจ้าโค้ง เจ้าโค้ง คิ้ว..เอ้ยคิ้ว
เจ้าผู้คิ้วเจ้าโค้ง เปรียบดั่งคันศร
เจ้าผู้ขนตางอน เนินน้ำคำคนโก้ คนโก้ ผู้คนโก้
คนโก้ ผู้คนโก้ คนโก้ ผู้คนโก้.

วิเคราะห์บทเพลง

กลอนลำ “ลำเพลิน บ้านเนินน้ำค้า” ขับร้องโดย วันชัย ทองธรรมชาติ เป็นบทเพลงที่สะท้อน

วัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของชุมชนผู้ไทยบ้านเนินน้ำคำ โดยการใช้เนื้อร้องสื่อถึงความรักและความผูกพันในชุมชนแบบพื้นถิ่น ผ่านวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น เพลงนี้เน้นการใช้ภาษาถิ่นที่อบอุ่นและเป็นกันเอง ทำให้ผู้ฟังสามารถเข้าถึงอารมณ์และความรู้สึกของชาวบ้านในชุมชนได้เป็นอย่างดี บทเพลงมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

๑) คำร้อง/ทำนอง ผู้วิจัยได้นำอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชนบ้านเนินน้ำคำ มาร้อยเรียงเป็นคำประพันธ์อีสานอีกประเภทหนึ่ง คือ ลำเพลิน เป็นจังหวะและทำนองที่สนุกสนาน ผ่านโครงเรื่องการบอกเล่าของชายหนุ่มในชุมชน ที่ชักชวนสาว ๆ เข้ามาเยี่ยมชมสิ่งดี ๆ ในชุมชนบ้านเนินน้ำคำ

๒) การใช้ภาษา ใช้สำเนียงและภาษาท้องถิ่นอีสานเป็นหลัก และแทรกด้วยทำนองเพลงลูกทุ่ง มีองค์ประกอบของการใช้ภาษาในบทเพลงนี้ ดังนี้

(๑) สัมผัสภาษา กลอนลำมีสัมผัสคล้องจองตามรูปแบบคำประพันธ์อีสานประเภทลำเพลิน รูปแบบการประพันธ์อีสาน บางคำไม่มีสัมผัสสระ แต่ใช้การสัมผัสด้วยวรรณยุกต์หรือสัมผัสเสียงก็มี เช่น

ฮักษาไว้ฮีตคองของเก่า ซั่นเดนางเอย
ฮีตแก่คองเฒ่า ฮีตลูกคองหลาน
เป็นหมู่บ้าน หมู่บ้าน เป็นหมู่บ้าน ต้นแบบพัฒนา
ตามหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง อยู่ดีมีใช้

(๒) การใช้คำ เนื้อหาของกลอนลำใช้สำเนียงและคำที่เป็นภาษาถิ่นอีสาน มีคำที่เป็นภาษาถิ่นอีสาน ซึ่งเป็นคำเฉพาะ เช่น ผ้ากั้ง, แนมมา, จังแม่นงาม, อำถ่ำ, ไปหลิ่น, พาเลาะ, แจบ้าน, ฮักษา, ฮีตคอง ซึ่งสะท้อนถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมภาษาของคนในท้องถิ่น

(๓) การใช้คำซ้อนหรือคำประสม เช่น เช่น สวยสุขสม, พืชผักสวนครัว, อยู่เย็นเป็นสุข, ฮีตคองของเก่า, อยู่ดีมีใช้

๓) เนื้อหา บทเพลงกล่าวถึงความสวยงาม ความอุดมสมบูรณ์ และวิถีชีวิตของผู้คนในหมู่บ้านเนินน้ำคำ อำเภอเรณูนคร โดยกล่าวถึงอาชีพและเศรษฐกิจชุมชน เช่น ทำไร่ ทำนา ค้าขาย ปลูกพืช เลี้ยงปศุสัตว์ และผลิตสินค้าพื้นบ้าน รวมถึงการร่วมมือร่วมใจกันพัฒนาชุมชน นอกจากนี้ ยังได้เน้นย้ำการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เกี่ยวกับการพึ่งพาตนเอง การอยู่ดีมีสุข และการมีกองทุนหมู่บ้านที่มั่นคง ซึ่งเป็นแนวคิดหลักของเศรษฐกิจพอเพียง

๔) อัตลักษณ์และวัฒนธรรม ผู้วิจัยได้นำสิ่งที่เป็นอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชนมาเป็นเนื้อหาหลักของกลอนลำ ดังนี้

(๑)สภาพแวดล้อมของหมู่บ้าน เนื้อหาของกลอนลำระบุว่า ตั้งอยู่ในอำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม เป็นหมู่บ้านที่สวยงาม น่าอยู่ บ้านเรือนสะอาดตา มีความอุดมสมบูรณ์ มีน้ำใช้ตลอดปี เนื่องจากบริเวณบ้านเป็นพื้นที่มีน้ำซึมซับตลอดทั้งปี เหมาะแก่การเพาะปลูก

(๒) อาชีพ กลอนลำได้ถึงอาชีพของคนในชุมชนว่า ประกอบอาชีพทำไร่ทำนาเป็นอาชีพหลัก และการค้าขายเป็นการหารายได้เสริมจากการผลิตสินค้าพื้นเมือง ตลอดทั้งปลูกพืชผักสวนครัวเพื่อบริโภคในครัวเรือน และอาจจำหน่ายเป็นรายได้เสริม ทำเกษตรอินทรีย์ซึ่งเป็นแนวทางการเกษตรที่ยั่งยืน และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

(๓) ความเข้มแข็งของชุมชน กลอนลำกล่าวถึงชุมชนในหมู่บ้านเนินน้ำคำ ว่าเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง คนในชุมชนมีความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจกัน โดยมีกลุ่มสตรีที่เข้มแข็งเป็นกำลังสำคัญของชุมชน เป็นหมู่บ้านต้นแบบในการพัฒนา โดยดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีกองทุนหมู่บ้านที่นั่นคง เป็นหมู่บ้านพระราชทานสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง อยู่เย็น เป็นสุข ปี ๒๕๕๖ และมีศูนย์เรียนรู้บ้านเนินน้ำคำ โดยมีหน่วยงานราชการ สถานศึกษา และองค์กรเอกชน เข้ามาศึกษาดูงานที่บ้านเนินน้ำเป็นประจำ

(๕) วิธีการดำเนินชีวิต ชุมชนบ้านเนินน้ำคำ ได้น้อมนำหลักปลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ยึดมั่นในยึดมั่นในจารีตประเพณีท้องถิ่น ที่เรียกว่า ฮีตคอง ใส่ใจสิ่งแวดล้อม จะเห็นได้ว่า หมู่บ้านเนินน้ำคำ มีน้ำใช้ตลอดปี สะท้อนให้เห็นถึงการจัดการทรัพยากรน้ำที่ดี ใส่ใจดูแลผู้สูงอายุ โดยหมู่บ้านมีโรงเรียนผู้สูงอายุ เพื่อการเตรียมพร้อมสู่สังคมสูงวัย ซึ่งสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของประเทศไทย ที่กำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงวัย

สรุปได้ว่า หมู่บ้านเนินน้ำคำเป็นชุมชนน่าอยู่ เป็นตัวอย่างของชุมชนที่พัฒนาอย่างยั่งยืน บนพื้นฐานของความพอเพียง พึ่งพาตนเอง และการอนุรักษ์วัฒนธรรม

๙) บ้านชลประทาน หมู่ ๑๕ มีเพลงที่สื่อถึงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชนจำนวน ๒ บทเพลง ดังนี้

เพลง บ้านชลประทาน

ชลประทาน หมู่ที่สิบห้า
บ้านพัฒนา ทุ่งนาฟ้างามน่าแล
เกษตรชุมชน ตำบลโคกหินแฮ่
ถิ่นผู้ไทแท้ อำเภอเรณูนคร
ชลประทาน อยู่ดีกินดี
ฮักสามัคคี ตุ้มโฮมฮักแพงอาทร
บ้านเรือนเรียงราย แมกไม้รื่นรมย์สลอน
บ้านเกิดเมืองนอน อบอุ่นสายใยครอบครัว
ห้วยยางสุดสวย สายน้ำสดใจไหลริน
พออยู่พอกิน ตามรอยพระเจ้าอยู่หัว
อยู่อย่างพอเพียง เลี้ยงไก่เลี้ยงปลาเลี้ยงวัว
พืชผักสวนครัว รั้วบ้านเขียวขจี
ชลประทาน อุดมสมบูรณ์
ออมทรัพย์เพิ่มพูน กองทุนหมู่บ้านเรามี
ผลิตภัณฑ์ไหมพรม ถักทอหลากสี
รักษ์ประเพณี ถิ่นนี้บ้านชลประทานฯ.

วิเคราะห์บทเพลง

บทเพลง “บ้านชลประทาน” ขับร้องโดย วันชัย ทองธรรมชาติ เป็นเพลงไทยลูกทุ่งที่นำเสนอวิถีชีวิตของชุมชนบ้านชลประทานในตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร ที่เน้นย้ำถึงความสามัคคี ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ และวิถีชีวิตแบบพอเพียง การเลี้ยงสัตว์ การปลูกพืช และการอนุรักษ์ประเพณี บทเพลงมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

๑) คำร้องทำนอง ด้านคำร้องผู้วิจัยได้นำอัตลักษณ์และวัฒนธรรมที่โดดเด่นของชุมชนบ้านชลประทานมาร้อยกรองเป็นบทเพลง ลักษณะคำร้องและทำนองเป็นเพลงลูกทุ่ง โดยใช้ภาษาไทยกลางเป็นหลัก

๒) การใช้ภาษา ภาษาที่ใช้สื่อสารเป็นภาษาไทยกลาง มีภาษาท้องถิ่นปะปนอยู่บ้างเล็กน้อย ทำให้ผู้ฟังทุกระดับสามารถเข้าใจเนื้อหาได้อย่างง่ายดาย และซึมซับความเรียบง่ายในชีวิตประจำวันของคนในชุมชนได้โดยตรง การใช้ภาษาในบทเพลงนี้ มีองค์ประกอบ ดังนี้

(๑) สัมผัสภาษา บทเพลงความสัมผัสคล้องจอง มีสัมผัสนอกสัมผัสใน โดยยึดตามขนบของการประพันธ์ลูกทุ่ง มี ๔ ท่อน

(๒) การใช้คำ บทเพลงใช้คำที่เป็นภาษาไทยกลางเป็นหลัก มีคำที่เป็นภาษาท้องถิ่นเพียง ๒ คำ คือคำว่า ฮักสามัคคี, และตุ้มโฮมฮักแพง เท่านั้น

(๓) การใช้คำซ้อนและคำประสม บทเพลงนี้ใช้คำซ้อนและคำประสมค่อนข้างมาก เช่น อยู่ดีกินดี ตุ้มโฮมฮักแพง บ้านเรือนเรียงราย บ้านเกิดเมืองนอน พออยู่พอกิน อยู่อย่างพอเพียง พืชผักสวนครัว อุดมสมบูรณ์ ออมทรัพย์เพิ่มพูน การใช้คำเหล่านี้ทำให้เนื้อเพลงมีความหมายกว้างขึ้น

(๔) การเล่นคำ ในบทเพลงมีการเล่นคำ เพื่อสร้างคำให้เกิดสดุดหูคนฟัง เช่น “ห้วยยางสดสวย สายน้ำสดใสไหลริน” ทำให้บทเพลงมีความไพเราะน่าฟัง และคำว่า “ตุ้มโฮม ฮักแพงอาทร” ฟังแล้วทำให้รู้สึกอบอุ่น

๓) เนื้อหา เนื้อหาของเพลงกล่าวถึงความงดงามและความอุดมสมบูรณ์ของบ้านชลประทาน ซึ่งเป็นชุมชนที่อาศัยและดำรงชีพด้วยการเกษตร และการพึ่งพาตนเองตามแนวทางพระราชดำริ เนื้อเพลงบรรยายถึงลักษณะของชุมชน ทั้งในด้านธรรมชาติ เช่น ทุ่งนา ห้วยยาง และพืชผักสวนครัว ไปจนถึงการเลี้ยงสัตว์ และการทอผ้าไหมพรม นอกจากนี้ยังมีการเน้นถึงความสามัคคีของชุมชนผ่านการร่วมกันดูแลครอบครัวและสังคม รวมถึงการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านเพื่อการพัฒนาและออมทรัพย์ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความใส่ใจในการพึ่งพากันและกัน

๔) อัตลักษณ์และวัฒนธรรม ผู้วิจัยได้นำอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชนบ้านชลประทานเป็นโครงสร้างหลักของบทเพลง ผ่านการเล่าเรื่องของตัวแทนของคนในชุมชน ดังนี้

(๑) ชุมชนเกษตรกรรม โดยประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำสวน เลี้ยงสัตว์ เช่น ไก่ ปลา วัว และปลูกพืชผักสวนครัว มีบ้านเรือนที่สวยงาม ร่มรื่นไปด้วยแมกไม้

(๒) ดำเนินชีวิตตามรอยพระเจ้าอยู่หัว โดยใช้ชีวิตอย่างพอเพียง พออยู่ พอกิน มีการเลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา เลี้ยงวัว และปลูกพืชผักสวนครัว ทำให้มีอาหารเพียงพอต่อการบริโภค ดังบทเพลงว่า “พออยู่พอกิน ตามรอยพระเจ้าอยู่หัว อยู่อย่างพอเพียง เลี้ยงไก่เลี้ยงปลาเลี้ยงวัว พืชผักสวนครัว รั้วบ้านเขียวขจี”

(๓) เศรษฐกิจชุมชน นอกจากการทำไร่ทำนาอันเป็นอาชีพหลักของชุมชนบ้านชนประทานแล้ว ชุมชนยังมีผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่น คือผ้าไหมพรหมถักคอหลากสี เป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชน ดังบทเพลงว่า “ผลิตภัณฑ์ไหมพรม ถักทอหลากสี”

(๔) อนุรักษ์วัฒนธรรม ชาวบ้านชลประทานให้ความสำคัญกับการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น ตามฮีตสิบสอง โดยบทเพลงกล่าวว่า “รักประเพณี ถิ่นนี้บ้านชลประทาน”

(๕) ความสามัคคี บทเพลงเน้นย้ำถึงความสามัคคีของคนในชุมชนบ้านชลประทาน โดยใช้คำว่า “สามัคคีตุ้มโฮม ฮักแพงอาทร” ซึ่งบ่งบอกถึงความรักใคร่ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

(๖) มีแหล่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์ โดยมีลำห้วยไหลผ่าน ชาวบ้านเรียกว่า “ห้วยยาง” แต่ทางการเรียกว่า “ห้วยชลประทาน” ซึ่งสามารถกักเก็บน้ำไว้ใช้ทางเกษตรกรรมและประมงได้ตลอดทั้งปี บทเพลงกล่าวถึง "ห้วยอย่าง” ไว้ว่า “ห้วยยางสดสวย สายน้ำสดใสไหลริน”

กล่าวโดยสรุป ชุมชนบ้านชลประทาน เป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตแบบเรียบง่าย พึ่งพาตนเอง และผูกพันกับธรรมชาติ ชาวบ้านยึดมั่นในวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิม และอยู่ร่วมกันอย่างสามัคคี

ลำตังหวาย บ้านชลประทาน

(เพลง) ดอกบัวแดง งามแฮง ห้วยยางน้ำใส
องค์หลวงพ่อพระใหญ่ หมู่เฮากราบไหว้บูชา
บ้านชลประทาน เฮาสามัคคีเรื่อยมา
ประเพณีท้องถิ่น งามตา
เมืองฟ้า เรณูนคร

(ลำตังหวาย) ท่านเอ๊ย บัดนี้เด้อ สิพาเมือบ้าน เจ้าคนงามเอ๋ย
ชลประทาน บ่อนบ้านอยู่ เด๋ย
เจ้าเอ๊ย ตามมาเด้อ มาเด้อหมู่เจ้า
มีเจ็ดคุ้ม เป็นกลุ่มงาม ท่านเอย ท่านเอย
โอยน้อ ชลประทานบ่อนนิฝายกั้นน้ำ คนงามเคยเห็นบ่น้อ
โอยน้อ คุ้มที่หนึ่ง เด้อนิแม่นคุ้มใต้ กลุ่มไหมพรมงามสมส่า...แหล่ว
ถักหมวกพรม ผ้าห่มผ้าตุ้ม ชุมเจ้าได้อุ่นคึง...เจ้าเอย เจ้าเอย...
ยวก ๆ ยวก ๆ ยวก ๆ ยวก ๆ

(ลำตังหวาย) โอยน้อ คุ้มที่สอง ของกินเต็มฮั้ว เจ้าคนงามเอ๋ย
ผักสวนครัว งามปานแต่ง เด๋ย...
บ่ว่าฝนรีนิบ่ว่าแล้ง ป่ได้ซื้อส่ำสิกิน..เจ้าเอย

โอยน้อ คุ้มที่สาม นั่นแม่นงามสิ้น หอมกลิ่นทานตะวัน แหล่ว
ไปรับลมชมสวน นำกัน เบิ่งทานตะวันแย้ม ท่านเอย ๆ
โอยน้อ คุ้มที่สี่ คุ้มที่สี่นี่น้อ...เจ้าคนงามเอ๋ย
คุ้มสี่ นิงามปานแต้ม ปานแต้ม ดุจแดนเนรมิต เด๋ย
ดอกคูนงามเหลืองวิจิตร พอปานลิขิตฟ้า ส่างงามล้นส่าลือ
เจ้าเอย ๆ...ยวกๆ ยวกๆ ยวก ๆ ยวก ๆ

(เพลง) ดอกทานตะวัน บานแย้ม เย้าแสงตะวัน
สาวชลประทานคนนั้น วันนี้ยังงามสมชื่อ
ถิ่นผู้ไท ประเพณีฮีตคองยังถือ
ฮีตสิบสอง คองฮอดสู่มื้อ เฮาถือฮีตคองโบฮาน
คุ้มที่ห้า รวมใจสามัคคี
น้ำหนึ่งใจเดียววันนี้ อบอุ่นดีกันทั้งหมู่บ้าน
คุ้มที่หก นามระบือ เลื่องลือมานาน
ตกแต่งเอ้บั้งไฟล้าน เดือนหกเจอกัน งานบุญบั้งไฟ

(เซิ้ง) โอ้เฮาโอ ไทยบ้านเฮาโอ๋
จบพาโล สาวผู้ไทเอ้ย
ไผบ่เคยเห็น เชิญเด้อเจ้า
เดือนหกเข้า เอาบุญบั้งไฟ
บูชาใหญ่ พ่อแถนเทิงฟ้า
ไปเมือหน้า ฟ้าส่งฝนดี
เป็นประเพณี เซิ้งกันเบิ๊ดบ้าน
เชิญพี่น้องทั้งใกล้ทั้งไกล
มาเอาบุญบั้งไฟ บ้านชลประทาน

(ลำตังหวาย) เจ้าเอ้ย สิ่งที่ลืม ที่ลืมบ่ได้ ผู่คนงามเอ๋ย
โห้ยยางใหญ่ มีบัวแดง เด๋ย
ฤดูหนาวงามแฮง เบิ่งบัวแดงบานสะพรั่ง เจ้าคนงามเอ๋ย
โอยน้อ คุ้มที่เจ็ด นิงามบ่บั้ง คนไคเอ๋ย
อยู่ก้ำฝั่งชลประทาน เด๋ย
เบิ่งอิสานงาม ถิ่นเรณูก้ำ เจ้าคนงามเอ๋ย
เชิญเด้อ เชิญเจ้ามา เจ้ามายามเยี่ยม
ชลประทานบ้านเฮาเบิ่งเด้อ เจ้าคนงามเอ๋ย

โอ่ยน้อ ตาหวานเลิง เชิญมากินข้าวน้ำ
บ๋ให้ซื้อ จงแหว่มา เจ้าเอย ๆ ยวก ๆ ยวก ๆ ยวก ๆ ยวก ๆ

(เพลง) ดอกบัวแดง งามแฮง ห้วยยางน้ำใส
องค์หลวงพ่อพระใหญ่ หมู่เฮากราบไหว้บูชา
บ้านชลประทาน เฮาสามัคคีเรื่อยมา
ประเพณีท้องถิ่น งามตา
เมืองฟ้า เรณูนครฯ

วิเคราะห์บทเพลง

บทเพลง “ลำตังหวาย บ้านชลประทาน” ขับร้องโดย วันชัย ทองธรรมชาติ เป็นเพลงลูกทุ่งอีสานผสมทำนองลำตังหวาย ที่สื่อถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนในหมู่บ้านชลประทาน ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร เพลงนี้เน้นอัตลักษณ์ของชุมชนผู้ไทยที่เต็มไปด้วยเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและประเพณีที่สืบทอดกันมารุ่นต่อรุ่น โดยมีการกล่าวถึงคุ้มต่างๆ ในหมู่บ้าน ซึ่งสะท้อนถึงวิถีชีวิตที่เรียบง่ายและความสามัคคีของคนในชุมชน บทเพลงมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

๑) คำร้องทำนอง คำร้อง ผู้วิจัยได้นำอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชนบ้านชลประทานมาร้องกรองเป็นบทเพลงในรูปแบบของกลอนลำ ทำนองลำตังหวาย ผสมผสานกับเพลงลูกทุ่ง โดยกล่าวถึงจุดเด่นของแต่ละคุ้มของบ้านชลประทาน เพื่อประชาสัมพันธ์ให้คนนอกชุมชนได้ทราบว่า บ้านชลประทานมีอัตลักษณ์และวัฒนธรรมอะไรที่โดดเด่น

๒) การใช้ภาษา ภาษาที่ใช้ในบทเพลงนี้ เป็นภาษาไทยกลางผสมกับภาษาท้องถิ่น ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน มีองค์ประกอบ ดังนี้

(๑) สัมผัสภาษา การสัมผัสคำในบทเพลงนี้ มีการสัมผัสที่คล้องจองตามรูปแบบการประพันธ์อีสาน ประเภทลำตังหวาย ส่วนใหญ่จะใช้สัมผัสเสียงหรือวรรณยุกต์ มากกว่าการสัมผัสสระ เช่น

ท่านเอ๊ย บัดนี้เด้อ สิพาเมือบ้าน เจ้าคนงามเอ๋ย
ชลประทาน บ่อนบ้านอยู่ เด๋ย
เจ้าเอ๊ย ตามมาเด้อ มาเด้อหมู่เจ้า
มีเจ็ดคุ้ม เป็นกลุ่มงาม ท่านเอย ท่านเอย

(๒) การใช้คำ กลอนลำนี้มีการใช้คำพื้นถิ่นอีสานเป็นหลัก เช่น เมือบ้าน, ผ้าตุ้ม, ซุมเจ้า, อุ่นคึง, เต็มฮั้ว, สำสิกิน, แหล่ว, นำกัน, เด๋ย, ส่าลือ, ยวกๆ, สู่มื้อ, โบฮาน, จบพาโล, เทิงฟ้า, เซิ้ง, เบิ็ดบ้าน การใช้ภาษาท้องถิ่นผสมผสานกับภาษาไทยกลาง สะท้อนถึงอัตลักษณ์ทางภาษาของคนในชุมชน

(๓) การใช้คำสร้อย เป็นคำต่อท้ายคำประพันธ์ เพื่อให้จำนวนคำครบตามข้อกำหนดของฉันทลักษณ์ หรือเพื่อทำให้เกิดจังหวะและเสียงที่ไพเราะ คำสร้อยในบทประพันธ์อีสานประเภทลำตังหวาย เช่น คำว่า เด๋ย, ท่านเอย, แหล่ว, เจ้าเอย, ยวก ๆ คำเหล่านี้อาจไม่ได้สื่อความหมายอะไร แต่เป็นคำที่ทำให้เกิดความไพเราะ และสนุกสนาน เช่น คำว่า ยวก ๆ

(๔) การใช้คำเปรียบเทียบ บทเพลงหรือบทกวี ที่จะทำให้เกิดความไพเราะ เห็นภาพพจน์ที่ชัดเจน ต้องมีคำเปรียบเทียบหรือเปรียบเปรย กลอนลำนี้มีคำเปรียบเทียบหลายคำ เช่น ผักสวนครัวงามปานแต่ง, คุ้มสี่ นิงามปานแต้ม ปานแต้ม ดุจแดนเนรมิต, พอปานลิขิตฟ้า

๓) เนื้อหา กลอนลำได้กล่าวถึงสิ่งที่โดดเด่นในชุมชนบ้านชลประทานแต่ละคุ้ม โดยแบ่งออกเป็น ๗ คุ้ม ได้แก่ คุ้มบ้านใต้ร่มเย็น คุ้มร่วมใจพัฒนา คุ้มทานตะวัน คุ้มดอกคูณเสียงแคน คุ้มรวมใจสามัคคี คุ้มบั้งไฟ คุ้มดอกบัวบาน

๔) อัตลักษณ์และวัฒนธรรม บ้านชลประทาน มีอัตลักษณ์และวัฒนธรรมที่โดดเด่น ตามที่ผู้วิจัยได้ประพันธ์ไว้ในบทเพลงดังนี้

(๑) ของดีประจำคุ้ม แต่ละคุ้มของหมู่บ้านมีเอกลักษณ์ ดังนี้ ๑) คุ้มบ้านใต้ร่มเย็น จุดเด่นคือ ชุมชนรวมกลุ่มถักหมวกไหมพรมเป็นผลิตภัณฑ์ประจำคุ้ม ๒) คุ้มร่วมใจพัฒนา จุดเด่นคือ คนภายในชุมชนทำแปลงผัก ปลูกผักกินเองและขาย ๓) คุ้มทานตะวัน จุดเด่นคือ ภายในคุ้มมีการปลูกดอกไม้เป็นจุดเช็คอินภายในหมู่บ้าน ๔) คุ้มดอกคูณเสียงแคน จุดเด่นคือ บริเวณซอยของคุ้มและพื้นที่บ้านส่วนใหญ่มีต้นคูน เมื่อถึงฤดูแล้ง โดยเฉพาะเดือนเมษายน จะออกดอกเหลืองอร่าม สวยงาม ๕) คุ้มรวมใจสามัคคี จุดเด่นคือ เป็นคุ้มที่มีความเข้มแข็ง ๖) คุ้มบั้งไฟ จุดเด่นคือ คนภายในคุ้มเป็นปราชญ์ชาวบ้าน สามารถทำบั้งไฟใช้จุดในบุญบังไฟเดือนหก ๗) คุ้มดอกบัวบาน จุดเด่นคือ เป็นคุ้มที่อยู่ใกล้ห้วยชลประทาน ซึ่งภายในห้วยมีดอกบัวแดงงามสะพรั่ง จะออกดอกตั้งแต่เดือนธันวาคม-กุมภาพันธ์

(๒) ความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ โดยภาพรวมของบ้านชลประทาน เป็นชุมชนที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ มีทัศนียภาพที่สวยงาม เช่น บึงน้ำใสที่มีดอกบัวแดงบานสะพรั่ง สวนดอกไม้ที่งดงาม และต้นดอกคูณที่ออกดอกเหลืองอร่าม ความสวยงามของธรรมชาติเหล่านี้สร้างบรรยากาศที่ร่มรื่น สดชื่น และน่าอยู่

(๓) ความอุดมสมบูรณ์ของอาหารการกิน ชาวบ้านชลประทานมีแหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะผักสวนครัวที่ปลูกเอง ทำให้ไม่ต้องซื้อหา และสามารถเก็บกินได้ตลอดทั้งวัน แสดงถึงความอุดมสมบูรณ์และความพึ่งพาตนเองของชุมชน

(๔) ประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงาม ชาวบ้านชลประทานให้ความสำคัญกับการสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรม เช่น การทำบุญบั้งไฟในเดือน ๖ และการอนุรักษ์ประเพณีตาม “ฮีต ๑๒ คอง ๑๔” ประเพณีเหล่านี้สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน และสืบทอดวัฒนธรรมอันดีงามจากรุ่นสู่รุ่น มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา มีองค์พระใหญ่ซึ่งเป็นพระพุทธรูปประจำหมู่บ้านเป็นศูนย์รวมจิตใจ

(๕) ความสามัคคีของคนในชุมชน ชาวบ้านชลประทานมีน้ำใจและสามัคคีกัน เห็นได้จากการร่วมมือร่วมใจกันจัดงานบุญ การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และการมีน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ความสามัคคีนี้สร้างความอบอุ่น ความสุข และความมั่นคงให้กับชุมชน

(๖) น้ำใจไมตรีและการต้อนรับที่อบอุ่น ชาวบ้านชลประทานมีน้ำใจและยินดีต้อนรับผู้มาเยือน พร้อมทั้งเชิญชวนให้มาเที่ยวชมบ้านชลประทาน และเลี้ยงอาหารโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย แสดงถึงความมีน้ำใจ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และการต้อนรับที่อบอุ่นของคนในชุมชน

กล่าวโดยสรุป เนื้อหาของบทเพลงกล่าวถึงสถานที่และกลุ่มคนในหมู่บ้านชลประทาน เริ่มจากการกล่าวถึงดอกบัวแดงและหลวงพ่อพระใหญ่ซึ่งเป็นสัญลักษณ์สำคัญในชุมชน การเล่าเรื่องในลักษณะพาทัวร์ไปรอบ ๆ คุ้มต่าง ๆ ในหมู่บ้าน มีทั้งหมด ๗ คุ้ม โดยเริ่มจากคุ้มที่หนึ่งที่มีการถักไหมพรม คุ้มที่สองที่ปลูกผักสวนครัว คุ้มที่สามที่มีสวนดอกทานตะวัน และคุ้มที่สี่ที่เต็มไปด้วยดอกคูนเหลืองสดใส เป็นการเน้นความงดงามและอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติในชุมชน พร้อมทั้งอธิบายถึงคุ้มที่ห้าถึงคุ้มที่เจ็ดที่มีการทำงานร่วมกันอย่างสามัคคี มีการทำบุญบั้งไฟในเดือนหก และการต้อนรับผู้มาเยือนอย่างอบอุ่น

นอกจากบทเพลงที่กล่าวถึงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชนแต่ละหมู่บ้านแล้ว ยังมีกลุ่มเพลงที่กล่าวถึงภาพรวมของชุมชนทั้งสามหมู่บ้านในเขตนาโดนใหม่ ประกอบด้วยบ้านนาโดนใหม่หมู่ ๗ บ้านเนินน้ำคำ หมู่ ๑๐ และบ้านชลประทาน หมู่ ๑๕ มีจำนวน ๓ บทเพลง ดังนี้

เพลง นา-เนิน-ชล คนบ้านเดียวกัน

(ลำซิ่ง) เอาห่านี่ ฟังก่อนเด้อนาย
สิบรรยาย ถึงประวัติที่มาเมืองบ้าน
ให้ลูกหลาน ผู้ครองเมือหน้า พัฒนาสืบสายได้ต่อ
ว่าการเกิดการก่อ ของสามหมู่บ้าน หมู่บ้าน คือกกก้อน กลุ่มเดียว
เอาเด้อ ผู้นี้ละพ่อ บ่ลัดเลี้ยว สิกล่าวตามตรง
ลงบันทึก เป็นกลอนลำ กลอนลำ กลอนลำเด้อเจ้า
เข้าสมัย ให้ฟังเอาถ่อน สิยกเอาตอนบ้านนาโดนใหม่
โดนใหม่ โอ่ยเด่ โอยนอ พี่น้องเอย เอิงเอย เด้อลุงเด้อ
ชุมชนใหญ่ หมู่เจ็ดว่านั้น สั้น ๆ เอาบั้นบ่อนมี

(เพลง) สามัคคีเรื่อยมา นาโดนใหม่
บุญบั้งไฟ ยิ่งใหญ่สมศักดิ์ศรี
อนุรักษ์ สืบสานประเพณี
สินค้าดีขั้นเทพ เทปทอมือ

ย้อนที่มา ย้ายจากนาโดนเก่า
ตำบลเก่า เรณูใต้ ให้ยังถือ
ปีสองสี่ห้าสอง คนส่าลือ
เกิดอัคคีภัย ไฟไหม้บ้านนาโดน
แตกกระจาย แยกย้ายมาอยู่หัวนาไร่
รวมกันได้ นาโดนใหม่ไม่สับสน
ใหม่หรือเก่า ก็ลูกหลานบ้านนาโดน
โคกหินแฮ่ ปัจจุบันชื่อตำบล
บ้านนาโดน เรณู นครพนม
(แหล่อีสาน) บัดนี้....กล่าวถึงนาโดนแล้ว เนินน้ำคำสิมาต่อ
ตกมาปี พ.ศ.สองพันห้าร้อยยี่สิบสามนี่น้อ ให้ฟังถ้อย กล่าวแถลง
พ่อกำนันลนิสงค์ นวลตา ผู้พาแจ้ง แยกหมู่การปกครอง
เพิ่นมองเห็นว่าเหมาะสม ข่องงามตามนั้น
เนินน้ำคำ หมู่สิบหั่น น้ำซึมซับบ่เคยสูญ
ความสมบูรณ์พูนสุข จั่งอั่งโฮมสมแล้ว
สิชื่อหยังก็ตามแหล่ว ลูกนาโดนคือเก่า
ตามนั้นเด้อหมู่เจ้า ให้ฟังข้อ บั้นต่อไป เด้อ
(เพลง) เนินน้ำคำ งามล้ำสามัคคี
เลิศประเพณี ก่อเจดีย์ทราย
ข้าวอินทรีย์ ปลอดสารนั้นลือไกล
ข้าวปุ้นน้ำนัว ท้ายครัวหม้อใหญ่
รั้วกินได้ พืชผักงาม น้ำคำดี
งามตระการ ผ้าพื้นเมืองเลื่องชื่อ
งานฝีมือ เนินน้ำคำงามอีหลี
น้ำเป็นเงิน เป็นคำงามทุกที่
ฟังให้ดี ยังมีเรื่องเล่าอีกตอน
(แหล่อีสาน) บัดนี้...หยับมาฟังเบิ่งถ่อน อดีตตอนตั้งบ้านใหม่
บัดนี้สิพาไป ชลประทานบ้านผู้น้อง สุดท้องผู้หลัง
ท่าน ส.ส. ไขแสง สุกใส ผู้ดึงไฟมายั้ง แปลงทางอีกผู้หนึ่ง
งบส่วนตัวหกเจ็ดหมื่น ซุมไทยบ้านออกด้วย คราวนั้นจังฮุ่งตา
ชลประทานหมู่สิบห้า แยกมาเมื่อวันที่สอง

เดือนสิงหาคม สองพันห้าร้อยสามสิบแปด ว่าซั่น ดอกเด คนฟัง
ผู้เกิดหลังใหญ่ลุน ให้ต่อทุนหนุนไว้
มีองค์พระใหญ่คู่บ้าน ชลประทาน น้ำล้นฮ่อง โอ่โอย
ฮีตสิบสอง บ่ขาดช่วง สืบสานไว้ จนชั่วกาล นั่นเด้อ

(ลำ) จบท่อนั้น ท่อนั้น สิขอลงโค้งต่าว
ประวัติพอคร่าว ๆ ให้ซุมเจ้าหิ่นตอง
สามพี่น้อง นาโดนใหม่ นำกัน
เนินน้ำคำ ผ่องชลประทานพร้อม
ดอมเอาไว้ ดอมไว้ ก๊กใหญ่คือนาโดน
ให้ฮักโฮมถนอมกัน สวรรค์เมืองเรณู นครพนมฯ.

วิเคราะห์บทเพลง

เพลง “นา เนิน ชล คนบ้านเดียวกัน” ขับร้องโดยวันชัย ทองธรรมชาติ นา หมายถึง นาโดนใหม่ เนิน หมายถึง เนินน้ำคำ ชล หมายถึง ชลประทาน โดยบ้านเนินน้ำคำและบ้านชลประทาน แยกออกมาจากบ้านนาโดนใหม่ แต่ประชาชนทั้ง ๓ หมู่บ้านต่างเป็นญาติพี่น้องกันโดยสายเลือด แม้จะแยกหมู่บ้านปกครอง แต่ทั้ง ๓ หมู่บ้านก็ยังเป็นญาติพี่น้อง ไปมาหาสู่กันเป็นประจำ ใช้สถานศึกษาให้ลูกหลานแห่งเดียวกัน คือ โรงเรียนบ้านนาโดนใหม่ เมื่อมีกิจกรรมของชุมชน ต่างก็ช่วยเหลือเกื้อกูลกันทั้ง ๓ หมู่บ้าน ดังนั้น เพลง นา เนิน ชล จึงสะท้อนถึงประวัติความเป็นมาของรากเหง้าของชุมชนทั้ง ๓ หมู่บ้าน อย่างไรก็ตาม ในด้านอัตลักษณ์และวัฒนธรรมทั้ง ๓ ชุมชน บางอย่างใช้ร่วมกัน บางอย่างเป็นเอกลักษณ์เฉพาะชุมชน ตามที่ปรากฏในบทเพลง ดังนี้

๑) ประวัติศาสตร์ของสามหมู่บ้าน

(๑) บ้านนาโดนใหม่ (หมู่ ๗) เดิมทีเป็นส่วนหนึ่งของบ้านนาโดนเก่า หลังจากเกิดอัคคีภัยครั้งใหญ่ในปี พ.ศ. ๒๔๕๒ ชาวบ้านบางส่วนจึงย้ายมาตั้งถิ่นฐานบริเวณหัวไร่นา เกิดเป็นหมู่บ้านใหม่ชื่อ “บ้านนาโดนใหม่” ถึงแม้จะเป็นหมู่บ้านใหม่ แต่ชาวบ้านยังคงรักษาประเพณีดั้งเดิมไว้เป็นอย่างดี

(๒) บ้านเนินน้ำคำ (หมู่ ๑๐) แยกตัวออกมาจากบ้านนาโดนในปี พ.ศ. ๒๕๒๓ โดยการนำของกำนันสงค์ นวลตา ชื่อ “เนินน้ำคำ” บ่งบอกถึงความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ หมู่บ้านนี้ขึ้นชื่อเรื่องความสามัคคี การทำเกษตรอินทรีย์ และอาหารพื้นเมือง

(๓) บ้านชลประทาน (หมู่ ๑๕) แยกตัวออกมาจากบ้านนาโดนใหม่ ในวันที่ ๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๘ การแยกหมู่บ้านเกิดขึ้นจากความร่วมมือของหลายฝ่าย รวมถึง ส.ส. ไขแสง สุกใส และผู้นำชุมชน หมู่บ้านนี้มีองค์พ่อใหญ่เป็นที่เคารพสักการะของชาวบ้าน

สรุปได้ว่า หมู่บ้านทั้งสามแห่งนี้มีความเชื่อมโยงกันทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม แม้จะแยกตัวออกมาเป็นหมู่บ้านอิสระ แต่ยังคงรักษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน และสืบทอดประเพณีอันดีงามจากรุ่นสู่รุ่น

๒) อัตลักษณ์และวัฒนธรรมของสามหมู่บ้าน ทั้ง ๓ หมู่บ้าน มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น ดังนี้

(๑) บ้านโดนใหม่ (หมู่ ๗) มีจุดเด่นคือ มีชื่อเสียงในเรื่องความสามัคคีของชุมชน มีวัดศรีธนชัยเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมที่สำคัญของชุมชนทั้ง ๓ หมู่บ้าน มีงานบุญบั้งไฟยิ่งใหญ่ ซึ่งจัดเป็นประจำทุกปี โดยความร่วมมือกันของทั้ง ๓ หมู่บ้าน เป็นการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีอันดีงาม มีสินค้าคุณภาพดี คือผ้าเทปทอมือ

(๒) บ้านเนินน้ำคำ (หมู่ ๑๐) มีความโดดเด่นด้านความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่เกษตร เพราะบริเวณพื้นที่เกษตร มีน้ำซึมซับตลอดทั้งปี มีประเพณีก่อเจดีย์ทรายในวันสงกรานต์ ณ วัดป่ามุจลินท์ ถือเป็นประเพณีประจำชุมชน มีการทำเกษตรอินทรีย์ โดยเฉพาะการทำนาข้าวอินทรีย์ที่ปลอดสารพิษ

มีอาหารพื้นบ้านที่ขึ้นชื่อ คือ ข้าวปุ้นน้ำนัว มีงานหัตถกรรมฝีมือประณีต คือ การทำเครื่องจักสาน ประเภทเครื่องใช้ในครัวเรือนและเครื่องมือในการประมง

(๓) บ้านชลประธาน (หมู่ ๑๕) มีองค์พ่อใหญ่เป็นที่เคารพสักการะของชาวบ้าน มีห้วยยางหรือห้วยชลประทาน ซึ่งชุมชนได้ใช้ประโยชน์ในการทำเกษตรและประมง มีประเพณีที่โดดเด่นประจำหมู่บ้านคือ ประเพณีบุญข้าวประดับดินและบุญข้าวสาก ตามฮีตสิบสอง

กล่าวโดยสรุป หมู่บ้านทั้งสามแห่งนี้ มีความเชื่อมโยงกันทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม แม้จะแยกตัวออกมาเป็นหมู่ ๑๐ และหมู่ ๑๕ แต่ยังคงรักษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน และสืบทอดประเพณีอันดีงามจากรุ่นสู่รุ่น

อย่างไรก็ตาม หมู่บ้านทั้งสามแห่งมีเหตุการณ์สำคัญที่แตกต่างกัน ส่งผลให้การพัฒนาของหมู่บ้านมีความโดดเด่นในด้านต่าง ๆ เช่น บ้านนาโดนใหม่เน้นความสามัคคีและการอนุรักษ์ประเพณี บ้านเนินน้ำคำ เน้นความอุดมสมบูรณ์และเกษตรอินทรีย์ ส่วนบ้านชลประทาน เน้นบทบาทของผู้นำในการพัฒนา

เพลง สามหมู่บ้านสัมพันธ์

*ภูมิใจได้เป็นลูกนาโดน ภูมิใจเป็นลูกชลประทาน
ภูมิใจได้เป็นลูกหลาน บ้านเนินน้ำคำอีกคน
ภูมิใจได้เกิดร่วมตำบล ชุมชนผู้ไทยคือกัน...*

***ภูมิใจได้เป็นลูกนาโดน ภูมิใจเป็นลูกชลประทาน
ภูมิใจได้เป็นลูกหลาน บ้านเนินน้ำคำอีกคน
ภูมิใจได้เกิดร่วมตำบล ชุมชนผู้ไทยคือกัน
ข้อยเป็นลูกนาโดน ข้อยเป็นลูกชลประทาน
ข้อยก็เป็นลูกหลาน บ้านเนินน้ำคำคือกัน
สามหมู่บ้านสัมพันธ์ แบ่งปันตุ้มโฮมฮักแพง
บ้านชลประทาน หมู่บ้านเกษตรก้าวไกล
บ้านนาโดนใหม่ เฮามีผ้าเทปทอมือ
เนินน้ำคำเลื่องลือ แซบหลายข้าวปุ้นน้ำนัว
โอยจั่งว่าชุมเฮา โอยละจั่งว่าชุมเฮา
เป็นลูกเต้าเหล่าหลาน สามหมู่บ้านเด้อน้องพี่
สามัคคีกันไว้ ไกลใกล้อย่าห่างเหิน
นาโดนใหม่ บ้านเนิน เนิน เนิน เนิน เนินน้ำคำ
อีกบ้านชลประทาน ถึงแยกหมู่
ยังไปมาหาสู่ กินข้าวฮ่วมกัน
ผูกพันช่วยเหลือเกื้อกูล ๆ
งานบ้านงานบุญ ช่วยกันหาบหาม
งานราษฎร์งานหลวงก็ตาม ๆ
วัดวางามงาม สามหมู่บ้านเฮาฯ.

วิเคราะห์บทเพลง

เพลง “สามหมู่บ้านสัมพันธ์” ขับร้องโดยนักร้อง ๓ คน คือ วันชัย ทองธรรมชาติ หนุ่ย บรรพต และเนตรนภา ริยะบุตร เนื้อเพลงเน้นย้ำถึงความสามัคคี ความช่วยเหลือเกื้อกูล และความรัก ความผูกพันระหว่างคนในชุมชน ๓ หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านนาโดนใหม่ บ้านเนินน้ำคำ และบ้านชลประทาน บทเพลงนี้มีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

๑) คำร้อง/ทำนอง บทเพลงนี้ใช้คำร้องผสมผสานกันระหว่างคำร้องเพลงไทยลูกทุ่งและหมอลำ คำร้องที่เป็นท่อนเพลง ใช้ทำนองเพลงไทยลูกทุ่งในจังหวะสามช่า ส่วนคำร้องที่เป็นท่อนลำ ใช้ทำนองลำเต้ยหัวโนนตาลปิดท้าย ทำให้บทเพลงมีความเป็นลูกทุ่งอีสานได้อย่างลงตัว

๒) การใช้ภาษา ภาษาที่ใช้ในเพลง คำร้องที่เป็นเพลง ใช้ภาษาไทยเป็นหลัก แต่ก็มีคำภาษาถิ่นอีสานแทรกอยู่หลายคำ เช่น “ข้อย” “คือกัน” “ตุ้มโฮม” “ฮักแพง” “เฮา” “แซบหลาย” ซึ่งคำเหล่านี้ สื่อความหมายและอารมณ์ความรู้สึกได้เป็นอย่างดี

๓) เนื้อหา เพลงนี้ผู้วิจัยต้องการสื่อให้ชุมชนในสามหมู่บ้านว่า แม้ว่าจะแยกการปกครองออกเป็นสามหมู่บ้าน แต่คนในชุมชนก็คือลูกเต้าเหล่าหลาน เป็นญาติพี่น้องกันเหมือนเดิม โดยเน้นย้ำถึงความสำคัญของความเป็นหนึ่งเดียวและความสามัคคีในชุมชน มีการแบ่งปัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่ว่าจะเป็นงานบ้าน งานบุญ งานราช งานหลวง ก็ต่างร่วมมือร่วมใจกัน ความสามัคคีนี้แสดงออกผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การกินข้าวร่วมกัน การไปมาหาสู่กัน เนื้อเพลงยังกระตุ้นให้ชาวบ้านทั้งสามหมู่บ้านรักษาความสัมพันธ์อันดีนี้ไว้ โดยเฉพาะการไม่ทอดทิ้งกัน และให้ความสำคัญกับความสามัคคี โดยมีวัดเป็นศูนย์รวมในการจัดกิจกรรมร่วมกัน คืองานบุญประเพณีประจำหมู่บ้าน

๔) อัตลักษณ์และวัฒนธรรม ประชากรของทั้งสามหมู่บ้านเป็นญาติพี่น้องกัน โดยการแต่งงาน ซึ่งแตกออกมาจากตระกูลใหญ่ ๆ ๕ ตระกูล คือ ขอดเมชัย ถานัน นวลตา ลุมวงศ์ วรคันทักษ์ ดังนั้น เมื่อแยกออกเป็น ๓ หมู่บ้าน ตระกูลหรือนามสกุลเหล่านี้จึงกระจายอยู่ใน ๓ หมู่บ้าน ทั้ง ๓ หมู่บ้านจึงมีวัฒนธรรมประเพณีที่ใช้ร่วมกัน ส่วนอัตลักษณ์นั้น แต่ละหมู่บ้านก็พยายามที่จะสร้างอัตลักษณ์ที่โดดเด่นประจำหมู่บ้าน อัตลักษณ์และวัฒนธรรมของทั้ง ๓ หมู่บ้านที่ปรากฏในบทเพลง มีดังนี้

(๑) ความสัมพันธ์ของ ๓ หมู่บ้าน เนื้อเพลงกล่าวถึง ๓ หมู่บ้านที่สัมพันธ์กัน ได้แก่ บ้านนาโดนใหม่ บ้านเนินน้ำคำ และบ้านชลประทาน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ของการตั้งถิ่นฐานและความเชื่อมโยงของคนในชุมชน แม้จะแยกเป็นหมู่บ้าน แต่ยังคงไปมาหาสู่ กินข้าวร่วมกัน และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

(๒) ความภาคภูมิใจในท้องถิ่น เนื้อเพลงแสดงถึงความภาคภูมิใจในบ้านเกิดของคนทั้ง ๓ หมู่บ้าน โดยกล่าวซ้ำ ๆ ว่า “ภูมิใจได้เป็นลูกนาโดน ภูมิใจเป็นลูกชลประทาน ภูมิใจได้เป็นลูกหลานบ้านเนินน้ำคำอีกคน” สะท้อนให้เห็นถึงความผูกพันและความรักในท้องถิ่นของคนในชุมชน

(๓) ภูมิปัญญาท้องถิ่น เนื้อเพลงกล่าวถึง “ผ้าเทปทอมือ” ของชุมชนบ้านนาโดนใหม่ ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่ขึ้นชื่อของชุมชน บ่งบอกถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นและการสืบทอดวัฒนธรรมการทอผ้าที่สืบต่อกันมา

(๔) อาหารพื้นบ้าน เนื้อเพลงกล่าวถึง “ข้าวปุ้นน้ำนัว”ของบ้านเนินน้ำคำ ซึ่งเป็นอาหารพื้นบ้านของชุมชน สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมการกินของคนในชุมชน

(๕) ความสามัคคี เนื้อเพลงเน้นย้ำถึงความสามัคคีของคนในชุมชน โดยกล่าวว่า “สามัคคีกันไว้ ไกลใกล้ อย่าห่างเหิน” ซึ่งเป็นค่านิยมที่สำคัญของคนในชุมชน แม้แยกออกเป็น ๓ หมู่บ้าน แต่ก็ยังไม่มาหาสู่กันเป็นประจำ ดังคำว่า “เจ็บป่วยเยี่ยมไข้ เวลาตายเยี่ยมผี”

(๖) กิจกรรมทางศาสนา เนื้อเพลงกล่าวถึง “วัดวางดงาม ๓ หมู่บ้านเฮา” ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของศาสนาในวิถีชีวิตของคนในชุมชน และชุมชนช่วยกันทำนุบำรุง สร้างถาวรวัตถุให้งดงาม

(๗) ความสัมพันธ์ฉันพี่น้อง เนื้อเพลงเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของคนใน ๓ หมู่บ้านเหมือนพี่น้อง โดยกล่าวว่า “๓ หมู่บ้าน สัมพันธ์ แบ่งปัน “ตุ้มโฮมฮักแพง” คำว่า “ตุ้มโฮมฮักแพง” เป็นภาษาถิ่นอีสานที่สื่อถึงความรัก ความอบอุ่น และความผูกพันกันอย่างใกล้ชิด เหมือนคนในครอบครัวเดียวกัน

(๘) การกินข้าวร่วมกัน เนื้อเพลงกล่าวถึงการ “กินข้าวร่วมกัน” ซึ่งเป็นกิจกรรมที่แสดงถึงความสนิทสนมและความเป็นกันเอง เหมือนคนในครอบครัว

(๙) การช่วยเหลือเกื้อกูล เนื้อเพลงเน้นย้ำถึงการช่วยเหลือเกื้อกูลกันใน ๓ หมู่บ้าน โดยกล่าวว่า “ผูกพันช่วยเหลือเกื้อกูล งานบ้านงานบุญช่วยกันหับหาม งานราษฎร์งานหลวงก็ตาม” แสดงให้เห็นถึงน้ำใจและความสามัคคีของคนในชุมชน ๓ หมู่บ้าน

กล่าวโดยสรุป เนื้อเพลง “สามหมู่บ้านสัมพันธ์” เป็นเสมือนกระจกสะท้อนประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชนบ้านเนินน้ำคำได้เป็นอย่างดี แสดงถึงความภาคภูมิใจในถิ่นกำเนิดของผู้คนในชุมชน ผ่านเนื้อเพลงที่เน้นย้ำถึงความเป็นลูกหลานของหมู่บ้าน ๓ หมู่บ้าน และกล่าวถึงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมที่โดดเด่นของชุมชน

เพลง รำบวงสรวงบุญเดือนหก

(ทำนองสรภัญญะ)

มาลาดอกไม้ มาลาดวงดอกไม้ น้อมนบไหว้พุทธคุณ
บิดาผู้การุณ มารดาผู้การุณ อีกทั้งคุณครูอาจารย์
ปู่ตารักษาบ้าน ปู่ตาผู้รักษาบ้าน ให้ลูกหลานพ้นโพยภัย
ปวงข้ารำถวาย ปวงข้ารำถวาย บวงสรวงไหว้ตามฮีตคอง
บูชาพญาแถน บูชาพญาแถน อยู่เมืองแมนวิมานทอง
บั้งไฟจุดฉลอง บั้งไฟจุดฉลอง ฝนตกต้องตามฤดู
หมู่บ้านนาโดนใหม่ หมู่เฮาชาวบ้านนาโดนใหม่ จงสดใสทุกเช้าค่ำ
อีกทั้งเนินน้ำคำ อีกทั้งชาวเนินน้ำคำ สุขเลิศล้ำหมู่ลูกหลาน
หมู่บ้านชลประทาน หมู่บ้านชลประทาน สุขสำราญทุกเมื่อเทอญ

(ทำนองขับทุ้มหลวงพระบาง)

มาเยอ มาเยอ พี่น้องบ้านเฮา
เทิงผู้หนุ่มผู้สาว ผู้เฒ่าผู้แก่ทั้งสามหมู่บ้าน
ร่วมสืบสานงานบุญ ตามฮีตคอง
ฮีตสิบสอง เดือนหกเอาบุญบั้งไฟ
มาเด้อ คุ้มเหนือคุ้มใต้ มาโฮมมาตุ้ม

โอน้อซุมเฮา อย่าได้ไลปล่อยฮีตฮอยผู้ไทย
โอน้อซุมเฮา อย่าได้ไลปล่อยฮีตฮอยคองเค้า
เจ้าดอกเอย เจ้าดอกติ้วเอย เอิงเอย... เอิงเอย... เจ้าดอกกันเกรา
มื้อนี้เอาบุญบ้านเฮา ขอเชิญหนุ่มสาวมาม่วนกันเด้อ
เออเหอะเออ ๆ เจ้าแจ่ม เจ้าแจ่มมณีอำไพ
ชลประทานร่วมใจ บ้านนาโดนใหม่ เนินน้ำคำเอ๊ย

(ทำนองแหล่อีสาน)

บัดนี้...บัดนี้...เอย...เดือนหกมาถึงแล้ว เสียงแซวๆ พากันม่วน
จัดขบวนรำเซิ้ง บูชาไท้พญาแถน
อีกแห่แหนพระเวส บุญผะเหวดฮีตเก่า
นำมาเฮ็ดโฮมเข้า เป็นบุญบ้านมื้อเดียวกัน
แห่พระเวสเข้าบ้าน ตระการตายิ่งใหญ่
รถประดับดอกไม้ บุปผาชาติหลากสี
มโหรีดนตรีซิ่ง สุดสวิงความม่วน
ขบวนแห่อ้อมบ้าน มุ่งหน้าสู่อาราม
ทุกคนหัวยุ้มย่าม มีความสุขฟ้อนแอ่น
รถอีแต๋นประดับโก้ เป็นฟอร์ฟ้อนม่วนหลาย
หัวขบวนขยับย้าย ท้ายขบวนแหนแห่
เสียงดนตรีเซ็งแซ่ พระเวสอ่าองค์ทรงช้าง
นางมัทรีเคียงข้าง มเหสีงามสง่า
แก้วกัณหาน้องหล่า ชาลีอ้ายเคียงขวัญ
ส่วนว่าตาพราหมณ์นั้น สุขสำราญยิ้มแข่วหว่อง
อีกบโดนดอกน้อง สิเห็นหน้าอมิตตะดา
ริ้วขบวนมุ่งหน้า เถิ่งอารามตาเว็นบ่าย
รำบวงสรวงแถนไท้ บนบา...ปู่ตาเจ้าฯ.

วิเคราะห์บทเพลง

เพลง รำบวงสรวงบุญเดือนหก ขับร้องโดยวันชัย ทองธรรมชาติ บทเพลงนี้ใช้ทำนอง ๓ ทำนอง ๓ จังหวะ คือทำนองสรภัญญะ ทำนองขับทุ้มหลวงพระบาง และทำนองแหล่อีสานประยุกต์ ท่อนแรกกล่าวบูชาครู ท่อนสองเชิญชวนชุมชนมาร่วมทำบุญประเพณีร่วมกัน และท่อนที่สาม กล่าวถึงบรรยากาศการแห่พระเวสสันดรเข้าเมือง องค์ประกอบของบทเพลง มีดังนี้

๑) คำร้อง/ทำนอง บทเพลงนี้ผู้วิจัยได้สร้างสรรค์คำร้องและทำนองมีโครงสร้างที่โดดเด่นด้วยการใช้ทำนองพื้นบ้าน ๓ แบบ ได้แก่ ๑) ทำนองสรภัญญะ ซึ่งเป็นทำนองที่นิยมใช้ในบทสวดและการขับร้องเชิงศาสนา ให้ความรู้สึกขลังและเคารพบูชา จึงนำมาใช้เป็นท่อนแรกเป็นการกราบไหว้พระรัตนตรัย พ่อแม่ครูอาจารย์และบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำหมู่บ้าน เพื่อความเป็นสิริมงคลในการทำบุญประเพณี ๒) ทำนองขับทุ้มหลวงพระบาง ซึ่งมีลักษณะผ่อนคลาย เป็นทำนองที่นิยมใช้ในเพลงพื้นบ้านลาวและอีสาน เหมาะกับการเชิญชวนให้ผู้คนมีส่วนร่วม ผู้วิจัยนำมาใช้ในท่อนที่สอง ซึ่งมีจังหวะเร็วขึ้นเล็กน้อย ท่อนนี้เป็นการเชิญชวนให้ชุมชนทั้งสามหมู่บ้านได้มาร่วมงานบุญประเพณี และสนุกสนานรื่นเริงร่วมกัน ๓) ทำนองแหล่อีสานประยุกต์ ซึ่งเป็นทำนองแหล่แบบภาคอีสานที่ใช้จังหวะเร่งเร้าเพื่อเล่าเรื่องราวอย่างสนุกสนาน ผู้วิจัยนำมาใช้ในท่อนที่สาม ให้เข้ากับบรรยากาศการแห่พระเวสสันดรเข้าเมือง การเลือกใช้ทำนองเหล่านี้ ทำให้บทเพลงมีมิติที่หลากหลาย ทั้งความขลัง ความเชิญชวน และความสนุกสนานที่เข้ากับบริบทของงานบุญบั้งไฟ

๒) การใช้ภาษา บทเพลงใช้คำคล้องจองแบบพื้นบ้าน โดยเฉพาะในท่อนสรภัญญะและแหล่ ทำให้มีจังหวะที่ไพเราะและจำง่าย เช่น “มาเด้อ คุ้มเหนือคุ้มใต้ มาโฮมมาตุ้ม โอน้อซุมเฮา อย่าได้ไลปล่อยฮีตฮอยผู้ไทย”

มีการใช้คำคล้องจองตามรูปแบบคำประพันธ์อีกสาน เช่น “ส่วนว่าตาพราหมณ์นั้น สุขสำราญยิ้มแข่วหว่อง อีกบ่โดนดอกน้อง สิเห็นหน้าอมิตตะดา”

มีการใช้คำภาษาถิ่นอีสาน เช่น “มาเยอ”, “โอน้อซุมเฮา”, “อย่าได้ไลปล่อยฮีตฮอยผู้ไทย” มาโฮมมาตุ้ม”, เสียงแซวๆ พากันม่วน”, “หัวยุ้มย่าม”, “ยิ้มแข่วหว่อง”, ตาเว็นบ่าย” ซึ่งคำเหล่านี้สะท้อนเอกลักษณ์ของชาวอีสานอย่างชัดเจน

มีการใช้คำศักดิ์สิทธิ์และคำบูชา เช่น “น้อมนบไหว้พุทธคุณ”, “บูชาพญาแถน”, “ปู่ตาผู้รักษาบ้าน”, “บนบา...ปู่ตาเจ้า” แสดงถึงความศรัทธาและความเชื่อทางศาสนา

มีการใช้คำเพื่อสร้างจินตนาการ เช่น “แห่พระเวสเข้าบ้าน ตระการตายิ่งใหญ่ รถประดับดอกไม้ บุปผาชาติหลากสี มโหรีดนตรีซิ่ง สุดสวิงความม่วน ขบวนแห่อ้อมบ้าน มุ่งหน้าสู่อาราม”

มีการใช้คำซ้ำ เช่น “มาลาดอกไม้ มาลาดวงดอกไม้” “ปวงข้ารำถวาย ปวงข้ารำถวาย”, “บั้งไฟจุดฉลอง บั้งไฟจุดฉลอง” ซึ่งเป็นรูปแบบคำประพันธ์ของสรภัญญะ จะมีร้องซ้ำกันทุกท่อนเพลง

๓) เนื้อหา บ้านเนินน้ำคำและบ้านชลประทาน เป็นหมู่บ้านที่แยกออกไปจากบ้านนาโดนใหม่ ทั้งสามหมู่บ้านต่างเป็นญาติพี่น้องสายเลือดเดียวกัน ทุกปีจะทำบุญประเพณีเดือนหกคือบุญบั้งไฟร่วมกันที่บ้านนาโดนใหม่ หรือเรียกว่าบุญบ้านหรือบุญผะเหวด โดยมีขบวนแห่พระเวสสันดรเข้าเมืองจำลอง จัดริ้วขบวนแห่ไปรอบหมู่บ้าน ก่อนจะไปสิ้นสุดที่วัด จากนั้นจะมีการรำบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์และพญาแถน เพื่อขอให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล เพราะหลังจากทำบุญผะเหวดแล้วชาวบ้านก็จะลงมือทำนาเป็นลำดับต่อไป

๔) อัตลักษณ์และวัฒนธรรม บทเพลงนี้ผู้วิจัยได้นำประเพณีของชุมชนทั้ง ๓ หมู่บ้านมา ที่ได้ร่วมกันจัดประเพณีบุญผะเหวด ซึ่งถือว่าเป็นบุญบ้านหรือบุญประจำปี เนื้อหาของบทเพลงได้สะท้อนอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชาวชุมชนทั้ง ๓ หมู่บ้านหลายด้าน ได้แก่

(๑) วัฒนธรรมความเชื่อและศาสนา: มีการบูชาพญาแถนและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องฟ้าฝนและเกษตรกรรม ซึ่งเป็นความเชื่อดั้งเดิมของชาวอีสาน

(๒) ฮีตสิบสอง คองสิบสี่: การกล่าวถึง *“ฮีตสิบสอง เดือนหกเอาบุญบั้งไฟ”* สะท้อนถึงจารีตประเพณีที่สืบทอดกันมา

(๓) ความสามัคคีของชุมชน: การที่ทั้งสามหมู่บ้านร่วมกันจัดงานบุญ แสดงถึงความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ผ่านการจัดงานและร่วมขบวนแห่

(๔) ศิลปะพื้นบ้าน: การใช้ทำนองพื้นบ้านและภาษาถิ่นในการร้องและรำบวงสรวง แสดงถึงการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การใช้ทำนองสรภัญญะ ทำนองขับทุ้มหลวงพระบาง และทำนองแหล่ ซึ่งเป็นสื่อที่ใช้ในการรักษาวัฒนธรรมและประเพณีให้สืบทอดไปยังคนรุ่นหลัง ตลอดถึงการรำถวาย ด้วยศิลปะท่ารำอันงดงาม

กล่าวโดยสรุป เพลง *“รำบวงสรวงบุญเดือนหก”* เป็นบทเพลงที่สะท้อนถึงประเพณีบุญผะเหวดของชุมชุม ๓ หมู่บ้านในเขตนาโดนใหม่ อย่างครบถ้วน มีทั้งความศรัทธา ความสามัคคี และความสนุกสนาน ใช้ภาษาถิ่นและทำนองพื้นบ้านเพื่อสร้างอารมณ์และบรรยากาศที่เข้ากับงานบุญ เป็นเครื่องมือสำคัญในการสืบทอดวัฒนธรรมของโคกหินแฮ่ให้คงอยู่ต่อไป.

๔.๕ กระบวนการพัฒนาการสื่อสารบทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

๔.๕.๑ กระบวนการพัฒนาการสื่อสารบทเพลง

ในแต่ละชุมชนท้องถิ่น วัฒนธรรมและอัตลักษณ์ถือเป็นรากฐานสำคัญที่สะท้อนถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวและวิถีชีวิตของผู้คน การสื่อสารผ่านบทเพลงและการแสดงพื้นบ้าน นับเป็นเครื่องมือทรงพลังที่ช่วยส่งเสริมและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ในสังคม โดยเฉพาะในตำบลโคกหินแฮ่ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและประเพณีอันทรงคุณค่า

กระบวนการพัฒนาการสื่อสารบทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ จึงไม่เพียงแต่เป็นการสืบสานศิลปะการแสดงดั้งเดิม หากยังเป็นการเพิ่มพูนความเข้าใจและความภาคภูมิใจในรากเหง้าของชุมชน ผ่านองค์ประกอบสำคัญ อาทิ ท่าฟ้อน ที่ถ่ายทอดความงดงามของการเคลื่อนไหว เครื่องดนตรีประกอบ ที่สร้างมิติทางเสียงและจังหวะ เครื่องแต่งกาย ที่สะท้อนอัตลักษณ์เฉพาะตัวของชาวโคกหินแฮ่ ผู้แสดง ซึ่งเป็นผู้เชื่อมโยงศิลปะเข้ากับชีวิตจริง และโอกาสในการแสดงหรือสถานที่ใช้แสดง ที่ช่วยสื่อความหมายและความสำคัญของประเพณีในบริบทของชุมชน

การศึกษาและพัฒนากระบวนการสื่อสารเหล่านี้ จึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการอนุรักษ์และเผยแพร่วัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ ให้คงอยู่ในยุคปัจจุบัน พร้อมทั้งเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์รูปแบบการแสดงที่ผสมผสานความเป็นดั้งเดิมและสมัยใหม่อย่างสมดุล การฟ้อนรำในภาคอีสานมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่สะท้อนถึงสภาพความเป็นอยู่ ประเพณี และลักษณะภูมิศาสตร์ของท้องถิ่น การฟ้อนรำเหล่านี้สามารถแบ่งตามวัตถุประสงค์ในการแสดงออกเป็น ๔ หมวดใหญ่ ได้แก่[๔๔]

๑. การฟ้อนรำเพื่อบูชา การฟ้อนรำในหมวดนี้มุ่งเน้นการถวายสักการะแด่สิ่งศักดิ์สิทธิ์และสิ่งที่เคารพนับถือ เช่น พิธีบวงสรวงหรือการรำในงานประเพณีที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อทางจิตวิญญาณ

๒. การฟ้อนรำเพื่อความสนุกสนาน ศิลปะการฟ้อนรำในหมวดนี้มีเป้าหมายเพื่อสร้างความบันเทิงและความรื่นเริงในชุมชน มักแสดงในงานเฉลิมฉลองหรืองานเทศกาลต่าง ๆ

๓. การฟ้อนรำเพื่อความสวยงามและสิริมงคล การฟ้อนรำประเภทนี้แสดงเพื่อความสง่างามและเพื่อเสริมสิริมงคล เช่น การฟ้อนรำในงานมงคลหรือพิธีเฉลิมฉลองที่ต้องการสร้างบรรยากาศอันสง่างาม

๔. การแสดงฟ้อนรำประจำท้องถิ่น เป็นการแสดงที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์เฉพาะของชุมชนในแต่ละพื้นที่ เช่น รำบายศรี เซิ้งคูณลาน เซิ้งสวิง เซิ้งตำสาด ฟ้อนภูไท ฟ้อนโปงลาง รำกลองยาวอีสาน

---

[๔๔] พรทิพา บุญรักษา, “ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการแสดงพื้นบ้านไทย”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://poppy-porntipa.blogspot.com/2016/09/blog-post_28.html [๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗].

และฟ้อนกลองตุ้ม ท่ารำเหล่านี้ไม่เพียงแต่เป็นศิลปะที่สืบทอดกันมารุ่นสู่รุ่น แต่ยังสะท้อนถึงความคิดสร้างสรรค์และความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของชาวอีสาน

ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ[๔๕] ได้จำแนกการฟ้อนรำอีสาน ตามจุดมุ่งหมายของการแสดงออกเป็น ๘ ประเภท ดังนี้

๑) การฟ้อนเลียนแบบอากัปกิริยาของสัตว์

๒) การฟ้อนชุดโบราณคดี

๓) การฟ้อนประกอบวาทหมอลำ

๔) การฟ้อนชุมนุม/ชาติพันธุ์ต่าง ๆ

๕) การฟ้อนที่มาจากวรรณกรรม

๖) การฟ้อนเพื่อการบวงสรวงบัดพลีหรือบูชา

๗) การฟ้อนศิลปาชีพ

๘) การฟ้อนเพื่อความสนุกสนานรื่นเริง

ฉวีวรรณ ดำเนิน ได้รวบรวมแม่บทการฟ้อนรำอีสาน ซึ่งเริ่มต้นด้วย ๓๒ ท่าและขยายเพิ่มเป็น ๔๘ ท่าในปัจจุบัน รวบรวมท่าฟ้อนจากหมอลำที่มีชื่อเสียงในขณะนั้น เช่น หมอลำชาลี ดำเนิน ๑๙ ท่า หมอลำเปลี่ยน วิมลสุข ๑๐ ท่า หมอลำเคน ดาเหลา ๘ ท่า หมอลำจันทร์เพ็ญ นิตะอินทร์ ๔ ท่า หมอลำสุบรรณ พะละสูรย์ ๖ ท่า และท่าฟ้อนของหมอลำผีฟ้า ๑ ท่า รวมเป็น ๔๘ ท่า เมื่อรวบรวมท่าฟ้อนเสร็จ จึงได้ประพันธ์แต่งเป็นกลอนลำประกอบ เป็นชุดการแสดงชื่อว่า “ฟ้อนแม่บทอีสาน”[๔๖] โดยท่ารำเหล่านี้มักเลียนแบบธรรมชาติ เช่น ท่าฟ้อนของชาวผู้ไทย ท่ามวยโบราณ และการเต้นเซิ้งในรูปแบบต่าง ๆ

การฟ้อนรำอีสานเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญ สะท้อนถึงความหลากหลายและเอกลักษณ์ของชาวอีสานในแต่ละพื้นที่ ศิลปะนี้ไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือในการแสดงออกถึงความภาคภูมิใจในท้องถิ่น แต่ยังเป็นสื่อในการเชื่อมโยงความสามัคคีและความกลมกลืนทางวัฒนธรรมของชาวอีสานในทุกยุคสมัย

๔.๕.๒ การประดิษฐ์ท่าฟ้อนรำประกอบเพลงและการแต่งกาย เพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ มีการประดิษฐ์ท่าฟ้อนประกอบเพลงในการวิจัยนี้ จำนวน ๘ เพลง ดังมีรายละเอียด ดังนี้

---

[๔๕] ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ, **ศิลปะการฟ้อนอีสาน.** (มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคาม, ๒๕๓๒), หน้า ๕๖-๖๑.

[๔๖] ชัยณรงค์ ต้นสุข, “ฟ้อนแม่บทอีสาน แม่ท่าการฟ้อนพื้นเมืองอีสานสู่การบวนการนาฏยประดิษฐ์”, **วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์**, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๖๕): ๔๕๗.

๑) เพลง ฟ้อนผู้ไทยคอยอ้าย

เพลง ฟ้อนผู้ไทยคอยอ้าย เป็นเพลงที่ใช้ทำนองเพลงลายลมพัดพร้าว ซึ่งเป็นลายดนตรีที่ใช้สำหรับฟ้อนผู้ไทยเรณูนคร โดยผู้วิจัยได้แต่เนื้อร้องประกอบทำนองลายทำพัดพร้าว ในการฟ้อนจึงสามารถใช้ท่าฟ้อนผู้ไทยประกอบได้เลย โดยตัดตอนท่าฟ้อนแต่ละท่าให้สั้นเข้า เพื่อให้พอดีกับเนื้อเพลง โดยมีนางประภาพร นวลตา เป็นผู้ฝึกซ้อมกลุ่มเยาวชนหนุ่มสาวภายในหมู่บ้าน เพื่อฟ้อนผู้ไทยประกอบเพลงนี้

ท่าฟ้อนผู้ไทยมีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องตามยุคสมัย ปัจจุบันท่าฟ้อนผู้ไทย มี ๑๖ ท่าหลัก ประดิษฐ์ท่าฟ้อนโดยนายคำนึง อินติยะ และนายชัยบดินทร์ สารีพันธุ์ ดังนี้

๑. ท่าโยกหรือท่าเตรียม
๒. ท่าบิน หรือท่านกกะทาบินเลียบหาด
๓. ท่าเพลิน หรือท่าลำเพลิน
๔. ท่ากาเต้นก้อนขี้ไถ
๕. ท่ากาเต้นก้อนข้าวเย็น
๖. ท่าส่ายเตี้ยลง
๗. ท่าบูชายัญ
๘. ท่าถวายพญาแถน
๙. ท่าลมพัดพร้าว
๑๐. ท่าเสือออกเหล่า
๑๑. ท่าเสือชมหมอก หรือเสืออมน้ำลาย
๑๒. ท่ารำขวาน
๑๓. ท่าตบผาบมารหรือท่าปราบมาร หรือท่าตัดไม้ข่มนาม
๑๔. ท่าไก่เลียบเล้า
๑๕. ท่าจระเข้ฟาดหาง
๑๖. ท่ารำเกี้ยว[๔๗]

เพลง ฟ้อนผู้ไทยคอยอ้าย ผู้ฟ้อนรำประกอบเพลงเป็นคนในชุมชนบ้านนาโดนใหม่ ประกอบด้วยหนุ่มสาว และผู้ชายสูงวัย สะท้อนให้เห็นถึงความร่วมมือของคนในชุมชน ที่ต้องการจะเผยแพร่และสืบสานการฟ้อนรำผู้ไทย อันเป็นศิลปะและวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น ให้คงอยู่และเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป

---

[๔๗] นงเยาว์ อำรุงพงษ์วัฒนา, “ศิลปะการฟ้อนผู้ไทย จังหวัดนครพนม”, **รายงานวิจัย,** (คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๔๑), หน้า ๗๕-๙๗.

การแต่งกายในการแสดงฟ้อนรำผู้ไทยนั้น ฝ่ายชายจะนุ่งกางเกงขาก๊วย สวมเสื้อสีน้ำเงิน คอตั้งขลิบแดงกระดุมเงิน มีผ้าขาวม้าไหมมัดเอว สวมสายสร้อยเงิน ข้อเท้าทำด้วยเงิน ประแป้งด้วยแป้งขาว มีดอกไม้ทัดหูอย่างสวยงาม ส่วนฝ่ายหญิงนั้นนุ่งผ้าซิ่นและสวมเสื้อแขนกระบอกสีน้ำเงินขลิบแดง ประดับด้วยกระดุมเงิน พาดสไบสีขาวที่ไหล่ซ้ายติดเข็มกลัดเป็นดอกไม้สีแดง สวมสร้อยคอ กำไลข้อมือ ข้อเท้าหรือทำด้วยทองหรือเงินตามควรแก่ฐานะของตน เกล้าผม มีดอกไม้สีขาวประดับผม

ภาพที่ ๘ ชุดแต่งกายประกอบท่าฟ้อนรำ เพลง ฟ้อนผู้ไทยคอยอ้าย

๒) เพลง บ้านเฮายังคอย

เพลง บ้านเฮายังคอย เป็นเพลงที่มีจังหวะเร็วปานกลาง เหมาะสำหรับการฟ้อนรำ ผู้วิจัยได้นำบทเพลงไปให้ชุมชน และชุมชนได้นำไปประดิษฐ์ท่าฟ้อนรำประกอบ ประดิษฐ์ท่ารำโดยนางประภาพร นวลตา โดยท่ารำนั้นสะท้อนออกถึงศิลปะการฟ้อนรำประจำชุมชน โดยกลุ่มแม่บ้านทั้งสามหมู่บ้าน ประกอบด้วย บ้านนาโดนใหม่ บ้านเนินน้ำคำ บ้านชลประทาน

ชุมชนได้เลือกเสื้อผ้าสำหรับการแต่งกาย ที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ของชุมชนและเหมาะสมกับเพลง คือ การแต่งกายสะท้อนถึงเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมพื้นบ้านที่ผสมผสานความสง่างามและความประณีตในทุกรายละเอียด ดังนี้

ผม จัดทรงผมที่เรียบร้อย ส่วนใหญ่มัดหรือเกล้าผมขึ้น และตกแต่งด้วยดอกไม้สีขาวหรือดอกไม้สีสด เช่น ดอกชบา ซึ่งเสริมความงดงามและแสดงถึงความเป็นผู้หญิงในวัฒนธรรมอีสาน

เสื้อ เสื้อแขนสามส่วนสีกรมท่าหรือสีน้ำเงินเข้ม ตกแต่งด้วยลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ เช่น ขลิบแถบสีแดงหรือสีขาว เพิ่มความโดดเด่น โดยตัวเสื้อเป็นแบบเข้ารูปพอเหมาะเพื่อให้ดูสง่างาม

ผ้าถุง ผ้าถุงหรือซิ่นสีกรมท่าเข้าชุดกับเสื้อ บางชุดมีลวดลายเล็กน้อยหรือแถบที่บริเวณชายผ้า แสดงถึงฝีมือการทอผ้าในท้องถิ่นและความประณีตของวัฒนธรรมพื้นบ้าน

สไบ สไบสีเทาตัดขอบด้วยแถบสีแดง น้ำเงิน และขาว พาดทับไหล่หนึ่งข้าง เป็นเอกลักษณ์ของการแต่งกายในภาคอีสาน โดยลวดลายและการตัดเย็บช่วยเพิ่มความวิจิตรและความเป็นทางการให้กับชุด

เครื่องประดับ สวมสร้อยคอโลหะที่มีจี้หรือเหรียญเงินซึ่งแสดงถึงความประณีตของงานฝีมือพื้นบ้าน ดอกไม้สีแดงที่ประดับบริเวณหน้าอกช่วยเพิ่มสีสันและความสดใสให้กับชุด และผู้หญิงบางคนคาดเข็มขัดเงินหรือโลหะตกแต่งอย่างประณีต

ภาพที่ ๙ ชุดแต่งกายประกอบท่าฟ้อนรำ เพลง บ้านเฮา (ชลนาเนิน) ยังคอย

๓) เพลง ของดีนครพนม เป็นเพลงที่จังหวะเร็วในจังหวะสามช่า ทำให้ฟ้อนรำประกอบเพลงมีความสนุกสนาน ชุมชนในตำบลโคกหินแฮ่ ได้นำไปใช้ประโยชน์ในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ประดิษฐ์ท่ารำประกอบเพลง โดยนายวิทวัส เมฆวัน ส่วนชุด การแต่งกายของผู้แสดงสะท้อนถึงวัฒนธรรมพื้นบ้านในภาคอีสาน ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญดังนี้

ภาพที่ ๑๐ ท่าฟ้อนรำประกอบเพลง ของดีนครพนม

ชุดการแต่งกายประกอบท่ารำ เพลง ของดีนครพนม

ผม ผู้หญิงในภาพส่วนใหญ่เกล้าผมขึ้นอย่างเรียบร้อยและประดับด้วยดอกไม้สีขาวหรือขาวผสม ซึ่งเป็นการแต่งผมแบบพื้นบ้านที่แสดงถึงความงดงามและสุภาพของผู้หญิงในวัฒนธรรมไทย.

เสื้อ เสื้อผ้าพื้นเมืองแขนยาวสีกรมท่าหรือน้ำเงินเข้ม ตกแต่งด้วยแถบสีแดงบริเวณหน้าอกและส่วนปลายแขนเสื้อ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของการแต่งกายพื้นบ้านในภาคอีสาน สีแดงและน้ำเงินแสดงถึงความกลมกลืนและโดดเด่นในเวลาเดียวกัน.

ผ้าถุง ผ้าถุงยาวสีกรมท่าเข้าชุดกับเสื้อ มีขอบล่างตกแต่งด้วยแถบสีแดงและสีขาว ซึ่งช่วยเพิ่มความงดงามและแสดงถึงลวดลายพื้นเมืองที่เรียบง่ายแต่มีเอกลักษณ์.

สไบ สไบสีแดงสดพาดไหล่หนึ่งข้าง ช่วยเพิ่มความสง่างามและสะท้อนถึงเอกลักษณ์เฉพาะตัวของการแต่งกายพื้นบ้าน โดยใช้สีแดงเพื่อสื่อถึงพลังและความสดใสของวัฒนธรรมอีสาน.

เครื่องประดับ ประกอบด้วยสร้อยคอเงินหรือสีเงินวาว ซึ่งช่วยเสริมความงามของชุดและแสดงถึงความประณีตและภูมิปัญญาในงานฝีมือท้องถิ่น

โดยรวมแล้ว การแต่งกายนี้แสดงถึงความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมพื้นบ้าน การเคารพประเพณี และการถ่ายทอดเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น เหมาะสำหรับการแสดงหรือพิธีกรรมในงานบุญหรือกิจกรรมสำคัญของชุมชน

ภาพที่ ๑๑ ชุดแต่งกายประกอบท่าฟ้อนรำ เพลง ของดีนครพนม

๔) เพลง ฮักเด้อโคกหินแฮ่

เพลงฮักเด้อโคกหินแฮ่ เป็นเพลงจังหวะเร็วปานกลาง สามารถนำไปฟ้อนรำในจังหวะบาสโลปได้ ชุมชนในตำบลโคกหินแฮ่ ได้นำบทเพลงนี้ไปประดิษฐ์ท่ารำประกอบ เพื่อนำไปใช้ใน

กิจกรรมในโอกาสต่าง ๆ ของชุมชน ถือเป็นท่าฟ้อนรำประจำชุมชนในตำบลโคกหินแฮ่ ประดิษฐ์ท่ารำโดย นายพัชร วังทะพันธ์ โดยท่ารำนั้นมีการประยุกต์ท่ารำนาฏศิลป์มาผสมผสานด้วย

ภาพที่ ๑๒ ท่าฟ้อนรำประกอบเพลง ฮักเด้อโคกหินแฮ่

ชุดแต่งกายประกอบท่าฟ้อนรำ เพลง ฮักเด้อโคกหินแฮ่

การแต่งกายสำหรับการฟ้อนรำประกอบเพลง ฮักเด้อโคกหินแฮ่

ผม ส่วนใหญ่เกล้าผมอย่างเรียบร้อย ซึ่งเป็นทรงผมแบบพื้นบ้านที่เน้นความสุภาพ และประดับดอกไม้สีขาวที่ด้านข้างศีรษะ เพื่อเสริมความงดงามตามการแต่งกายของชาวผู้ไทย

เสื้อ เสื้อแขนยาวสีแดงสด ตกแต่งด้วยกระดุมด้านหน้าและขลิบสีขาวเล็กน้อย ซึ่งแสดงถึงความสดใสและเรียบง่าย เน้นความคล่องตัวสำหรับการรำหรือแสดงศิลปะวัฒนธรรม

ผ้าถุง สวมผ้าถุงยาวสีฟ้าหรือสีน้ำเงินเข้ม มีลวดลายและการตัดเย็บที่เรียบง่าย แต่แสดงถึงเอกลักษณ์ของภูมิภาค โดยมักมีขอบสีแดงหรือสีขาวบริเวณปลายผ้าถุง ซึ่งช่วยเพิ่มความโดดเด่น

สไบ สไบสีขาวสะอาดพาดทับไหล่หนึ่งข้าง ประดับด้วยดอกไม้สีแดงที่หน้าอก ซึ่งเพิ่มความงามสง่าและความน่าสนใจ เป็นสัญลักษณ์ของความสุภาพและเอกลักษณ์ของผู้หญิงในวัฒนธรรมไทย

การแต่งกายในภาพนี้สะท้อนให้เห็นถึงความรักและความภูมิใจในวัฒนธรรมพื้นถิ่นที่ยังคงได้รับการสืบทอดในปัจจุบัน ทั้งในโอกาสงานบุญหรืองานประเพณีต่าง ๆ

ภาพที่ ๑๓ ชุดแต่งกายประกอบท่าฟ้อนรำ เพลง ฮักเด้อโคกหินแฮ่

๕) เพลง เนินน้ำหน้าตาดี

เพลงเนินน้ำคำหน้าตา เป็นเพลงที่มีจังหวะเร็วปานกลาง เหมาะสำหรับการฟ้อนรำ เพื่อใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน โดยเฉพาะการฟ้อนต้อนรับแขกผู้มาเยือน ซึ่งท่ารำมีความอ่อนช้อยสวยงาม โดยประดิษฐ์ท่ารำโดยนางสาวสุดารัตน์ ไกยสิทธิ์ และแสดงท่ารำประกอบโดยนางสาววริษฐา จันทสงเคราะห์

ภาพที่ ๑๔ ท่ารำประกอบเพลง เนินน้ำคำหน้าตาดี

ชุดแต่งกายประกอบท่าฟ้อนรำ เพลง เนินน้ำคำหน้าตาดี

การแต่งกายสะท้อนถึงวัฒนธรรมพื้นบ้านผสมผสานความทันสมัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

ผม ผู้หญิงเกล้าผมขึ้นสูงอย่างประณีต ประดับด้วยดอกไม้สีขาวหรือดอกไม้สดใส ซึ่งแสดงถึงความงดงามแบบไทยพื้นบ้านและเหมาะสมกับงานแสดงวัฒนธรรม

เสื้อ เสื้อแบ่งออกเป็น 2 แบบคือ

เสื้อสีแดง แขนสามส่วน เข้ารูป ตกแต่งด้วยแถบคาดเอวเพื่อเพิ่มความโดดเด่น

เสื้อสีเหลือง สำหรับผู้หญิงซึ่งเป็นนักร้อง เป็นเสื้อสีสดใส แขนยาว ตัดเย็บอย่างประณีต

เสื้อทั้งสองแบบมีการตกแต่งด้วยดอกไม้ประดับที่หน้าอก ซึ่งช่วยเพิ่มความโดดเด่นและความสวยงาม

ผ้าซิ่น ผ้าซิ่นของนางรำสวมใส่มีลวดลายพื้นเมืองและใช้โทนสีดำ ตัดกับลายสีเงินหรือสีขาว ซึ่งเป็นลายที่สะท้อนภูมิปัญญาการทอผ้าในท้องถิ่น

สำหรับผ้าซิ่นของนักร้อง ใช้ผ้าซิ่นยาวลายประณีต มีสีสันที่หลากหลายมากขึ้น เช่น สีแดง ม่วง และน้ำตาล เพื่อแสดงถึงตำแหน่งที่สำคัญกว่าในกลุ่ม.

มีการใช้ผ้าเทปคาดเอวแบบคาดเฉียง บางคนอาจสวมทับ ซึ่งทำหน้าที่เป็นการเพิ่มลวดลายและรายละเอียดให้กับชุด

เครื่องประดับ สร้อยคอเงินหรือสร้อยคอที่มีจี้ เป็นเครื่องประดับหลักที่ใช้แสดงความสวยงามและความสำคัญ

เข็มขัดคาดเอวโลหะ (เฉพาะบางคน) ช่วยเพิ่มความสง่าและบ่งบอกถึงความประณีตในรายละเอียด

การแต่งกายลักษณะนี้ เป็นการผสมผสานระหว่างความงดงามของวัฒนธรรมพื้นบ้านและความสดใสในสไตล์ทันสมัย ซึ่งเหมาะสำหรับการแสดงในพิธีการหรือกิจกรรมเฉลิมฉลองที่ต้องการเน้นความงดงามและความพร้อมเพรียงของกลุ่ม

ภาพที่ ๑๕ ชุดแต่งกายประกอบท่าฟ้อนรำ เพลง เนินน้ำคำหน้าตาดี

๖) เพลง นา-เนิน-ชล คนบ้านเดียวกัน

เพลง นา เนิน ชล คนบ้านเดียวกัน เป็นเพลงที่มีจังหวะเร็ว บทเพลงยังสามารถนำไปใช้ประกอบเต้นแอโรบิคได้ด้วย การประดิษฐ์ท่ารำนั้น แบ่งออกเป็น 3 จังหวะ เนื่องจากบทเพลงกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของของชุมชน 3 ชุมชน เริ่มต้นด้วยชุมชนบ้านนาโดนใหม่ จะใช้นางรำชุดหนึ่ง เมื่อเพลงกล่าวถึงชุมชนบ้านเนิน ก็จะใช้นางรำอีกชุดหนึ่งรำออกมาสมทบ และเมื่อกล่าวถึงชุมชนบ้านชลประทาน ก็จะใช้นางรำอีกชุดหนึ่ง รำออกมาสมทบกับสองชุดแรก ชุมชนได้นำบทเพลงไปประดิษฐ์ท่ารำประกอบ เพื่อใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน ซึ่งประดิษฐ์ท่ารำประกอบเพลง โดยนางมัสยา ศรีมณีรัตน์ และนางสาววริทธิ์ธร ศรีผดุง

ภาพที่ ๑๖ ท่าฟ้อนรำประกอบเพลง นาเนินชลคนบ้านเดียวกัน

ชุดแต่งกายประกอบท่าฟ้อนรำ เพลง นาเนินชล คนบ้านเดียวกัน

การแต่งกายของนางรำทั้ง ๓ คนมีเอกลักษณ์เฉพาะที่แสดงถึงวัฒนธรรมพื้นบ้านและความประณีตของงานศิลปะพื้นถิ่น ดังนี้

ผม นางรำทั้งสามคนเกล้าผมขึ้นสูงอย่างประณีต (ทรงผมเกล้ามวย) ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความเรียบร้อยและเหมาะสมกับการรำ และบางคนอาจประดับดอกไม้สีขาวที่ช่วยเสริมความงดงาม

เสื้อ นางรำสองคนสวมเสื้อแขนสามส่วนสีน้ำเงินเข้ม ตกแต่งด้วยกระดุมสีแดงและขลิบแถบสีแดงตามขอบเสื้อเพื่อเพิ่มความโดดเด่น ส่วนนางรำอีกหนึ่งคนสวมเสื้อสีแดงสด ตกแต่งขอบและลวดลายที่เข้ากันกับสไบและผ้าถุง โดยเสื้อทุกตัวออกแบบให้เข้ารูป เพื่อให้ดูสง่างามระหว่างการรำ

ผ้าถุง/ซิ่น นางรำทุกคนสวมผ้าถุงยาวสีน้ำเงินเข้ม หรือลวดลายพื้นเมืองแบบทอมือ บางคนมีลายขาวที่ชายผ้าถุง (ลายผ้าไหมหรือผ้าฝ้ายทอมือที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น) บางคนตกแต่งชายผ้าถุงด้วยแถบสีแดงหรือสีเทาเพื่อเพิ่มรายละเอียด

สไบ นางรำทั้งคนสวมสไบลายพื้นเมืองที่มีลวดลายสีแดง น้ำเงิน และขาว พาดไหล่อย่างสง่างาม โดยปลายสไบประดับด้วยพู่หรือขอบลายที่ช่วยเสริมความอ่อนช้อย

เครื่องประดับ ประกอบด้วย

สร้อยคำ มีสร้อยคอเงินหรือโลหะเงินที่มีจี้ประดับแสดงถึงความประณีตและความงามแบบพื้นบ้าน

ดอกไม้ประดับ นางรำบางคนประดับดอกไม้สีแดงที่หน้าอกเพื่อเพิ่มความโดดเด่นและแสดงความสดใส

กำไลข้อมือ มีการสวมกำไลข้อมือเพื่อเพิ่มความงดงามและเน้นความเป็นธรรมชาติของการร่ายรำ

การแต่งกายของนางรำทั้งสามคนนี้ เน้นความเรียบง่ายและงดงามในแบบพื้นบ้าน สีสันของเสื้อและผ้าถุงที่เข้ากัน สะท้อนถึงวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของชุมชนพื้นถิ่นได้อย่างชัดเจน เหมาะสำหรับการแสดงในงานบุญหรือพิธีกรรมที่สำคัญ

ภาพที่ ๑๗ ชุดแต่งกายประกอบท่าฟ้อนรำ เพลง นาเนินชล คนบ้านเดียวกัน

๗) เพลง หัวใจหล่นที่เนินน้ำคำ

เพลง หัวใจหล่นที่เนินน้ำคำ เป็นเพลงจังหวะเร็วปานกลาง เหมาะสำหรับการฟ้อนรำในจังหวะบาสโลบ หรือรำวงมาตรฐาน ชุมชนได้นำบทเพลงนี้ไปประดิษฐ์ท่ารำประกอบ เพื่อนำไปใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน ประดิษฐ์ท่ารำ โดยนางสาววริทธิ์ธร ศรีผดุง

ภาพที่ ๑๘ ท่าฟ้อนรำประกอบเพลง หัวใจหล่นที่เนินน้ำคำ

ชุดแต่งกายประกอบท่าฟ้อนรำ เพลง หัวใจหล่นที่เนินน้ำคำ

ชุดแต่งกายเพลง หัวใจหล่นที่เนินน้ำคำ นางรำเลือกชุดฟ้อนรำผู้ไทย ซึ่งสะท้อนถึงเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมการแต่งกายของชาวผู้ไทยเรณูนคร เป็นการผสมผสานระหว่างความงดงามและความเป็นทางการในประเพณีพื้นเมือง ดังนี้

ผม นางรำส่วนใหญ่เกล้าผมสูง (ทรงมวย) อย่างประณีต ซึ่งแสดงถึงความเรียบร้อยและความงดงาม มีการประดับดอกไม้สีขาวที่ศีรษะ เพื่อเพิ่มความอ่อนช้อยและเสริมความสดใส

เสื้อ สวมเสื้อแขนยาวสีน้ำเงินเข้มที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวพื้นเมือง เสื้อมีลวดลายกระดุมสีแดง และเข็มขัดคาดเอวสีแดง เพื่อเน้นความโดดเด่นและความเข้ากันของชุด ปลายแขนเสื้อบางชุดมีการตกแต่งขอบสีแดงหรือขาวเพื่อความสมดุลในลวดลาย

ผ้าถุง สวมผ้าถุงยาวสีกรมท่าหรือสีน้ำเงินเข้ม เข้ากับเสื้อ และบางชุดมีลวดลายดั้งเดิมที่ชายผ้าถุง เช่น ลายทอมือแบบประณีต ซึ่งสะท้อนถึงภูมิปัญญาชาวบ้าน

สไบ สไบสีขาวสะอาดพาดไหล่ด้านหนึ่ง เพื่อเพิ่มความสง่างามและเน้นความอ่อนช้อย สไบของนางรำบางคน มีการตกแต่งขอบหรือปลายด้วยลวดลายเล็ก ๆ เพื่อเพิ่มความโดดเด่น

เครื่องประดับ ประกอบด้วย

สร้อยคอ นางรำบางคนสวมสร้อยคอเงินหรือจี้เงินแบบดั้งเดิมที่แสดงถึงความงดงามของเครื่องประดับพื้นบ้าน

ดอกไม้ประดับหน้าอก ทุกคนประดับดอกไม้สีแดงที่หน้าอก ซึ่งช่วยเพิ่มสีสันและความสดใส

กำไลข้อมือ สวมกำไลเงินหรือโลหะที่ข้อมือ เพื่อเพิ่มรายละเอียดที่งดงาม

ชุดแต่งกายฟ้อนรำผู้ไทยเรณูนคร เน้นความกลมกลืนของสีแดง น้ำเงิน และขาว ซึ่งเป็นสีที่แสดงถึงความเรียบง่าย แต่ทรงคุณค่าในวัฒนธรรมพื้นเมือง การประดับตกแต่งแต่ละจุดสะท้อนถึงความประณีตและภูมิปัญญาของชาวบ้าน

ภาพที่ ๑๙ ชุดแต่งกายประกอบท่าฟ้อนรำ เพลง หัวใจหล่นที่เนินน้ำคำ

๘) เพลง ลมตกที่โคกหินแฮ่

เพลงลมตกที่โคกหินแฮ่ เป็นเพลงลูกทุ่งผสมทำนองลำภูไท มีจังหวะไม่เร็วไม่ช้าจนเกินไป ชุมชนตำบลโคกหินแฮ่ได้นำบทเพลงนี้ไปประดิษฐ์ท่ารำ และนำไปฟ้อนรำในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ประดิษฐ์ท่ารำประกอบเพลง โดย นางสาวขวัญฤทัย หงษาชุม

ภาพที่ ๒๐ ท่าฟ้อนรำประกอบเพลง ลมตกที่โคกหินแฮ่

ชุดแต่งกายประกอบท่าฟ้อนรำ เพลง ลมตกที่โคกหินแฮ่

การแต่งกายของนางรำสะท้อนถึงเอกลักษณ์และความประณีตของวัฒนธรรมพื้นบ้าน โดยมีองค์ประกอบดังนี้

ผม ผมของนางรำถูกเกล้าขึ้นเป็นมวยสูงหรือทรงผมประณีต เรียบร้อย เพิ่มความงดงามและความสง่างาม มีการประดับด้วยดอกไม้สีขาวที่ช่วยเพิ่มความอ่อนช้อย และบางคนอาจประดับด้วยเครื่องตกแต่งเพิ่มเติม

เสื้อ เสื้อแขนยาวสีกรมท่า ตกแต่งด้วยขลิบสีแดงหรือสีขาวที่ตัดกับตัวเสื้อเพื่อเพิ่มความโดดเด่น ส่วนด้านหน้าเสื้อมีกระดุมหรือการตกแต่งด้วยลายผ้าพื้นเมืองที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน เสื้อมีความเข้ารูปเล็กน้อยเพื่อให้ดูสง่างามระหว่างการร่ายรำ

ผ้าถุง/ซิ่น สวมผ้าถุงยาวหรือซิ่นสีกรมท่า โดยบางชุดมีลวดลายพื้นเมืองทอมือที่บริเวณชายผ้าถุง ชายผ้าถุงตกแต่งด้วยลวดลายสีแดง สีขาว หรือลายพื้นเมืองแบบดั้งเดิม ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความละเอียดอ่อนในวัฒนธรรม

สไบ สไบสีขาวสะอาดพาดไหล่ด้านหนึ่ง ช่วยเสริมความสง่างามและความสุภาพ สไบบางผืนมีลวดลายพิเศษหรือขอบตกแต่งที่ช่วยเพิ่มความน่าสนใจให้กับชุด.

เครื่องประดับ ประกอบด้วย

สร้อยคอ นางรำสวมสร้อยคอเงินหรือโลหะที่ประดับด้วยจี้หรือเหรียญแบบพื้นบ้าน

ดอกไม้ประดับหน้าอก ทุกคนประดับดอกไม้สีแดงที่หน้าอกเพื่อเพิ่มสีสันและแสดงถึงความสดใส

กำไลข้อมือ มีการสวมกำไลเงินหรือโลหะเพื่อเพิ่มความวิจิตร.

การแต่งกายของนางรำในเพลงนี้ เน้นสีกรมท่า สีขาว และสีแดงที่เป็นสัญลักษณ์ของความเรียบง่ายและความประณีตในวัฒนธรรมพื้นบ้าน การใช้ลวดลายพื้นเมืองและเครื่องประดับช่วยเสริมความงามให้การแต่งกายดูสง่างาม

ภาพที่ ๒๑ ชุดแต่งกายประกอบท่าฟ้อนรำ เพลง ลมตกที่โคกหินแฮ่

กล่าวได้ว่า ท่าฟ้อนรำและการแต่งกายประกอบการฟ้อนรำ เป็นการบอกเล่าเรื่องราวของชุมชนผ่านศิลปะการแสดง โดยสื่อถึงวิถีชีวิต ความเชื่อ ภูมิปัญญา และประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นได้อย่างงดงาม การผสมผสานระหว่างท่ารำและเครื่องแต่งกาย ช่วยสะท้อนอัตลักษณ์ที่โดดเด่นและทำให้วัฒนธรรมของชุมชนยังคงอยู่และได้รับการยอมรับทั้งในและนอกพื้นที่

๔.๕.๓ การนำบทเพลงไปใช้ในกิจกรรมของชุมชน

บทเพลงที่ผู้วิจัยได้ประพันธ์ขึ้นและได้เผยแพร่ทางสื่อออนไลน์ในหลาย ๆ ช่องทาง ได้ส่งเสริมและประชาสัมพันธ์อัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชนอย่างชัดเจน เมื่อผู้วิจัยได้นำเพลงลงสู่ชุมชนในตำบลโคกหินแฮ่ ชุมชนได้นำบทเพลงไปประดิษฐ์ท่ารำประกอบ เพื่อนำไปใช้ในกิจกรรมของชุมชน โดยการนำไปฟ้อนรำแสดงในโอกาสต่าง ๆ ทั้งในชุมชนและนอกชุมชน เพลงที่ชุมชนนำไปใช้ประโยชน์ โดยการประดิษฐ์ท่าฟ้อนรำประกอบ แล้วนำไปใช้ในกิจกรรมในโอกาสต่าง ๆ ของชุมชน เช่น

๑) เพลง ฮักเด้อโคกหินแฮ่ และเพลงนิราศรักโคกหินแฮ่ ชุมชนในตำบลโคกหินแฮ่ นำไปฟ้อนรำเปิดงานบุญข้าวหลาม ประจำปี ๒๕๖๗ จัดโดยองค์การบริหารส่วนตำบลโคกหินแฮ่ สภาวัฒนธรรมตำบลโคกหินแฮ่ และกำนันผู้ใหญ่บ้าน ตำบลโคกหินแฮ่ เมื่อวันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๗ นอกจากนี้ ยังได้นำไปใช้ในการแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน งานนมัสการพระธาตุเรณู ประจำปี ๒๕๖๘ เมื่อวันที่ ๘-๑๓ มีนาคม ๒๕๖๘ และงานบุญในโอกาสอื่น ๆ อีกด้วย

ภาพที่ ๒๒ เพลง ฮักเด้อโคกหินแฮ่

ภาพที่ ๒๓ เพลง นิราศรักโคกหินแฮ่

๒) เพลง ฟ้อนผู้ไทยคอยอ้าย ชุมชนนำไปใช้ฟ้อนรำผู้ไทยเปิดตัวสาวงามผู้เข้าประกวดธิดาข้าวหลาม และ**เพลง ฝากรักโคกหินแฮ่** ใช้ประกอบการเดินโชว์ตัวของสาวงามผู้เข้าประกวดธิดาข้าวหลามทุกรอบ ในงานบุญประเพณีข้าวหลาม ตำบลโคกหินแฮ่ ประจำปี ๒๕๖๗ วันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๗

ภาพที่ ๒๔ เพลง ฟ้อนผู้ไทยคอยอ้าย

ภาพที่ ๒๕ เพลง ฝากรักโคกหินแฮ่

๓) เพลง รำตังหวายบ้านชลประทาน เพลง เต้ยโคกหินแฮ่พาหย่าว หมู่ ๑ และเพลง คิดฮอดโคกหินแฮ่ หมู่ ๙ ชุมชนนำไปใช้เปิดประกอบการแข่งการแข่งขันส้มตำลีลา ของชุมชนทั้ง ๑๕ ชุมชน ในงานบุญประเพณีข้าวหลาม ตำบลโคกหินแฮ่ ประจำปี ๒๕๖๗ วันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๖๗

ภาพที่ ๒๖ รำตังหวายบ้านชลประทาน

ภาพที่ ๒๗ เพลงคิดฮอดโคกหินแฮ่ หมู่ ๙

๔) เพลง เบิ่งสาวนาบัว เพลง นาเนินชลคนบ้านเดียวกัน และเพลง สามหมู่บ้านสัมพันธ์ ชุมชนนำไปเปิดประกอบท่าฟ้อนรำการแข่งขัน “ร้องเล่น เต้นรำ เพื่อสุขภาพ” งานบุญข้าวหลาม ตำบลโคกหินแฮ่ ประจำปี ๒๕๖๗ วันที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๖๗ นอกจากนี้ เพลง นาเนินชลคนบ้านเดียวกัน ชุมชนในเขตนาโดนใหม่ ยังได้นำมาประกอบการฟ้อนรำพิธีเปิดงานกีฬาสัมพันธ์ นาเนินชลเกมส์ ประจำปี ๒๕๖๗ ณ โรงเรียนบ้านนาโดนใหม่ เมื่อวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๗ และงานนมัสการพระธาตุเรณู เมื่อวันที่ ๘-๑๓ มีนาคม ๒๕๖๘

ภาพที่ ๒๘ เพลง นาเนินชลคนบ้านเดียวกัน

ภาพที่ ๒๙ เพลง สามหมู่บ้านสัมพันธ์

๕) **เพลง ชลนาเนินยังคอย** ชุมชนในเขตนาโดนใหม่ ๓ หมู่บ้าน นำไปใช้ประกอบการฟ้อนต้อนรับคณะผ้าป่า คณะศึกษาดูงาน ที่มาศึกษาดูงาน ณ ศูนย์เรียนรู้บ้านเนินน้ำคำ และที่สำคัญเพลง **ชลนาเนินยังคอย และเพลง เนินน้ำคำหน้าตาดี** ชุมชนยังได้นำไปประกอบการฟ้อนรำต้อนรับ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา อดีตนายกรัฐมนตรี เมื่อคราวเดินทางไปพบปะเยี่ยมเยียนประชาชนในพื้นที่จังหวัดนครพนม และเดินทางไปเยี่ยมชมนิทรรศการผลการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาล

บ้านสวย เมืองสุข และกิจกรรมของศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงบ้านเนินน้ำคำ ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร[๔๘]

๖) เพลง ของดีนครพนม และเพลงฮักเด้อโคกหินแฮ่ ชุมชนในตำบลโคกหินแฮ่ ได้นำไปประกอบท่าฟ้อนรำพิธีเปิดงาน “ข้าวหลามใหญ่ ปิ้งไก่แซบ” ตั้งแต่ปี ๒๕๖๕ เป็นต้น และยังได้นำไปประกอบรำบวงสรวงพญาศรีสัตตนาคราช จังหวัดนครพนม และฟ้อนรำเปิดงานบวงสรวงไหว้ปู่ถลา อำเภอเรณูนคร

ภาพที่ ๓๐ เพลง ของดีนครพนม

๗) เพลงสาวนาโดนใหม่ ลำเพลินบ้านเนินน้ำคำ และเพลงรำบวงสรวงบุญเดือนหก ชุมชนในเขตนาโดนใหม่ ๓ หมู่บ้าน นำไปประกอบท่าฟ้อนรำบวงสรวง ในงานบุญเดือนหก หรือบุญบั้งไฟ ของนาโดนใหม่ เนินน้ำคำ และชลประทาน เป็นประจำทุกปี โดยเฉพาะเพลงสาวนาโดนใหม่ เมื่อมีคณะผ้าป่ามาทอดถวายที่วัดศรีธนนชัย ซึ่งเป็นวัดประจำหมู่บ้าน ชาวบ้านมักนำบทเพลงนี้มาประกอบท่าฟ้อนรำต้อนรับคณะผ้าป่า คณะกฐิน เป็นประจำ อย่างน้อย ปีละ ๒-๓ ครั้ง

๘) เพลง บ้านเนินน้ำคำ เพลง บ้านนาโดนใหม่ และเพลง บ้านชลประทาน ผู้ใหญ่บ้านจะนำมาเปิดที่หอกระจายข่าว สำนักงานผู้ใหญ่บ้านเป็นประจำ ก่อนจะประชาสัมพันธ์ข่าวสารต่าง ๆ ให้ลูกบ้านได้ทราบทางเสียงตามสาย

บทเพลงมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างและพัฒนาชุมชนหลายด้าน เช่น สื่อสารและสะท้อนอัตลักษณ์วัฒนธรรม บทเพลงเป็นสื่อที่สะท้อนวิถีชีวิต ความเชื่อ และประเพณีของชุมชน เนื้อหาของเพลงมักบรรยายถึงสถานที่ท่องเที่ยว อาหารการกิน และการดำรงชีวิตที่งดงามตามแบบ

---

[๔๘] สยามรัฐ, “นายกฯตู่ตะลุยนครพนม พบปะประชาชนติดตามงานตามนโยบายรัฐบาล”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://siamrath.co.th/n/12313 [๑๙ มกราคม ๒๕๖๘].

ฉบับของชุมชน ทำให้ผู้ฟังเกิดความภาคภูมิใจและสนใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น[๔๙] เพลงมีบทบาทในการเชื่อมโยงผู้คนในชุมชนให้เกิดความสามัคคีและความสัมพันธ์ที่ดี การจัดกิจกรรมดนตรีหรือการแสดงเพลงพื้นบ้านเป็นโอกาสที่ชุมชนจะมารวมตัวกัน สร้างความเข้มแข็งและความร่วมมือในชุมชน[๕๐] และยังสามารถสร้างความบันเทิงและความผ่อนคลายให้กับผู้ฟัง ช่วยลดความเครียดและเพิ่มความสุขในชีวิตประจำวัน ซึ่งส่งผลดีต่อสุขภาพจิตของคนในชุมชน

๔.๕.๔ การผลิตมิวสิควิดีโอเผยแพร่ทางสื่อออนไลน์

การส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชนตำบลโคกหินแฮ่ ผ่านบทเพลงในมิวสิควิดีโอ ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ และขอความร่วมมือจากชุมชนในการผลิต ซึ่งชุมชนได้มีส่วนร่วมในการผลิตมิวสิควิดีโอจำนวนหลายบทเพลง โดยเฉพาะกลุ่มแม่บ้าน ที่มีจิตอาสาในการประดิษฐ์ท่าฟ้อนรำและร่วมฟ้อนรำประกอบเพลง นำโดยนางประภาพร นวลตา รักษาการประธานสภาวัฒนธรรมตำบลโคกหินแฮ่ และนางวิพร มาตย์นอก กรรมการสภาวัฒนธรรมตำบลโคกหินแฮ่ เป็นผู้ประสานงานและฝึกซ้อมการฟ้อนรำ รวมทั้งกลุ่มเยาวชนหนุ่มสาวในเขตโคกหินแฮ่และเขตนาโดนใหม่

การผลิตมิวสิควิดีโอเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมตำบลโคกหินแฮ่ ผ่านบทเพลงที่ผู้วิจัยได้ประพันธ์ขึ้นมานั้น มี ๓ ลักษณะคือ ๑) การถ่ายทำมิวสิควิดีโอในห้องบันทึกเสียง หลังจากนักร้องบันทึกเสียงเรียบร้อยแล้ว จึงได้ถ่ายทำมิวสิควิดีโอ โดยนักร้องร้องลิฟซิ้งค์เพลง แล้วนำเพลงออกเผยแพร่ทางสื่อออนไลน์ ๒) ทำเป็น lyric video เสนอภาพนิ่งและเนื้อเพลง ๓) ทำ มิวสิควิดีโอโดยการฟ้อนรำประกอบเพลง ซึ่งการถ่ายทำมิวสิควิดีโอประเภทนี้ ชุมชนมีส่วนร่วมเป็นอย่างมาก เพราะได้เข้าร่วมฟ้อนรำประกอบประกอบเพลงในมิวสิควิดีโอด้วย ทำให้เกิดความภูมิใจ และมีความรู้สึกว่าเป็นเพลงของตนเองด้วย

ภาพที่ ๓๑ เพลง มนต์รักนาโดนใหม่

ภาพที่ ๓๒ เพลง อย่าลืมนาโดนใหม่

---

[๔๙] ฐิตินัน บุญภาพ คอมมอน, **เพลงกับวัฒนธรรม: การศึกษาการเชื่อมโยงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมชุมชนผ่านบทเพลงของศิลปินล้านนา,** (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, ๒๕๕๔), บทคัดย่อ.

[๕๐] เกริกพงศ์ ใจคำและคณะ, “ดนตรีล้านนากับการพัฒนาชุมชน”, **วารสารพิฆเนศวร์สาร**, (ปีที่ ๑๘ ฉบับที่ ๑ เดือนมกราคม - มิถุนายน ๒๕๖๕): ๑-๑๔.

การเผยแพร่มิวสิควิดีโอเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมตำบลโคกหินแฮ่นั้น ผู้วิจัยได้เผยแพร่ ๒ ช่องทาง คือ

๑) Facebook

Facebook เป็นสื่อสารออนไลน์ที่คนใช้มากที่สุด ปัจจุบัน Facebook มีผู้ใช้งานราว ๓.๒๙ พันล้านคน/วัน และยังคงเติบโตขึ้น ๕% ในทุกปี[๕๑] ผู้วิจัยใช้ช่องทางเฟสบุ๊คในการเผยแพร่มิวสิควิดีโอจากยูทูป คือ เฟสบุ๊คชื่อ “เนินน้ำคำ นาโดน ชลประทาน” ซึ่งเป็นเฟสบุ๊คหลักในการแชร์วิดีโอไปยังเพื่อนทางเฟส นอกจากนี้ยังมีเฟสบุ๊ค “Prayad Sunon” และ เฟสบุ๊ค “สังกะลีเร็คคอร์ด” ในการแชร์มิวสิควิดีโอจากเฟสบุ๊ค เนินน้ำคำ นาโดน ชลประทาน อีกช่องทางหนึ่ง

ภาพที่ ๓๓ Facebook เนินน้ำคำ นาโดน ชลประทาน

ภาพที่ ๓๔ Facebook Prayad Sunon

---

[๕๑] ปาณิสรา สุทธิกาญจนวงศ์, “เจาะอินไซต์Facebook ผู้ใช้งาน 3.29 พันล้านคน/วัน คนไทย 60 ล้านคน/เดือน”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://www.amarintv.com/spotlight/business-marketing/501519 [๒๙ มกราคม ๒๕๖๘].

ภาพที่ ๓๕ Facebook สังกะลีเร็คคอร์ด

๒) YouTube

YouTube เป็นช่องทางสำคัญมากในการประชาสัมพันธ์ข่าวสารต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านธุรกิจหรือการหารายได้จากยูทูป ซึ่งเป็นสื่อเข้ามาทดแทนวิทยุและโทรทัศน์ในอดีต ในปี ๒๐๒๔ YouTube มีผู้ใช้ที่เชื่อมต่อกันมากกว่า ๒.๗ พันล้านรายต่อเดือน[๕๒] ผู้วิจัยใช้ช่อง YouTube ชื่อ สังกะลีเร็คคอร์ดเพื่อเป็นช่องทางในการเผยแพร่มิวสิควิดีโอ ก่อนที่จะแชร์ไปยังเฟส เนินน้ำคำ นาโดน ชลประทาน และเพื่อนทางเฟสบุ๊ค ปัจจุบันมีผู้ติดตาม ๓.๑๖ พันคน

ภาพที่ ๓๖ ช่อง YouTube สังกะลีเร็คคอร์ด

[๕๒] แพทซี่ผู้ชาย, “32 สถิติ YouTube ที่นักการตลาดมองข้ามไม่ได้ในปี 2024”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://shorturl.asia/GJtl3 [๑๙ มกราคม ๒๕๖๘].

บทที่ ๕
สรุปผลวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่มุ่งเน้นการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Work) ผ่านกระบวนการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกต และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา โดยนำข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและแนวคิดที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่จริง การสัมภาษณ์และการสังเกตอย่างเป็นระบบ ช่วยให้สามารถเข้าใจขั้นตอนการดำเนินการวิจัยและเชื่อมโยงกับอัตลักษณ์และวัฒนธรรมในพื้นที่ได้อย่างลึกซึ้งและครอบคลุม

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาจากเอกสารและการเก็บข้อมูลภาคสนาม สามารถสรุปตามวัตถุประสงค์ทั้ง ๓ ข้อ ดังนี้

๕.๑.๑ การศึกษาข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับตำบลโคกหินแฮ่ จากการศึกษาพบว่า ตำบลโคกหินแฮ่ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของอำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ ๔๔ ตารางกิโลเมตร โดยลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลูกคลื่น มีดินร่วนปนทรายเหมาะสำหรับการเกษตร มีแหล่งน้ำสำคัญ เช่น หนองเบ็ญ และหนองบัว นอกจากนี้ ยังมีประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ปลูกผัก และเลี้ยงสัตว์ ชุมชนแบ่งการปกครองออกเป็น ๑๕ หมู่บ้าน โดยมีเอกลักษณ์ด้านวัฒนธรรมที่โดดเด่น เช่น การทอผ้าและการทำหัตถกรรมพื้นบ้านเป็นรายได้เสริม

ประวัติและความเป็นมาของหมู่บ้านในตำบลโคกหินแฮ่ บรรพบุรุษของชาวตำบลโคกหินแฮ่ส่วนใหญ่เป็นชาวผู้ไทย อพยพจากเมืองวัง ประเทศลาว ในสมัยรัชกาลที่ ๓ เนื่องจากความขัดแย้งและการรุกราน โดยตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ปัจจุบัน ประชากรมีการกระจายไปยังหมู่บ้านต่าง ๆ เช่น บ้านโคกหินแฮ่ บ้านนาบัว และบ้านนาโดนใหม่ แต่ละหมู่บ้านมีอัตลักษณ์เฉพาะชุมชน เช่น บ้านโคกหินแฮ่ที่มีการเปลี่ยนแปลงชื่อหมู่บ้านเพื่อสะท้อนความมั่นคง และบ้านนาบัวที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ เช่น การต่อสู้ของพรรคคอมมิวนิสต์

๕.๑.๒ การศึกษาอัตลักษณ์และทุนวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

การศึกษาอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ ตำบลโคกหินแฮ่ พบว่า ตำบลโคกหินแฮ่มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น โดยเฉพาะด้านการฟ้อนรำ การดนตรีพื้นบ้าน เช่น การเล่นพิณ แคน

โหวด และการทอผ้าพื้นเมืองลวดลายประณีต นอกจากนี้ ยังมีการทำหัตถกรรม เช่น กระติ๊บข้าว และไม้กวาดทางมะพร้าว ซึ่งถือเป็นภูมิปัญญาที่สะท้อนถึงความชาญฉลาดและความสามารถของชุมชน

ด้านศาสนา ความเชื่อ และจารีตประเพณี ชาวตำบลโคกหินแฮ่นับถือพระพุทธศาสนาอย่างเหนียวแน่น โดยมีวัดและสำนักสงฆ์ในพื้นที่รวม ๑๕ แห่ง ประเพณีที่สำคัญ ได้แก่ บุญบั้งไฟ บุญผะเหวด และงานลอยกระทง ซึ่งสะท้อนถึงความเชื่อในเรื่องผีฟ้าและผีแถน รวมถึงการเคารพบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในชุมชน

ด้านวิถีชีวิต ภาษา การแต่งกาย และอาหาร ชาวบ้านยังคงใช้ชีวิตเรียบง่าย มีอาชีพเกษตรกรรม เช่น การทำนา ปลูกผัก และเลี้ยงสัตว์ ภาษาในชีวิตประจำวันเป็นภาษาผู้ไทย แต่อาจมีบางหมู่บ้านที่พูดสำเนียงผู้ไทยผสมสำเนียงลาว การแต่งกายจะเน้นผ้าพื้นเมือง เช่น ผ้ามัดหมี่และผ้าไหม การทำอาหารแบบพื้นบ้าน เช่น ข้าวหลาม ขนมจีนน้ำนัว และไก่ย่าง เป็นสิ่งที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมอันมีเอกลักษณ์ของชุมชน

๕.๑.๓ การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม การศึกษาพบว่า ชุมชนตำบลโคกหินแฮ่ ใช้บทเพลงและการฟ้อนรำเป็นเครื่องมือสื่อสารความเป็นเอกลักษณ์ โดยเฉพาะการฟ้อนผู้ไทยที่สะท้อนวิถีชีวิตและความเชื่อของชาวผู้ไทย การฟ้อนรำนี้มีการพัฒนาและเผยแพร่ในหมู่บ้าน เพื่อใช้ในงานบุญและประเพณี เช่น งานบุญบั้งไฟ และงานกฐิน นอกจากนี้ การแต่งเพลงพื้นบ้านที่ผสมผสานความร่วมสมัย ช่วยเพิ่มการยอมรับในชุมชนและขยายการเข้าถึงไปยังวงกว้าง บทเพลงเหล่านี้ไม่เพียงสะท้อนอัตลักษณ์ แต่ยังเสริมสร้างความภาคภูมิใจและความสามัคคีในชุมชนอีกด้วย

การสร้างสรรค์บทเพลง มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นก่อนการผลิต กระบวนการเริ่มต้นด้วยการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมผ่านการสัมภาษณ์ชาวบ้านและผู้รู้ในท้องถิ่น รวมถึงการศึกษาบทเพลงและดนตรีพื้นบ้านที่มีอยู่แล้ว เพื่อวางโครงสร้างบทเพลงใหม่ให้สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนได้อย่างชัดเจน

ขั้นการผลิต มีวิธีการดำเนินการ แบ่งออกเป็น ๕ ขั้นตอนหลัก ดังนี้ ๑) การแต่งคำร้องและทำนอง ผู้วิจัยเริ่มต้นจากการเก็บข้อมูลจากชุมชน แล้วนำมาประพันธ์เป็นบทเพลงและสร้างทำนองประกอบ ๒) การเรียบเรียงดนตรี บทเพลงที่แต่งเสร็จถูกส่งให้ห้องบันทึกเสียงดำเนินการเรียบเรียงดนตรีตามแนวเพลงลูกทุ่งและหมอลำ โดยมีการสื่อสารแนวทางชัดเจนระหว่างผู้วิจัยและผู้เรียบเรียง ๓) การคัดเลือกนักร้อง มีการคัดเลือกนักร้องทั้งมืออาชีพและท้องถิ่นที่มีคุณลักษณะสอดคล้องกับบทเพลง ๔) การบันทึกเสียง นักร้องฝึกซ้อมจากเดโมเพลงก่อนเข้าห้องอัด เมื่อบันทึกเสียงเสร็จ ผู้เรียบเรียงจะเพิ่มดนตรีสดและดำเนินการผสมเสียง (Mixing & Mastering) เพื่อความสมบูรณ์ของเพลง ๕) การตรวจสอบและปรับแก้ บทเพลงทั้งหมดผ่านการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิเชี่ยวชาญ และนำข้อเสนอแนะไปปรับปรุงก่อนเข้าสู่ขั้นตอนผลิตไฟล์เสียงต้นฉบับ (Master) นอกจากนี้ การผลิตยัง

รวมถึงการบันทึกเสียงและการเผยแพร่ผ่านสื่อออนไลน์ เช่น Facebook และ YouTube เพื่อสร้างการเข้าถึงที่กว้างขวางและเป็นเครื่องมืออนุรักษ์วัฒนธรรมที่ยั่งยืน

๕.๑.๔ การพัฒนากระบวนการสื่อสารบทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม จากการศึกษาพบว่า การพัฒนากระบวนการสื่อสารบทเพลงในตำบลโคกหินแฮ่ มีเป้าหมายเพื่ออนุรักษ์และเผยแพร่อัตลักษณ์วัฒนธรรมผ่านบทเพลงและการฟ้อนรำ โดยการพัฒนาเริ่มจากการศึกษาความเป็นมาของชุมชน ความเชื่อ วิถีชีวิต และศิลปะพื้นบ้าน จากนั้นนำองค์ประกอบเหล่านี้มาประยุกต์ใช้ในการประพันธ์บทเพลงที่สะท้อนเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการช่วยเสริมสร้างความภูมิใจในรากเหง้าของตนเอง ซึ่งมีกระบวนการพัฒนา ดังนี้

๑) การประดิษฐ์ท่าฟ้อนประกอบเพลงและการแต่งกาย การฟ้อนรำในตำบลโคกหินแฮ่ถูกประดิษฐ์ขึ้นเพื่อใช้ประกอบเพลงที่สร้างสรรค์ใหม่ ท่ารำเหล่านี้ถ่ายทอดความหมายเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน เช่น ท่าทำเกษตร ท่าบูชา และท่าที่สะท้อนความสนุกสนาน การแต่งกายสำหรับการแสดงเน้นเครื่องแต่งกายพื้นบ้าน เช่น เสื้อผ้าผู้ไทย ผ้าซิ่น และสไบที่ตกแต่งอย่างประณีต สะท้อนถึงความเป็นเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของผู้ไทยในชุมชน

๒) การนำบทเพลงไปใช้ในกิจกรรมของชุมชน บทเพลงที่สร้างสรรค์ได้รับการนำไปใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ ของตำบล เช่น งานบุญข้าวหลาม งานบวงสรวง งานกีฬาสัมพันธ์ และพิธีบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในชุมชน ชาวบ้านยังได้นำเพลงไปประกอบการแสดงฟ้อนรำต้อนรับคณะสำคัญ เช่น คณะศึกษาดูงานหรือผู้นำระดับประเทศ การใช้บทเพลงในกิจกรรมช่วยเสริมสร้างความสามัคคีในชุมชนและสร้างความภาคภูมิใจในวัฒนธรรม

๓) การผลิตมิวสิควิดีโอเผยแพร่ทางสื่อออนไลน์ การผลิตมิวสิควิดีโอถือเป็นกระบวนการสำคัญในการเผยแพร่อัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ โดยมิวสิควิดีโอเหล่านี้เป็นสื่อที่สะท้อนถึงความงดงามของบทเพลง การฟ้อนรำ และการแต่งกายพื้นเมือง กระบวนการผลิตแบ่งออกเป็น ๓ รูปแบบหลัก ได้แก่

มิวสิควิดีโอแบบถ่ายทำในห้องบันทึกเสียง หลังจากบันทึกเสียงเพลงเสร็จสิ้น นักร้องจะร้องแบบลิปซิงค์ประกอบในสตูดิโอ โดยเน้นการแสดงออกถึงอารมณ์เพลงผ่านภาพ

Lyric Video เป็นวิดีโอที่ใช้ภาพนิ่งและแสดงเนื้อเพลงควบคู่ เพื่อให้ผู้ชมสามารถเรียนรู้และร้องตามเพลงได้ง่าย

มิวสิควิดีโอพร้อมการฟ้อนรำประกอบ รูปแบบนี้เน้นการแสดงสดที่ผสมผสานกับท่าฟ้อนรำของชุมชน โดยสมาชิกในพื้นที่ เช่น กลุ่มแม่บ้านและเยาวชน มีส่วนร่วมในการแสดงเพื่อถ่ายทอดอัตลักษณ์ของท้องถิ่น ในการถ่ายทำ ชุมชนมีบทบาทสำคัญทั้งในกระบวนการผลิตและการแสดง

สมาชิกในชุมชนร่วมกันออกแบบท่าฟ้อนรำที่เหมาะสมกับเพลง รวมถึงการเลือกสถานที่ถ่ายทำ เช่น บริเวณสถานที่สำคัญในตำบล และสภาพแวดล้อมธรรมชาติที่สื่อถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรม

ช่องทางการเผยแพร่ มิวสิควิดีโอถูกเผยแพร่ผ่านสองช่องทางหลัก ได้แก่ ๑) Facebook “เนินน้ำคำ นาโดน ชลประทาน” และบัญชีส่วนตัว “Prayad Sunon” ถูกใช้เป็นช่องทางหลักในการแชร์วิดีโอไปยังกลุ่มเพื่อนใน Facebook โดย Facebook เป็นแพลตฟอร์มที่เข้าถึงคนหมู่มากและง่ายต่อการสร้างปฏิสัมพันธ์ ๒) ช่อง YouTube “สังกะลีเร็คคอร์ด” เป็นแหล่งเก็บมิวสิควิดีโอที่สำคัญและแชร์ไปยัง Facebook ปัจจุบันมีผู้ติดตามกว่า ๓,๐๐๐ คน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสนใจของผู้ชมจากหลากหลายพื้นที่ นอกจากนี้ YouTube ยังช่วยเพิ่มการเข้าถึงเนื้อหาและขยายความนิยมของบทเพลงไปยังผู้ชมในวงกว้าง

บทเพลงที่เผยแพร่ในรูปแบบมิวสิควิดีโอ เช่น เพลง ของดีนครพนม, ฮักเด้อโคกหินแฮ่, และ ลมตกที่โคกหินแฮ่ มีส่วนช่วยในการสร้างความสนใจต่อวัฒนธรรมของตำบล และสร้างความภาคภูมิใจให้กับชาวบ้านที่ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเผยแพร่

๕.๒ อภิปรายผล

การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชนในตำบลโคกหินแฮ่ ผู้วิจัยได้สร้างสรรค์ผลงานเพลงออกมาใน ๓ ลักษณะคือ ๑) เพลงลูกทุ่งไทยภาคกลาง ๒) เพลงลูกทุ่งอีสาน ๓) หมอลำ ทั้งนี้ เพื่อให้บทเพลงได้เข้าถึงกลุ่มคนฟังทุกเพศทุกวัย เนื้อหาของบทเพลงได้สะท้อนถึงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชนในตำบลโคกหินแฮ่ในแง่มุมต่าง ๆ ดังนี้

๑) การแต่งกาย ชาวผู้ไทยเรณูนคร จังหวัดนครพนม เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอัตลักษณ์เฉพาะตัว โดยเฉพาะในเรื่องของการแต่งกาย ซึ่งสะท้อนถึงวิถีชีวิต ประเพณี และความเชื่อที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน การแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิมของชาวผู้ไทยเรณูนคร ผู้หญิงผู้ไทยมักสวมเสื้อแขนกระบอกหรือเสื้อแขนยาว ทรงกระชับตัว เน้นความเรียบร้อย สีของเสื้อส่วนใหญ่มักเป็นสีน้ำเงินหรือสีเข้ม ตกแต่งขอบด้วยแถบผ้าสีสด เช่น สีแดงหรือสีขาว บางครั้งจะมีการปักลวดลายเล็กๆ ตามขอบเสื้อ เพื่อเพิ่มความสวยงาม ส่วนผ้าซิ่นมักทอเป็นลายขิดหรือลายจก โดยใช้สีหลักเป็นสีน้ำเงินเข้มหรือสีดำ ส่วนที่เรียกว่า “ตีนซิ่น” จะเป็นผ้าสีแดง ทำให้เกิดการตัดกันอย่างโดดเด่น การแต่งกายของผู้ชายผู้ไทยเรณูนคร นิยมสวมเสื้อแขนสั้นหรือแขนยาวที่เรียกว่า “เสื้อม่อฮ่อม” สีหลักที่นิยมคือสีครามหรือน้ำเงินเข้ม ตัดเย็บแบบเรียบง่าย สวมใส่สบาย ใส่กางเกงขาก๊วยหรือกางเกงขายาวสีเข้ม ใช้ผ้าขาวม้า คาดเอว หรือโพกศีรษะในบางโอกาส สอดคล้องกับงานวิจัยของจิราภรณ์ วุฒิพันธุ์ กล่าวถึงชุดแต่งกายของชาวผู้ไทยในอดีตว่า ในอดีต ชาวผู้ไทยนิยมใช้ผ้าทอมือที่ผลิตขึ้นภายในครัวเรือน โดยมักย้อมด้วยสีครามจากธรรมชาติ ซึ่งหากย้อมด้วยความเข้มข้นสูงจะให้สีดำ ส่วนการย้อมแบบเจือจางจะได้สีคราม สีกรมท่า หรือฟ้าครามตามระดับความเข้มของน้ำย้อม การแต่งกายของชายชาวผู้ไทย

นิยมสวมผ้านุ่งที่ทอจากด้ายพื้นบ้าน เช่น ผ้าด้ายตาเมล็ดงาสีดำ หรือผ้าขาวม้าที่ทอด้วยด้ายสีขาว ส่วนเสื้อที่สวมใส่เป็นเสื้อพื้นเมืองที่ทอจากด้ายสีดำ สำหรับการแต่งกายของหญิงชาวผู้ไทย นิยมนุ่งผ้าซิ่นและสวมเสื้อผ้าทอมือสีดำเช่นกัน หากไม่สวมเสื้อ จะใช้ผ้าพื้นเมืองผูกที่แขนแล้วสะพายเฉียงข้างลำตัว เพื่อทำหน้าที่แทนเสื้อในลักษณะของการห่มผ้า ในกรณีของหญิงที่มีฐานะดี มักนุ่งซิ่นหมี่ไหม ซึ่งเป็นผ้าทอที่มีลวดลายประณีตและใช้เส้นไหมเป็นวัสดุหลัก พร้อมสวมเสื้อแขนยาวทรงเข้ารูปแบบแขนกระบอก ตกแต่งด้วยลูกกระคุม ซึ่งเป็นกระดุมโลหะหรือเครื่องประดับรูปทรงกลม ขนาดเล็ก โดยติดเรียงเป็นแถว จำนวนประมาณ ๓๐–๔๐ เม็ด เพื่อเสริมความงดงามและแสดงฐานะทางสังคม[๑] เช่นเดียวกับพจน์มาลย์ สมรรคบุตร ศึกษาเรื่องการฟ้อนผู้ไทยเรณูนคร กล่าวถึงการแต่งกายชุดฟ้อนผู้ไทยเรณูนครว่า ในการฟ้อนรำผู้ไทยของชาวเรณูนครทั้งหญิงชายว่า การแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย โดยทั่วไปสามารถจำแนกได้เป็นสองกลุ่มหลักตามวัฒนธรรมและประเพณี ได้แก่ ผู้ไทยดำและผู้ไทยขาว ชาวผู้ไทยในเขตอำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม จัดอยู่ในกลุ่มผู้ไทยดำ ลักษณะการแต่งกายจึงสะท้อนถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่นิยมใช้เสื้อผ้าสีดำหรือสีน้ำเงินเป็นหลัก สีขาวมักถูกใช้ในบริบทที่เกี่ยวข้องกับสิริมงคล ขณะที่สีแดงถือเป็นสีที่เกี่ยวเนื่องกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์และมักใช้ในโอกาสพิเศษ เครื่องแต่งกายของผู้ที่ฟ้อนรำในประเพณีต่าง ๆ จึงมีการเลือกใช้โทนสีที่เข้มเป็นหลัก โดยเน้นสีดำ สีน้ำเงิน สีขาว และสีแดง ซึ่งถูกประยุกต์ให้มีความสวยงามและเหมาะสมกับบริบทของงาน พร้อมทั้งเสริมด้วยเครื่องประดับหลากหลายชนิดเพื่อเพิ่มความโดดเด่นและสง่างาม สำหรับเครื่องแต่งกายของผู้ชาย มักสวมเสื้อม่อฮ่อมแขนสั้น สีครามหรือสีน้ำเงินเข้ม ลักษณะคอเสื้อเป็นแบบคอพระราชทาน โดยมีแถบขลิบสีแดงพาดผ่านจากบริเวณคอลงมาตลอดแนวรังดุมจนถึงปลายชายเสื้อ ตัวเสื้อปล่อยชาย มีกระดุม 5 เม็ด ซึ่งอาจเป็นสีทอง เงิน หรือขาว ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม บริเวณกระเป๋าเสื้อด้านบนฝั่งซ้ายจะมีแถบขลิบสีแดงเพื่อให้สีแดงตัดกับพื้นเสื้อ สร้างความโดดเด่นและความงดงามที่สะดุดตา[๒]

---

[๑] จิราภรณ์ วุฒิพันธุ์, “ฟ้อนผู้ไทย”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกไทยคดีศึกษา (เน้นมนุษศาสตร์)**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๓๕), หน้า ๑๘.

[๒] พจน์มาลย์ สมรรคบุตร, “การฟ้อนผู้ไทยเรณูนคร”, **วิทยานิพนธ์ปริญญานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานาฏยศิลป์ไทย ภาควิชานาฏยศิลป์**, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๔๙.

ภาพที่ ๓๗ ชุดแต่งกายของชาวผู้ไทยในตำบลโคกหินแฮ่

แต่ปัจจุบันสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไป วิถีชีวิตและการแต่งกายของชาวผู้ไทยก็ปรับเปลี่ยนตามยุคสมัย ทำให้การแต่งกายแบบดั้งเดิมแทบไม่พบเห็นในชีวิตประจำวันอีกต่อไป เว้นแต่ในพิธีกรรมสำคัญ เช่น การเหยาเลี้ยงผี หรือโอกาสพิเศษ เช่น การฟ้อนผู้ไทย ในชีวิตประจำวัน ชาวผู้ไทยนิยมแต่งกายตามสมัยนิยมมากขึ้น โดยเฉพาะผู้หญิงที่หันมาสวมกางเกง เพราะให้ความคล่องตัว สวมใส่สะดวก และสามารถหาซื้อแบบสำเร็จรูปได้ง่าย อีกทั้งยังมีให้เลือกหลากหลายรูปแบบและสีสันตามความต้องการ สอดคล้องกับงานวิจัยสุเนตร ศรีหาคลัง ที่ศึกษาเรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม: ภาษาและการแต่งกายของชาวภูไทเรณูนครในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย พบว่า ปัจจุบันวัฒนธรรมต่างชาติได้เข้ามามีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวผู้ไทยเรณูนคร ส่งผลให้ผู้หญิง โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน หันมาสวมใส่เสื้อผ้าสำเร็จรูปที่มีดีไซน์ทันสมัย และเป็นไปตามกระแสนิยมมากขึ้น ในขณะที่การแต่งกายด้วยชุดพื้นเมืองกลับพบเห็นได้ในกลุ่มผู้ใหญ่และผู้สูงอายุเป็นหลัก สอดคล้องกับงานวิจัยของภรภัทร กำเนิดพรม[๓] ศึกษาเรื่อง กระบวนการเรียนรู้เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมของชาวภูไท โดยใช้แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านนาวี ตำบลสงเปลือย อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นฐาน กล่าวว่า ในยุคสมัยใหม่ที่เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลเข้ามามีบทบาทมากขึ้น ส่งผลให้เยาวชนในชุมชนหันมาใช้สื่อออนไลน์เป็นหลัก ความสนใจในศิลปะและวัฒนธรรมพื้นบ้านจึงลดลงอย่างเห็นได้ชัด สื่อสมัยใหม่ยังมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้ภาษา ทำให้การใช้ภาษาผู้ไทยลดลง รวมถึงส่งผลกระทบต่ออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม เช่น รูปแบบการแต่งกาย และการบริโภควัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม แม้การเปลี่ยนแปลงนี้อาจดูเป็นเรื่องปกติในมุมมองทั่วไป แต่เมื่อพิจารณาให้

---

[๓] ภรภัทร กำเนิดพรม และวศิน ปัญญาวุธตระกูล, “กระบวนการเรียนรู้เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมของชาวภูไท โดยใช้แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านนาวี ตำบลสงเปลือย อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นฐาน”, **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา,** (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๖๘), หน้า ๓-๔.

ลึกซึ้ง อาจเป็นปัญหาสำคัญในระดับชาติ เนื่องจากความนิยมในการแต่งกายตามแฟชั่น อาจนำไปสู่การสูญเสียเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของผู้ไทย รวมถึงปัญหาด้านการแต่งกายที่ไม่เหมาะสมกับกาลเทศะ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์และคุณค่าทางวัฒนธรรมในระยะยาว[๔]

อย่างไรก็ตาม ชุดฟ้อนผู้ไทยเรณูนคร ถือเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของชาวเรณูนคร ซึ่งมีรูปแบบการแต่งกายที่สวยงามและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว โดยฝ่ายชายจะนุ่งกางเกงขาก๊วย สวมเสื้อสีน้ำเงิน คอตั้ง ขลิบแดง ติดกระดุมเงิน คาดผ้าขาวม้าไหมที่เอว สวมสายสร้อยเงิน และข้อเท้าที่ทำจากเงิน ประแป้งขาว และทัดดอกไม้ที่หูอย่างประณีต ส่วนฝ่ายหญิง นุ่งผ้าซิ่น สวมเสื้อแขนกระบอกสีน้ำเงินขลิบแดง ประดับด้วยกระดุมเงิน พาดสไบสีขาวที่ไหล่ซ้าย พร้อมติดเข็มกลัดเป็นดอกไม้สีแดง สวมสร้อยคอ กำไลข้อมือ และข้อเท้าซึ่งอาจเป็นทองหรือเงินตามฐานะ เกล้าผมอย่างเรียบร้อย พร้อมประดับด้วยดอกไม้สีขาว

ปัจจุบัน โรงเรียนในเขตอำเภอเรณูนครได้ส่งเสริมให้เยาวชนอนุรักษ์การแต่งกายแบบพื้นบ้าน โดยกำหนดให้นักเรียนสวมเสื้อสีน้ำเงินแถบแดง ซึ่งเป็นชุดฟ้อนผู้ไทย เข้าโรงเรียนสัปดาห์ละ ๑ วัน เพื่อปลูกฝังความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น และสืบสานเอกลักษณ์การแต่งกายของชาวผู้ไทยให้คงอยู่ต่อไป

ตำบลโคกหินแฮ่ มีการส่งเสริมการแต่งกายที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน โดยดีไซน์ชุดแต่งกายที่บ่งบอกถึงความเป็นชาวผู้ไทย เพื่อใช้ในชีวิตประจำวันและชุดที่เป็นทางการ มีหลายชุด ส่วนใหญ่นิยมใส่ในวัยกลางคนและผู้สูงวัย เช่น ชุดแต่งกายของผู้หญิงที่ใช้เมื่อชุมชนกิจกรรมที่เป็นทางการหรือฟ้อนรำ เสื้อผ้าจะใช้โทนสีน้ำเงินเข้ม (กรมท่า) ตัดกับสีแดง ซึ่งเป็นสีที่มีความหมายเกี่ยวกับความเป็นสิริมงคล ความมั่นคง และเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ โครงสร้างของเสื้อ เป็นเสื้อแขนสามส่วนหรือแขนยาว ทรงกระชับตัว มีการตกแต่งด้วยแถบผ้าสีแดงบริเวณขอบแขน คอเสื้อ และสาบเสื้อ บางชุดมีลายปักหรือลวดลายทอเป็นเอกลักษณ์ผ้าซิ่น ยาวคลุมถึงข้อเท้า มีการทอเป็นลวดลายสีแดง แดง-น้ำเงิน หรือขลิบขอบล่างด้วยลายผ้าแบบดั้งเดิมสไบสีขาว เป็นผ้าคล้องไหล่ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เด่นของหญิงชาวผู้ไทยเรณูนคร มักใช้ในการแต่งกายออกงานหรือพิธีสำคัญส่วนเครื่องประดับและสัญลักษณ์มักเป็นดอกไม้สีแดงติดที่หน้าอกข้างซ้าย เป็นสัญลักษณ์ของความสวยงามและความเป็นหญิงชาวผู้ไทย สร้อยเงินและกำไลข้อมือ เป็นเครื่องประดับพื้นเมืองที่นิยมสวมใส่ผมเกล้าสูงหรือรวบเรียบร้อย มักใช้ดอกไม้เสียบเพื่อความงาม

---

[๔] สุเนตร ศรีหาคลัง, “การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม: ภาษาและการแต่งกายของชาวภูไทเรณูนครในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย”, **ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ทางสังคมศาสตร์),** (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๖๐), หน้า ๑๓๖.

ภาพที่ ๓๘ ชุดแต่งกายพื้นเมืองของชุมชน
บ้านเนินน้ำคำ

ภาพที่ ๓๙ ชุดแต่งกายพื้นเมืองของชุมชน
บ้านชลประทาน

ชุดแต่งกายอีกหนึ่งชุด นิยมสวมใส่ในงานบุญประเพณี การฟ้อนรำ และพิธีต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง แสดงถึงความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของชาวผู้ไทยเรณูนคร คือ ชุดเสื้อสีแดงสด ซึ่งแตกต่างจากชุดแบบเดิมที่เน้นสีน้ำเงินเข้ม สีแดงเป็นสัญลักษณ์ของพลัง ความเป็นสิริมงคล และความโดดเด่น กระโปรงผ้าซิ่นสีน้ำเงินเข้ม ตัดขอบล่างด้วยสีแดงและลวดลายพื้นเมืองที่สะท้อนอัตลักษณ์ของชาวผู้ไทย องค์ประกอบของชุด เสื้อแขนยาวหรือแขนสามส่วน ออกแบบให้เข้ารูป มีแถบผ้าประดับบริเวณกระดุมด้านหน้า โดยบางชุดตกแต่งด้วยลวดลายปักแบบดั้งเดิม ผ้าซิ่น เป็นผ้าทอมือแบบพื้นเมือง มักมีลวดลายขวางบริเวณขอบกระโปรง ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของซิ่นชาวผู้ไทย สไบสีขาวพาดไหล่และมีพู่ที่ชายสไบ เพิ่มความอ่อนช้อยและสง่างาม มักใช้ในงานประเพณี เครื่องประดับและสัญลักษณ์ เป็นดอกไม้สีแดงติดที่ไหล่ซ้าย เป็นสัญลักษณ์ของความสวยงามแบบผู้ไทยเครื่องเงิน เช่น สร้อยคอ กำไลข้อมือ และเข็มขัดเงินที่บางคนสวมใส่ เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ให้ความสำคัญกับเครื่องประดับเงินผ้าคาดเอวหรือลวดลายปักที่เข็มขัด เพิ่มความวิจิตรให้กับชุด

ภาพที่ ๔๐ ชุดแต่งกายพื้นเมือง เสื้อสีแดงสด ผ้าถุงสีน้ำเงิน

ผู้วิจัยได้ประพันธ์บทเพลงที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์การแต่งกายของชุมชนในตำบลโคกหินแฮ่ เช่น เพลงของดีนครพนม สะท้อนถึงการแต่งกายชุดฟ้อนรำผู้ไทยว่า *“ยามเจ้าฟ้อน เจ้าฟ้อน แขนอ่อนแกว่งไหว หัวใจไหวแกว่งตาม อยากร่ายรำนำเจ้า มวยผมเกล้าสไบขาวพาดบ่า แซมบุปผาผ้าซิ่นน้ำเงินเสื้อแขนขลิบแดง”* เพลงคิดฮอดโคกหินแฮ่ หมู่ ๙ กล่าวถึงการแต่งกายด้วยผ้าพื้นเมืองว่า “เสื้อผ้าพื้นเมือง ย้อมสีเปลือกไม้ใส่เคียง มิลืมสำเนียงเว้าผู้ไทย โม้นอีหลี” และบทเพลงลมตกที่โคกหินแฮ่ กล่าวว่า “ก่อนอื่น...ให้เจ้าคืนมาถ่อน เบิ่งอาภรณ์เมือใส่..ก่อนเด้อ..ผ้าพื้นเมืองมัดหมี่ ผ้าย้อมสีเปลือกไม้..งามพล้อย หลื่นเพอ...”

ปัจจุบัน ชุดพื้นเมืองผู้ไทยเรณูนครและตำบลโคกหินแฮ่ยังคงได้รับความนิยม และถูกนำมาประยุกต์ใช้ในงานแฟชั่นหรืองานพิธีสำคัญต่างๆ เป็นการสืบสานวัฒนธรรมและสร้างความภาคภูมิใจให้กับชุมชน

๒) การฟ้อนรำ การฟ้อนรำผู้ไทยเป็นศิลปะการฟ้อนรำของชาวผู้ไทยเรณูนคร ที่สะท้อนถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนผู้ไทยในอำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม การฟ้อนรำนี้มีบทบาทสำคัญในงานบุญ งานประเพณี และพิธีกรรมสำคัญของชาวผู้ไทย เช่น งานบุญบั้งไฟ งานบุญผะเหวด และงานเทศกาลต่าง ๆ เพื่อเป็นการแสดงความเคารพต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์และเชื่อมโยงความสามัคคีภายในชุมชน การประดิษฐ์ท่าฟ้อนนำมาจากท่าทางของสัตว์และท่าเดินในชีวิตประวัน ต่อมาได้มีการดัดแปลงให้เป็นระเบียบแบบแผนขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของนงเยาว์ อำรุงพงษ์วัฒนา[๕] ศึกษาเรื่องศิลปะการฟ้อนผู้ไทย จังหวัดนครพนม พบว่าการฟ้อนรำในอดีตมิได้มุ่งเน้นความเป็นระเบียบเรียบร้อยหรือความพร้อมเพรียงกันของผู้รำเหมือนเช่นในปัจจุบัน หากแต่เป็นการแสดงออกตามความถนัด ความสามารถ และความชำนาญเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล ท่วงท่าลีลาการฟ้อนรำจึงเป็นไปอย่างอิสระ มีเป้าหมายเพื่อสื่อสารอารมณ์ ความรู้สึก หรือข้อความบางอย่างไปยังผู้ที่ร่วมปฏิสัมพันธ์

แต่เดิม การฟ้อนรำมักเป็นกิจกรรมของกลุ่มชายล้วน ซึ่งมารวมตัวกันเพื่อความสนุกสนานในงานรื่นเริง การสังสรรค์ และการเที่ยวเตร่ตามคุ้มต่าง ๆ ภายในหมู่บ้าน เครื่องดื่มที่นิยมในงานเช่นนี้ ได้แก่ สุราและสาโท ซึ่งเป็นเหล้าที่หมักบ่มในไหและเติมน้ำก่อนดื่ม โดยใช้หลอดหรือแม้กระทั่งใช้งวงช้างจุ่มดูดขึ้นมา เมื่อแต่ละกลุ่มพบกันก็จะมีการฟ้อนรำตอบโต้กันอย่างสนุกสนาน การฟ้อนรำจะยิ่งคึกคักมากขึ้นเมื่อมีเครื่องดนตรีประเภทกลองและพางฮาดบรรเลงประกอบเป็นจังหวะ เสียงดนตรีที่เร่งเร้าสร้างบรรยากาศให้ผู้รำเกิดอารมณ์ฮึกเหิม บางครั้งถึงขั้นร่ายรำด้วยท่วงท่าที่เลียนแบบมวยโบราณ เพื่อแสดงออกถึงพลังและความแข็งแกร่ง นอกจากนี้ การฟ้อนรำยังเป็นโอกาสที่หนุ่มสาวจะได้พบปะกัน หากชายหนุ่มต้องการอวดสาว ก็มักจะรำด้วยท่วงท่าที่สวยงาม แข็งแรง และแสดงถึงความขยันขันแข็งในการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะในกลุ่มชายหนุ่มที่มีฐานะดีจากการทำ

---

[๕] นงเยาว์ อำรุงพงษ์วัฒนา, “ศิลปะการฟ้อนผู้ไทย จังหวัดนครพนม”, **รายงานวิจัย**, (คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๔๑), หน้า ๔๒-๔๓.

การค้าต่างเมือง หรือที่เรียกกันว่า “นายฮ้อย” จะสวมผ้าหางยาวและร่ายรำโดยลากชายผ้าไปรอบบริเวณที่จัดงาน ไม่ว่าจะเป็นลานวัดหรือพื้นที่เปิดกว้าง เพื่อแสดงถึงความสง่างามและความมั่งคั่ง หวังให้สาว ๆ สนใจและออกมาร่วมร่ายรำไปด้วย

การฟ้อนรำของชาวผู้ไทยได้รับอิทธิพลจากธรรมชาติและวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชน ท่วงท่าการฟ้อนรำได้รับการลอกเลียนแบบมาจากการเคลื่อนไหวของสัตว์และพืชที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิต เช่น ท่าฟ้อนนกกระบาบินเลียบหาด ท่าจระเข้ฟาดหาง ท่าเสือออกเหล่า และท่ากาเต้นก้อนขี้ไถ เป็นต้น ท่วงท่าเหล่านี้สะท้อนถึงความงดงามและความละเอียดอ่อนของศิลปะการฟ้อนผู้ไทย ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่หาชมได้ยากในปัจจุบัน

การฟ้อนผู้ไทยในอดีตเป็นการร่ายรำตามจังหวะพื้นบ้านที่ไม่มีแบบแผนตายตัว กระทั่งในปี พ.ศ. ๒๔๙๘ เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินมาทรงบำเพ็ญพระราชกุศลเนื่องในวันมาฆบูชา ณ วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร จังหวัดนครพนม ในโอกาสนี้ นายสง่า จันทรสาขา ผู้ว่าราชการจังหวัดนครพนมในขณะนั้น ได้จัดให้ประชาชนจากกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ได้แก่ เผ่าย้อ แสก โซ่ ลาว และผู้ไทย แสดงการฟ้อนรำถวายหน้าพลับพลาที่ประทับ เพื่อให้การแสดงของชาวผู้ไทยเรณูนครมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น ชาวบ้านจึงได้ประชุมปรึกษากับผู้เฒ่าผู้แก่และผู้รู้ในชุมชน ร่วมกันจัดระบบการฟ้อนแบบดั้งเดิมที่เรียกว่า “ฟ้อนละครไทย” และปรับปรุงให้มีแบบแผนที่ชัดเจนมากขึ้น จนกลายเป็น “ฟ้อนผู้ไทย” ในที่สุด

การปรับปรุงและพัฒนาการฟ้อนผู้ไทยให้เป็นระเบียบแบบแผน ได้รับความร่วมมือจากบุคคลหลายท่านที่มีบทบาทสำคัญ ได้แก่ นายคำนึง อินทร์ติยะ ครูใหญ่โรงเรียนเรณูวิทยาคาร (ต่อมาเป็นหัวหน้าหมวดการประถมศึกษา อำเภอเรณูนคร) นายลุย อินทร์ติยะ กำนันตำบลเรณู นายประพิศ อินทะสันตา นายชม เตโช นายประวัติ มณีปกรณ์ นายทวี ราชชมภู นายเดช เตโช บุคคลเหล่านี้ได้ร่วมกันจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อรวบรวมและพัฒนาท่าฟ้อนรำ พร้อมทั้งได้รับการสนับสนุนจากนายสวาท รัตนวราหะ อาจารย์ใหญ่โรงเรียนสตรีนครพนมในขณะนั้น ซึ่งทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา

คณะกรรมการได้เชิญผู้เฒ่าผู้แก่ และผู้มีอาวุโสในชุมชน ที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการฟ้อนรำละครไทยดั้งเดิม มาช่วยให้คำแนะนำและฝึกสอน ซึ่งบุคคลเหล่านี้สามารถจดจำท่าฟ้อนแบบดั้งเดิมได้เป็นอย่างดี และสามารถถ่ายทอดท่วงท่าที่สวยงามให้กับคนรุ่นหลัง ครูฟ้อนรำรุ่นปู่ที่มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดศิลปะฟ้อนผู้ไทย ได้แก่ นายควันถ่องฟ้า แก้วมณีชัย นายเชียงชลี (ไม่ทราบนามสกุล) นายสุนทะวงษ์ แก้วมณีชัย นายหนูเวียง คัดทะจันทร์ นายหลวงนรินทร์ จัดทะจันทร์

คณะกรรมการได้ศึกษารวบรวมท่าฟ้อนรำและเรียบเรียงอย่างเป็นระบบ โดยยึดท่าฟ้อนแบบดั้งเดิม มาเป็นท่าหลัก พร้อมทั้งประดิษฐ์และดัดแปลงท่ารำใหม่อย่างประณีต ให้คงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของศิลปะการฟ้อนรำของชาวผู้ไทย นับตั้งแต่การจัดระบบฟ้อนผู้ไทยขึ้นมาในปี พ.ศ. ๒๔๙๘ เป็นต้นมา ศิลปะการฟ้อนรำนี้ได้รับการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น และยังคงรักษาความงดงามตาม

แบบแผนดั้งเดิมไว้ได้จนถึงปัจจุบัน กลายเป็นหนึ่งในเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวผู้ไทยเรณูนคร ที่ยังคงคุณค่าและความสำคัญในแวดวงศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทย

ปัจจุบัน กระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน โดยได้บรรจุวิชา การฟ้อนภูไทเรณูนคร ไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนทั้งระดับ ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ได้มีโอกาสฝึกฝนและเรียนรู้ศิลปะการฟ้อนรำอันเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นโดยเฉพาะนักเรียนที่ศึกษาอยู่ในสถานศึกษาภายในเขต อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม การเรียนรู้ศิลปะการฟ้อนภูไทเรณูนครถือเป็นสิ่งสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมชุมชน นักเรียนทุกคนจะได้ฝึกฝนและสามารถฟ้อนรำประเพณี “ฟ้อนภูไทเรณูนคร” ได้อย่างคล่องแคล่ว ซึ่งเป็นการปลูกฝังความภาคภูมิใจในรากเหง้าทางวัฒนธรรม และช่วยรักษามรดกทางศิลปะการแสดงพื้นบ้านให้คงอยู่ต่อไปในอนาคต

ภาพที่ ๔๑ การฟ้อนผู้ไทยของนักเรียนระดับประถมศึกษา

ผู้วิจัยได้สร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ด้านศิลปะการฟ้อนผู้ไทยเรณูนครในตำบลโคกหินแฮ่ โดยสอดแทรกไว้ในบทเพลงหลายเพลง เช่น เพลงฟ้อนผู้ไทยคอยอ้ายว่า *“ตุ่มเสียงกลองตุ้มแซ เสียงแคนแล่นแตร่ เสียงแคนแล่นแตร่ แล่นแตร้แล่นแตร เสียงแคนห้าวลมพัดพร้าวคักแน่ เสียงพิณเสียงโหวด โตดติโต่ง เสียงซุงเสียงโหวดโตดติต่ง หนุ่มสาวจับคู่ฟ้อนผู้ไทยน้องคง คึดนำอ้ายเคยร่วมวง ฟ้อนรำจนหลง ท่าร่ายรำ ฟ้อนกับเพอ กะมิคักซ้ำอ้ายแหล่ว”* ในบทเพลง อย่าลืมนาโดนใหม่ ได้ชักชวนแขกผู้มาเยือนได้ชมการฟ้อนรำผู้ไทยว่า *“มาแต่สิเล้อ ดื่อกดิ่เจอ ได้เจรจา ถิ่นนี้บ้านป่าไม่โสภาดั่งเมืองศิวิไลซ์ ชวนพี่นั่งชม วัฒนธรรมฟ้อนรำผู้ไทย”* และในบทเพลง มนต์รักนาโดนใหม่ว่า *สำเนียงผู้ไท ไพเราะจับใจ ถ้อยเจรจา สาวงามบ้านป่า โสภาดั่งเทพีบ้านไพร บายศรีสู่ขวัญ ต้อนรับประทับจิตใจ งดงามฟ้อนรำผู้ไท”*

กล่าวได้ว่า ศิลปะการฟ้อนรำของผู้ไทยเรณูนครในตำบลโคกหินแฮ่ เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สะท้อนถึงวิถีชีวิต ความเชื่อ และจิตวิญญาณของชุมชนผู้ไทย ช่วยเสริมสร้างความสามัคคี

และความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของตนเอง ปัจจุบันฟ้อนรำผู้ไทยเรณูนครยังคงได้รับการอนุรักษ์และเผยแพร่ผ่านการแสดงในงานประเพณีระดับชาติ รวมถึงการเรียนการสอนในโรงเรียนและมหาวิทยาลัย เพื่อให้เยาวชนรุ่นใหม่ได้สืบทอดและรักษาไว้เป็นสมบัติทางวัฒนธรรมของไทยต่อไป

ภาพที่ ๔๒ การฟ้อนผู้ไทยของหนุ่มสาวในตำบลโคกหินแฮ่

๓) ภาษา ภาษาผู้ไทยเป็นภาษาหนึ่งในตระกูลภาษาไทยที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ผู้พูดภาษานี้ในประเทศไทยส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสานตอนบน โดยกระจายตัวอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ เช่น กาฬสินธุ์ นครพนม มุกดาหาร และสกลนคร นอกจากนี้ยังมีบางส่วนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดร้อยเอ็ด อุดรธานี อุบลราชธานี และอำนาจเจริญ แม้ว่าจะเป็นภาษาเดียวกัน แต่ภาษาผู้ไทยในแต่ละท้องถิ่นกลับมีสำเนียงและคำศัพท์ที่แตกต่างกันออกไป อันเป็นผลมาจากบริบททางวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมของแต่ละพื้นที่

นอกจากความหลากหลายในสำเนียงแล้ว ภาษาผู้ไทยยังได้รับอิทธิพลจากภาษาถิ่นอีสาน โดยมีการยืมคำจากภาษาลาวที่ใช้ในภูมิภาคนี้มาใช้ในชีวิตประจำวัน อย่างไรก็ตาม แม้ว่าชาวผู้ไทยส่วนใหญ่จะสามารถพูดและเข้าใจภาษาถิ่นอีสานได้ แต่ชาวอีสานทั่วไปกลับไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาผู้ไทยได้ทั้งหมด บางคนอาจพอเข้าใจบ้างในบางคำหรือบางประโยค แต่ไม่สามารถสื่อสารได้อย่างคล่องแคล่ว ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์และความเฉพาะตัวของภาษาผู้ไทยในสังคมไทย

สุเนตร ศรีหาคลัง[๖] ศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม: ภาษาและการแต่งกายของชาวภูไทเรณูนครในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย พบว่า ภาษาผู้ไทยเรณูนครเป็นภาษาที่มีรากเหง้ามาจากเมืองแถนหรือแถง ซึ่งปัจจุบันคือเมืองเดียนเบียนฟู ประเทศเวียดนาม จัดเป็นกลุ่มย่อยของภาษาไทดำในตระกูลภาษาไท-กะได และเป็นเพียงภาษาพูด ไม่มีระบบตัวเขียน การ

[๖] สุเนตร ศรีหาคลัง, “การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม: ภาษาและการแต่งกายของชาวภูไทเรณูนครในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย”, หน้า ๑๒๖-๑๒๙.

เปลี่ยนแปลงของภาษาผู้ไทยเริ่มปรากฏตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 แต่ในช่วงแรกยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจน เนื่องจากในครอบครัวและชุมชนยังคงใช้ภาษาผู้ไทยในการสื่อสาร แม้ว่านักเรียนจะเรียนด้วยภาษาไทยกลางในโรงเรียนก็ตาม

อย่างไรก็ตาม เมื่อสังคมพัฒนา เทคโนโลยีก้าวหน้า และสื่อสารมวลชนมีบทบาทสำคัญมากขึ้น เด็กและเยาวชนในชุมชนเริ่มได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยกลางที่ใช้ในสื่อและระบบการศึกษา ส่งผลให้เกิดการผสมผสานระหว่างภาษาผู้ไทยกับภาษาไทยกลางมากขึ้น นอกจากนี้ การแต่งงานระหว่างคนในชุมชนกับคนนอกพื้นที่ รวมถึงการศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยที่ใช้ภาษาไทยกลางเป็นภาษาหลัก ก็เป็นอีกปัจจัยที่ทำให้ภาษาผู้ไทยถูกกลืนไปโดยไม่รู้ตัว

ปัจจุบันมีข้อกังวลว่า เด็กในชุมชนตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาสื่อสารกันด้วยภาษาไทยกลาง แม้แต่ในครอบครัว พ่อแม่และปู่ย่าตายายก็ใช้ภาษาไทยกลางกับลูกหลาน ส่งผลให้เด็กยุคใหม่ฟังภาษาผู้ไทยออก แต่ไม่สามารถพูดได้อย่างถูกต้อง หรือพูดได้แต่มีสำเนียงปนกับภาษาไทยกลาง เนื่องจากไม่มีโอกาสใช้ในชีวิตประจำวัน หากแนวโน้มนี้ดำเนินต่อไป ภาษาผู้ไทยอาจเลือนหายไปจากชุมชนในรุ่นต่อ ๆ ไป

ดังนั้น ส่งเสริมอัตลักษณ์ทางภาษาของชาวผู้ไทยในตำบลโคกหินแฮ่ นักวิจัยจึงได้สร้างสรรค์บทเพลงที่มีการสอดแทรกภาษาผู้ไทยไว้ เพื่อกระตุ้นให้เยาวชนตระหนักถึงความสำคัญของภาษาและหันมาร่วมกันอนุรักษ์ภาษาผู้ไทยให้คงอยู่ต่อไป ซึ่งถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ควรค่าแก่การสืบทอด เช่น บทเพลง เบิ่งสาวนาบัว ซึ่งใช้ภาษา คำร้อง และสำเนียงภาษาผู้ไทยตลอดทั้งเพลง ดังคำประพันธ์ว่า *“ไปดิ้นมาโห นาโบบ่อนเพิ่นท่องเท่ว อ้ายนี้นั้นมาผู้เดว โหเจอเป่ว ยังมิได้คู้ มาพ้อสาวเจ้า ขาวอาดหลาดมาดโก๋โสย เยอะเว้าเยอะจาเป็นหมู่ เห้ออิดูอ้ายแนจักน่อย”* และบทเพลง ผู้ไทยบ้านเนินน้ำคำ เป็นการสื่อสารสำเนียงภาษาผู้ไทยของชุมชนบ้านเนินน้ำคำว่า *“ปู่ย่าตายาย ภาษาผู้ไทยหะเด๋ อิโพะอิแม่ กะยังเว้ากันอยู่ด๋าย คำเว้าคำจา ภาษาลาวปนผู้ไทย ถามว่าไปไส บ่ได้เว้าไป๋สิเลอ”*

ภาษาผู้ไทยจึงเป็นมากกว่าภาษาสำหรับการสื่อสารในชีวิตประจำวัน แต่ยังเป็นสัญลักษณ์ของวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์และสืบทอดต่อไปในอนาคต

๔) อาหาร อาหารของชาวผู้ไทยในตำบลโคกหินแฮ่ไม่แตกต่างจากอาหารของชาวอีสานทั่วไป เป็นอาหารพื้นบ้านที่หาได้จากป่าและทุ่งนา แต่กรรมวิธีในการปรุงรสอาจจะแตกต่างกันอยู่บ้าง ในด้านรสชาติ อาหารที่ถือว่าเป็นอัตลักษณ์และมีความโดดเด่นของตำบลโคกหินแฮ่ คือ ๑) ข้าวปุ้นน้ำนัว ๒) ข้าวหลามและปิ้งไก่บ้าน ซึ่งอาหารทั้ง ๓ ประเภทนี้ ถือว่าเป็นอาหารอันโดดเด่นประจำตำบล ดังนี้

(๑) ข้าวปุ้นน้ำนัว ข้าวปุ้นน้ำนัว หรือขนมจีนน้ำยา เป็นอาหารพื้นถิ่นทั่วไป แต่มีความพิเศษที่วัตถุดิบที่นำมาทำเส้นขนมจีนและน้ำยา โดยขนมจีนนั้นจะทำจากข้าวที่คัดจากข้าวพันธ์พิเศษ คือ

ข้าวพันธุ์ขี้ควาย ซึ่งมีความเหนียวนุ่ม และถนอมอาหารได้นาน ในขณะที่น้ำยามี ๓ ประเภทคือ น้ำกะปิ น้ำปลาร้า และน้ำกะทิ แหล่งผลิตข้าวปุ้นน้ำนัวของตำบลโคกหินแฮ่ อยู่ที่หมู่บ้านเนินน้ำคำ หมู่ ๑๐ โดยกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านเนินน้ำคำ เป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรตามฤดูกาล โดยมุ่งเน้นการผลิตขนมจีนเป็นผลิตภัณฑ์หลัก ขนมจีนที่ผลิตโดยกลุ่มนี้ประกอบด้วย ขนมจีนน้ำนัว ขนมจีนน้ำยา และขนมจีนน้ำกะปิ ซึ่งได้รับการพัฒนาให้มีรสชาติเป็นเอกลักษณ์และเป็นที่ยอมรับของชุมชน กระบวนการผลิตขนมจีนของกลุ่มแม่บ้านฯ เป็นการดำเนินงานแบบครบวงจร โดยเริ่มจากการเพาะปลูก ข้าวพันธุ์พื้นเมือง “พันธุ์ขี้ควาย” ซึ่งเป็นข้าวเจ้าเหมาะสำหรับการผลิตขนมจีน สมาชิกของกลุ่มจะปลูกข้าวและจำหน่ายให้กับกลุ่มเพื่อนำมาผ่านกระบวนการหมักแป้งตามขั้นตอนดั้งเดิม

ขนมจีนที่ได้จากกระบวนการดังกล่าวมีลักษณะโดดเด่น คือ เส้นขนมจีนมีความมันวาว เหนียวนุ่ม และสามารถเก็บรักษาได้นาน หากแช่เย็นสามารถนำกลับมาลวกน้ำร้อนและคงสภาพเส้นที่เหนียวนุ่มได้ดังเดิม อย่างไรก็ตาม กระบวนการผลิตขนมจีนด้วยข้าวพื้นเมืองมีความซับซ้อนกว่าการใช้แป้งสำเร็จรูป อีกทั้งราคาวัตถุดิบสูงกว่า ส่งผลให้การจำหน่ายขนมจีนแบบกิโลกรัมมีต้นทุนสูงขึ้น ปัจจุบันกลุ่มแม่บ้านฯ จึงมุ่งเน้นการจำหน่ายขนมจีนในรูปแบบสำเร็จพร้อมรับประทาน ภายใต้การนำของ นางคำมั่น ไชโย ประธานกลุ่มแม่บ้านฯ ได้มีการพัฒนาสูตรน้ำราดขนมจีนให้มีรสชาติที่เป็นเอกลักษณ์ ได้แก่ น้ำนัว น้ำกะปิ และน้ำกะทิรสเด็ด ซึ่งได้รับความนิยมและเป็นที่ยอมรับในระดับชุมชน

สอดคล้องกับงานวิจัยของภาวิณี แสนชนม์[๗] กล่าวถึงองค์ประกอบของการทำขนมจีนน้ำนัวของบ้านเนินน้ำคำว่า “กระบวนการผลิตเส้นขนมจีนเรณูนครมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากการผลิตขนมจีนทั่วไป โดยเน้นขั้นตอนการหมักข้าวที่ใช้เวลานานกว่าปกติประมาณ ๒-๕ วัน เนื่องจากข้าวพันธุ์ขี้ควาย ซึ่งเป็นวัตถุดิบหลักในการทำเส้นขนมจีน มีเมล็ดที่แข็งและต้องใช้ระยะเวลาหมักที่ยาวนานขึ้นเพื่อให้ได้เส้นขนมจีนที่มีความเหนียวนุ่มเป็นพิเศษ กระบวนการผลิตดังกล่าวเป็นองค์ความรู้ที่สืบทอดมาอย่างยาวนาน และมีบทบาทสำคัญในวัฒนธรรมการบริโภคของชุมชน ในส่วนของการผลิต น้ำนัว ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของขนมจีนเรณูนครนั้น จำเป็นต้องใช้ปลาร้าจากปลาธรรมชาติ ที่ผ่านการหมักเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า ๖ เดือนถึง ๑ ปี จึงจะได้ปลาร้าที่มีกลิ่นหอมและรสชาติกลมกล่อมเหมาะสมสำหรับการนำมาปรุงเป็นน้ำนัว นอกจากนี้ น้ำกะปิ ที่ใช้ต้องทำจากกะปิตรากุ้งแท้เท่านั้น เพื่อให้ได้กลิ่นหอม สีแดงสวยงาม และรสชาติที่เข้มข้นเป็นเอกลักษณ์ เครื่องเคียงและผักที่ใช้รับประทานคู่กับขนมจีนเรณูนครส่วนใหญ่เป็นพืชผักตามธรรมชาติ ที่สามารถหาได้ในท้องถิ่น ซึ่ง

---

[๗] ภาวิณี แสนชนม์, “การจัดการองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ประชาคมอาเซียน กรณีศึกษาขนมจีนเรณูนคร บ้านเนินน้ำคำ ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม”, **วารสารวิจัยสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ**, ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒ กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๗): ๕๒-๖๓.

สะท้อนถึงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่าและการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมการบริโภคแบบดั้งเดิม และสอดคล้องกับงานวิจัยของยุพิน สมคำพี่[๙] กล่าวว่า ปัจจุบัน กระบวนการผลิตน้ำนัว ได้รับการพัฒนาให้มีความสะดวกและไม่ยุ่งยาก โดยหลักการสำคัญคือการนำปลาร้า มาต้มจนสุกแล้วกรอง เพื่อให้ได้น้ำปลาร้าที่มีกลิ่นหอมและรสชาติที่กลมกล่อมมากขึ้น ซึ่งในภาษาอีสานมักเรียกกันว่า “นัว” ซึ่งหมายถึงความกลมกล่อมและสมดุลของรสชาติ ทั้งนี้ น้ำนัวมีชื่อเรียกที่แตกต่างกันไปตามท้องถิ่น เช่น น้ำนัว น้ำปลาร้านัว หรือ น้ำปลาแดกนัว เป็นต้น เดิมที การบริโภคน้ำนัวมักใช้เฉพาะปลาร้าเป็นวัตถุดิบหลัก อย่างไรก็ตาม เนื่องจากผู้บริโภคบางกลุ่มไม่นิยมรับประทานปลาร้า จึงมีการนำกะปิ มาใช้เป็นทางเลือกในการปรุงน้ำนัว นอกจากนี้ยังพบว่ามีการพัฒนาสูตรที่ผสมผสาน ทั้งปลาร้าและกะปิ เพื่อเพิ่มมิติของรสชาติให้ถูกปากผู้บริโภคมากขึ้น ส่งผลให้น้ำนัวในยุคปัจจุบันได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายและมีจำหน่ายในพื้นที่ต่าง ๆ ไม่จำกัดเฉพาะอำเภอเรณูนครเท่านั้น

เพื่อส่งเสริมอาหารพื้นถิ่นของตำบลโคกหินแฮ่ให้รู้จักอย่างแพร่หลาย ผู้วิจัยจึงได้สร้างสรรค์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวเกี่ยวกับข้าวปุ้นน้ำนัวของตำบลโคกหินแฮ่ไว้หลายเพลง เช่น เพลง หัวใจหล่นที่เนินน้ำคำ ปรากฏในบทเพลงว่า *“วันฟ้าหนาวลม สวมเสื้อไหมพรมปู่จันทมาส อยากเป็นญาติ ผูกสมัครสาวสามัคคี แซบจนลืมผัว ข้าวปุ้นน้ำนัว แม่โก๊ะแซบอีหลี”* เพลง นาเนินชลคนบ้านเดียวกัน ปรากฏในบทเพลงว่า *เนินน้ำคำ งามล้ำสามัคคี เลิศประเพณี ก่อเจดีย์ทราย ข้าวอินทรีย์ ปลอดสารนั้นลือไกล ข้าวปุ้นน้ำนัว ท้ายครัวหม้อใหญ่ รั้วกินได้ พืชผักงาม น้ำคำดี”* บทเพลงบ้านเนินน้ำคำ ปรากฏในบทเพลงว่า *“ขนมจีนน้ำนัว หนึ่งในสินค้าโอท๊อป ไผชิมรับรองต้องชอบ ทุกคนตอบ แซบหลาย แซบหลาย” เพลง ฮักเด้อโคกหินแฮ่ ปรากฏในบทเพลงว่า “บ้านต้องน้อย ผีหมอเหย่าประเพณีประวัติศาสตร์มี เสียงปืนแตกที่บ้านนาบัว บ้านเนินน้ำคำ ข้าวปุ้นน้ำนัว”* เพลงลมตกที่โคกหินแฮ่ ปรากฏในบทเพลงว่า *โอยน้อ.....เชิญมาย่ามเด้อเจ้า เฮือนเฮาโคกหินแฮ่..เชิญเด้อ..เชิญให้เจ้ามาแหว่แวมากินข้าวปุ้น อุ่นๆ อยู่ในครัว น้ำนัวๆ คั้นใหม่ๆ..*

ขนมจีนน้ำนัวตำบลโคกหินแฮ่ ไม่เพียงเป็นอาหารพื้นถิ่นที่มีความโดดเด่นในด้านรสชาติและกรรมวิธีการผลิต แต่ยังเป็นส่วนหนึ่งของภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ถ่ายทอดผ่านตัวบุคคลและมีบทบาทสำคัญในงานบุญและพิธีกรรมทางศาสนา ตลอดจนเป็นเมนูที่ได้รับความนิยมในการจัดจำหน่ายในงานบุญประจำปีของชุมชนทุกปี ถือเป็นองค์ความรู้ทางวัฒนธรรม ที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์และสืบทอดต่อไปในอนาคต

---

[๙] ยุพิน สมคำพี่, “โครงการวิจัยภูมิปัญญาการผลิตข้าวปุ้นน้ำนัวของชาวภูไทเรณูนคร”, **วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร**, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๕ (มกราคม – มิถุนายน ๒๕๕๔): ๑๒๐-๑๓๐.

ภาพที่ ๔๓ กระบวนการทำขนมจีน

ภาพที่ ๔๔ ขนมจีน

ภาพที่ ๔๕ น้ำนัว

ภาพที่ ๔๖ รับประทานขนมจีนน้ำนัว

(๒) ข้าวหลามและปิ้งไก่บ้าน ข้าวหลามเป็นขนมพื้นเมืองที่ได้รับความนิยมในช่วงฤดูหนาว หรือในช่วงที่มีข้าวใหม่ โดยกระบวนการผลิตดั้งเดิมใช้กระบอกไม้ไผ่ เช่น ไผ่ข้าวหลามหรือไม้ป้าง ในการบรรจุข้าวเหนียวเพื่อนำไปเผาให้สุก ข้าวหลามแบบดั้งเดิมของชาวบ้านจะมีส่วนผสมเพียงข้าวเหนียว น้ำ และเกลือเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ข้าวหลามที่ผลิตเพื่อจำหน่ายโดยทั่วไปมักมีการเติมน้ำกะทิ ถั่วดำ หรืองาขี้ม้อนเพื่อเพิ่มรสชาติ เดิมทีการหุงข้าวในกระบอกไม้ไผ่ทำให้ข้าวหลามมีลักษณะเป็นทรงกระบอกที่เกาะติดกันด้วยเยื่อไผ่ ส่งผลให้มีรูปทรงที่สวยงาม ปัจจุบัน ข้าวหลามได้รับความนิยมในฐานะขนมหวานที่มีส่วนประกอบหลักคือข้าวเหนียวและกะทิ โดยบางสูตรอาจมีการเติมถั่วดำเพื่อเพิ่มความหลากหลายของรสชาติ

ชาวตำบลโคกหินแฮ่มีอาชีพหลักคือการทำนา ควบคู่ไปกับอาชีพเสริมในการทำข้าวหลามและปิ้งไก่บ้านเพื่อจำหน่าย สร้างรายได้ให้กับชุมชนมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน องค์การบริหารส่วนตำบลตระหนักถึงความสำคัญของอาชีพดังกล่าว จึงได้ส่งเสริมและพัฒนาให้กลายเป็นผลิตภัณฑ์ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) รวมถึงจัดงานประเพณี “บุญข้าวหลามใหญ่ ปิ้งไก่บ้าน” เป็นประจำทุกปีในช่วงเดือนธันวาคม เพื่อส่งเสริมอาชีพและกระตุ้นเศรษฐกิจของชุมชน

ข้าวหลามของชาวตำบลโคกหินแฮ่ มีรสชาติที่โดดเด่นแตกต่างจากข้าวหลามทั่วไป โดยมีรสชาติที่ไม่หวานจัด แต่ให้สัมผัสเหนียวนุ่มและมีความหนึบเล็กน้อย เมื่อนำมารับประทานร่วมกับปิ้ง

ไก่และส้มตำ ยิ่งเพิ่มความอร่อยจนกลายเป็นเอกลักษณ์ของอาหารท้องถิ่น ในทุก ๆ ปี องค์การบริหารส่วนตำบลโคกหินแฮ่ร่วมกับชาวบ้านในพื้นที่ ได้จัดกิจกรรมเฉลิมฉลองและอนุรักษ์ประเพณีดังกล่าว รวมถึงดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาสัมผัสวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน โดยภายในงานมีก ารแข่งขันที่หลากหลาย เช่น การประกวดข้าวหลามอร่อย ซึ่งแต่ละชุมชนจะส่งข้าวหลามขนาดใหญ่ที่มีเส้นผ่านศูนย์กลางไม่น้อยกว่า ๓ นิ้ว และความยาวไม่น้อยกว่า ๕๐ เซนติเมตร จำนวน ๑๐ กระบอก มาให้คณะกรรมการชิมร่วมกับปิ้งไก่และส้มตำเพื่อคัดเลือกผู้ชนะ นอกจากนี้ยังมีการแข่งขันการจัดซุ้มแสดงวิถีชีวิตชุมชน การแข่งขันส้มตำลีลา และการประกวดธิดาข้าวหลาม ซึ่งล้วนเป็นกิจกรรมที่สะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวผู้ไทเรณูนคร

เพื่อส่งเสริมประเพณีบุญข้าวหลามใหญ่ปิ้งไก่ อันเป็นประเพณีประจำปีของชาวตำบลโคกหินแฮ่ ผู้วิจัยได้สร้างสรรค์ผลงานเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับประเพณีบุญข้าวหลามใหญ่ ได้แก่ เพลงบ้านโคกหินแฮ่ ปรากฏในบทเพลงว่า *“โคกหินแฮ่ภูมิใจ ข้าวหลามใหญ่ รสมันหวาน แซบหลายปิ้งไก่บ้าน งามตระการพานบายศรี ภาษาเป็นเอกลักษณ์ ชุมชนฮักสามัคคี รักษ์จารีตประเพณี สืบไว้มิให้เสื่อมสูญ”* บทเพลงฮักเด้อโคกหินแฮ่ ปรากฏในบทเพลงว่า *“มาเด้อมา มาเบิ่งมาแล โคกหินแฮ่ แดนดินถิ่นชาวผู้ไทย ฮอดหน้าหนาว งานข้าวหลามใหญ่ มากินปิ้งไก่ เบิ่งพานบายศรีงาม”* บทเพลงเต้ยโคกหินแฮ่ หมู่ ๑ พาม่วน ปรากฏในบทเพลงว่า *“มาเถิดมาแม่เนื้อเย็น จะพาเดินเล่นถนนข้าวหลาม มาเถิดมาแม่เนื้อเย็น จะพาเดินเล่นถนนข้าวหลาม สืบสาน วัฒนธรรม ประเพณี ที่ลานผู้ไทยตักบาตรตอนเช้า โต้ลมหนาว บุญข้าวหลามใหญ่ โคกหินแฮ่ภูมิใจ สืบสานไว้ จนชั่วลูกหลาน”*

การส่งเสริมข้าวหลามให้เป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนและการจัดงานบุญข้าวหลามใหญ่ ปิ้งไก่บ้านไม่เพียงแต่เป็นการอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่น แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนผ่านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งช่วยให้ข้าวหลามตำบลโคกหินแฮ่เป็นที่รู้จักในระดับที่กว้างขวางยิ่งขึ้น

ภาพที่ ๔๗ ปิ้งไก่บ้าน

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

๑) ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการสร้างสรรค์บทเพลงและการฟ้อนรำ เพื่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน และช่วยสืบทอดวัฒนธรรมให้คงอยู่ในชุมชน

๒) การสร้างสรรค์บทเพลงควรมุ่งเน้นการสะท้อนวิถีชีวิต ความเชื่อ และวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของตำบล เพื่อให้บทเพลงสามารถถ่ายทอดอัตลักษณ์ของพื้นที่ได้อย่างแท้จริง

๓) ควรบูรณาการบทเพลงกับกิจกรรมประเพณีในท้องถิ่น เช่น งานบุญ งานบวงสรวง และกิจกรรมของโรงเรียน เพื่อสร้างความต่อเนื่องในการเผยแพร่วัฒนธรรม

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลและสภาวัฒนธรรม ควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการอนุรักษ์และพัฒนาบทเพลงพื้นบ้าน โดยจัดสรรงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง

๒) ควรสนับสนุนการบันทึกและเผยแพร่บทเพลงในรูปแบบดิจิทัล เพื่อขยายการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย และช่วยรักษาวัฒนธรรมในรูปแบบที่เข้าถึงง่ายในยุคปัจจุบัน

๓) กระทรวงวัฒนธรรมหรือหน่วยงานระดับจังหวัด ควรส่งเสริมให้บทเพลงเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับชุมชน

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

๑) ชุมชนสามารถใช้บทเพลงที่พัฒนาขึ้นในการประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยว อาหารพื้นเมือง และกิจกรรมประเพณีของตำบล เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

๒) โรงเรียนในพื้นที่สามารถนำบทเพลงและการฟ้อนรำไปบรรจุในกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้และซึมซับวัฒนธรรมท้องถิ่น

๓) บทเพลงสามารถนำไปใช้ในงานเทศกาล งานบุญ และกิจกรรมประเพณีต่าง ๆ เพื่อสร้างความภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นและความสามัคคีในชุมชน

๕.๓.๔ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรศึกษาการสร้างสรรค์บทเพลงในกลุ่มเยาวชน เพื่อดูการปรับตัวของวัฒนธรรมดั้งเดิมในมุมมองของคนรุ่นใหม่ และประยุกต์ให้เข้ากับความสนใจของคนยุคปัจจุบัน

๒) การวิจัยครั้งต่อไปควรเน้นศึกษาผลกระทบของบทเพลงที่สร้างสรรค์ต่อการพัฒนาชุมชนในมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

๓. ควรขยายพื้นที่การศึกษาไปยังชุมชนใกล้เคียง เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบการพัฒนาบทเพลงและวัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย

บรรณานุกรม

ก. ภาษาไทย

(๑) หนังสือ

กองคลัง อบต.โคกหินแฮ่. **สถิติข้อมูลประชากรตำบลโคกหินแฮ่ ประจำเดือนกันยายน ๒๕๖๖.** ๒๕๖๖. (เอกสารสำเนา).

คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น. **แผนพัฒนาท้องถิ่นห้าปี พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐.** นครพนม: องค์การบริหารส่วนตำบลโคกหินแฮ่, ๒๕๖๔.

ฉลาดชาย รมิตานนท์. **แนวคิดในการศึกษาอัตลักษณ์ความเป็นไทในการศึกษาประวัติศาสตร์และวรรณกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไท**. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นท์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๔๕.

ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ. **ศิลปะการฟ้อนอีสาน.** มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, ๒๕๓๒.

ฐิตินัน บุญภาพ คอมมอน. **เพลงกับวัฒนธรรม: การศึกษาการเชื่อมโยงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมชุมชนผ่านบทเพลงของศิลปินล้านนา.** กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, ๒๕๕๔.

ดำรง ฐานดี. **มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๐.

ถนอม งามสมทรัพย์. **“แนวการฝึกหัดแต่งเพลง” บันทึกเกียรติยศเพลงลูกทุ่งดีเด่นไทย.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๒.

บุญยงค์ เกศเทศ. **วรรณกรรมวิเคราะห์.** กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์. ๒๕๒๕.

ประเสริฐ นวลตา. **หนังสือที่ระลึกงานผูกพัทธสีมาวัดป่ามุจจลินท์ ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม**. นครพนม: ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์, ๒๕๒๕.

ปรานี วงษ์เทศ. **พื้นบ้านพื้นเมือง**. กรุงเทพมหานคร: เจ้าพระยา, ๒๕๒๕.

ปิแยร์ บูร์ดิเยอ. **เศรษฐกิจของทรัพย์สินเชิงสัญลักษณ์**. ชนิดา เสงี่ยมไพศาลสุข แปล , กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คบไฟ, ๒๕๕๐.

ผจงจิตต์ อธิคมนันทะ. **การเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรม.** กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๐.

พระยาอนุมานราชธน. **วัฒนธรรมเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร: การศาสนา, ๒๕๑๕.

ยศ สันตสมบัติ. **มนุษย์กับวัฒนธรรม.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๐.

ระวีวรรณ ชอุ่มพฤกษ์. **มานุษยวิทยาวัฒนธรรม.** ปัตตานี: โครงการจัดตั้งสำนักเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาสงขลานครินทร์, ๒๕๒๘..

สธน โรจนตระกูล. **คีตลักษณ์.** พิษณุโลก: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม, ๒๕๔๒.

สีลาภรณ์ บัวสาย. **พลังท้องถิ่น บทสังเคราะห์งานวิจัยด้านชุมชน.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๗.

สุเทพ ไชยขันธ์. **ผู้ไทลูกแถน**. กรุงเทพมหานคร: ตถาตา, ๒๕๕๖.

สุวัฒน์ โกพลรัตน์. **ประวัติความเป็นมาของชาวผู้ไทยในอำเภอเรณูนคร**. ที่ระลึกเนื่องในโอกาสที่พระครูเรณูนคราภิรักษ์ ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ เป็น พระราชาคณะชั้นสามัญที่ พระรัตนวิมล". นครพนม: โรงพิมพ์เรณูนครการพิมพ์, ๒๕๔๒.

องค์การบริหารส่วนตำบลโคกหินแฮ่. **แผนพัฒนาท้องถิ่นห้าปี พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐**. นครพนม: องค์การบริหารส่วนตำบลโคกหินแฮ่, ๒๕๖๖.

อภิญญา เฟื่องฟูสกุล. **อัตลักษณ์: ทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด.** กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๔๖.

อมรา พงศาพิชญ์. **ความหลากหลายทางวัฒนธรรม : กระบวนทัศน์และบทบาทในประชาสังคม**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

อมรา พงศาพิชญ์. **วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๔๒.

อรวรรณ ปลันธน์โอวาท. **กรอบวาทกรรมวิเคราะห์กับกรณีศึกษาไทย**. กรุงเทพมหานคร: คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

อารง สุทธาศาสน์. **ปัญหาความขัดแย้งในสี่จังหวัดภาคใต้.** กรุงเทพมหานคร: ประชาพิทักษ์, ๒๕๑๙.

(๒) วิทยานิพนธ์

กฤชณัท แสนทวี. "ลำพวน : การวิเคราะห์การสื่อสารกับการสืบทอดอัตลักษณ์ชาวไทยพวน อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี". **วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารมวลชน**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๒.

กฤติน นกแก้ว. "การวิเคราะห์ผลงานการประพันธ์เพลงสมัยนิยมของ ประภพ ชมถาวร". **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยา.** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๖๓.

เกสร ยอดแก้ว. “อัตลักษณ์ของคนล้านนาจากเพลงลูกทุ่งคำเมืองที่ขับร้องโดยอบเชย เวียงพิงค์”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย.** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๖๐.

ขวัญใจ บุญคุ้ม. “วัจนลีลาและบทบาทหน้าที่ของเพลงลูกทุ่ง”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๙.

ขวัญใจ บุญคุ้ม. “วัจนลีลาและบทบาทหน้าที่ของเพลงลูกทุ่ง”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๕๙.

จักรกฤษณ์ เก่านาน. “การเทศน์แหล่มหาชาติทำนองโคราช”. **วิทยานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศิลป.** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๘.

จักรี ศรีมุงคุณ “อัตลักษณ์ในวรรณกรรมเพลงเพื่อชีวิตของพงษ์สิทธิ์ คัมภีร์”. **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย.** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๗.

จันทรดา เขียวแก่. “วิถีชีวิตของสังคมชนบทในบทเพลงลูกทุ่ง”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, ๒๕๔๗.

จันทรา เรือนทองดี. “เพลงแหล่ในเทศน์มหาชาติ จังหวัดเพชรบุรี”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาไทยคดีศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, ๒๕๔๗.

จารุณี สุวรรณรัศมี. “กราฟฟิติ: การสื่อสารความหมายและอัตลักษณ์”. **วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารมวลชน.** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๗.

จิราภรณ์ วุฒิพันธุ์. “ฟ้อนผู้ไทย”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกไทยคดีศึกษา (เน้นมนุษยศาสตร์).** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๓๕.

จีรศักดิ์ จิตตบุตร. “วิเคราะห์เพลงประพันธ์โดยพยงค์ มุกดา”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๒.

ชวดี โกศล. “การบริหารจัดการทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในเขตพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย”. **ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรังสิต, ๒๕๖๑.

ณัฐพงษ์ แก้วสุวรรณ์. “การสร้างสรรค์เพลงชุด วิวัฒน์เพลงโคราช”. **ดุษฎีนิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปกรรมศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๖๑.

ณิชพร แก้วสถิต. “การศึกษาการสร้างสรรค์งานเพลงเพื่อสะท้อนสังคมของวงเยนา”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๖๓.

เดชา จันดาพันธ์. “การสร้างสรรค์บทเพลงพื้นบ้านอีสานเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม”. **ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา.** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๔.

ทรงศิลป์ สุขแสน. “ศึกษาเรื่อง วิถีอีสานจากเพลงลูกทุ่งของไมค์ ภิรมย์พร”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาไทยศึกษาเพื่อการพัฒนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, ๒๕๔๗.

นฤทร์บดินทร์ สาลีพันธ์. “นาฏยศิลป์: อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ภูไทเรณูนคร ในสังคมวัฒนธรรมรัฐชาติไทย”. **ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสร้างสรรค์ศิลปกรรมศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๖๔.

นิตินันท์ พันทวี. “ศึกษาพิธีกรรมท้องถิ่นในฐานะทุนวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชน กรณีศึกษาพิธีกรรมบายศรีสู่ขวัญอีสาน”. **ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

บุปผาชาติ อุปถัมภ์นรากร. “โนรา: การอนุรักษ์การพัฒนาและการสืบสารศิลปะการแสดงภาคใต้”. **ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๒.

เบญจมาศ เพชรสม. “การเทศน์เสียงประยุกต์แบบอีสานของคณะพุทธจักรเสียงธรรม วัดใหม่ขุนเขวา บ้านเขวา ตำบลเขวา อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกไทยคดีศึกษา (เน้นมนุษศาสตร์)**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๓๖.

ปรางทอง ดีวงษ์. “รูปแบบประเพณีงานศพของชาวผู้ไทยเรณูนครอำเภอเรณู จังหวัดนครพนม”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๔.

ปัทมาวดี อนันตบุญวัฒน์. “การวิเคราะห์ท้องถิ่นในเพลงคำเมืองของจรัล มโนเพ็ชร”. **ปริญญานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การสอนภาษาไทย).** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๙.

ปิ่นวดี ศรีสุพรรณ. “วาทกรรมทุนทางสังคม : กระบวนการสร้างแนวคิดและปฏิบัติการในบริบทการพัฒนาของไทย (พ.ศ. ๒๕๔๐-๒๕๔๖)”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมวิทยามหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

เปรมวดี กิรวาที. “จรัล มโนเพ็ชร กับการสร้างภาพตัวแทนบางส่วนของอัตลักษณ์ล้านนา”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาสังคม).** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๒.

พจน์มาลย์ สมรรคบุตร. “การฟ้อนผู้ไทยเรณูนคร”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานาฏยศิลป์ไทย**. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑.

พรทิพย์ แสงธรรม. “การศึกษาเรื่องความเชื่อในผีแถนของชาวบ้านอีสาน”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยา**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๖๐.

พรพรรณ จันทโรนานนท์. “การสังสรรค์ระหว่างวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดบุรีรัมย์”. **ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สังคมศึกษา).** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๑.

พระคมกริช สุโรพันธ์. “วิเคราะห์วรรณกรรมเพลงลูกทุ่งของชลธี ธารทอง ที่ประพันธ์ให้แก่สายัณห์ สัญญา”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาไทยศึกษา).** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๖๒.

พระปลัดอภิสิทธิ์ ธมฺมวุฑฺโฒ. “พลวัตและการปรับตัวของการเทศน์แหล่อีสานในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม”. **ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พระพุทธศาสนา) สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๔.

พระมหาประหยัด ปญฺญาวโร (สุนนท์). “จริยธรรมที่ปรากฏในกลอนลำของลำกลอน”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

พระอินตอง อุตฺตโม (ชัยประโคน). “หลักจริยธรรมที่ปรากฏในเพลงพื้นบ้าน กรณีศึกษา การขับงึมลาว เมืองทุละคม แขวงเวียงจันทน์ ลาว”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

ภรภัทร กำเนิดพรม. “กระบวนการเรียนรู้เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมของชาวภูไท โดยใช้แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านนาวี ตำบลสงเปลือย อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นฐาน”. **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา.** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๖๘.

ยานุมาศ สร้อยเสือ. “ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวของชุมชนอัมพวา”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

รัชนี แสนเหวิม. “แนวคิดทางสังคมและวัฒนธรรมในบทเพลงลูกทุ่งของสลา คุณวุฒิ”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาไทยศึกษาเพื่อการพัฒนา.** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, ๒๕๕๑.

รัฐภูมิ ช่างเจรจา. “วิเคราะห์เพลงของไพบูลย์ บุตรขัน”. **วิทยานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๖.

วินัย บุญลือ. “ทุนทางวัฒนธรรมและการช่วงชิงอำนาจเชิงสัญลักษณ์ของชุมชนชาวปกาเกอะญอ”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการพัฒนาสังคม)** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๕.

วิไลภรณ์ จิรวัฒนเศรษฐ์. “สื่อพื้นบ้านในฐานะทุนวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวที่พักทางวัฒนธรรม (โฮมสเตย์): ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านปราสาทจังหวัดนครราชสีมา”. **วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิเทศศาสตร์ธุรกิจ**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, ๒๕๔๔.

ศราวุธ คอแก้ว. “ชีวิตและผลงานของนายสลา คุณวุฒิ: ครูเพลงลูกทุ่งไทย”. **วิทยานิพนธ์ศิลปะศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๕๐.

ศรีสุข ผาอินทร์. “การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย : กรณีศึกษา บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาไทยคดีศึกษา สาขาวิชาศิลปะศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๗.

ศรีสุข ผาอินทร์. “การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย กรณีศึกษาบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศาสตร์**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๗.

สมบัติ กิ่งกาญจนวงศ์. “การวิเคราะห์เพลงลูกกรุง”. **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๓๔.

สุเนตร ศรีหาคลัง. “การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม: ภาษาและการแต่งกายของชาวภูไทเรณูนครในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย”. **ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ทางสังคมศาสตร์).** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๖๐.

สุรชัยภัทรประดิษฐ์ หลอดคำวัฒนา. “ภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองไทยยวน: แนวทางการจัดการเชิงธุรกิจ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาสารคาม, ๒๕๕๒.

เสาวภาคย์ ดิสวัสดิ์. “การใช้ภาษาและเนื้อหาในเพลงประชาสัมพันธ์จังหวัด”. **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการพัฒนาอาชีพ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๖๒.

อภิชน วงศ์ภักดี. “ลักษณะเด่นในเพลงลูกทุ่งของนายวิเชียร คำเจริญ”. **วิทยานิพนธ์ศิลปะศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรี**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๑.

อรชร เรือนคำ. “การศึกษาภาพสะท้อนสังคมล้านนาและคุณค่าเชิงวรรณศิลป์จากบทเพลงของจรัล มโนเพ็ชร”. **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๓๗.

อัมพร นันนวล. “ประเพณีกินดองของชาวภูไท อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา.** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ๒๕๕๒.

อำมลา กมลมาลย์. “การศึกษาหลักพุทธจริยธรรมที่ปรากฏในเพลงพื้นบ้านจังหวัดอุทัยธานี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา.** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

(๓) รายงานวิจัย

จินดา แก่นสมบัติ. “การสร้างสรรค์ผลงานเพลงเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม”. **รายงานวิจัย.** คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๖๒.

เชษฐา จักรไชย. “การศึกษาภูมิปัญญาไทยด้านจริยธรรมจากวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งในรอบทศวรรษ (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๕๔)”. **รายงานวิจัย**. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๖.

ทินวงษ์ รักอิสสระกุล และธัญญธร อินทร์ท่าฉาง. “การศึกษาอัตลักษณ์ท้องถิ่นประจำภาคเหนือตอนล่างเพื่อออกแบบเรขศิลป์บนบรรจุภัณฑ์ของที่ระลึก”. **รายงานวิจัย.** คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร, ๒๕๕๔.

นงเยาว์ อำรุงพงษ์วัฒนา. “ศิลปะการฟ้อนผู้ไทย”. **รายงานวิจัย**. ภาควิชานาฏศิลป์: สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๔๑.

ปรีชา อุยตระกูลและกนก โตสุรัตน์. “สังคมและวัฒนธรรมของชาวบน”. **รายงานวิจัย.** สังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย : ม.ป.ป.

รังสรรค์ ธนพรพันธุ์, อ้างใน ตุนท์ ชื่นชม. “การผลิตด้วยทุนวัฒนธรรมกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในเขตสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ”. **รายงานการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมวัฒนธรรม: กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๕.

สุเทพ ไม้ทอง. “พื้นที่วัฒนธรรมดนตรีในจังหวัดนครสวรรค์”. **รายงานวิจัย**. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, ๒๕๕๑.

อนุชา พิมศักดิ์. “สำนักเทศน์เสียง: อัตลักษณ์และการสืบทอดการเทศน์แหล่ทำนองอีสาน”. **รายงานการวิจัย**. กรมส่งเสริมวัฒนธรรม: กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๗.

(๔) วารสาร

กชพรรณ สกุลพุทธพร. “กระบวนการสร้างสรรค์สื่อเพลงเพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษา เพลง ๑๑๑ ปี เล่าขานตำนานเมืองเบตง”. **วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์**. ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๒ (กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔): ๒๑๔.

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. “ทุนวัฒนธรรม ๙ ยุคสมัย”. **วารสารอุตสาหกรรมสาร**. ปีที่ ๕๘ (พฤศจิกายน-ธันวาคม ๒๕๕๙): บทบรรณาธิการ.

กรฤต นิลวานิช. “การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจากอัตลักษณ์ของการแสดงพื้นบ้านที่ปรากฏในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา”. **วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.** ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๓): ๑๘๒-๑๙๙.

เกริกพงศ์ ใจคำและคณะ. “ดนตรีล้านนากับการพัฒนาชุมชน”. **วารสารพิฆเนศวร์สาร**. (ปีที่ ๑๘ ฉบับที่ ๑ เดือนมกราคม - มิถุนายน ๒๕๖๕): ๑-๑๔.

ชัยณรงค์ ต้นสุข. “ฟ้อนแม่บทอีสาน แม่ท่าการฟ้อนพื้นเมืองอีสานสู่การบวนการนาฏยประดิษฐ์”. **วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์**. ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๖๕): ๔๕๗.

ฐิตินัน บุญภาพ คอมมอน. “เพลงและอัตลักษณ์วัฒนธรรมชุมชน: จรัล มโนเพ็ชร กับบทบาทของนักรบทางวัฒนธรรมดนตรีล้านนา”. **วารสารนิเทศศาสตร์ธุรกิจบัณฑิตย์**. ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๕๕): ๑๔๗.

ณัชชา ศิรินธนาธร. “ทุนตามแนวคิดของปิแอร์ บูร์ดิเยอ (Pierre Bourdieu) กับสื่อชุมชน”, (งานประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๑๐ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ๒๙ – ๓๐ มีนาคม ๒๕๖๑): ๑๕๘๓.

พิเชฐ สายพันธ์. “พุทธศาสนากับการเมือง อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธ์ผู้ไทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย”. **วารสารสังคมวิทยามานุษยวิทยา**. ปีที่ ๓๕ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๙): ๕๓.

ภาวิณี แสนชนม์. “การจัดการองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ประชาคมอาเซียน กรณีศึกษาขนมจีนเรณูนคร บ้านเนินน้ำคำ ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม”. **วารสารวิจัยสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ**. ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๗): ๕๒-๖๓.

ภูวไนย ดิเรกศิลป์และสุรพล เนสุสินธ์. “แนวคิดและกระบวนการสร้างสรรค์ลายดนตรีพื้นบ้านอีสาน”. **วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น**. ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๓): ๑๒๘.

ยุพิน สมคำพี่. “โครงการวิจัยภูมิปัญญาการผลิตข้าวปุ้นน้ำนัวของชาวภูไทเรณูนคร”. **วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร**. ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๕ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๔): ๑๒๐-๑๓๐.

วนิดา ตรีสวัสดิ์. “วัฒนธรรมกะเหรี่ยง : การสื่อสารผ่านบทเพลง”. **วารสารศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดราชบุรี.** ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๓ (กันยายน ๒๕๔๓): ๔๘ – ๕๙.

วิภาดา เถาธรรมพิทักษ์. “เพลง: วรรณกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว”. **วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม**. ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน ๒๕๕๙): ๖๓.

วิโรจน์ เวชชะ. “เพลงเดี่ยวกราวในทางปี่ใน”. **วารสารมนุษย์ศาสตร์วิชาการ**. ปีที่ ๖ เล่มที่ ๑ (๒๕๔๑): ๕๗.

วุฒิชัย สว่างแสง. “ว่าด้วยสถานะของแถนในวัฒนธรรมอีสาน”. **วารสารปรัชญาและศาสนา**. ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน ๒๕๖๔): ๙๔.

ส่วนพัฒนาส่งเสริมการตลาดผลิตภัณฑ์ชุมชน สำนักพัฒนาอุตสาหกรรมชุมชน กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. “ทุนวัฒนธรรมไทยสู่การสร้างสรรค์เศรษฐกิจ”. **อุตสาหกรรมสาร.** ปีที่ ๕๘ (พฤศจิกายน - ธันวาคม ๒๕๕๙): ๖.

สุกรี เจริญสุข. “ประสบการณ์และทัศนะบางประการจากกรวิก”. **ถนนดนตรี**, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑๑ (กันยายน ๒๕๓๐) : ๑๙-๒๓.

สุเนตร ศรีหาคลัง. “การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม: ภาษาและการแต่งกายของชาวภูไทเรณูนครในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย”. **วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์.** ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๓ (กันยายน – ธันวาคม): ๒๕๖๒.

สุรศักดิ์ เพชรคงทอง. “การแสดงดนตรีพื้นบ้านไทยที่แสดงออกถึงการสืบทอดทางศิลปวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น”. **วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์**. ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๒ (กุมภาพันธ์, ๒๕๖๔): ๒๕๔.

อังคณา จันทร์แสงศร. “อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมกับการสร้างสรรค์เพลงรำโทนเพชรบูรณ์”. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.** ปีที่ ๔๒ ฉบับที่ ๖ (พฤศจิกายน-ธันวาคม ๒๕๖๖): ๙๗๘.

(๕) ออนไลน์

กรมส่งเสริมการเกษตร. “เรื่องเล่า ขนมจีนรสเด็ด”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://renunakhon.nakhonphanom.doae.go.th [๑๕ มีนาคม ๒๕๖๗].

ชิษณุพงศ์ แจ่มปัญญา. “เหล้าอุ” เครื่องดื่มเลี้ยงแขกบ้านแขกเมืองของชาวภูไท”. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://www.silpa-mag.com/culture/article_36143 [๒๗ กันยายน ๒๕๖๗].

ปาณิสรา สุทธิกาญจนวงศ์. “เจาะอินไซต์Facebook ผู้ใช้งาน 3.29 พันล้านคน/วัน คนไทย 60 ล้านคน/เดือน”. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://www.amarintv.com/spotlight/business-marketing/501519 [๒๙ มกราคม ๒๕๖๘].

พรทิพา บุญรักษา. “ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการแสดงพื้นบ้านไทย”. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://poppy-porntipa.blogspot.com/2016/09/blog-post_28.html [๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗].

แพทซี่ผู้ชาย. “32 สถิติ YouTube ที่นักการตลาดมองข้ามไม่ได้ในปี 2024”. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://shorturl.asia/GJtI3 [๑๙ มกราคม ๒๕๖๘].

มหาวิทยาลัยนครพนม. “สรุปโครงการ U2T for BCG ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม”. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://shorturl.asia/zK6ro [๒๘ กันยายน ๒๕๖๗].

วัชระ ลานเจริญ. “ความเชื่อ ความศรัทธา สื่อภาษาสู่บทเพลงส่งเสริมการท่องเที่ยวสกลนคร นครพนม มุกดาหาร”. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://anyflip.com/osfps/ykpl/basic [๓ มีนาคม ๒๕๖๗].

สยามรัฐ. “นายกฯตู่ตะลุยนครพนม พบปะประชาชนติดตามงานตามนโยบายรัฐบาล”. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://siamrath.co.th/n/12313 [๑๙ มีนาคม ๒๕๖๘].

สำนักงานเกษตรจังหวัดนครพนม. “กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรนาโดนใหม่ จิตวิญญาณและภูมิปัญญา ทอผ้าพื้นเมือง”. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://shorturl.asia/421Gb [๓๐ กันยายน ๖๗].

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครพนม. “ทะเบียนข้อมูลภูมิปัญญา จังหวัดนครพนม”. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://shorturl.asia/yTeiq. [๑๐ กันยายน ๒๕๖๗].

องค์การบริหารส่วนตำบลโคกหินแฮ่. “ข้อมูลทั่วไปของตำบลโดยสังเขป”. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://www.khokhinhae.com/index/index.php?mode=datatumbol&mod=datatumbol [๒๘ กันยายน ๒๕๖๗].

_____. “ข้อมูลหมู่บ้าน”. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://shorturl.asia/ratf0 [๓๐ เมษายน ๒๕๖๗].

อาทร ประสิทธินอก. “การสร้างสรรค์บทเพลงไทย”. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://shorturl.asia/yvJ7p [๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๖].

anthroportal. “On Capitals : ว่าด้วยเรื่อง “ทุน” จากทฤษฎีของปิแอร์ บูดิร์เยอร์”. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://anthroportal.xyz/article-006/ [๒๘ มีนาคม ๒๕๖๗].

Pothasaseewan. **“เรือนผู้ไทย”.** [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://shorturl.asia/mgfy7 [๓ มกราคม ๒๕๖๘].

(๖) สัมภาษณ์

สัมภาษณ์ นางประภาพร นวลตา. ข้าราชการบำนาญ อดีตครูโรงเรียนบ้านนาโดนใหม่, ๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๗.

สัมภาษณ์ นางประภาพร นวลตา. ข้าราชการบำนาญ อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านนาโดนใหม่ ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม, ๓ กันยายน ๒๕๖๗.

สัมภาษณ์ นางวิพร มาตย์นอก. ข้าราชการบำนาญ อดีตครูโรงเรียนบ้านเหิบ ตำบลนาขาม อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม, ๓ กันยายน ๒๕๖๗.

สัมภาษณ์ นายทรัพย์วัน บัวชุม. ข้าราชการบำนาญ อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโคกหินแฮ่, ๓๐ กันยายน ๒๕๗๖.

สัมภาษณ์ นายประยูร ถานัน. อดีตผู้ใหญ่บ้านนาโดนใหม่, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๗.

สัมภาษณ์ นายประเสริฐ นวลตา. อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านนาโดนใหม่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม, ๓ กันยายน ๒๕๖๗

สัมภาษณ์ นายภูวงค์ วงศ์ศรีชา. ปราชญ์ชาวบ้าน บ้านเนินน้ำคำ อดีตสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกหินแฮ่, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๗.

ข. ภาษาอังกฤษ

Woodward. **Kath, Questioning identity: gender, class, ethnicity**. 2nd ed. London: Routledge, 2004.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
หนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

ใบรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย
เอกสารข้อมูลคำอธิบายสำหรับผู้เข้าร่วมการวิจัยและใบยินยอม
หมายเลขข้อเสนอการวิจัย ว.๒๓๒/๒๕๖๗

ข้อเสนอการวิจัยนี้และเอกสารประกอบของข้อเสนอการวิจัยตามรายงานการแสดงด้านล่าง ได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยแล้ว คณะกรรมการฯ มีความเห็นว่าข้อเสนอการวิจัยที่จะดำเนินการมีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากล ตลอดจนกฎหมาย ข้อบังคับและข้อกำหนดภายในประเทศ จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยตามข้อเสนอการวิจัยนี้ได้

ชื่อข้อเสนอการวิจัย: การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม (Song Creation to Promote Identity and Culture of Khok Hin Hae Subdistrict, Renu Nakhon District, Nakhon Phanom Province)

รหัสข้อเสนอการวิจัย: MCU RS 800767099

สถาบันที่สังกัด: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

ผู้วิจัยหลัก: พระมหาประหยัด ปญฺญาวโร, ดร.

เอกสารที่พิจารณาทบทวน

๑. แบบเสนอโครงการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๖๗
๒. เอกสารชี้แจงข้อมูลผู้เข้าร่วมการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๖๗
๓. หนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๖๗
๔. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	ฉบับที่ วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๖๗

(พระมหาสมบูรณ์ วุฑฺฒิกโร, รศ.ดร.)
ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๙ พฤษภาคม ๒๕๖๗

หมายเลขใบรับรอง: ว.๒๓๒/๒๕๖๗
วันที่ให้การรับรอง: ๙ พฤษภาคม ๒๕๖๗
วันหมดอายุใบรับรอง: ๙ พฤษภาคม ๒๕๖๘

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

ที่ อว ๘๐๐๗/ว.๒๓๒

๙ พฤษภาคม ๒๕๖๗

เรื่อง รับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย

เรียน พระมหาประหยัด ปญฺญาวโร, ดร. / นักวิจัย วิทยาเขตหนองคาย

ตามที่ท่านได้มีหนังสือขอใบรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย เพื่อทำการวิจัยในเรื่อง “การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม” มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย ได้พิจารณาข้อเสนอการวิจัยของท่านแล้ว มีความเห็นว่า ข้อเสนอการวิจัยที่จะดำเนินการนี้ มีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากล ตลอดจนกฎหมาย ข้อบังคับและข้อกำหนด ไม่ต้องแก้ไขปรับปรุงแต่ประการใด จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยตามข้อเสนอการวิจัยนี้ได้

จึงเรียนมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป.

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระมหาสมบูรณ์ วุฑฺฒิกโร, รศ.ดร.)
ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ข
เครื่องมือวิจัย

๑) แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

โครงการวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรม ของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

วัตถุประสงค์

๑) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์และทุนวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

๒) เพื่อสร้างสรรค์บทเพลงส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

๓) เพื่อพัฒนากระบวนการสื่อสารบทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรม ของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

คำชี้แจง: แบบสัมภาษณ์นี้ มี ๒ ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ ๑ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับ การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

ข้อมูลที่ได้จากการตอบแทนสัมภาษณ์นี้ จะนำไปวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวม ซึ่งจะไม่มีผลเสียต่อผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ทั้งในหน้าที่และการปฏิบัติงานแต่อย่างใด

ตอนที่ ๑ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ (บรรพชิต) ชื่อ.....ฉายา.....อายุ.....

ผู้ให้สัมภาษณ์ ชื่อ .....นามสกุล ..... อายุ.....

ตำแหน่ง.....ที่อยู่/วัด/หมู่บ้าน.....

หมู่ที่ ..... ตำบล.....อำเภอ .....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์ (มือถือ).....

ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

๑. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตลักษณ์/ทุนทางวัฒนธรรม/วัฒนธรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม อย่างไร?

๑.๑ ด้านศิลปะการฟ้อนรำ ดนตรี หัตถกรรม

๑.๒ ด้านศาสนา ความเชื่อ จารีตประเพณี

๑.๓ ด้านวิถีชีวิต ภาษา การแต่งกาย อาหาร

.....

.....

.....

๒. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการสร้างสรรค์บทเพลงเกี่ยวกับอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม อย่างไร?

๒.๑ ด้านเนื้อหา

.....

.....

๒.๒ ด้านทำนองและจังหวะ

.....

.....

๒.๓ ด้านดนตรี

.....

.....

๒.๔ ด้านนักร้อง

....
....

๒.๕ ด้านเรียบเรียงเสียงประสาน

....
....

๓. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการสื่อสารบทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม อย่างไร?

๓.๑ การประดิษฐ์ท่ารำประกอบเพลง

....
.....

๓.๒ การนำเพลงไปใช้ในกิจกรรมของชุมชน

....
....

๓.๓ การผลิตมิวสิควิดีโอ เผยแพร่ทางสื่อออนไลน์

....
....

ลงชื่อ .....
(.....)
ผู้ให้สัมภาษณ์
วันที่...../...../.....

ลงชื่อ.....
(.....)
ผู้สัมภาษณ์
วันที่...../...../.....

๒) แบบตรวจสอบคุณค่าความเหมาะสมของบทเพลง

เครื่องมือตรวจสอบคุณค่าความเหมาะสมของบทเพลง

ชื่อโครงการวิจัย: การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

ชื่อเพลง: ฮักเด้อโคกหินแฮ่

เนื้อเพลง:

ฮักเด้อ โคกหินแฮ่

มาเด้อมา มาเบิ่งมาแล
โคกหินแฮ่ แดนดินถิ่นชาวผู้ไทย
ฮอดหน้าหนาว งานข้าวหลามใหญ่
มากินปิ้งไก่ เบิ่งพานบายศรีงาม
พี่น้องเฮา ชาว**นาโดนใหม่**
ร่ำรวยน้ำใจ ผู้สาวผู้ไทยคมขำ
บ้านหนองแซง เหล้ากรั่นดีกรีอ่ำลำ
หนองกุงสาวงาม ไผเห็นเป็นต้องลืมตัว
บ้านต้องน้อย ผีหมอเหย่าประเพณี
ประวัติศาสตร์มี เสียงปืนแตกที่**บ้านนาบัว**
บ้านเนินน้ำคำ ข้าวปุ้นน้ำนัว
อบอุ่นครอบครัว **โคกอนามัย**สุโข
โคกพัฒนา เชิญมาเยี่ยมเยือน
ขึ้นบ้านชานเรือน เลี้ยงดูข้าวปลาสาโท
ชลประทาน หมู่บ้านแม้นไม่ใหญ่โต
น้ำใจโอ้โห ไหลล้นตั้งชลประทาน
ไปเหล่น**บ้านนาม่วงทุ่ง**เบิ่งก่อนเน้อ อยากให้ไปพบพ้อ ผู้สาวผู้อแดนผู้ไทย งามหลาย โคกหินแฮ่ หินแข็งแท้แต่ใจซุ่ม โอ้เดพะนางเอย มวลญาติมิตรไกลใกล้ เชิญชวนให้มาล่ำมอง มาเบิ่งสาวผู้ไทย น้อง พ้อนรำงามหลายเด งามหลายเด พี่น้องเอย

ไปเหล่นบ้านนาม่วงท่าเบิ่งจักเที่อ ชาวประชาเอื้อเฟื้อ ไทยญ้อถิ่นผู้ไทย งามหลาย โคกหินแฮ่ ประเพณีท้องถิ่น โอ้เดพะนางเอย เซิญไปแว่ไปหลิ่น กินข้าวฮ่วมภาช์ ไปกินปลาฮ่วมต้อน ฟ้อนผู้ไทย งามหลายเด งามหลายเด ฮักเจ้าเด้อ โคกหินแฮ่

ลิ้งก์เพลง: https://www.youtube.com/watch?v=D4_px5Lbyf4

https://youtu.be/kuw1PkR3wNk

คำชี้แจง

เมื่อท่านได้ฟังเพลงและอ่านเนื้อเพลงนี้แล้ว ขอให้ท่านพิจารณาและทำเครื่องหมาย √ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด พร้อมข้อเสนอแนะ (ถ้ามี)

คุณค่าความเหมาะสมของบทเพลง "ฮักเด้อโคกหินแฮ่"

คำร้อง/ทำนอง	☑ เหมาะสม ○ ปรับปรุง	ข้อเสนอแนะ
การใช้ภาษา	☑ เหมาะสม ○ ปรับปรุง	ข้อเสนอแนะ
เนื้อหา	☑ เหมาะสม ○ ปรับปรุง	ข้อเสนอแนะ
อัตลักษณ์และวัฒนธรรม	☑ เหมาะสม ○ ปรับปรุง	ข้อเสนอแนะ

ลงชื่อ

(รศ.ดร.สมชัย ศรีนอก)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คุณค่าความเหมาะสมของบทเพลง “ฮักเด้อโคกหินแฮ่”

คำร้อง/ทำนอง	✓เหมาะสม ○ปรับปรุง	ข้อเสนอแนะ
การใช้ภาษา	✓เหมาะสม ○ปรับปรุง	ข้อเสนอแนะ เชิญชวนให้มาล่ามอง หล่ำ (ภาษาปาก)
เนื้อหา	✓เหมาะสม ○ปรับปรุง	ข้อเสนอแนะ
อัตลักษณ์และวัฒนธรรม	✓เหมาะสม ○ปรับปรุง	ข้อเสนอแนะ ถ้ามีชุดแต่งกายที่หลากหลาย โดย Insert เข้ามาตามชื่อหมู่บ้าน จะสร้าง Impact อยู่ในระดับมาก ครับ

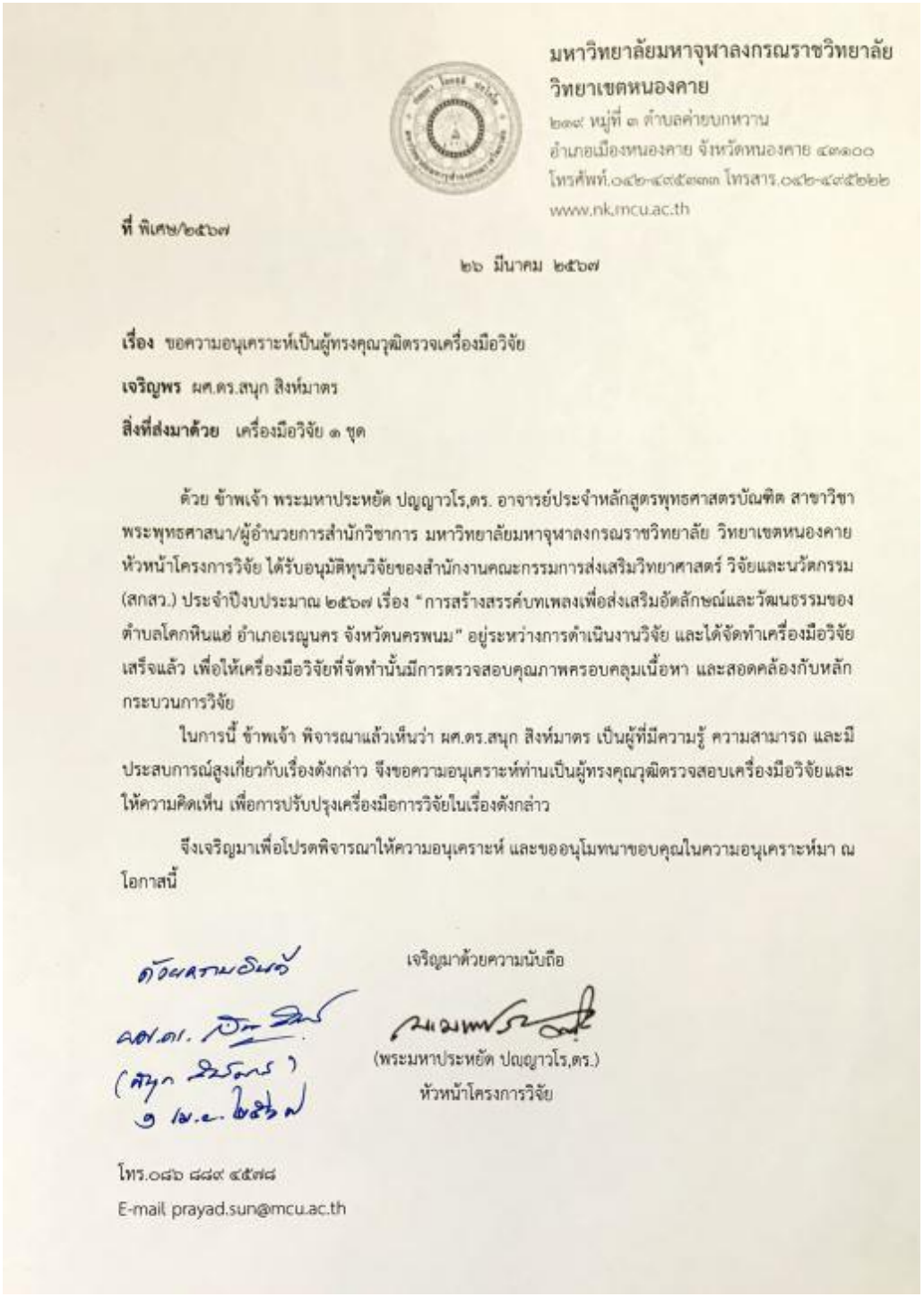
ลงชื่อ

(ผศ.ดร.ปัญญา นาแพงหมื่น)

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ภาคผนวก ค

หนังสือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ, ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตหนองคาย
๒๓๙ หมู่ที่ ๓ ตำบลค่ายบกหวาน
อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ๔๓๑๐๐
โทรศัพท์.๐๔๒-๔๙๕๓๓๓ โทรสาร.๐๔๒-๔๙๕๒๒๒
www.nk.mcu.ac.th

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

๒๖ มีนาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย

เจริญพร ผศ.ดร.สนุก สิงห์มาตร

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือวิจัย ๑ ชุด

ด้วย ข้าพเจ้า พระมหาประหยัด ปญฺญาวโร,ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา/ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย หัวหน้าโครงการวิจัย ได้รับอนุมัติทุนวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๗ เรื่อง "การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม" อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิจัย และได้จัดทำเครื่องมือวิจัยเสร็จแล้ว เพื่อให้เครื่องมือวิจัยที่จัดทำนั้นมีการตรวจสอบคุณภาพครอบคลุมเนื้อหา และสอดคล้องกับหลักกระบวนการวิจัย

ในการนี้ ข้าพเจ้า พิจารณาแล้วเห็นว่า ผศ.ดร.สนุก สิงห์มาตร เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์สูงเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัยและให้ความคิดเห็น เพื่อการปรับปรุงเครื่องมือการวิจัยในเรื่องดังกล่าว

จึงเจริญมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขออนุโมทนาขอบคุณในความอนุเคราะห์มา ณ โอกาสนี้

เจริญมาด้วยความนับถือ

(พระมหาประหยัด ปญฺญาวโร,ดร.)
หัวหน้าโครงการวิจัย

โทร.๐๘๖ ๘๘๙ ๔๕๗๘
E-mail prayad.sun@mcu.ac.th

ที่ พิเศษ/๒๕๖๘

๑๔ มีนาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณค่าความเหมาะสมของบทเพลง

เจริญพร รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ศรีนอก

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือตรวจสอบคุณค่าความเหมาะสมของบทเพลง

ด้วย อาตมา พระมหาประหยัด ปญญาวโร,ดร. หัวหน้าโครงการวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ซึ่งได้รับทุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๗ ซึ่งอยู่ระหว่างการดำเนินการวิจัย

ในการนี้ ทีมวิจัยพิจารณาแล้วว่า ท่านเป็นผู้มีความสามารถ มีความเชี่ยวชาญในด้านการสร้างสรรค์บทเพลง จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจตรวจสอบคุณค่าความเหมาะสมของบทเพลงในประเด็นคำร้อง/ทำนอง การใช้ภาษา เนื้อหา และอัตลักษณ์และวัฒนธรรมในบทเพลง ตามรายละเอียดเครื่องมือที่แนบมาแล้วนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพความเหมาะสมของบทเพลงดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

เจริญพรมาด้วยความนับถือ

(พระมหาประหยัด ปญญาวโร.ดร.)
หัวหน้าโครงการวิจัย

ที่ พิเศษ/๒๕๖๘

๑๔ มีนาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณค่าความเหมาะสมของบทเพลง

เจริญพร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา นาแพงหมื่น

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือตรวจสอบคุณค่าความเหมาะสมของบทเพลง

ด้วย อาตมา พระมหาประหยัด ปญญาวโร,ดร. หัวหน้าโครงการวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ซึ่งได้รับทุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๗ ซึ่งอยู่ระหว่างการดำเนินการวิจัย

ในการนี้ ทีมวิจัยพิจารณาแล้วว่า ท่านเป็นผู้มีความสามารถ มีความเชี่ยวชาญในด้านการสร้างสรรค์บทเพลง จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจตรวจสอบคุณค่าความเหมาะสมของบทเพลงในประเด็นคำร้อง/ทำนอง การใช้ภาษา เนื้อหา และอัตลักษณ์และวัฒนธรรมในบทเพลง ตามรายละเอียดเครื่องมือที่แนบมาแล้วนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน โปรดเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพความเหมาะสมของบทเพลงดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป และขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

เจริญพรมาด้วยความนับถือ

(พระมหาประหยัด ปญญาวโร.ดร.)
หัวหน้าโครงการวิจัย

หนังสือเชิญเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

๕ กรกฎาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอเชิญเป็นทรงคุณวุฒิให้ข้อมูลสำคัญ

เรียน/เจริญพร พระครูปริยัติรัตนานุยุต (ประสาน คุณยุตฺโต ป.ธ.๔)

สิ่งที่ส่งมาด้วย ซองจ่ายประเด็นสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย ข้าพเจ้า พระมหาประหยัด ปญฺญาวโร,ดร. และทีมงานวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ได้รับอนุมัติทุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๗ ให้ทำวิจัยเรื่อง "การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม" โดยมี พระมหาประหยัด ปญฺญาวโร,ดร. เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย มีพระมหาสมเด็จ มหาสมิทฺธิ, ผศ.ดร. ผศ.ดร.เจษฎา มูลยาพอ และอาจารย์อภิวัฒชัย พุทธจร เป็นผู้ร่วมวิจัย

ในการนี้ ข้าพเจ้าและทีมงานวิจัย พิจารณาเห็นแล้วว่า ท่านมีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่เป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อมูลสำคัญในประเด็นดังกล่าว

จึงเรียน/เจริญพร มาเพื่อขอเชิญท่านเป็นให้ข้อมูลสำคัญ หวังว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เรียน/เจริญพรมาด้วยความนับถือ

(พระมหาประหยัด ปญฺญาวโร,ดร.)
หัวหน้าโครงการวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

โทร.๐๘๖ ๘๘๙ ๔๕๗๘
E-mail prayad.sun@mcu.ac.th

ลงนามให้ข้อมูลสำคัญ
พระครูปริยัติรัตนานุยุต
ผอ.วัดโคกหินแฮ่

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

๕ กรกฎาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอเชิญเป็นทรงคุณวุฒิให้ข้อมูลสำคัญ

เรียน/เจริญพร พระปลัดอภิชาติ จนฺทสาโร

สิ่งที่ส่งมาด้วย ขอบข่ายประเด็นสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย ข้าพเจ้า พระมหาประหยัด ปญฺญาวโร,ดร. และทีมงานวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ได้รับอนุมัติทุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๗ ให้ทำวิจัยเรื่อง "การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม" โดยมี พระมหาประหยัด ปญฺญาวโร,ดร. เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย มีพระมหาสมเด็จ มหาสมิทฺธิ, ผศ.ดร. ผศ.ดร.เจษฎา มูลยาพอ และอาจารย์อภิวัฒชัย พุทธจร เป็นผู้ร่วมวิจัย

ในการนี้ ข้าพเจ้าและทีมงานวิจัย พิจารณาเห็นแล้วว่า ท่านมีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่เป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อมูลสำคัญในประเด็นดังกล่าว

จึงเรียน/เจริญพร มาเพื่อขอเชิญท่านเป็นให้ข้อมูลสำคัญ หวังว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เรียน/เจริญพรมาด้วยความนับถือ

(พระมหาประหยัด ปญฺญาวโร,ดร.)
หัวหน้าโครงการวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

โทร.๐๘๖ ๘๘๙ ๔๕๗๘
E-mail prayad.sun@mcu.ac.th

ยินดีเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
พระปลัดอภิชาติ จนฺทสาโร
เจ้าอาวาสวัดป่าบุญจันทร์

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

๕ กรกฎาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอเชิญเป็นทรงคุณวุฒิให้ข้อมูลสำคัญ

เรียน/เจริญพร นายทรัพย์วัน บัวชุม

สิ่งที่ส่งมาด้วย ขอบข่ายประเด็นสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย ข้าพเจ้า พระมหาประหยัด ปญฺญาวโร,ดร. และทีมงานวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ได้รับอนุมัติทุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๗ ให้ทำวิจัยเรื่อง "การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม" โดยมี พระมหาประหยัด ปญฺญาวโร,ดร. เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย มีพระมหาสมเด็จ มหาสมิทฺธิ, ผศ.ดร. ผศ.ดร.เจษฎา มูลยาพอ และอาจารย์อภิวัฒชัย พุทธจร เป็นผู้ร่วมวิจัย

ในการนี้ ข้าพเจ้าและทีมงานวิจัย พิจารณาเห็นแล้วว่า ท่านมีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่เป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อมูลสำคัญในประเด็นดังกล่าว

จึงเรียน/เจริญพร มาเพื่อขอเชิญท่านเป็นให้ข้อมูลสำคัญ หวังว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เรียน/เจริญพรมาด้วยความนับถือ

(พระมหาประหยัด ปญฺญาวโร,ดร.)
หัวหน้าโครงการวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

โทร.๐๘๖ ๘๘๙ ๔๕๗๘
E-mail prayad.sun@mcu.ac.th

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

๕ กรกฎาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอเชิญเป็นทรงคุณวุฒิให้ข้อมูลสำคัญ

เรียน/เจริญพร นางเทียมพล บัวชุม

สิ่งที่ส่งมาด้วย ขอบข่ายประเด็นสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย ข้าพเจ้า พระมหาประหยัด ปณฺญาวโร,ดร. และทีมงานวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ได้รับอนุมัติทุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๗ ให้ทำวิจัยเรื่อง "การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม" โดยมี พระมหาประหยัด ปณฺญาวโร,ดร. เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย มีพระมหาสมเด็จ มหาสมิทฺธิ, ผศ.ดร. ผศ.ดร.เจษฎา มูลยาพอ และอาจารย์อภิวัฒชัย พุทธจร เป็นผู้ร่วมวิจัย

ในการนี้ ข้าพเจ้าและทีมงานวิจัย พิจารณาเห็นแล้วว่า ท่านมีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่เป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อมูลสำคัญในประเด็นดังกล่าว

จึงเรียน/เจริญพร มาเพื่อขอเชิญท่านเป็นให้ข้อมูลสำคัญ หวังว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เรียน/เจริญพรมาด้วยความนับถือ

(พระมหาประหยัด ปณฺญาวโร,ดร.)
หัวหน้าโครงการวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

โทร.๐๘๖ ๘๘๙ ๔๕๗๘
E-mail prayad.sun@mcu.ac.th

ยินดีให้ข้อมูล
(เทียมพล บัวชุม)

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

๕ กรกฎาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอเชิญเป็นทรงคุณวุฒิให้ข้อมูลสำคัญ

เรียน/เจริญพร นางวิพร มาคย์นอก

สิ่งที่ส่งมาด้วย ขอบข่ายประเด็นสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย ข้าพเจ้า พระมหาประหยัด ปญฺญาวโร,ดร. และทีมงานวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ได้รับอนุมัติทุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๗ ให้ทำวิจัยเรื่อง "การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม" โดยมี พระมหาประหยัด ปญฺญาวโร,ดร. เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย มีพระมหาสมเด็จ มหาสมิทฺธิ, ผศ.ดร. ผศ.ดร.เจษฎา มูลยาพอ และอาจารย์อภิวัฒชัย พุทธจร เป็นผู้ร่วมวิจัย

ในการนี้ ข้าพเจ้าและทีมงานวิจัย พิจารณาเห็นแล้วว่า ท่านมีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่เป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อมูลสำคัญในประเด็นดังกล่าว

จึงเรียน/เจริญพร มาเพื่อขอเชิญท่านเป็นให้ข้อมูลสำคัญ หวังว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เรียน/เจริญพรมาด้วยความนับถือ

(พระมหาประหยัด ปญฺญาวโร,ดร.)
หัวหน้าโครงการวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

โทร.๐๘๖ ๘๘๙ ๔๕๗๘
E-mail prayad.sun@mcu.ac.th

ขอเชิญเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

๕ กรกฎาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอเชิญเป็นทรงคุณวุฒิให้ข้อมูลสำคัญ

เรียน/เจริญพร นางประภาพร นวลตา

สิ่งที่ส่งมาด้วย ขอบข่ายประเด็นสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย ข้าพเจ้า พระมหาประหยัด ปญฺญาวโร,ดร. และทีมงานวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ได้รับอนุมัติทุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๗ ให้ทำวิจัยเรื่อง "การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม" โดยมี พระมหาประหยัด ปญฺญาวโร,ดร. เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย มีพระมหาสมเด็จ มหาสมิทธิ, ผศ.ดร. ผศ.ดร.เจษฎา มูลยาพอ และอาจารย์อภิวัฒชัย พุทธจร เป็นผู้ร่วมวิจัย

ในการนี้ ข้าพเจ้าและทีมงานวิจัย พิจารณาเห็นแล้วว่า ท่านมีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่เป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อมูลสำคัญในประเด็นดังกล่าว

จึงเรียน/เจริญพร มาเพื่อขอเชิญท่านเป็นให้ข้อมูลสำคัญ หวังว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เรียน/เจริญพรมาด้วยความนับถือ

(พระมหาประหยัด ปญฺญาวโร,ดร.)
หัวหน้าโครงการวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

โทร.๐๘๖ ๘๘๙ ๔๕๗๘
E-mail prayad.sun@mcu.ac.th

ที่ พิเศษ/๒๕๖๗

๕ กรกฎาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอเชิญเป็นทรงคุณวุฒิให้ข้อมูลสำคัญ

เรียน/เจริญพร นายบุญชิต บัวชุม

สิ่งที่ส่งมาด้วย ขอบข่ายประเด็นสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย ข้าพเจ้า พระมหาประหยัด ปญฺญาวโร,ดร. และทีมงานวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ได้รับอนุมัติทุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๗ ให้ทำวิจัยเรื่อง "การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม" โดยมี พระมหาประหยัด ปญฺญาวโร,ดร. เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย มีพระมหาสมเด็จ มหาสมิทฺธิ, ผศ.ดร. ผศ.ดร.เจษฎา มูลยาพอ และอาจารย์อภิวัฒชัย พุทธจร เป็นผู้ร่วมวิจัย

ในการนี้ ข้าพเจ้าและทีมงานวิจัย พิจารณาเห็นแล้วว่า ท่านมีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่เป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อมูลสำคัญในประเด็นดังกล่าว

จึงเรียน/เจริญพร มาเพื่อขอเชิญท่านเป็นให้ข้อมูลสำคัญ หวังว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เรียน/เจริญพรมาด้วยความนับถือ

(พระมหาประหยัด ปญฺญาวโร,ดร.)
หัวหน้าโครงการวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

โทร.๐๘๖ ๘๘๙ ๔๕๗๘
E-mail prayad.sun@mcu.ac.th

ยินดีผู้เป็นให้ข้อมูลสำคัญ
นายบุญชิต บัวชุม

ภาพสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ภาคผนวก ง

ภาพสนทนากลุ่ม (Focus group)

ณ ศูนย์เรียนรู้บ้านเนินน้ำคำ ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

๒๙ กรกฎาคม ๒๕๖๗

สนทนากลุ่ม (Focus group)

โครงการวิจัยเรื่อง “การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม”

วันที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๖๗

ทุนวิจัย ประจำปีงบประมาณ 2567
สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

บัญชีลงทะเบียน

บัญชีลงทะเบียน

สนทนากลุ่ม (Focus Group)

โครงการวิจัยเรื่อง “การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรม

ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

วันที่ ๒๙ เดือน กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๗ เวลา ๐๘.๓๐-๑๑.๐๐ น.

ณ ศูนย์เรียนรู้บ้านเนินน้ำคำ บ้านเนินน้ำคำ ต.โคกหินแฮ่ อ.เรณูนคร จ.นครพนม

****

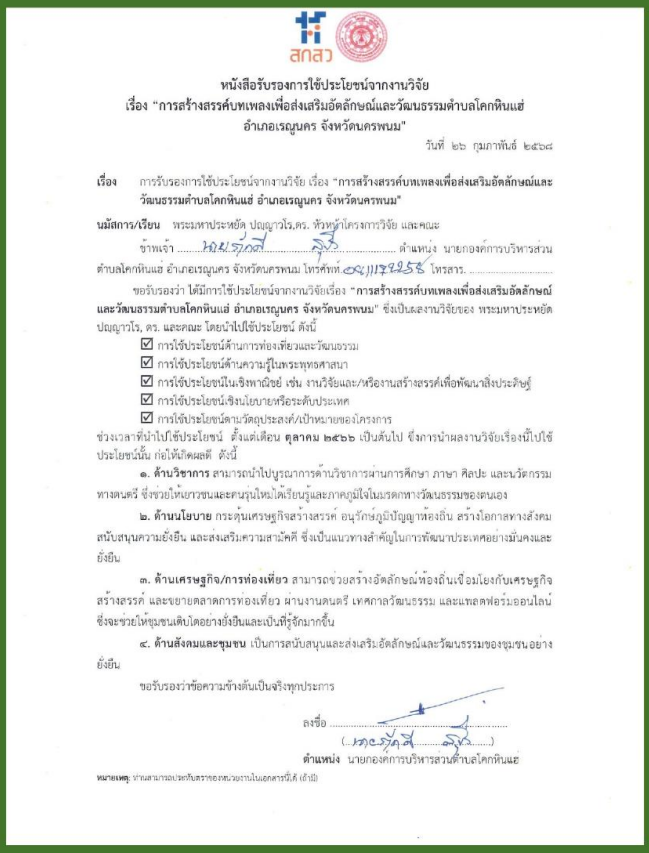
ที่	ชื่อ-นามสกุล	หมู่บ้าน	ลายมือชื่อ	หมายเหตุ
1.	คุณพ่อคณิต ขอดเมชัย	บ้านนาโดนใหม่		
2.	นางประภาพร นวลตา	บ้านนาโดนใหม่		
3.	ผู้ใหญ่จรัญ หงษ์ชัย	บ้านนาโดนใหม่		0469404076
4.	พระครูบูรพาธรรมประทีป	บ้านเนินน้ำคำ		0800002522
5.	คุณพ่อประเสริฐ นวลตา	บ้านเนินน้ำคำ		0821057709
6.	คุณแม่คำมั่น ไชยโย	บ้านเนินน้ำคำ		
7.	นางสุธาทิพย์ พุทธลา	บ้านเนินน้ำคำ		081-8725116
8.	นายดนตรี นวลตา	บ้านเนินน้ำคำ		
9.	ผู้ใหญ่พรพิทักษ์ ปฏิมากรณ์	บ้านเนินน้ำคำ		0611926094
10.	คุณพ่อหน่อ ถานัน	บ้านเนินน้ำคำ		
11.	คุณพ่อภูวงค์ วงศ์ศรีชา	บ้านเนินน้ำคำ		
12.	ผู้ใหญ่ชายแดน ศรีมณีรัตน์	บ้านชลประทาน		080-1868891
13.	นายทองดี นวลตา	บ้านชลประทาน		
14.	นายชาญณรงค์ ทินโน	บ้านชลประทาน		089-9436710
15	นายอภิรักษ์ จอดตะมิตร	สภาเทศบาลตำบลโคกหินแฮ่		
16	วิไลย สีรัสสุข	บ้านเนินน้ำคำ	วิไลย	

ภาคผนวก จ

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย

สกสว

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย
เรื่อง "การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม"

วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย เรื่อง **"การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม"**

นมัสการ/เรียน พระมหาประหยัด ปญฺญาวโร,ดร. หัวหน้าโครงการวิจัย และคณะ

ข้าพเจ้า นายวิรัตน์ สุขี ตำแหน่ง นายกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม โทรศัพท์ ๐๔๑๑๗๒๒๕๕ โทรสาร. .....

ขอรับรองว่า ได้มีการใช้ประโยชน์จากงานวิจัยเรื่อง **"การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม"** ซึ่งเป็นผลงานวิจัยของ พระมหาประหยัด ปญฺญาวโร, ดร. และคณะ โดยนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- ☑ การใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวและวัฒนธรรม
- ☑ การใช้ประโยชน์ด้านความรู้ในพระพุทธศาสนา
- ☑ การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
- ☑ การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ
- ☑ การใช้ประโยชน์ด้านวัตถุประสงค์/เป้าหมายของโครงการ

ช่วงเวลาที่นำไปใช้ประโยชน์ ตั้งแต่เดือน **ตุลาคม ๒๕๖๖** เป็นต้นไป ซึ่งการนำผลงานวิจัยเรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

๑. **ด้านวิชาการ** สามารถนำไปบูรณาการด้านวิชาการผ่านการศึกษา ภาษา ศิลปะ และนวัตกรรมทางดนตรี ซึ่งช่วยให้เยาวชนและคนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้และภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรมของตนเอง

๒. **ด้านนโยบาย** กระตุ้นเศรษฐกิจสร้างสรรค์ อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สร้างโอกาสทางสังคม สนับสนุนความยั่งยืน และส่งเสริมความสามัคคี ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาประเทศอย่างมั่นคงและยั่งยืน

๓. **ด้านเศรษฐกิจ/การท่องเที่ยว** สามารถช่วยสร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่นเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และขยายตลาดการท่องเที่ยว ผ่านงานดนตรี เทศกาลวัฒนธรรม และแพลตฟอร์มออนไลน์ ซึ่งจะช่วยให้ชุมชนเติบโตอย่างยั่งยืนและเป็นที่รู้จักมากขึ้น

๔. **ด้านสังคมและชุมชน** เป็นการสนับสนุนและส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชนอย่างยั่งยืน

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ .....
(นายวิรัตน์ สุขี)
ตำแหน่ง นายกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกหินแฮ่

หมายเหตุ ท่านสามารถประทับตราของหน่วยงานในเอกสารนี้ได้ (ถ้ามี)

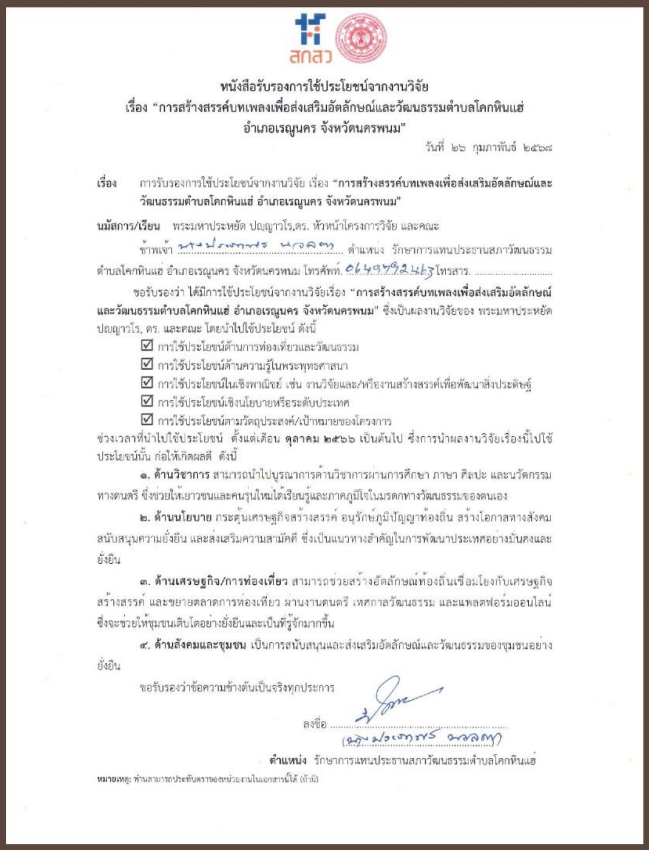

องค์การบริหารส่วนตำบลโคกหินแฮ่

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย

สกสว

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย
เรื่อง "การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม"

วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย เรื่อง **"การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม"**

เรียน พระมหาประหยัด ปญญาวโร,ดร. หัวหน้าโครงการวิจัย และคณะ

ข้าพเจ้า นางปวงทอง นาลคา ตำแหน่ง รักษาการแทนประธานสภาวัฒนธรรมตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม โทรศัพท์ 064999[illegible] โทรสาร .....

ขอรับรองว่า ได้มีการใช้ประโยชน์จากงานวิจัยเรื่อง **"การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม"** ซึ่งเป็นผลงานวิจัยของ พระมหาประหยัด ปญญาวโร, ดร. และคณะ โดยนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- ☑ การใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวและวัฒนธรรม
- ☑ การใช้ประโยชน์ด้านความรู้ในพระพุทธศาสนา
- ☑ การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
- ☑ การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ
- ☑ การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของโครงการ

ช่วงเวลาที่นำไปใช้ประโยชน์ ตั้งแต่เดือน **ตุลาคม ๒๕๖๖** เป็นต้นไป ซึ่งการนำผลงานวิจัยเรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

๑. **ด้านวิชาการ** สามารถนำไปบูรณาการด้านวิชาการผ่านการศึกษา ภาษา ศิลปะ และนวัตกรรมทางดนตรี ซึ่งช่วยให้เยาวชนและคนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้และภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรมของตนเอง

๒. **ด้านนโยบาย** กระตุ้นเศรษฐกิจสร้างสรรค์ อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สร้างโอกาสทางสังคม สนับสนุนความยั่งยืน และส่งเสริมความสามัคคี ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาประเทศอย่างมั่นคงและยั่งยืน

๓. **ด้านเศรษฐกิจ/การท่องเที่ยว** สามารถช่วยสร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่นเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และขยายตลาดการท่องเที่ยว ผ่านงานดนตรี เทศกาลวัฒนธรรม และแพลตฟอร์มออนไลน์ ซึ่งจะช่วยให้ชุมชนเติบโตอย่างยั่งยืนและเป็นที่รู้จักมากขึ้น

๔. **ด้านสังคมและชุมชน** เป็นการสนับสนุนและส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชนอย่างยั่งยืน

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ .....
(นางปวงทอง นาลคา)
ตำแหน่ง รักษาการแทนประธานสภาวัฒนธรรมตำบลโคกหินแฮ่

หมายเหตุ: ท่านสามารถประทับตราของหน่วยงานในเอกสารนี้ได้ (ถ้ามี)

สภาวัฒนธรรมตำบลโคกหินแฮ่

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย

สกสว

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย
เรื่อง "การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม"

วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย เรื่อง **"การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม"**

นมัสการ/เรียน พระมหาประหยัด ปณฺฑาโร, ดร. หัวหน้าโครงการวิจัย และคณะ

ข้าพเจ้า นายสอิด นวยัย ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้านนาโดนใหม่ หมู่ที่ ๗ ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม โทรศัพท์ 0466940896 โทรสาร. .....

ขอรับรองว่า ได้มีการใช้ประโยชน์จากงานวิจัยเรื่อง **"การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม"** ซึ่งเป็นผลงานวิจัยของ พระมหาประหยัด ปณฺฑาโร, ดร. และคณะ โดยนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- ☑ การใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวและวัฒนธรรม
- ☑ การใช้ประโยชน์ด้านความรู้ในพระพุทธศาสนา
- ☑ การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
- ☑ การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ
- ☑ การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของโครงการ

ช่วงเวลาที่นำไปใช้ประโยชน์ ตั้งแต่เดือน **ตุลาคม ๒๕๖๖** เป็นต้นไป ซึ่งการนำผลงานวิจัยเรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

๑. **ด้านวิชาการ** สามารถนำไปบูรณาการด้านวิชาการผ่านการศึกษา ภาษา ศิลปะ และนวัตกรรมทางดนตรี ซึ่งช่วยให้เยาวชนและคนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้และภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรมของตนเอง

๒. **ด้านนโยบาย** กระตุ้นเศรษฐกิจสร้างสรรค์ อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สร้างโอกาสทางสังคม สนับสนุนความยั่งยืน และส่งเสริมความสามัคคี ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาประเทศอย่างมั่นคงและยั่งยืน

๓. **ด้านเศรษฐกิจ/การท่องเที่ยว** สามารถช่วยสร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่นเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และขยายตลาดการท่องเที่ยว ผ่านงานดนตรี เทศกาลวัฒนธรรม และแพลตฟอร์มออนไลน์ ซึ่งจะช่วยให้ชุมชนเติบโตอย่างยั่งยืนและเป็นที่รู้จักมากขึ้น

๔. **ด้านสังคมและชุมชน** เป็นการสนับสนุนและส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชนอย่างยั่งยืน

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

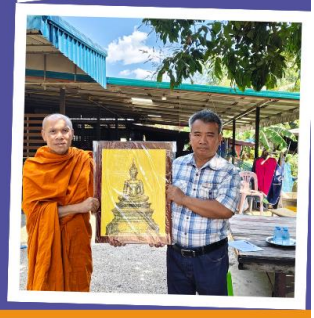
ลงชื่อ ..... (นายสอิด นวยัย)

ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้านนาโดนใหม่ หมู่ที่ ๗

หมายเหตุ: ท่านสามารถประทับตราองค์กรบนวรรคในเอกสารนี้ได้ (ถ้ามี)

บ้านนาโดนใหม่ หมู่ที่ ๗

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย

สกสว

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย
เรื่อง "การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม"

วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย เรื่อง **"การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม"**

เรียน พระมหาประหยัด ปณฺฑาโร,ดร. หัวหน้าโครงการวิจัย และคณะ

ข้าพเจ้า นายพรศิลป์ ปฏิมากรณ์ ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้านเนินน้ำคำ หมู่ที่ ๑๐ ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม โทรศัพท์ 0611926094 โทรสาร. .....

ขอรับรองว่า ได้มีการใช้ประโยชน์จากงานวิจัยเรื่อง **"การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม"** ซึ่งเป็นผลงานวิจัยของ พระมหาประหยัด ปณฺฑาโร, ดร. และคณะ โดยนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- ☑ การใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวและวัฒนธรรม
- ☑ การใช้ประโยชน์ด้านความรู้ในพระพุทธศาสนา
- ☑ การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
- ☑ การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ
- ☑ การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของโครงการ

ช่วงเวลาที่นำไปใช้ประโยชน์ ตั้งแต่เดือน **ตุลาคม ๒๕๖๖** เป็นต้นไป ซึ่งการนำผลงานวิจัยเรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

๑. **ด้านวิชาการ** สามารถนำไปบูรณาการด้านวิชาการงานการศึกษา ภาษา ศิลปะ และนวัตกรรมทางดนตรี ซึ่งช่วยให้เยาวชนและคนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้และภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรมของตนเอง

๒. **ด้านนโยบาย** กระตุ้นเศรษฐกิจสร้างสรรค์ อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สร้างโอกาสทางสังคม สนับสนุนความยั่งยืน และส่งเสริมความสามัคคี ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาประเทศอย่างมั่นคงและยั่งยืน

๓. **ด้านเศรษฐกิจ/การท่องเที่ยว** สามารถช่วยสร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่นเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และขยายตลาดการท่องเที่ยว ผ่านงานดนตรี เทศกาลวัฒนธรรม และแพลตฟอร์มออนไลน์ ซึ่งจะช่วยให้ชุมชนเติบโตอย่างยั่งยืนและเป็นที่รู้จักมากขึ้น

๔. **ด้านสังคมและชุมชน** เป็นการสนับสนุนและส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชนอย่างยั่งยืน

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ .....
(นายพรศิลป์ ปฏิมากรณ์)
ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้านเนินน้ำคำ หมู่ที่ ๑๐

หมายเหตุ: ท่านสามารถประทับตราองหน่วยงานในเอกสารนี้ได้ (ถ้ามี)

บ้านเนินน้ำคำ หมู่ที่ ๑๐

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย

สกสว

หนังสือรับรองการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย
เรื่อง "การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม"

วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘

เรื่อง การรับรองการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย เรื่อง **"การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม"**

นมัสการ/เรียน พระมหาประหยัด ปญญาวโร,ดร. หัวหน้าโครงการวิจัย และคณะ

ข้าพเจ้า นางพิศาร ปัดชุม ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้านโคกอนามัย หมู่ที่ ๑๑ ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม โทรศัพท์ 0955495826 โทรสาร.....

ขอรับรองว่า ได้มีการใช้ประโยชน์จากงานวิจัยเรื่อง **"การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม"** ซึ่งเป็นผลงานวิจัยของ พระมหาประหยัด ปญญาวโร, ดร. และคณะ โดยนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

- ☑ การใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวและวัฒนธรรม
- ☑ การใช้ประโยชน์ด้านความรู้ในพระพุทธศาสนา
- ☑ การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เช่น งานวิจัยและ/หรืองานสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสิ่งประดิษฐ์
- ☑ การใช้ประโยชน์เชิงนโยบายหรือระดับประเทศ
- ☑ การใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์/เป้าหมายของโครงการ

ช่วงเวลาที่นำไปใช้ประโยชน์ ตั้งแต่เดือน **ตุลาคม ๒๕๖๖** เป็นต้นไป ซึ่งการนำผลงานวิจัยเรื่องนี้ไปใช้ประโยชน์นั้น ก่อให้เกิดผลดี ดังนี้

๑. **ด้านวิชาการ** สามารถนำไปบูรณาการด้านวิชาการผ่านการศึกษา ภาษา ศิลปะ และนวัตกรรมทางดนตรี ซึ่งช่วยให้เยาวชนและคนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้และภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรมของตนเอง

๒. **ด้านนโยบาย** กระตุ้นเศรษฐกิจสร้างสรรค์ อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สร้างโอกาสทางสังคม สนับสนุนความยั่งยืน และส่งเสริมความสามัคคี ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาประเทศอย่างมั่นคงและยั่งยืน

๓. **ด้านเศรษฐกิจ/การท่องเที่ยว** สามารถช่วยสร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่นเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และขยายตลาดการท่องเที่ยว ผ่านงานดนตรี เทศกาลวัฒนธรรม และแพลตฟอร์มออนไลน์ ซึ่งจะช่วยให้ชุมชนเติบโตอย่างยั่งยืนและเป็นที่รู้จักมากขึ้น

๔. **ด้านสังคมและชุมชน** เป็นการสนับสนุนและส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชนอย่างยั่งยืน

ขอรับรองว่าข้อความข้างต้นเป็นจริงทุกประการ

ลงชื่อ .....
(นางพิศาร ปัดชุม)
ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้านโคกอนามัย หมู่ที่ ๑๑

หมายเหตุ: ท่านสามารถประทับตราองค์กรหน่วยงานในเอกสารนี้ได้ (ถ้ามี)

บ้านโคกอนามัย หมู่ที่ ๑๑

ภาพกิจกรรม

ชุมชนนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

โครงการวิจัย “การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่”

ภาพกิจกรรม

ชุมชนนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการเผยแพร่อัตลักษณ์ของชุมชน

ฟ้อนรำประกอบเพลง

โครงการวิจัย “การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่”

ภาพกิจกรรม

ชุมชนนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการเผยแพร่อัตลักษณ์ของชุมชน

ชุมชนใช้บทเพลงรำประกอบเพลงต้อนรับคณะศึกษาดูงาน

ภาคผนวก ฉ

เพลงที่ใช้ในการวิจัย

1. เพลง ของดีนครพนม

ลิงก์ : https://www.youtube.com/watch?v=M5oNJ4k0E3Q

2. เพลง ฮักเด้อโคกหินแฮ่

ลิงก์ : https://www.youtube.com/watch?v=D4_px5Lbyf4

3. เพลง บ้านโคกหินแฮ่

ลิงก์ : https://www.facebook.com/nurnnamkam/videos/618368491665094

4. เพลง คอนสวรรค์สัมพันธ์ฮักโคกหินแฮ่

ลิงก์ : https://www.youtube.com/watch?v=jX_aTTYoW6E

5. เพลง ลมตกที่โคกหินแฮ่

ลิงก์ : https://www.youtube.com/watch?v=6ThlxFD5hnE

6. เพลง เต้ยโคกหินแฮ่ (หมู่ 1) พาม่วน

ลิงก์ : https://www.youtube.com/watch?v=BakktmtDF-g

7. เพลง คิดฮอดโคกหินแฮ่ หมู่ 9

ลิงก์ : https://www.youtube.com/watch?v=fVDEkg9eB_E

8. เพลง โคกอนามัย (หมู่ 11) พาเพลิน

ลิงก์ : https://www.youtube.com/watch?v=X9-6i_ykJXs

9. เพลง โคกพัฒนา (หมู่ 12) พาหย่าว

ลิงก์ : https://www.youtube.com/watch?v=RQTrpxYyThU

10. เพลง นิราศรักโคกหินแฮ่

ลิงก์ : https://www.youtube.com/watch?v=43XqgOZ-YQg

11. เพลง ฝากรักโคกหินแฮ่

ลิงก์ : https://www.youtube.com/watch?v=Q3a2DXMVxVw

12. เพลง ฟ้าสางที่บ้านนาบัว

ลิงก์ : https://www.youtube.com/watch?v=9kpuHHq1AgY

13. เพลง เบิ่งสาวนาบัว

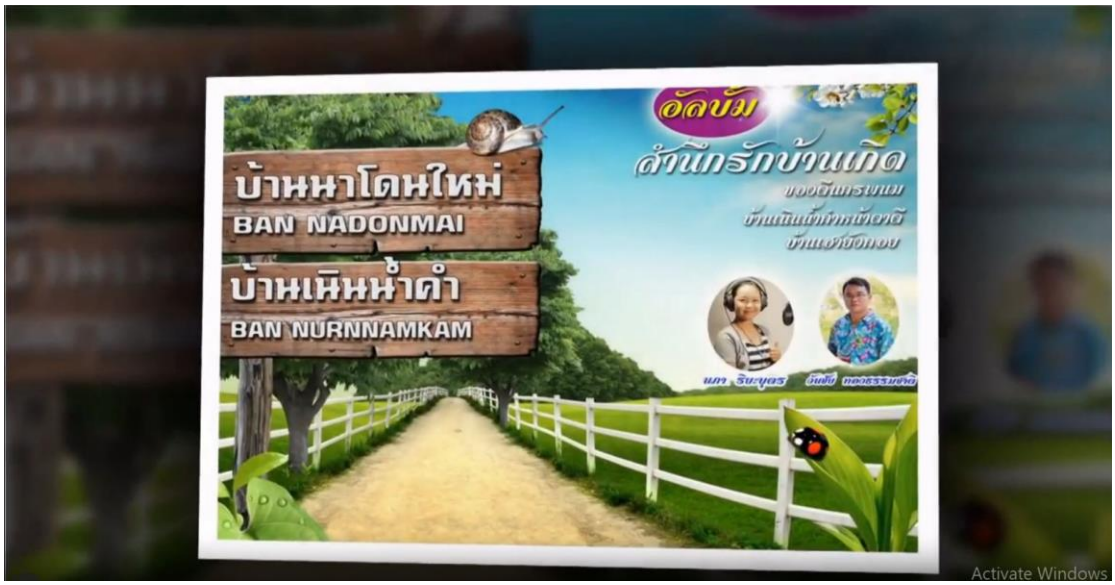
ลิงก์ : https://www.youtube.com/watch?v=49o97W6vLXI

14. ลำล่องประวัติบ้านโดนใหม่

ลิงก์ : https://www.youtube.com/watch?v=NDF6o5jVIqw

15. เพลง บ้านนาโดนใหม่

ลิงก์ : https://www.youtube.com/watch?v=mTnnPm62A8I

16. เพลง บ้านหนูอยู่นาโดนใหม่

ลิงก์ : https://www.youtube.com/watch?v=PE8iW26L3mk

17. เพลง สาวนาโดนใหม่

ลิงก์ : https://www.youtube.com/watch?v=Ob6a_9A2yCo

18. เพลง มนต์รักนาโดนใหม่

ลิงก์ : https://www.youtube.com/watch?v=frqv8zZBH-Q

19. เพลง อย่าลืมนาโดนใหม่

ลิงก์ : https://www.youtube.com/watch?v=0Wmsr40srmA

20. เพลง บ้านเนินน้ำคำ

ลิงก์ : https://www.facebook.com/nurnnamkam/videos/1092565987578673

21. เพลง เนินน้ำคำหน้าตาดี

ลิงก์ : https://www.youtube.com/watch?v=YXcX_oDpqjQ

22. เพลง หัวใจหล่นที่เนินน้ำคำ

ลิงก์ : https://www.youtube.com/watch?v=KQwDbpKFUdw

23. เพลง ลำเพลินบ้านเนินน้ำคำ

ลิงก์ : https://www.facebook.com/nurnnamkam/videos/1089489901219615

24. เพลง ผู้ไทยบ้านเนินน้ำคำ

ลิงก์ : https://www.youtube.com/watch?v=GUpYEikkDM4

25. เพลง บ้านชลประทาน

ลิงก์ : https://www.facebook.com/nurnnamkam/videos/490311894470755

26. เพลง ลำตังหวายบ้านชลประทาน

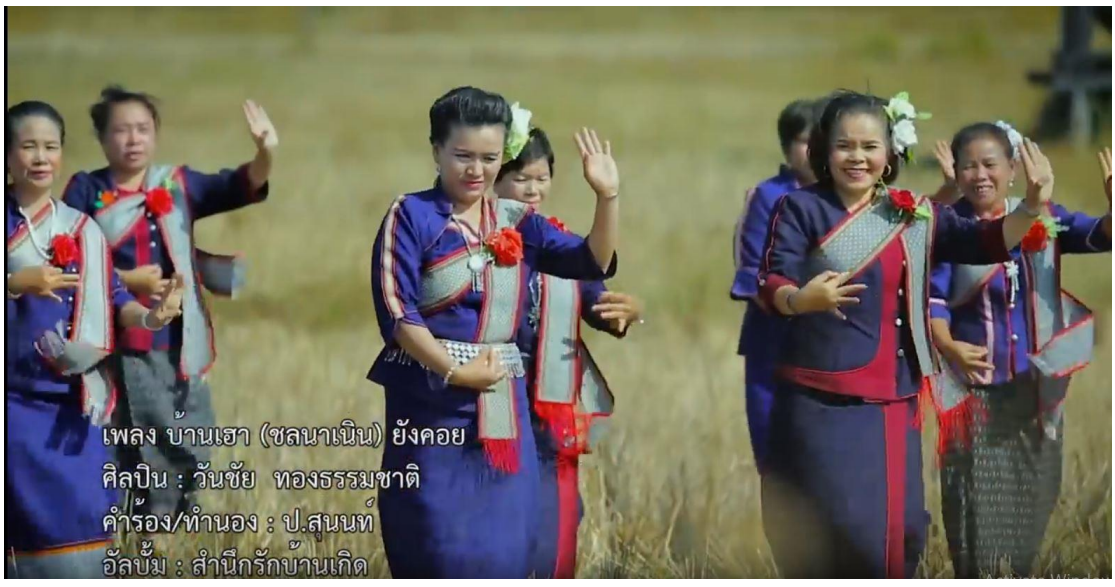
ลิงก์ : https://www.youtube.com/watch?v=mJYAJPnQbSs

27. เพลง นาเนินชลคนบ้านเดียวกัน

ลิงก์ : https://www.youtube.com/watch?v=O6C1_9ZDK8U

28. เพลง บ้านเฮา (ชลนาเนิน) ยังคอย

ลิงก์ : https://www.youtube.com/watch?v=UOfocdl9Gs8

29. เพลง รำบวงสรวงบุญเดือนหก

ลิงก์ : https://www.facebook.com/nurnnamkam/videos/1089899214512017

30. เพลง ฟ้อนผู้ไทยคอยอ้าย

ลิงก์ : https://www.youtube.com/watch?v=qojikHR67Q8

31. เพลง สามหมู่บ้านสัมพันธ์

ลิงก์ : https://www.youtube.com/watch?v=4B_RuMD51_g

ภาคผนวก ช

เพลงที่ชุมชนนำไปใช้ประโยชน์

ลำดับ	ชื่อเพลง	ลิงก์เพลง
1.	ของดีนครพนม	1. https://www.youtube.com/watch?v=M5oNJ4k0E3Q 2. https://www.youtube.com/watch?v=M5oNJ4k0E3Q 3. https://www.youtube.com/watch?v=jHup3XNYjQ8 4. https://shorturl.asia/1f4xu 5. https://shorturl.asia/QT59I 6. https://www.youtube.com/watch?v=kppxrlN_wUg
2.	ฮักเด้อโคกหินแฮ่	1. https://www.youtube.com/watch?v=kuw1PkR3wNk 2. https://shorturl.asia/ZhDzY 3. https://shorturl.asia/Ejt7K 4. https://shorturl.asia/EjAMc 5. https://shorturl.asia/KU20m
3.	ลมตกที่โคกหินแฮ่	https://shorturl.asia/CrDOe
4.	คอนสะหวันสัมพันธ์ฮักโคกหินแฮ่	1. https://www.youtube.com/watch?v=7X09A1sQw9I 2. https://shorturl.asia/UKxX6
5.	เต้ยโคกหินแฮ่ (หมู่ 1) พาม่วน	https://www.youtube.com/watch?v=t16q0vJGqRw
6.	คิดฮอดโคกหินแฮ่ หมู่ 9	https://www.youtube.com/watch?v=7unF1891aWg
7.	นิราศรักโคกหินแฮ่	1. https://shorturl.asia/3Mhav 2. https://www.youtube.com/watch?v=-lD-1trLGx8 3. https://shorturl.asia/s9gNh
8.	ฝากรักโคกหินแฮ่	https://www.youtube.com/watch?v=K1_0T-wj2r8
9.	เบิ่งสาวนาบัว	https://www.youtube.com/watch?v=Z1E6SQePyzg
10.	บ้านนาโดนใหม่	https://shorturl.asia/sb7vV
11.	สาวนาโดนใหม่	1. https://shorturl.asia/7l4Za 2. https://shorturl.asia/sHmhZ 3. https://shorturl.asia/x4DgC 4. https://shorturl.asia/kbye7 5. https://shorturl.asia/H5aKb 6. https://shorturl.asia/UEW9n 7. https://shorturl.asia/BWU9I 8. https://shorturl.asia/QJ5ON

		9. https://shorturl.asia/TH5bW
12.	มนต์รักนาโดนใหม่	https://www.youtube.com/watch?v=frqv8zZBH-Q
13.	ลำตังหวายบ้านชลประทาน	https://www.youtube.com/watch?v=4HfqrAtAEV0
14.	นาเนินชลคนบ้านเดียวกัน	1. https://shorturl.asia/RuYU8 2. https://www.youtube.com/watch?v=ZYP1kwsjKCE
15.	บ้านเฮา (ชลนาเนิน) ยังคอย	1. https://shorturl.asia/iQxVd 2. https://shorturl.asia/T7zD4 3. https://shorturl.asia/dNFXR
16.	สามหมู่บ้านสัมพันธ์	1. https://www.youtube.com/watch?v=4B_RuMD51_g 2. https://shorturl.asia/FUjSA 3. https://shorturl.asia/unCTO
17.	รำบวงสรวงบุญเดือนหก	1. https://shorturl.asia/QKWq6 2. https://shorturl.asia/ZJ1nR
18.	ฟ้อนผู้ไทยคอยอ้าย	1. https://www.youtube.com/watch?v=b7au8sNrNmQ 2. https://www.youtube.com/watch?v=paikF_Ti0GY
19.	โคกอนามัย (หมู่ 11) พาเพลิน	https://www.youtube.com/watch?v=eT87GiYRgqo
20.	โคกพัฒนา (หมู่ 12) พาหย่าว	https://www.youtube.com/watch?v=oWfJts-wLFg

ภาคผนวก ซ

ประดิษฐ์ท่ารำประกอบเพลง

1. เพลง ของดีนครพนม

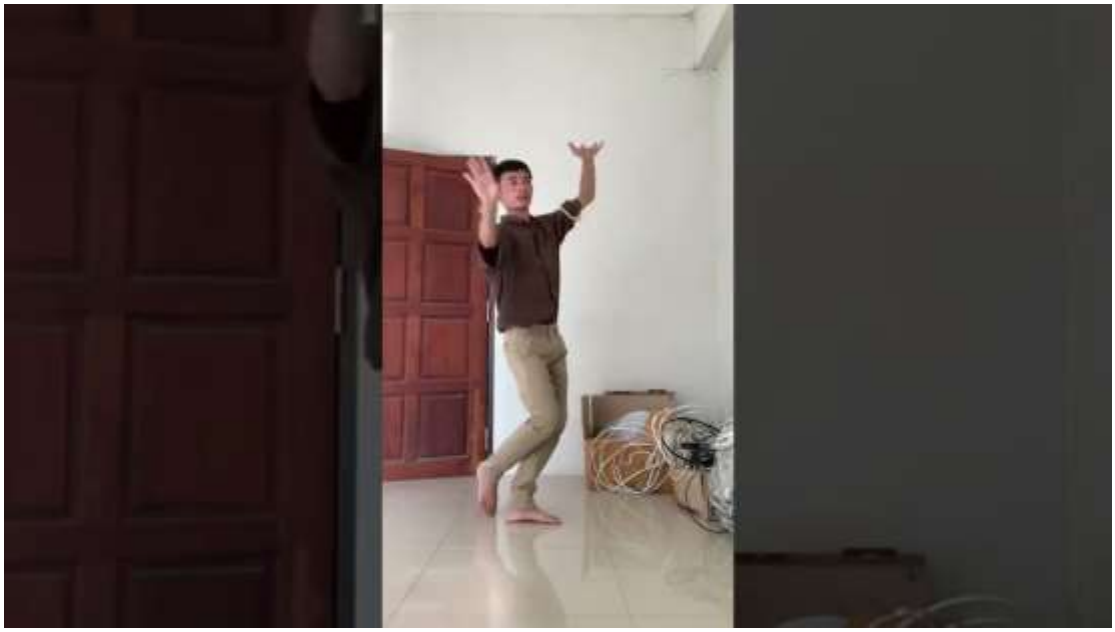

ลิงก์ : https://www.youtube.com/watch?v=IQFktAyg5bo

ลิงก์ : https://www.youtube.com/watch?v=xQLGt45jmEo

2. เพลง ฮักเด้อโคกหินแฮ่

ลิงก์ : https://www.youtube.com/watch?v=df5nSyVqb2c

ลิงก์ : https://www.youtube.com/watch?v=1-VZ8xpaWkQ

3. ลมตกที่โคกหินแฮ่

ลิงก์ : https://www.youtube.com/watch?v=3fNUb6pNiwg

ลิงก์ : https://www.youtube.com/watch?v=6ThlxFD5hnE

4. เพลง เนินน้ำคำหน้าตาดี

ลิงก์ : https://www.youtube.com/watch?v=jbvy2_vo5H0

5. หัวใจหล่นที่เนินน้ำคำ

ลิงก์ : https://www.youtube.com/watch?v=UgvLO0ji3_E

6. ลำตังหวาย บ้านชลประทาน

ลิงก์ : https://www.youtube.com/watch?v=_5NkZPv181A

7. นาเนินชลคนบ้านเดียวกัน

ลิงก์ : https://www.youtube.com/watch?v=EsWoP9DrWpE

ภาคผนวก ฌ
หนังสือแสดงการจดแจ้งข้อมูลลิขสิทธิ์

เพลง บ้านเนินน้ำคำ

ทะเบียนข้อมูลเลขที่ ค.291497

คำขอแจ้งข้อมูลเลขที่ 454357

หนังสือแสดงการแจ้งข้อมูลลิขสิทธิ์

ออกให้เพื่อแสดงว่า

พระมหาประหยัด สุนนท์

ได้แจ้งข้อมูลลิขสิทธิ์ไว้ต่อกรมทรัพย์สินทางปัญญา

เมื่อวันที่ 4 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2568

ประเภทงาน ดนตรีกรรม

ชื่อผลงาน บ้านเนินน้ำคำ

ออกให้ ณ วันที่ 20 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2568

ลงชื่อ.....

(นางธนิฏฐา โชติดิลก)

นักวิชาการพาณิชย์ชำนาญการพิเศษ

ปฏิบัติราชการแทนผู้อำนวยการกองลิขสิทธิ์

หมายเหตุ เอกสารนี้มิได้รับรองความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์

ในกรณีมีข้อพิพาทศาลจะเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์

เพลง ฮักเด้อโคกหินแฮ่

ทะเบียนข้อมูลเลขที่ ค.291499

คำขอแจ้งข้อมูลเลขที่ 454359

หนังสือแสดงการแจ้งข้อมูลลิขสิทธิ์

ออกให้เพื่อแสดงว่า

พระมหาประหยัด สุนนท์

ได้แจ้งข้อมูลลิขสิทธิ์ไว้ต่อกรมทรัพย์สินทางปัญญา

เมื่อวันที่ 4 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2568

ประเภทงาน ดนตรีกรรม

ชื่อผลงาน ฮักเด้อโคกหินแฮ่

ออกให้ ณ วันที่ 20 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2568

ลงชื่อ.....

(นางธนิฏฐา โชติติลก)

นักวิชาการพาณิชย์ชำนาญการพิเศษ

ปฏิบัติราชการแทนผู้อำนวยการกองลิขสิทธิ์

หมายเหตุ เอกสารนี้มิได้รับรองความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์

ในกรณีมีข้อพิพาทศาลจะเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์

เพลง บ้านนาโดนใหม่

ทะเบียนข้อมูลเลขที่ ค.291496

คำขอแจ้งข้อมูลเลขที่ 454356

หนังสือแสดงการแจ้งข้อมูลลิขสิทธิ์

ออกให้เพื่อแสดงว่า

พระมหาประหยัด สุนนท์

ได้แจ้งข้อมูลลิขสิทธิ์ไว้ต่อกรมทรัพย์สินทางปัญญา

เมื่อวันที่ 4 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2568

ประเภทงาน ดนตรีกรรม

ชื่อผลงาน บ้านนาโดนใหม่

ออกให้ ณ วันที่ 20 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2568

ลงชื่อ.....

(นางธนิฏฐา โชติดิลก)

นักวิชาการพาณิชย์ชำนาญการพิเศษ

ปฏิบัติราชการแทนผู้อำนวยการกองลิขสิทธิ์

หมายเหตุ เอกสารนี้มิได้รับรองความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์

ในกรณีมีข้อพิพาทศาลจะเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์

เพลง หัวใจหล่นที่เนินน้ำคำ

ทะเบียนข้อมูลเลขที่ ค.291498

คำขอแจ้งข้อมูลเลขที่ 454358

หนังสือแสดงการแจ้งข้อมูลลิขสิทธิ์

ออกให้เพื่อแสดงว่า

พระมหาประหยัด สุนนท์

ได้แจ้งข้อมูลลิขสิทธิ์ไว้ต่อกรมทรัพย์สินทางปัญญา

เมื่อวันที่ 4 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2568

ประเภทงาน ดนตรีกรรม

ชื่อผลงาน หัวใจหล่นที่เนินน้ำคำ

ออกให้ ณ วันที่ 20 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2568

ลงชื่อ.....

(นางธนิฏฐา โชติศิลก)

นักวิชาการพาณิชย์ชำนาญการพิเศษ

ปฏิบัติราชการแทนผู้อำนวยการกองลิขสิทธิ์

หมายเหตุ เอกสารนี้มิได้รับรองความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์

ในกรณีมีข้อพิพาทศาลจะเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์

เพลง ของดีนครพนม

ทะเบียนข้อมูลเลขที่ ค.291500

คำขอแจ้งข้อมูลเลขที่ 454360

หนังสือแสดงการแจ้งข้อมูลลิขสิทธิ์

ออกให้เพื่อแสดงว่า

พระมหาประหยัด สุนนท์

ได้แจ้งข้อมูลลิขสิทธิ์ไว้ต่อกรมทรัพย์สินทางปัญญา

เมื่อวันที่ 4 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2568

ประเภทงาน ดนตรีกรรม

ชื่อผลงาน ของดีนครพนม

DIP

ออกให้ ณ วันที่ 20 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2568

ลงชื่อ.....

(นางธนิฏฐา โชติดิลก)

นักวิชาการพาณิชย์ชำนาญการพิเศษ

ปฏิบัติราชการแทนผู้อำนวยการกองลิขสิทธิ์

หมายเหตุ เอกสารนี้มิได้รับรองความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์

ในกรณีมีข้อพิพาทศาลจะเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์

ภาคผนวก ญ

บัญชีลงทะเบียนผู้เข้ารับการอบรมกระบวนการผลสัมฤทธิ์งานวิจัย

บัญชีลงทะเบียน

อบรมกระบวนการผลสัมฤทธิ์

โครงการวิจัยเรื่อง "การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรม

ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

วันที่ ๒๘ เดือน มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๘ เวลา ๐๘.๓๐-๑๑.๐๐ น.

ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

****

ที่	ชื่อ-ฉายา-นามสกุล	ลายมือชื่อ	หมายเหตุ
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			
6.			
7.			
8.			
9.			
10.			
11.			
12.			
13.			
14.			
15.			
16.			
17.			
18.			

บัญชีลงทะเบียน

ที่	ชื่อ-ฉายา-นามสกุล	ลายมือชื่อ	หมายเหตุ
19.			
20.			
21.			
22.			
23.			
24.			
25.			
26.			
27.			
28.			
29.			
30.			
31.			
32.			
33.			
34.			
35.			

รับรองตามนี้

(พระมหาประยัด ปญฺญาวโร,ดร.)

หัวหน้าโครงการวิจัย

ภาพผู้เข้ารับการอบรมกระบวนการผลสัมฤทธิ์งานวิจัย

หัวข้ออบรมกระบวนการผลสัมฤทธิ์จากงานวิจัย

ภาคผนวก ฎ
หนังสือตอบรับการตีพิมพ์บทความวิจัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น
๓๐ หมู่ ๑ ตำบลโคกสี อำเภอเมืองขอนแก่น
จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๔๓-๐๐๐-๓๙๗

ที่ อว ๘๐๓๑.๑ /ว ๓๒

๒๓ พฤษภาคม ๒๕๖๘

เรื่อง ตอบรับการตีพิมพ์บทความวารสารวิชาการธรรมทรรศน์

นมัสการ พระมหาประหยัด ปญฺญาวโร (สุนนท์), ดร., พระมหาสมเด็จ มหาสมิทฺธิ (อัตสาร), ผศ.ดร., ผศ.ดร.เจษฎา มูลยาพอ และนายอภิวัฒชัย พุทธจร

ตามที่ท่านได้ส่งบทความวิจัยเรื่อง **“การสร้างสรรค์บทเพลงเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม”** เพื่อพิมพ์เผยแพร่ในวารสารวิชาการธรรมทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น นั้น

ในการนี้ กองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความ (Peer Review) จำนวน ๓ ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องจากหลากหลายสถาบันเรียบร้อยแล้ว และกองบรรณาธิการเห็นชอบรับบทความของท่านตีพิมพ์ใน**วารสารวิชาการธรรมทรรศน์ ปีที่ ๒๕ ฉบับที่ ๔ ประจำเดือน ตุลาคม - ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๘** ซึ่งวารสารเข้าสู่ฐานข้อมูล TCI แล้ว

จึงนมัสการมาเพื่อทราบ

ขอนมัสการด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล พรมกุล)
บรรณาธิการวารสารวิชาการธรรมทรรศน์

สำนักวิชาการวิทยาเขตขอนแก่น
วารสารวิชาการธรรมทรรศน์ (TCI 1)
โทรศัพท์ ๐๘๕-๗๕๒-๑๖๙๓ โทรสาร ๐-๔๓๒๘-๓๓๙๙
https://www.tci-thaijo.org/index.php/dhammathas

ภาคผนวก ฏ
ประวัติผู้วิจัย

๑. หัวหน้าโครงการวิจัย

ชื่อ-ฉายา-นามสกุล : พระมหาประหยัด ปญฺญาวโร (สุนนท์), ดร.

วัน/เดือน/ปีเกิด : วันพฤหัสบดีที่ ๒๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๐๘

ภูมิลำเนา : ๕๒ หมู่ที่ ๑๐ บ้านเนินน้ำคำ ต.โคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

ที่อยู่ปัจจุบัน : ๙๖๒/๑ หมู่ที่ ๙ (วัดศรีสุมังคล์) ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

สถานที่ทำงาน : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ๒๑๙ หมู่ ๓ ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

อีเมล : prayad.sun@mcu.ac.th

โทรศัพท์ : ๐๘๖-๘๘๙๔๕๗๘

การศึกษา : พ.ศ. ๒๕๓๘ พุทธศาสตรบัณฑิต (ศาสนา) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

: พ.ศ. ๒๕๔๒ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

: พ.ศ. ๒๕๖๒ พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พระพุทธศาสนา) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผลงานวิชาการ

งานวิจัย

ปี พ.ศ. ๒๕๖๕ : รายงานวิจัย “การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยววัดและพุทธสถานเลียบแม่น้ำโขงในเขตเทศบาลตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย” (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์) (หัวหน้าโครงการวิจัย).

บทความวิชาการ

ปี พ.ศ. ๒๕๖๔ : พระมหาประหยัด ปญฺญาวโร และคณะ. “การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ในจังหวัดหนองคาย” วารสารสังคมศาสตรและมานุษยวิทยาเชิงพุทธ วัดวังตะวันตก จังหวัดนครศรีธรรมราช ปีที่๖ ฉบับที่ ๕ (ผู้นิพนธ์หลัก).

ปี พ.ศ. ๒๕๖๕ : พระมหาประหยัด ปญฺญาวโร และคณะ. “การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยววัดและพุทธสถานเลียบแม่น้ำโขงในเขต เทศบาลตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย” (วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๑๑ (พฤศจิกายน ๒๕๖๕) (ผู้นิพนธ์หลัก).

ปี พ.ศ. ๒๕๖๗ : พระมหาประหยัด ปญฺญาวโร และคณะ. พระจตุรธาตุ: การท่องเที่ยวเชิงแสวงบุญ อำเภอเมือง จังหวัดหนองคายโครงการสัมมนาวิชาการและแข่งขันกีฬาพุทธศาสน์สานสัมพันธ์ วิทยาลัยศาสนศาสตร์นครราชสีมา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ๒๖ มกราคม ๒๕๖๗ (ผู้ร่วมนิพนธ์).

๒. ผู้ร่วมวิจัยที่ ๑

ชื่อ-ฉายา-นามสกุล : **พระมหาสมเด็จ มหาสมิทฺธิ, ผศ.ดร.**

วัน/เดือน/ปีเกิด : ๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๕

ภูมิลำเนา : ๕๕ หมู่ที่ ๕ ตำบลธาตุ อำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร

ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดศรีชมชื่น ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

สถานที่ทำงาน : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ๒๑๙ หมู่ ๓ ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

อีเมล : Somdet.Att@mcu.ac.th

การศึกษา

: พ.ศ. ๒๕๔๐ จบพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

: พ.ศ. ๒๕๔๒ จบ M.A. (Public Administration.) Madras Chistian Callege (india)

: พ.ศ. ๒๕๔๒ จบ M.A. (Public Administration.) Madras Chistian Callege (india)

: พ.ศ. ๒๕๔๘ จบรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

: พ.ศ. ๒๕๖๐ จบพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผลงานวิชาการ

งานวิจัย

ปี พ.ศ. ๒๕๖๕ : รายงานวิจัย. “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย”.

ปี พ.ศ. ๒๕๖๖ : รายงานวิจัย. “แนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาในท้องถิ่นด้านการตลาดของหัตถกรรมจักสานเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของชาวตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย”.

ปี พ.ศ. ๒๕๖๗ : รายงานวิจัย. “การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองคาย”.

บทความวิชาการ

ปี พ.ศ. ๒๕๖๔ : พระมหาสมเด็จ อัตสารและคณะ. “การประเมินศักยภาพและความต้องการของชุมชนรองรับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดหนองคาย”. **วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ**, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๖๔)

ปี พ.ศ. ๒๕๖๕ : พระมหาสมเด็จ อัตสารและคณะ. “วาทกรรมแลนสไลดในบริบททางการเมืองของไทย”. **วารสารรัฐศาสตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย**, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๔ (กรกฎาคม-สิงหาคม ๒๕๖๕) : ๑๓-๒๖.

ปี พ.ศ. ๒๕๖๗ : พระมหาสมเด็จ อัตสารและคณะ. “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาศักยภาพชุมชนในการส่งเสริมการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย”. **วารสารกว๊านพะเยา**, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๒ (มีนาคม-เมษายน ๒๔๖๗)

ปี พ.ศ. ๒๕๖๗ : พระมหาสมเด็จ อัตสารและคณะ. “แนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาในท้องถิ่นด้านการตลาดของหัตถกรรมจักสานเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของชาวตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย”. **วารสารศึกษิตาลัย**, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๓ (กันยายน – ธันวาคม ๒๕๖๘)

๓. ผู้ร่วมวิจัยที่ ๒

ชื่อ-ฉายา-นามสกุล : ผศ.ดร.เจษฎา มูลยาพอ

วัน/เดือน/ปีเกิด : ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๐๘

ภูมิลำเนา : บ้านเลขที่ ๖๔ หมู่ ๑๑ บ้านภูดิน ตำบลโตกก่ออำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

ที่อยู่ปัจจุบัน : ๒๖๑ หมู่ที่ ๒ บ้านบกหวาน ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ๔๓๑๐๐

สถานที่ทำงาน : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ๒๑๙ หมู่ ๓ ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

อีเมล : Jesada.mun@mcu.ac.th

การศึกษา : พ.ศ. ๒๕๒๗ นักธรรมชั้นเอก สำนักเรียนวัดมหรรณพาราม

: พ.ศ. ๒๕๓๓ จบพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

: พ.ศ. ๒๕๔๐ M.A. (Buddhist Studies) University of Delhi India

: พ.ศ. ๒๕๔๖ Ph.D. (Buddhist Studies) Magdha University India

: พ.ศ. ๒๕๖๕ จบพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผลงานวิชาการ

หนังสือ : หนังสือศึกษาศาสตร์ในพระไตรปิฎก

: เอกสารประกอบการวิชาพระวินัยปิฎก

งานวิจัย

ปี พ.ศ. ๒๕๕๖ : รายงานวิจัย. “การประยุกต์ใช้หลักคำสอนด้านนิเวศวิทยาในพระไตรปิฎกเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของพระสงฆ์ในจังหวัดอุดรธานี”.

ปี พ.ศ. ๒๕๕๗ : รายงานวิจัย. “ศึกษาเชิงสำรวจและอนุรักษ์แหล่งโบราณคดีทางพระพุทธศาสนาจังหวัดหนองคาย”.

ปี พ.ศ. ๒๕๖๒ : รายงานวิจัย. “ศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องพระยาแถน พญานาค และการถือผีของประชาชนสองฝั่งโขง : กรณีศึกษาจังหวัดหนองคายและนครหลวงเวียงจันทน์ ศึกษาวิเคราะห์ภาวะผู้นำของอริยะสงฆ์สอง

แผ่นดินพระราชครูหลวงโพนสะเม็ก ที่มีต่อวิถีชีวิตชาวพุทธของชุมชนสองฝั่งแม่น้ำโขง”.

ปี พ.ศ. ๒๕๖๒ : รายงานวิจัย. “บุญข้าวประดับดิน : ประวัติพัฒนาการและอิทธิพลที่มีต่อชาวจังหวัดหนองคาย”.

ปี พ.ศ. ๒๕๖๒ : รายงานวิจัย. “การแก้ไขปัญหาการดื่มสุราของประชาชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีลห้า อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย”.

ปี พ.ศ. ๒๕๖๗ : รายงานวิจัย. “การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทางนิเวศวิทยาชุมชนลำน้ำห้วยหลวงในจังหวัดหนองคาย”.

ปี พ.ศ. ๒๕๖๗ : รายงานวิจัย. “ประวัติศาสตร์ริมฝั่งโขง : วิถีชีวิตคุณค่าและกระบวนการสร้างนวัตกรรมทางสังคมในจังหวัดหนองคาย”.

บทความวิชาการ

ปี พ.ศ. ๒๕๕๙ : การประยุกต์ใช้หลักคำสอนด้านนิเวศวิทยาในพระไตรปิฎกเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของพระสงฆ์ในจังหวัดอุดรธานี

ปี พ.ศ. ๒๕๖๐ : วิธีคิดแบบบูรณาการเชิงพุทธเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ปี พ.ศ. ๒๕๖๐ : A Buddhist Modern Science : Measurement of administrators In the International Seminar on Buddhism in the Digital

ปี พ.ศ. ๒๕๖๕ : เจษฎา มูลยาพอและคณะ. “ภรรยาในมุมมองทางพระพุทธศาสนา”. **วารสารปัญญาปณิธาน**, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑ (มกราคม–มิถุนายน ๒๕๖๔)

ปี พ.ศ. ๒๕๖๗ : เจษฎา มูลยาพอและคณะ. “แนวคิดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อสังคมในธัมมจักกัปปวัตตนสูตร”. **วารสารศึกษิตาลัย**, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม–มิถุนายน ๒๕๖๗)

ปี พ.ศ. ๒๕๖๗ : เจษฎา มูลยาพอและคณะ. “สัมมาอาชีพกับภูมิปัญญาชาวบ้านในรูปแบบผ้าทอ “ลายพันมหา””. **วารสารมหาจุฬาวิชาการ**, ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑ (๒๕๖๗)

๔. ผู้ร่วมวิจัยที่ ๓

ชื่อ-ฉายา-นามสกุล : นายอภิวัฒชัย พุทธจร

วัน/เดือน/ปีเกิด : ๑๙ มีนาคม ๒๕๒๕

ภูมิลำเนา : ๘๘ หมู่ ๓ ตำบลดงชน อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

ที่อยู่ปัจจุบัน : ๒๙๘ หมู่ ๑๒ ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

สถานที่ทำงาน : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ๒๑๙ หมู่ ๓ ตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

อีเมล : Apiwatchai.phut@mcu.ac.th

การศึกษา : พ.ศ. ๒๕๔๙ จบพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

: พ.ศ. ๒๕๕๕ จบรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ผลงานวิชาการ

งานวิจัย

ปี พ.ศ. ๒๕๖๖ : รายงานวิจัย. “รูปแบบการให้บริการสาธารณะด้านงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย”.

ปี พ.ศ. ๒๕๖๖ : รายงานวิจัย. “แนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาในท้องถิ่นด้านการตลาดของหัตถกรรมจักสานเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของชาวตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย”.

ปี พ.ศ. ๒๕๖๗ : รายงานวิจัย. “การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดหนองคาย”.

บทความวิชาการ

ปี พ.ศ. ๒๕๖๕ : อภิวัฒชัย พุทธจรและคณะ. “การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยววัดและพุทธสถานริมแม่น้ำโขงในเขตเทศบาลตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย”. (ผู้นิพนธ์ร่วม). **วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์**, ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๑๑ (พฤศจิกายน ๒๕๖๕) : ๒๗๙-๒๙๕.

ปี พ.ศ. ๒๕๖๖ : อภิวัฒชัย พุทธจร. “ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสิทธิมนุษยชนกับศีล ๕ ตามพุทธศาสนาเถรวาท”. **วารสารปัญญาปณิธาน**, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๒

(กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๖)

ปี พ.ศ. ๒๕๖๗ : อภิวัฒชัย พุทธจรและคณะ. “พระพุทธศาสนากับการสื่อสารทางการเมือง การสร้างความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของประชาชน”. **วารสารศึกษิตาลัย**, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๓ (กันยายน - ธันวาคม ๒๕๖๗)

ปี พ.ศ. ๒๕๖๗ : อภิวัฒชัย พุทธจร. “รูปแบบการให้บริการสาธารณะด้านงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเมืองจังหวัดหนองคาย”. **วารสารปัญญาปณิธาน**, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๗) : ๓๐๙-๓๒๒.

ปี พ.ศ. ๒๕๖๗ : อภิวัฒชัย พุทธจรและคณะ. “แนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาในท้องถิ่นด้านการตลาดของหัตถกรรมจักสานเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของชาวตำบลค่ายบกหวาน อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย”. **วารสารศึกษิตาลัย**, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๓ (กันยายน - ธันวาคม ๒๕๖๘)

ปี พ.ศ. ๒๕๖๘ : อภิวัฒชัย พุทธจรและคณะ. “พลเมืองกับบทบาทในการสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างยั่งยืน”. **วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์**, ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒ (มีนาคม – เมษายน ๒๕๖๘)